

ANALIZA I DIAGNOZA
stanu zastanego dla Miasta
Kielce w związku z pracami
nad stworzeniem „Strategii
rozwoju Miasta Kielce 2030+.
W kierunku Smart City”.

Dokument opracowany przez zespół ekspercki ze Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie pod kierunkiem prof. Hanny Godlewskiej-Majkowskiej.

Skład zespołu (alfabetycznie):

- mgr Michał Adamczyk
- prof. Paweł Bartoszczuk
- dr Ewa Jastrzębska
- dr Paulina Legutko-Kobus
- dr Tomasz Pilewicz
- dr Katarzyna Sadowy
- prof. Marta Sadowy
- dr Jacek Sierak
- dr Michał Wolański
- dr Joanna Żukowska

Spis treści

WPROWADZENIE.....	5
1. ANALIZA I DIAGNOZA HISTORYCZNYCH I GEOGRAFICZNYCH UWARUNKOWAŃ MIASTA I ICH WPŁYW NA STAN ZASTANY	12
1.1. Ogólna charakterystyka miasta.....	12
1.2. Walory krajobrazowo-geologiczne	16
1.3. Obiekty kultury	17
1.4. Sport i rekreacja	20
2. ANALIZA I DIAGNOZA POTENCJAŁU SPOŁECZNEGO MIASTA, W TYM POTENCJAŁU KADROWEGO I AKADEMICKIEGO	27
2.1. Analiza stanu ludności, migracji wewnętrznych i zagranicznych.....	27
2.2. Analiza szkolnictwa wyższego (kadry, studentów, absolwentów) oraz wyróżników oferty szkół wyższych.....	35
2.3. Analiza instytucji wspierania przedsiębiorczości oraz innowacje akademickie	39
2.4. Analiza kapitału społecznego i opieki społecznej	41
3. ANALIZA I DIAGNOZA WSKAŹNIKÓW GOSPODARCZYCH, ZWIĄZANYCH Z FINANSAMI I INNOWACJAMI	52
3.1. Gospodarka	52
3.2. Analiza wniosków, decyzji i wartości dofinansowania przedsięwzięć współfinansowanych z funduszy UE ze szczególnym uwzględnieniem przedsięwzięć dotyczących badań, rozwoju i innowacji	89
3.3. Analiza instytucji otoczenia biznesu skupionych na wspieraniu rozwijania innowacji, w tym technologicznych i społecznych	92
3.4. Diagnoza sytuacji finansowej miasta Kielce.....	96
4. ANALIZA I DIAGNOZA WSKAŹNIKÓW ŚRODOWISKOWYCH I ZWIĄZANYCH Z ŁADEM PRZESTRZENNYM.....	129

4.1.	System przyrodniczy miasta.....	129
4.2.	Zanieczyszczenie powietrza przez pył PM10	134
4.3.	Zanieczyszczenie powietrza przez pył PM2,5	136
4.4.	Emisje gazów cieplarnianych.....	137
4.5.	Ład przestrzenny	139
5.	ANALIZA I DIAGNOZA WSKAŹNIKÓW ZWIĄZANYCH Z INFRASTRUKTURĄ TECHNICZNĄ I TRANSPORTEM	143
5.1.	Zanieczyszczenie miasta hałasem	143
5.2.	Gospodarka odpadami	145
5.3.	Urządzenia gospodarki wodnej i ochrony środowiska	151
5.4.	Energetyka.....	160
5.5.	Transport i mobilność.....	168
5.6.	Łączność	183
6.	ANALIZA I DIAGNOZA WSKAŹNIKÓW ZWIĄZANYCH Z INFRASTRUKTURĄ SPOŁECZNĄ (PODSTAWOWE DZIEDZINY).....	187
6.1.	Oświata i wychowanie	187
6.2.	Ochrona zdrowia.....	213
6.3.	Gospodarka mieszkaniowa	218
7.	ANALIZA I DIAGNOZA WSKAŹNIKÓW ZWIĄZANYCH Z BEZPIECZEŃSTWEM I ZARZĄDZANIEM KRYZYSOWYM.....	235
8.	ANALIZA CZYNNIKÓW I BARIER ROZWOJOWYCH MIASTA – SWOT	239
9.	SPIS RYSUNKÓW.....	248
10.	SPIS TABEL	260
11.	LITERATURA.....	262

WPROWADZENIE

Analiza i diagnoza stanu zastanego wraz z analizą SWOT, rekomendacjami strategicznymi dla miasta Kielce oraz badaniem ankietowym w związku z pracami nad stworzeniem „Strategii rozwoju Miasta Kielce 2030+ w kierunku smart city” (dalej Diagnoza) została opracowana na zlecenie Urzędu Miasta Kielce (zgodnie z umową z dnia 29.11.2019 roku) przez zespół ekspertów ze Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie, pod kierunkiem prof. Hanny Godlewskiej-Majkowskiej.

Prace nad Diagnozą odbywały się etapowo, a w toku prac dokonano:

- analizy dotychczasowych celów rozwoju wyznaczonych w różnych dokumentach programowania rozwoju lokalnego opracowanych dla miasta Kielce;
- eksperckiej analizy i oceny wskaźnikowej czynników rozwoju lokalnego;
- analizy porównawczej miasta Kielce na tle innych wybranych miast wojewódzkich – Białegostoku, Lublina, Olsztyna, Opola i Rzeszowa (miasta referencyjne).

Ostatni etap prac stanowiło sformułowanie mocnych, słabych stron, szans i zagrożeń oraz rekomendacji strategicznych.

Etap pierwszy obejmował analizę dotychczasowych dokumentów programowania rozwoju opracowywanych dla Kielc. Jest to o tyle ważne, że powstająca Diagnoza, a w konsekwencji nowa strategia rozwoju, jest kolejną generacją planowania i zarządzania strategicznego. Kluczowe więc było poszukiwanie odpowiedzi na pytanie, ile kontynuacji a ile nowych, dotychczas nie uruchamianych (lub słabo uruchamianych) potencjałów i czynników rozwojowych powinno się znaleźć w analizach diagnostycznych, a następnie w rekomendacjach strategicznych. W dokumentach programowania rozwoju Kielc można wyróżnić kilka grup:

- dokumenty związane ze sferą planowania przestrzennego tj. *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Kielce* (2014, ze zmianami – w 2019 roku przeprowadzono 15. zmianę dokumentu), *Opracowanie ekofizjograficzne miasta Kielce* (2012) oraz miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Ogólnie polityka przestrzenna miasta i cele zagospodarowania przestrzennego dotyczą: zachowania równowagi środowiska przyrodniczego – ładu ekologicznego; zachowania wieczystości kluczowych warunków środowiskowych i kulturowych oraz spełniania potrzeb współczesnego człowieka w zakresie ładu przestrzennego oraz wyrównywania standardów;

- dokument dotyczący rewitalizacji tj. *Aktualizacja Lokalnego Programu Rewitalizacji obszarów miejskich, przemysłowych i powojсковych w mieście Kielce na lata 2014-2020* (2014);
- dokumenty dotyczące sfery środowiskowej tj. *Program Ochrony Środowiska dla miasta Kielce na lata 2018-2022 z perspektywą do 2026 roku* (2018), *Plan adaptacji do zmian klimatu Miasta Kielce do roku 2030* (2019), *Program ograniczenia niskiej emisji dla Miasta Kielce* (aktualizacja 2018), *Plan gospodarki niskoemisyjnej dla Miasta Kielce* (2014);
- dokumenty dotyczące sfery społecznej: *Strategia rozwiązywania problemów społecznych dla miasta Kielce na lata 2014-2020* (2014);
- dokumenty kształtujące politykę transportową i mobilność tj. *Polityka transportowa zrównoważonego rozwoju dla Miasta Kielce oraz Kieleckiego Obszaru Metropolitalnego* (2006), *Zintegrowany plan rozwoju transportu publicznego dla Kielc – aktualizacja* (2012), *Plan mobilności dla Miasta Kielce i Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego* (2016);
- kluczowe dokumenty strategiczne tj. *Strategia rozwoju Miasta Kielce na lata 2007-2020. Aktualizacja* (2015) oraz *Wizja Kielc jako miasta inteligentnego* (2018).

Dwa ostatnie z wymienionych dokumentów mają istotne znaczenie dla opracowywanej Diagnozy. Przeprowadzona w 2015 roku aktualizacja Strategii rozwoju miasta Kielce nie zmieniła w sposób zasadniczy przyjętej wcześniej misji i wizji Kielc jako dobrego miejsca do życia dla wszystkich grup mieszkańców i miejsca do prowadzenia inwestycji. W dokumencie przyjęto hierarchiczny, trzystopniowy układ celów, do których przypisano cele strategiczne, cele operacyjne i działania.

Cel strategiczny I. Kielce przyjazne dla mieszkańców:

- Rozwój oferty kulturalnej miasta tak, aby była dostępna dla różnych grup społecznych;
- Rozwój oferty edukacyjnej i sportowej, w tym poprawa infrastruktury;
- Poprawa jakości życia mieszkańców miasta, w tym osób niepełnosprawnych i seniorów;
- Profilaktyka zdrowotna dla mieszkańców Kielc;
- Poprawa dostępności mieszkań.

Cel strategiczny II. Kielce atrakcyjne dla biznesu, osób przedsiębiorczych i kreatywnych:

- Stworzenie warunków do zwiększenia zainteresowania inwestorów miastem i rozwoju przedsiębiorczości;
- Wykorzystanie potencjału turystycznego i rekreacyjnego Kielc;
- Zwiększenie zewnętrznej dostępności oraz wewnętrznej spójności komunikacyjnej Kielc.

Cel strategiczny III. Zielone i czyste Kielce:

- Podniesienie jakości rozwiązań infrastrukturalnych w celu zwiększenia ich ekologiczności oraz bezpieczeństwa mieszkańców;
- Ochrona i promocja walorów przyrodniczych Kielc oraz rozbudowa strefy rekreacyjnej bazującej na atrakcyjności przyrodniczej miasta.

Cel strategiczny IV. Kielce nowoczesnie zarządzane:

- Wprowadzenie systemu strategicznego zarządzania rozwojem miasta;
- Rozwój systemu zintegrowanego zarządzania zrównoważonym rozwojem;
- Poprawa jakości usług publicznych.

Oprócz wizji aktualne pozostają także (przynajmniej częściowo) sformułowane w Strategii najważniejsze wyzwania strategiczne. Do aktualnych zaliczono:

- zwiększenie zewnętrznej i wewnętrznej dostępności komunikacyjnej;
- zatrzymanie odpływu młodych ludzi;
- rozwój szkolnictwa wyższego i współpraca biznesu z nauką;
- rozwój funkcji targowo-wystawienniczych;
- rozwój terenów inwestycyjnych i przyciąganie inwestorów;
- promocja gospodarcza i turystyczna miasta;
- rozwój Kieleckiego Parku Technologicznego;
- pozyskanie środków zewnętrznych na rozwój miasta,
- wsparcie przedsiębiorców działających w Kielcach;
- rozwój specjalizacji medycznej.

Pojawiły się również nowe wyzwania strategiczne związane z:

- tworzeniem atrakcyjnych miejsc pracy na terenie miasta¹;

¹ Straciło nieco na aktualności wyzwanie związane z przeciwdziałaniem bezrobociu – według danych Miejskiego Urzędu Pracy w Kielcach, w listopadzie 2019 roku stopa bezrobocia w Kielcach wynosiła 4,8 (w

- dostosowaniem usług publicznych i przestrzeni miejskich do potrzeb starzejącego się społeczeństwa;
- zacieśnieniem współpracy ramach KOF.

Wizja Kielc jako Miasta Inteligentnego to proces transformacji Kielc w stronę zrównoważonego miasta inteligentnego, dla którego kluczowe są następujące wartości:

- miasto zrównoważone;
- miasto świadome, skoncentrowane na potrzebach obywateli;
- miasto cyfrowe i uczące się;
- miasto otwarte i oparte na współpracy.

Wizja Kielc jako zrównoważonego miasta inteligentnego 2030+ zakłada, że w przyszłości miasto będzie funkcjonowało zgodnie z ideą *smart city* tj. wykorzystując dorobek nauki, w tym technologie informacyjno-komunikacyjne (ICT) oraz inne metody, w celu poprawy jakości życia mieszkańców, zwiększenia efektywności zarządzania i świadczenia usług oraz wzrostu konkurencyjności, przy jednoczesnej koncentracji na potrzebach obecnych i przyszłych pokoleń przy poszanowaniu wysoko cenionych wartości ekonomicznych, społecznych i środowiskowych.²

Podkreślana w obu dokumentach jakość życia (jej podnoszenie jako główny cel działań strategicznych) jest niezwykle istotna, ponieważ, jak wskazują badania ankietowe, mieszkańcy miasta oceniają ją na przeciętnym poziomie 2,72 a w Kieleckim Obszarze Funkcjonalnym (nie wliczając Kielc) na poziomie 2,92 (w skali 5-punktowej, gdzie 1 oznacza niską jakość życia, a 5 – bardzo wysoką jakość życia).³

Osiągnięcie tak sformułowanej wizji zakłada podejmowanie działań w siedmiu obszarach tematycznych: miasto cyfrowe, społeczeństwo, środowisko i ład przestrzenny gospodarka i innowacje, bezpieczeństwo, infrastruktura i transport (obejmujące transport, infrastrukturę komunalną i energię).

Biorąc pod uwagę powiązania miasta Kielce z Kieleckim Obszarem Funkcjonalnym za istotne uznano ustalenia i wyniki analiz prowadzone na potrzeby: *Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego na lata*

Polsce 5,1), natomiast istotne staje się tworzenie atrakcyjnych, innowacyjnych miejsc pracy, które zdołają zatrzymać odpływ mieszkańców i przyciągną nowych, szczególnie młodych i dobrze wykształconych.

² *Wizja Kielc jako Miasta Inteligentnego 2030+*, <https://idea.kielce.eu/add/file/1403991664.pdf>, s. 5-6, 17.

³ Wyniki badania ankietowego, przeprowadzonego w dniach 29 stycznia – 29 lutego 2020 roku na próbie 676 mieszkańców miasta Kielce i KOF.

2014-2020 (aktualizacja 2016), *Polityki Senioralnej Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2020-2030* (2019) oraz opracowania *Kielecki Obszar Funkcjonalny w latach 2014-2018 w ujęciu statystycznym* (2019). Kielce to także stolica województwa świętokrzyskiego, dlatego w opracowaniu uwzględniono także wyniki opracowania *Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego* (2019).

Miasto Kielce zdecydowało o połączeniu w jeden dokument strategii społeczno-gospodarczej ze strategią dla *smart city*. W związku z powyższym dla Diagnozy najważniejsze stało się wskazanie aktualnego poziomu jakości życia w mieście Kielce, a w rekomendacjach strategicznych – możliwości wykorzystania idei *smart* dla rozwoju miasta i poprawy tych elementów i sektorów funkcjonowania Kielc, które w obecnej chwili są niezadowolające oraz uruchomienia tych potencjałów rozwojowych, które nie są jeszcze w pełni wykorzystane.

Etap drugi dotyczył analizy wskaźnikowej rozwoju społeczno-gospodarczego w ujęciu dynamicznym. Analizą objęto okres 2014-2018. Oprócz analizy opisowej dotyczącej położenia, uwarunkowań geograficznych i historii miasta, analiza wskaźnikowa objęła:

- sferę rekreacji i kultury;
- kapitał ludzki (w tym demografię) i społeczny;
- sektor szkolnictwa wyższego (kadry akademickie, studenci absolwenci);
- innowacje i wspieranie przedsiębiorczości;
- gospodarkę (z systemem instytucji otoczenia biznesu oraz pozyskiwaniem funduszy na przedsięwzięcia dotyczące badań, rozwoju i innowacji);
- sytuację finansową miasta;
- sferę przyrodniczą i przestrzenną (w tym zagospodarowanie przestrzeni);
- infrastrukturę techniczną (związaną z ochroną środowiska, energetyką, mieszkalnictwem) i społeczną (w tym m.in.: żłobki, przedszkola, szkoły);
- bezpieczeństwo i zarządzanie kryzysowe;
- transport i mobilność.

Każdy z analizowanych obszarów tematycznych zakończony jest podsumowaniem i wnioskami, wskazującymi główne problemy rozwojowe Kielc.

W etapie trzecim główne wskaźniki z każdego obszaru tematycznego, analizowane dla Kielc, odniesiono do wskaźników obliczonych dla miast referencyjnych. W ten sposób

poszerzono diagnozę społeczno-gospodarczą miasta o elementy kontekstowe i benchmarkingowe.

Czwarty etap prac polegał na sformułowaniu analizy SWOT i rekomendacji strategicznych. SWOT został podzielony na trzy obszary tematyczne: jakość życia, klimat dla biznesu oraz współzarządzanie. Analogicznie sformułowane zostały rekomendacje strategiczne. W nich odniesiono się do rekomendacji strategicznych poprzedniej strategii, wyników diagnozy (szczególnie analizy wskaźnikowej) oraz wyników badania ankietowego (zwłaszcza w zakresie oceny usług publicznych i wskazywanych przez respondentów kluczowych kierunków działań rozwojowych miasta i podejmowanej współpracy w ramach Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego).

Na każdym etapie prac, analizy eksperckie poddawane były konsultacjom z interesariuszami wewnętrznymi (pracownikami urzędu miasta Kielce oraz jednostek podległych). Ponadto na etapie Diagnozy przeprowadzono badanie ankietowe skierowane do szerokiego grona interesariuszy miasta. Ankieta internetowa dostępna była przez 30 dni na platformie Idea Kielce. Składała się z maksymalnie 42 pytań (zestawienie i podsumowanie udzielonych odpowiedzi stanowi załącznik do niniejszej Diagnozy – załącznik w formacie pdf).

W czasie trwania badania (29 stycznia – 29 luty 2020 roku) ankieta została wypełniona przez 676 osób (w tym 115 osób z Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego, nie wliczając Kielc). Dodatkowo do miast referencyjnych została skierowana ankieta dotycząca elementów i przejawów *smart city*. Wypełniły ją następujące miasta: Białystok, Lublin, Olsztyn, Opole, Rzeszów oraz Kielce.

Warto w tym miejscu odpowiedzieć na pytanie jak Kielczanie definiują ideę *smart*. Na podstawie wyników ankiety można wyraźnie wskazać, że kluczowe obszary tematyczne inteligentnego miasta dla Kielc to: gospodarka, zarządzanie i społeczeństwo. Ponadto respondenci (82,42% zaznaczyło, że „zdecydowanie się zgadza” i „raczej się zgadza”) uznali, że miasto inteligentne to takie, które:

- ciągle podnosi jakość życia mieszkańców;
- wdraża i propaguje rozwiązania proekologiczne;
- wykorzystujące nowe technologie do zwiększania bezpieczeństwa.

W czasie prac nad Diagnozą zastosowano także inne formy angażowania interesariuszy z wykorzystaniem metod warsztatowych. Warsztat pierwszy odbył się w Kieleckim Parku Technologicznym w dniu 17 lutego 2020 roku i dotyczył weryfikacji

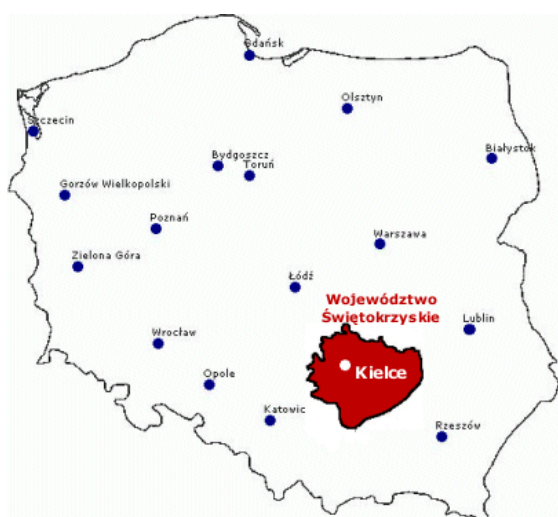
eksperskiej wersji analizy SWOT oraz propozycji działań zmierzających do: poprawy warunków i jakości życia w Kielcach oraz zachęt dla prowadzenia biznesu i inwestycji. Warsztat drugi miał charakter konsultacyjny i dotyczył rekomendacji strategicznych. Ze względu na sytuację epidemiologiczną warsztat w dniu 20 kwietnia 2020 roku odbył się on-line (opis przebiegu i osiągnięte w jego trakcie wyniki przedstawiono w dodatkowej części *Rekomendacje dla miasta Kielce na potrzeby przyszłej „Strategii rozwoju miasta Kielce 2030+ w kierunku smart city”*).

Zastosowane podejście pozwoliło na opracowanie Diagnozy uwzględniającej zarówno zewnętrzne, eksperckie podejście do lokalnych problemów rozwojowych jak i podejście wewnętrzne, wyrażane przez różne grupy interesariuszy miasta.

1. ANALIZA I DIAGNOZA HISTORYCZNYCH I GEOGRAFICZNYCH UWARUNKOWAŃ MIASTA I ICH WPŁYW NA STAN ZASTANY

1.1. Ogólna charakterystyka miasta

Historia. Początek miastu dała istniejąca tu dużo wcześniej mała osada, która rozwinęła się jako miejsce wymiany towarowej. Pierwsze wzmianki o Kielcach pojawiły się w 1081 roku, jednak pierwszą pewną datą w kieleckiej historii był 1171 rok, w którym wybudowano kolegiatę pod wezwaniem Najświętszej Marii Panny. Nazwa Kielce po raz pierwszy w dokumencie pojawiła się w 1213 roku. W 1359 roku Kielce zostały nazwane miastem, a ich prawa miejskie sto lat później potwierdził król Kazimierz Jagiellończyk. Herb (na czerwonym tle złota korona a pod nią tego samego koloru litery CK, będące skrótem od łacińskiego „Civitas Kielcensis” czyli obywatelstwo kieleckie) nadał Kielcom w 1496 roku kardynał Franciszek Jagiellończyk. Podczas potopu szwedzkiego w 1655 roku Kielce zostały zniszczone. W następstwie III rozbioru Polski w 1795 roku Kielce zostały włączone do zaboru austriackiego. W 1800 roku pożar pozbawił miasto ratusza trawiąc przy tym zabudowę w centrum. W 1805 roku papież Pius VII ustanowił diecezję kielecką przenosząc do niej stolicę biskupią z Tarnowa. W 1809 roku Kielce stały się częścią Księstwa Warszawskiego, ale w 1815 roku na mocy kongresu wiedeńskiego przeszły pod zabór rosyjski. W 1816 roku powstała w Kielcach pierwsza polska publiczna wyższa uczelnia techniczna – Szkoła Akademiczno-Górnicza. W 1818 roku Kielce stały się

stolicą województwa krakowskiego. Po zakończeniu I wojny światowej miasto zostało stolicą województwa świętokrzyskiego, a jego rozwój przyśpieszył w latach 30. XX wieku wraz z powstaniem Centralnego Okręgu Przemysłowego. Dzisiejszy kształt miasta uformował się na przełomie lat 1979-1980.⁴

O przeszłości i historii miasta dziś świadczą przede wszystkim zabytki – do rejestru zabytków architektury wpisane są łącznie 92 obiekty i zespoły obiektów (Tabela 1). Na terenie miasta nie występują obiekty wpisane na listę światowego dziedzictwa UNESCO, natomiast dawny pałac biskupów i

⁴ Oficjalna strona Miasta Kielce, www.um.kielce.pl/, dostęp: 26.01.2020.

katedra, znajdujące się na terenie Wzgórza Zamkowego, decyzją Prezydenta RP w 2017 roku uznane zostały za pomnik historii.⁵

Tabela 1. Obiekty wpisane do rejestru zabytków w mieście Kielce – klasyfikacja ze względu na przeznaczenie

Rodzaj zabytku	Liczba obiektów/zespołów obiektów
zespoły urbanistyczne	3
sakralne	14
obronne	0
użyteczność publicznej	12
rezydencjalne (w tym dworki)	9
zespoły dworskie i folwarczne	0
parki – zieleń i zabytki przyrody	2
mieszkalne	34
przemysłowe	2
cmentarze	3
zespoły zabudowy	5
inne	9

Źródło: *Gminny program opieki nad zabytkami Miasta Kielce na lata 2018-2021*, Kielce 2018, s. 24-25.

Położenie. Miasto Kielce leży w południowej części centralnej Polski oraz w centralnej części województwa świętokrzyskiego, którego jest stolicą. Kielce, będące miastem na prawach powiatu, są otoczone 7 gminami powiatu kieleckiego: od północnego wschodu graniczą z gminą Masłów, od wschodu z gminą Górno, od południowego wschodu z Daleszycami, od południa z Morawicą, od południowego zachodu z gminą Sitkówka-Nowiny, natomiast od zachodu z gminą Piekoszów, a od północnego zachodu z gminą Miedziana Góra. Powiat kielecki z kolei graniczy z powiatami: koneckim, skarżyskim, starachowickim, ostrowieckim, opatowskim, staszowskim, buskim, pińczowskim, jędrzejowskim i włoszczowskim. Od

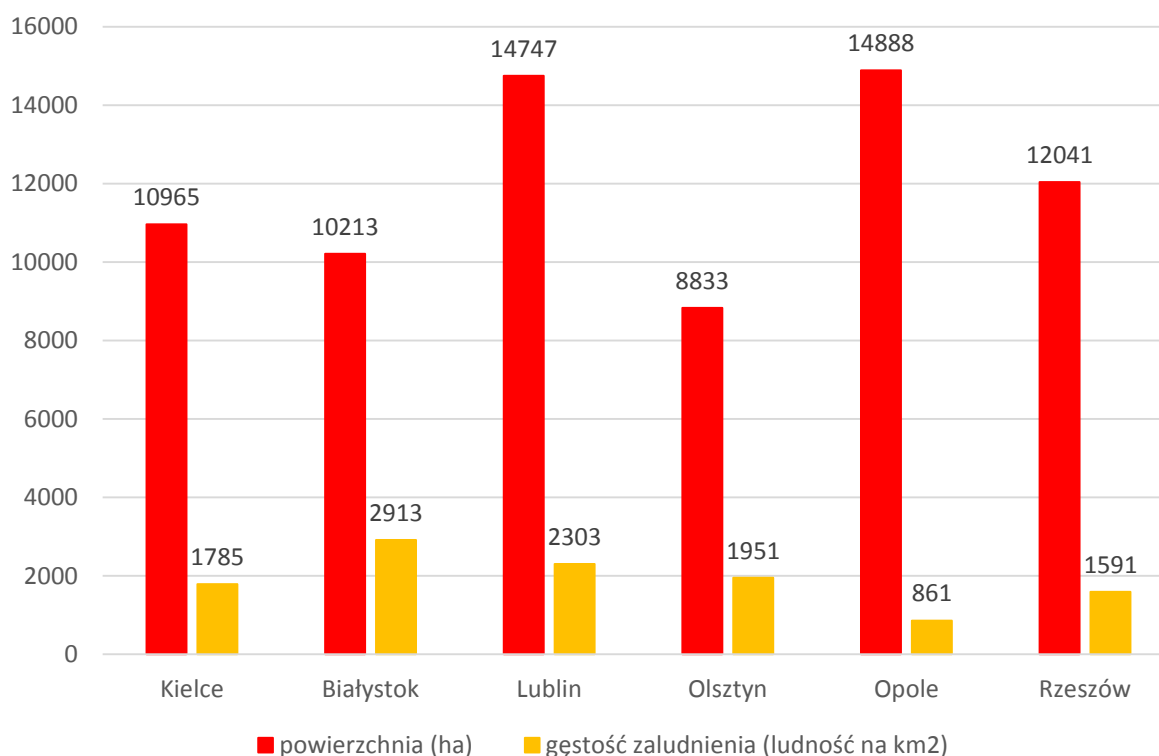

⁵ Rozporządzenie Prezydenta RP w sprawie uznania za pomnik historii Kielce – dawny pałac biskupów i katedra, Dz.U. z dn. 7. grudnia 2017, poz. 2275.

2015 roku miasto Kielce, wraz z 11 innymi gminami, tworzy Kielecki Obszar Funkcjonalny (KOF).⁶ Oprócz Kielc w skład KOF wchodzi następujące jednostki samorządu terytorialnego: Miasto i Gmina Chęciny, Miasto i Gmina Chmielnik, Miasto i Gmina Daleszyce, Gmina Górno, Gmina Masłów, Gmina Miedziana Góra, Gmina Morawica, Gmina Piekoszów, Gmina Sitkówka-Nowiny, Gmina Strawczyn oraz Gmina Zagnańsk.

Powierzchnia. Populacja miasta w I półroczu 2019 roku wynosiła 195 266 mieszkańców. W 2018 roku powierzchnia miasta Kielce wynosiła 10965 ha, a gęstość zaludnienia – 1785 osób na 1 km². Na tle 5 wybranych do analizy miast (Białegostoku, Lublina, Olsztyna, Opola i Rzeszowa) Kielce należą do miast średniej wielkości (między najmniejszym Olsztynem i największym Opolem) i średniej gęstości zaludnienia – Rysunek 1.

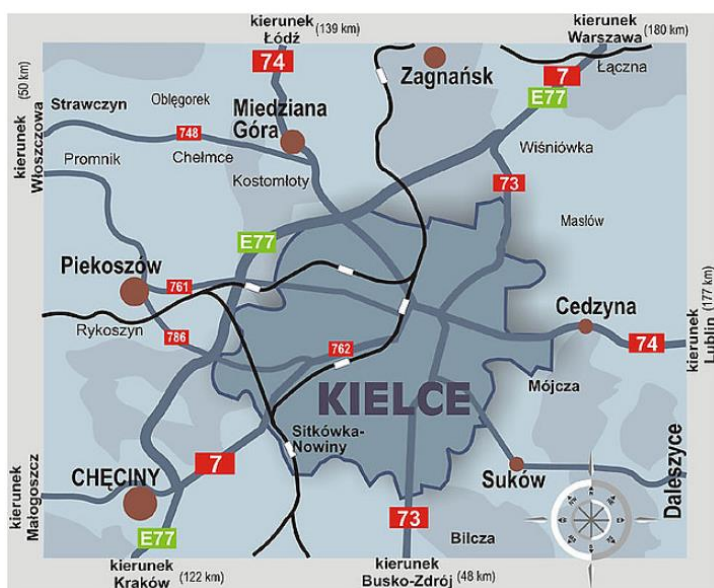
Rysunek 1. Powierzchnia i gęstość zaludnienia w mieście Kielce na tle wybranych miast w 2018 roku (w ha i osobach na 1 km²)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

⁶ *Kielecki Obszar Funkcjonalny w latach 2014-2018 w ujęciu statystycznym*, Urząd Statystyczny w Kielcach. Świętokrzyski Ośrodek Badań Regionalnych, s. 12.

Największy udział w strukturze zagospodarowania terenu zajmują lasy i użytki rolne, które razem stanowią nieco ponad połowę powierzchni miasta Kielce (59,5%), w tym użytki rolne stanowią 37% całego obszaru miasta.⁷ Lesistość w mieście Kielce wynosi ok. 20% – zajmują powierzchnię ok. 23 km² (przeważają lasy publiczne). Miasto Kielce charakteryzuje wysoka różnorodność biologiczna i występowanie bardzo dużej różnorodności siedlisk i zbiorowisk roślinnych. Grunty zabudowane i zurbanizowane zajmują 42 km², w tym 33% stanowią tereny mieszkaniowe, 24% tereny komunikacyjne i 15% tereny przemysłowe.⁸

Szlaki komunikacyjne.

Przez miasto Kielce przebiegają trzy drogi krajowe: 7, 74 (trasa relacji wschód-zachód) i 73 (dobiegająca od południa). Droga nr 7, będąca trasą europejską E77, na odcinku przebiegającym przez miasto przybiera formę drogi ekspresowej S7, pełniącej rolę kieleckiej obwodnicy. Droga ta łączy Kielce od północy ze stolicą

Warszawą a od południa z Krakowem.⁹ Ponadto przez miasto przebiegają również drogi wojewódzkie: Nr 761 (relacji: Kielce – Piekoszów), Nr 762 (relacji: Kielce – Małogoszcz), Nr 764 (relacji: Kielce – Tuszów Narodowy) oraz Nr 786 (relacji: Częstochowa – Kielce). Oprócz transportu drogowego, w granicach miasta zlokalizowane są dwie linie kolejowe północ-południe oraz w kierunku zachodnim: nr 8 (główna linia kolejowa relacji: Warszawa – Kraków Główny) oraz linia kolejowa nr 61 (relacji w kierunku zachodnim: Kielce – Fosowskie).¹⁰ (Więcej informacji nt. położenia Kielc na szlakach i korytarzach komunikacyjnych w rozdziale 5.5. „Transport i mobilność”).

⁷ Program Ochrony Środowiska dla Miasta Kielce na lata 2018-2022 z perspektywą do 2026 roku, Państwowy Instytut Geologiczny, Warszawa 2018, s. 22.

⁸ Plan adaptacji do zmian klimatu Miasta Kielce do roku 2030. Wczujmy się w klimat, Kielce, Warszawa 2018, s. 22.

⁹ Aktualizacja Lokalnego Programu Rewitalizacji obszarów miejskich, przemysłowych i powojennych w mieście Kielce na lata 2014-2020, Urząd Miasta Kielce, Biuro Planowania Przestrzennego, Kielce 2014, s. 9.

¹⁰ Program Ochrony Środowiska dla Miasta Kielce na lata 2018-2022 z perspektywą do 2026 roku, Państwowy Instytut Geologiczny, Warszawa 2018, s. 24-25.

1.2. Walory krajobrazowo-geologiczne

Rzeźba terenu. Miasto Kielce jest położone na zachodnim krańcu Doliny Kielecko-Łagowskiej w zachodniej części Gór Świętokrzyskich. Od północy otaczają je wzgórza Tumlińskie, od północnego-wschodu Pasma Masłowskie, od południowego-wschodu Pasma Dymińskie, od południa Pasma Posłowickie (z najwyższym wzniesieniem Górą Telegraf – 408 m n.p.m.), zaś od południowego-zachodu Pasma Zgórskie. Przez same Kielce przebiega Pasma Kadzielniańskie i Grzbiet Szydłowski. Horyzontalnie przebiegające pasma górskie poprzecinane są dolinami rzek: Silnicy, Sufragańca, Bobrzy i Lubrzanki. Kielce położone są w dorzeczu Nidy, w dwóch zlewniach IV rzędu, tj. rzeki Bobrzy i Lubrzanki. Główną rzeką jest przepływająca przez centrum Silnica, będąca lewostronnym dopływem Bobrzy. Na niej położony jest Zalew Kielecki (o powierzchni 9,1 ha), innym sztucznym zbiornikiem jest zbiornik w Mójczy oraz Staw, nie ma zbiornika naturalnego. W Kielcach istnieje ryzyko powodzi w sytuacji nawalnych i ulewnych opadów. Sezonowe wahania poziomów wód dochodzą nawet do 2,5 m. Występują znaczne różnice wysokości (od 260 m n.p.m. w dolinie Silnicy do 406 m n.p.m. na Górze Telegraf).

Budowa geologiczna. Znaczne zróżnicowanie form rzeźby terenu miasta Kielce związane jest z budową geologiczno-morfologiczną, która sprawiła, że znaczna część osadów starszych od czwartorzędów odsłania się bezpośrednio na powierzchni lub występuje tylko pod niewielkim przykryciem nadkładu. Kielce to jedyne miasto w Europie, posiadające w swoich granicach taką różnorodność formacji geologicznych, stąd nazwa: „najpiękniejsze muzeum pod gołym niebem”. W mieście Kielce występują liczne geostanowiska, czyli najcenniejsze obiekty przyrody nieożywionej w Polsce (wychodnie formacji skalnych, profile geologiczne, pojedyncze odsłonięcia, grupy odsłonieć, skałki, głązy narzutowe, formy krasowe i wietrzeniowe oraz inne obiekty geologiczne).

Z budową geologiczną miasta Kielce związanych jest 5 rezerwatów (Wietrznia, Kadzielnia, im. Jana Czarnockiego „Ślichowice”, Karczówka i Białogon-Biesak), reprezentujących dawną działalność wydobywczą surowców skalnych. W 2003 roku utworzono Geopark Kielce (początkowo pod nazwą Centrum Geoedukacji Kielce) – jednostkę miejską, która zarządza zasobami przyrodniczymi terenów pogórnictwa Wietrzni, Kadzielni i Ślichowic (w tym rezerwatami przyrody) oraz obiektami: Centrum Geoedukacji, Ogrodem Botanicznym, Amfiteatrem Kadzielnia. Geopark prowadzi szeroko rozumianą edukację przyrodniczą i działalność promocyjną związaną z wykorzystaniem

potencjału przyrodniczo-krajobrazowego miasta. Geopark Kielce jest również inicjatorem i liderem działań związanych z powołaniem Geoparku Świętokrzyskiego – inicjatywy geoparkowej obejmującej obszar pięciu gmin Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego (Kielce, Chęciny, Morawica, Sitkówka-Nowiny i Piekoszów) aplikującego do Sieci Geoparków Globalnych UNESCO.

Teren Kadzielni jest jednym z najbardziej znanych obszarów jaskiniowych, krasowych w Górach Świętokrzyskich, występuje tu 25 jaskiń i schronisk skalnych. Podziemna trasa turystyczna ma ok. 140 metrów i łączy 3 jaskinie: Jaskinie Odkrywców, Prochownię i Szczelinę na Kadzielni. W rezerwacie Kadzielnia w 1971 roku utworzono amfiteatr, w którym odbywają się liczne imprezy kulturalno-artystyczne.¹¹ Na terenie dawnych wyrobisk kamieniołomów na Ślichowicach utworzono ścisły rezerwat przyrody – rezerwat skalny im. Jana Czarnockiego, który można podziwiać dzięki ścieżkom spacerowym biegnącym wokół i na terenie kamieniołomu. Ze względu na ukształtowanie terenu oraz położenie miasto Kielce posiada szereg otwarc widokowych.

Warunki klimatyczne. Miasto Kielce położone jest w strefie klimatu umiarkowanego łagodnego. Średnia roczna temperatura wynosi 7,8°C a względna wilgotność powietrza – 80%, z kolei wysokość opadów kształtuje się na poziomie 724 mm. Najczęstsze wiatry docierają z kierunku zachodniego.¹² W 2019 roku miasto Kielce przyjęło Plan adaptacji do zmian klimatu w celu wzmocnienia odporności miasta i przeciwdziałania skutkom obserwowanych i prognozowanych zmian klimatu.¹³

1.3. Obiekty kultury

Reprezentacyjnym obiektem kulturalnym dla Kielc jest Kieleckie Centrum Kultury (KCK) – organizator kilkuset wydarzeń w skali roku, także o zasięgu międzynarodowym. W KCK odbywa się rocznie ponad 150 wydarzeń o charakterze rozrywkowym, edukacyjnym, kulturotwórczym i artystycznym. Podstawę działalności stanowią imprezy stałe, cykliczne: Międzynarodowy Konkurs dla Projektantów i Entuzjastów Mody OFF FASHION, Akademia OFF FASHION, Memorial to Miles Targi Kielce Jazz Festival, Festiwal

¹¹ *Program Ochrony Środowiska dla Miasta Kielce na lata 2018-2022 z perspektywą do 2026 roku*, Państwowy Instytut Geologiczny, Warszawa 2018, s. 28.

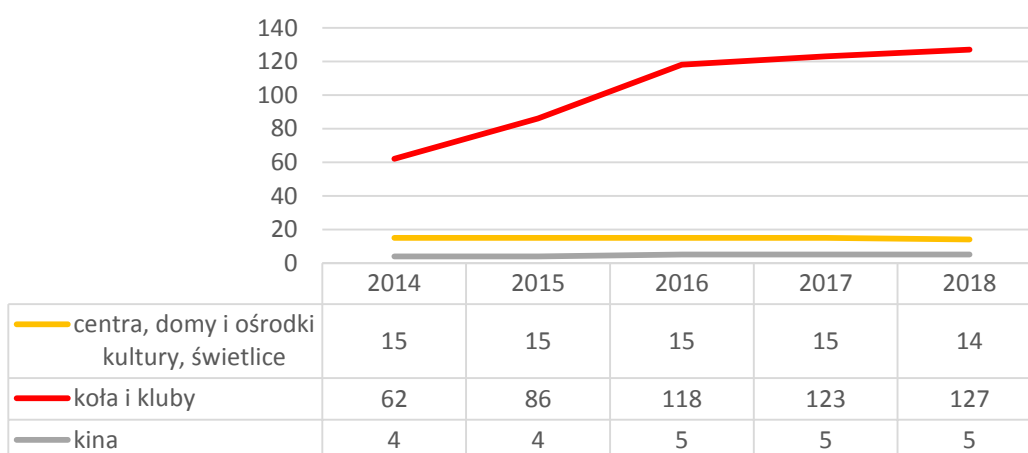
¹² *Aktualizacja Lokalnego Programu Rewitalizacji obszarów miejskich, przemysłowych i powojkowych w mieście Kielce na lata 2014-2020*, Urząd Miasta Kielce, Biuro Planowania Przestrzennego, Kielce 2014, s. 12-14.

¹³ Dokument powstał w ramach projektu Ministerstwa Środowiska realizowanego we współpracy z 44 polskimi miastami.

Form Dokumentalnych NURT, Ogólnopolski Konkurs Fotograficzny „Życie Jest Piękne”, Tarasy Sztuki (koncerty plenerowe) czy Salon Bezsenność – twórcze spotkania z niebanalnymi osobowościami. W Centrum mieści się m.in. Galeria Sztuki Współczesnej Winda i Teatr Pegaz. Innymi instytucjami kultury są: Filharmonia Świętokrzyska im. Oskara Kolberga czy też istniejący od 1879 roku Teatr im. Stefana Żeromskiego, a także działający od 1955 roku Teatr Lalki i Aktora „Kubuś”.¹⁴ Miasto jest siedzibą Muzeum Narodowego w Kielcach – placówki działającej od ponad 100 lat.

W latach 2014-2018 w mieście Kielce funkcjonowało 8 muzeów z 3 oddziałami oraz 14 bibliotek z filiami. W 2018 roku o jeden zmniejszyła się liczba centrów, domów i ośrodków kultury (do 14 obiektów). Jest to tendencja odwrotna niż w analizowanych miastach referencyjnych, gdzie liczba centrów, domów i ośrodków kultury albo pozostawała bez zmian (Białystok, Olsztyn) albo się zwiększała. Liczba kół i klubów w analizowanym okresie w Kielcach wzrosła o 104,8% (do 127 obiektów), tendencja wzrostowa w zakresie tego wskaźnika obserwowana była we wszystkich miastach referencyjnych, w tym najwyższa była w Lublinie (wzrost z 86 do 189 obiektów). W Kielcach od 2016 roku zaczęło działać także nowe kino (obecnie jest ich 5). W analizowanym okresie jedynie w Rzeszowie zmniejszyła się liczba kin (o 1), we wszystkich innych analizowanych miastach odnotowano tendencje wzrostową w porównaniu do 2014 roku (Rysunek 2, Tabela 2).

Rysunek 2. Instytucje kultury według kategorii w mieście Kielce w latach 2014-2018

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

¹⁴ Aktualizacja Lokalnego Programu Rewitalizacji obszarów miejskich, przemysłowych i powojkowych w mieście Kielce na lata 2014-2020, Urząd Miasta Kielce, Biuro Planowania Przestrzennego, Kielce 2014, s. 36.

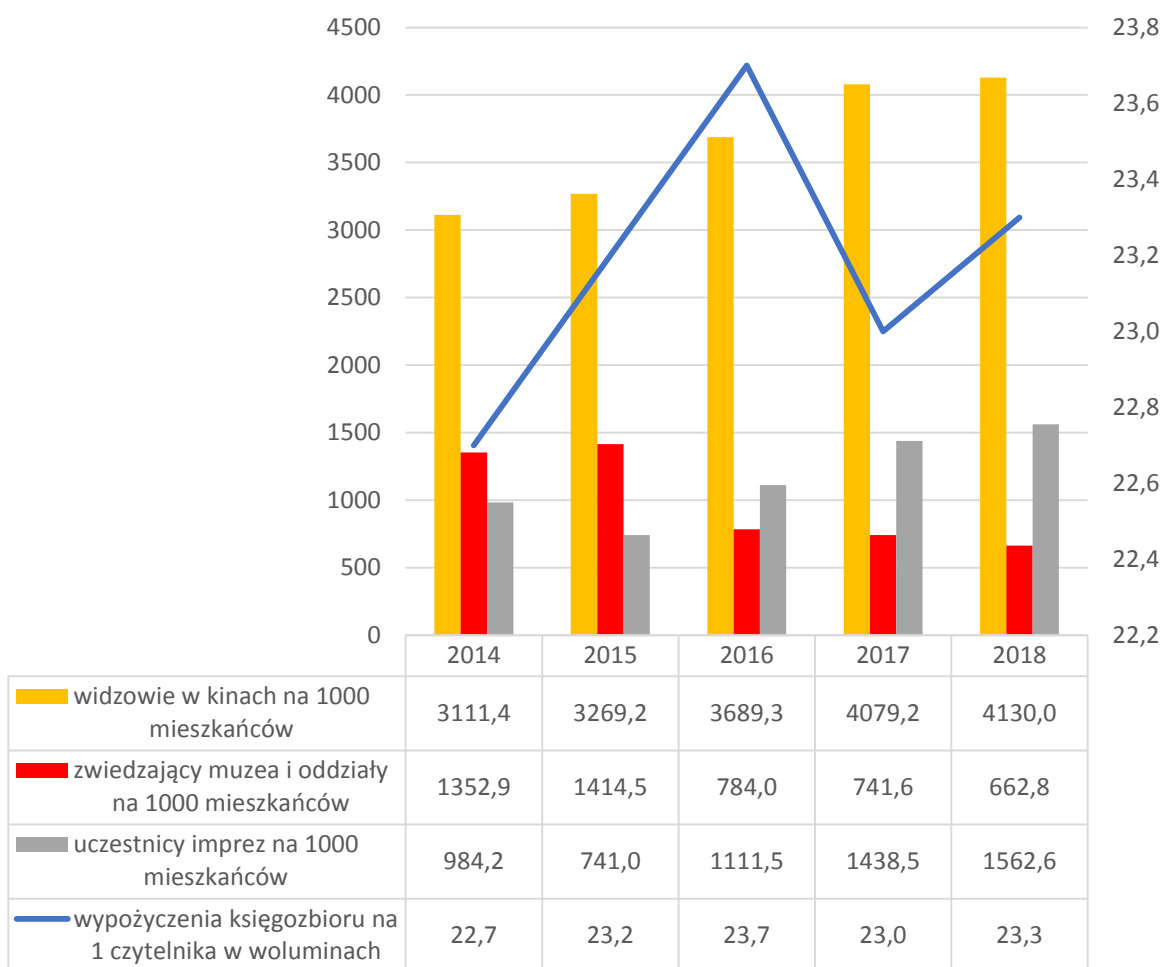
Tabela 2. Instytucje kultury w podziale na kategorie w mieście Kielce w 2018 roku na tle miast referencyjnych

Miasto	Kategoria instytucji kultury	Liczba w 2018 roku	Zmiana w stosunku do 2014 roku
Kielce	Centra, domy i ośrodki kultury, świetlice	14	- 1
Białystok		17	bez zmian
Lublin		16	+ 2
Olsztyn		7	bez zmian
Opole		6	+ 3
Rzeszów		21	+ 1
Koła i kluby			
Kielce	Koła i kluby	127	+ 65
Białystok		131	+ 18
Lublin		189	+ 103
Olsztyn		85	+ 34
Opole		46	+ 29
Rzeszów		257	+ 118
Kina			
Kielce	Kina	5	+ 1
Białystok		4	+ 1
Lublin		9	+ 2
Olsztyn		3	+ 1
Opole		3	+ 1
Rzeszów		4	- 1

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W latach 2014-2018 w mieście Kielce systematycznie wzrastała liczba widzów w kinach (o 32,7%). Liczba uczestników imprez w analizowanym okresie wzrosła o 58,8% (choć w 2015 roku można było zaobserwować spadek tego wskaźnika w stosunku do roku wcześniejszego). W 2015 roku nastąpił z kolei wzrost liczby zwiedzających muzea i oddziały, ale w całym analizowanym okresie wskaźnik ten spadł o 51%. W latach 2014-2018 w mieście Kielce wypożyczenia księgozbioru na jednego czytelnika, mimo wewnątrzokresowych wahań, utrzymywały się na dość stabilnym poziomie, przyjmując wartość ok. 23 woluminów (Rysunek 3).

Rysunek 3. Widzowie w kinach, zwiedzający muzea i oddziały, uczestnicy imprez na 1000 mieszkańców oraz wypożyczenia księgozbioru na jednego czytelnika w woluminach w mieście Kielce w latach 2014-2018

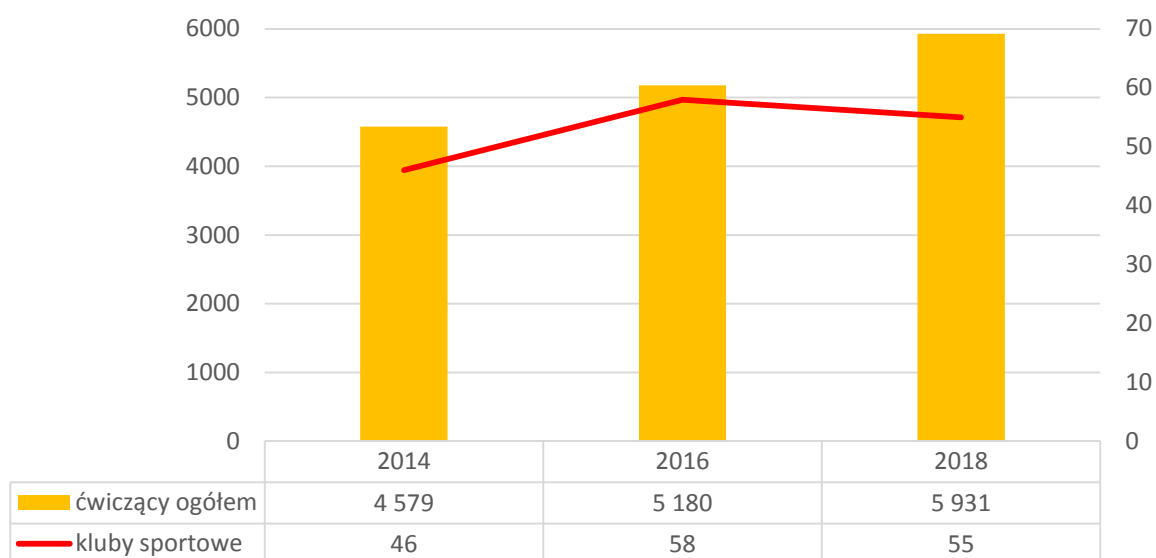

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

1.4. Sport i rekreacja

W latach 2014-2018 w mieście Kielce liczba klubów sportowych generalnie wzrosła (o 19,6%, do 55 obiektów w 2018 roku), choć największa ich liczba przypadała na 2016 rok (58 klubów). W analizowanym okresie systematycznie wzrastała także liczba ćwiczących (o 29,5%) do poziomu 5931 osób (Rysunek 4).

Rysunek 4. Kluby sportowe i ćwiczący ogółem w mieście Kielce w latach 2014-2018

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Do najaktywniejszych klubów i stowarzyszeń sportowych działających na terenie Kielc, można zaliczyć reprezentujące następujące dyscypliny sportowe:¹⁵

- piłkę ręczną (KS VIVE KIELCE, Stowarzyszenie Korona Handball, Uczniowski Międzyszkolny Klub Sportowy „ŻAK”, KU AZS Uniwersytet Jana Kochanowskiego – sekcja p. ręcznej, KU AZS Politechnika Świętokrzyska – sekcja p. ręcznej);
- piłkę siatkową (Stowarzyszenie Nauczycieli i Wychowawców w Kielcach – DMKS „PLAS”, FUN Sport);
- koszykówkę (Młodzieżowy Klub Koszykówki MDK Kielce, KU AZS Uniwersytet Jana Kochanowskiego, KU AZS Politechnika Świętokrzyska);
- piłkę nożną (Kielecki Klub Piłkarski KORONA, Świętokrzyski Klub Sportowy CZARNOVIA, Ludowy Klub Sportowy ORLETA, Parafialny Klub Sportowy POLONIA – BIAŁOGON, Świętokrzyski Parafialny Klub Sportowy „RODZINA” Kielce, KU AZS Politechnika Świętokrzyska – sekcja piłki nożnej);
- sporty walki (Kielecki Klub Bokserski RUSHH, SK Kick-Boxing, Kielecki Klub Karate Kyokushin, Uczniowski Międzyszkolny Klub Sportowy „ŻAK”, Kielecki Klub Sportowy Karate, FIGHTER UKS);

¹⁵ Zestawienie na podstawie materiałów Urzędu Miasta przekazanych w dniu 09.03.2020.

- jeździectwo (Kielecki Klub Jeździecki, Kielecki Klub Jeździecki „MAAG” Andrzej Wojciechowski);
- sporty motorowe (Kieleckie Towarzystwo Motorowe NOVI, Kielecki Klub Motocyklowy WENA, Enduro Team Kielce, Automobil Klub Kielecki);
- lekkoatletykę (Kielecki Klub Lekkoatletyczny, Towarzystwo Sportowe AKWEDUKT);
- bilard (Świętokrzyskie Stowarzyszenie Sportowe);
- tenis ziemny (Międzyszkolny Uczniowski Klub Sportowy GEMIK, Klub Sportowy „Tęcza – Społem”);
- tenis stołowy (KS POLONIA Kielce);
- taniec (ŚK TiTS „JUMP”);
- pływanie (Miejski Uczniowski Klub Pływacki „Korona – Swim”, Stowarzyszenie Lokalne Salos Cortile – Kielce);
- kolarstwo (Miejski Klub Sportowy „Cyclo – Korona”);
- sumo/zapasy (Uczniowski Ludowy Klub Sportowy „GULIWIER”);
- łucznictwo (Klub Sportowy „Stella”);
- trójbój siłowy (Klub Sportowy „Tęcza – Społem”);
- szachy (Katolicki Międzyszkolny Klub Szachowy VICTORIA KOMPLEXBUD, Ludowy Uczniowski Katolicki Klub Szachowy LUKKS);
- akrobatykę sportową (Towarzystwo Sportowe PIRAMIDA, Świętokrzyskie Stowarzyszenie Sportów Gimnastycznych TEMPO);
- żeglarstwo (UKS „ZALEW KIELCE”).

Dobre zaplecze dla sportu i rekreacji stanowią także obiekty sportowe. W ostatnich latach władze miejskie prowadziły aktywną działalność, zapewniając mieszkańcom większy dostęp do różnych form rekreacji. Obecnie na bazę sportową Kielc składa się m. in.: 11 hal sportowych (w tym największa Hala Legionów na 4200 miejsc siedzących – ósmy obiekt w kraju, gdzie odbywają się rozgrywki drużyny piłki ręcznej oraz piłki siatkowej), 7 pływalni i 5 stadionów sportowych (Stadion Miejski – ponad 15,5 tys. miejsc siedzących; stadion klubu Korona Kielce przy ul. Ściegiennego 6 – gdzie klub rozgrywa mecze ekstraklasy; Stadion Kusocińskiego, Stadion Lekkoatletyczny oraz Stadion Piłkarski). W ostatnich latach zwiększyła się również liczba kortów tenisowych do 8, a zaplecze sportowo-rekreacyjne w Kielcach stanowią również siłownie, sauny, solaria oraz Stadion Leśny. Nieopodal toru wyścigowego, w południowo-zachodniej części miasta,

funkcjonuje Centrum Jeździeckie, Ośrodek Rekreacji i Hipoterapii oraz Ośrodek Jeździecki.

W Kielcach rozwijają się także sporty zimowe dzięki działającym w mieście 2 stokom narciarskim i 2 lodowiskom. W mieście Kielce funkcjonuje również centrum wspinaczkowe Mobius Studio, Kielecki Park Linowy, od 2015 roku organizowany jest Kadzielnia Sport Festiwal, w ramach którego można uprawiać 14 dyscyplin sportowych, miejskich i ekstremalnych, na oferowanych m. in. drogach wspinaczkowych, stanowiskach technik liniowych, slackline i highline.¹⁶

Zgodnie z raportem Instytutu Sportu – Państwowego Instytutu Badawczego w Warszawie, miasto Kielce we współzawodnictwie sportu młodzieżowego w 2019 roku zdobyło 1172 pkt, czyli blisko połowę dla całego województwa. Osiągnięcia w sporcie młodzieżowym ma kieleckie PGE Vive Kielce i Korona, skupiające się na piłce ręcznej i nożnej. Oprócz nich w pierwszej dziesiątce najlepszych w świętokrzyskim znalazły się kieleckie Salos Cortile (siatkówka i pływanie) i ULKS Guliwer (zapaśnicy i specjaliści sumo).¹⁷

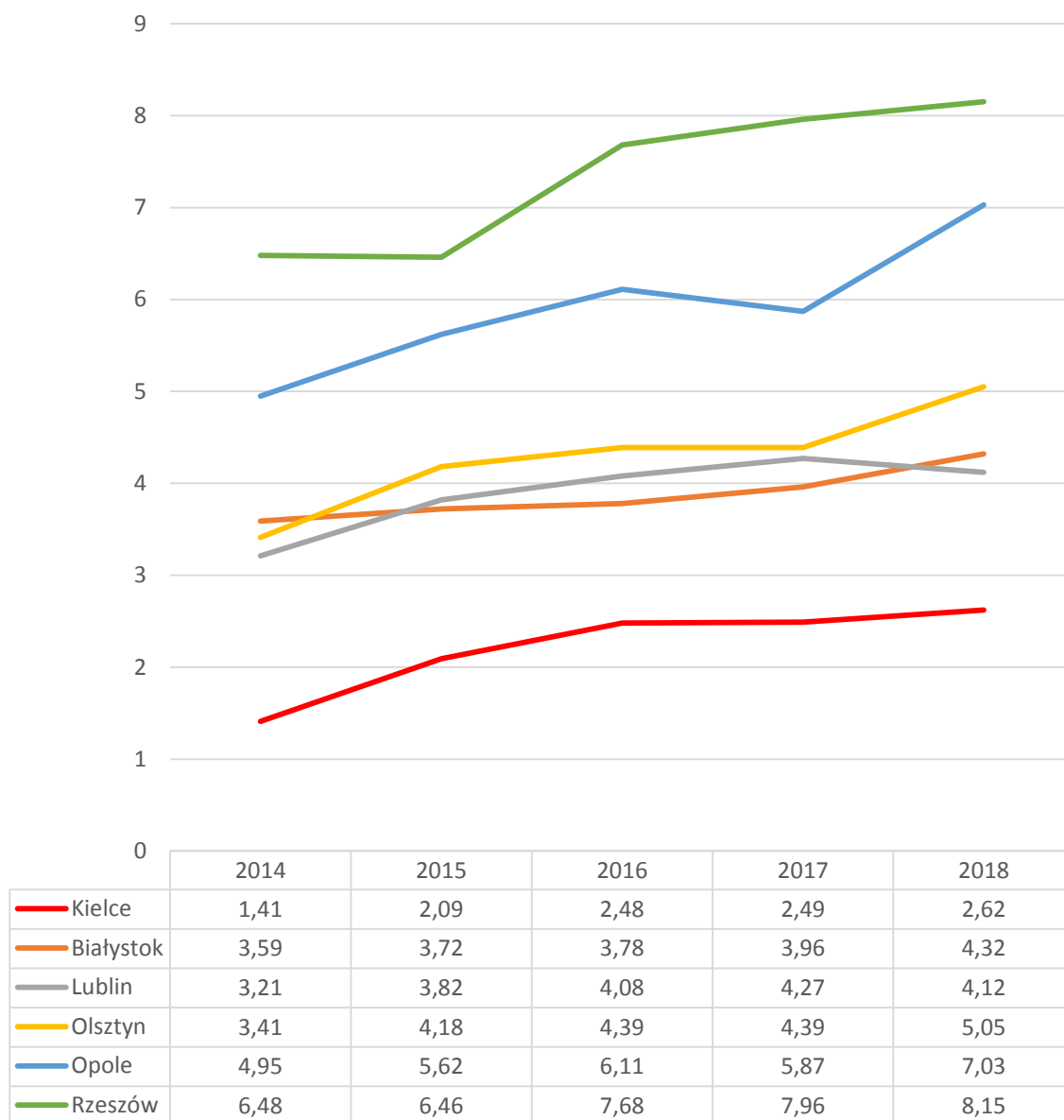
Dobre warunki do rekreacji na terenie miasta zapewnia także sieć szlaków turystycznych i rekreacyjnych łączących zarówno atrakcje naturalne (w tym rezerваты geologiczne i przyrodnicze) jak i zabytki. Główne atrakcje turystyczne na terenie miasta to: Muzeum Zabawek i Zabawy, Muzeum Narodowe w Kielcach, a także obiekty Geoparku Kielce – przede wszystkim: Park Kadzielnia z podziemną trasą turystyczną i amfiteatrem, Centrum Geoedukacji i Ogród Botaniczny. Szlaki piesze i spacerowe po mieście uzupełnia sieć ścieżek rowerowych. Na tle 5 wybranych do analizy miast (Białegostoku, Lublina, Olsztyna, Opola i Rzeszowa) w latach 2014-2018 w mieście Kielce miał miejsce najszybszy przyrost długości ścieżek rowerowych (o 86%, wobec 48% w drugim pod tym względem Olsztynie). Mimo tego sieć ścieżek rowerowych w mieście Kielce nadal jest najkrótsza ze wszystkich analizowanych miast – w 2018 roku wynosiła 2,62 km na 10 tys. mieszkańców (podczas gdy w będącym w tym zakresie liderem Rzeszowie – 8,15) – Rysunek 5. Wśród funkcjonujących ścieżek rowerowych warto wymienić Wschodni Szlak Rowerowy Green Velo, dwa szlaki kolarstwa wyczynowego (Kielce – Stadion Leśny i Kielce – Góra Telegraf a także szlaki rowerowe kolarstwa rekreacyjnego (dla którego nadaje się również żółty

¹⁶ Kadzielnia Sport Festiwal, <https://kadzielniasportfestiwal.pl/pl#o-festiwalu>, dostęp: 26.01.2020.

¹⁷ System sportu młodzieżowego 2019, Zespół Sportu Młodzieżowego, Instytut Sportu-PIB, Warszawa grudzień 2019, http://sport-mlodziejowy.pl/pliki/SSM_2019_srodek_02.pdf, dostęp: 11.03.2020.

szlak spacerowy wokół Kielc, jak też szlaki turystyczne przechodzące przez miasto)¹⁸ –
Rysunek 6.

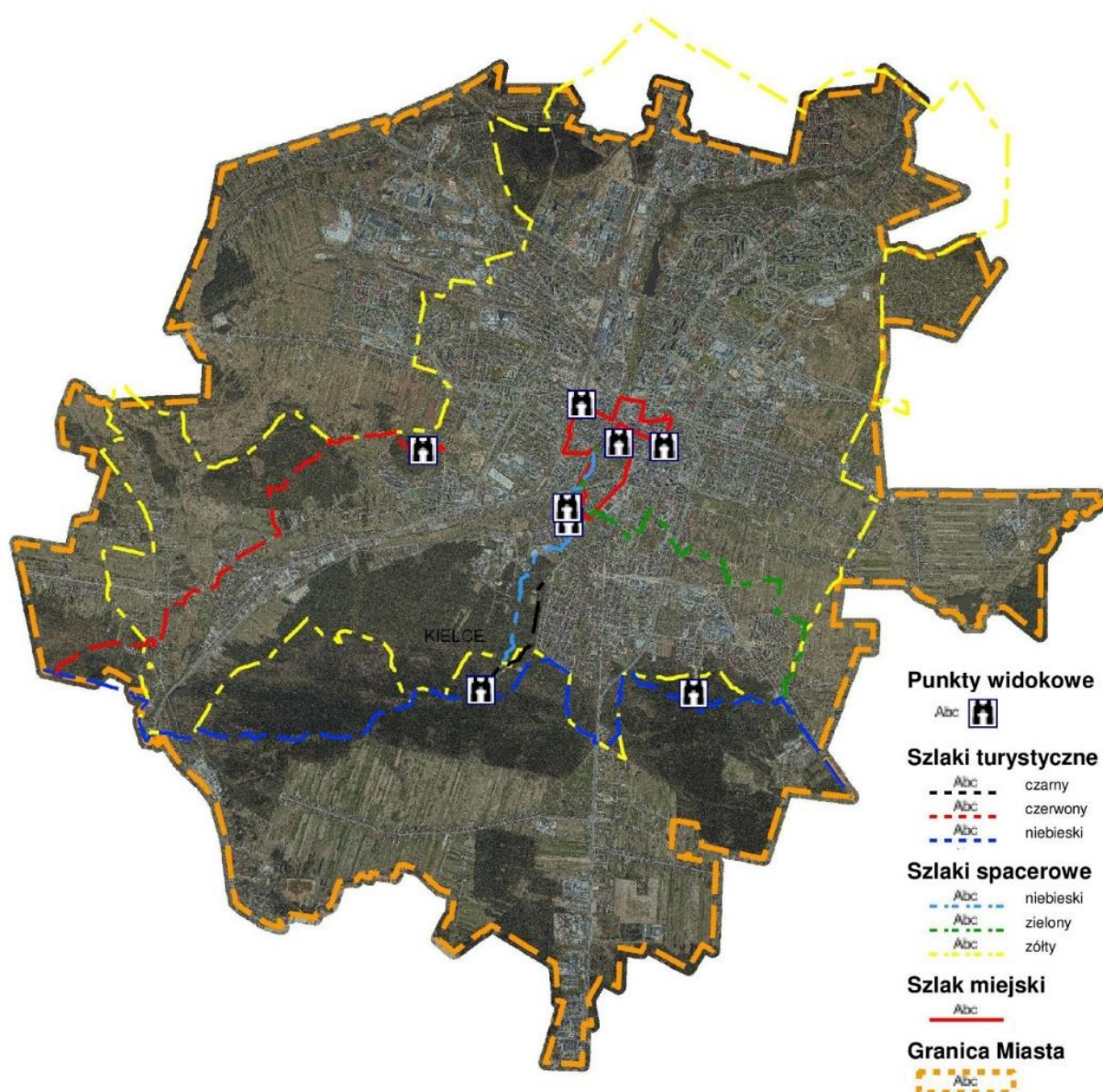
Rysunek 5. Długość ścieżek rowerowych na 10 tys. ludności w mieście Kielce na tle wybranych miast w latach 2014-2018 (w km)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

¹⁸ Oficjalna strona Miasta Kielce, www.um.kielce.pl/, dostęp: 26.01.2020.

Rysunek 6. Szlaki turystyczne i rekreacyjne na terenie miasta Kielce w 2020 roku

Źródło: Geoportal Kielce, stan 16.03. 2020.

Podsumowanie i wnioski. Na tle 5 miast referencyjnych wybranych do porównania (tj. Lublina, Białegostoku, Olsztyna, Rzeszowa i Opola) Kielce wyróżnia wysoka bioróżnorodność i występowanie dużej ilości zbiorowisk roślinnych oraz bardzo wysokie walory krajobrazowo-geologiczne z unikatową na skalę europejską różnorodnością formacji geologicznych. Na terenie miasta występuje wiele ciekawych obiektów i obszarów przeznaczonych do turystyki i rekreacji. Na podkreślenie zasługuje działalność władz miasta na rzecz rozwoju sportu zarówno klubowego (zawodowego),

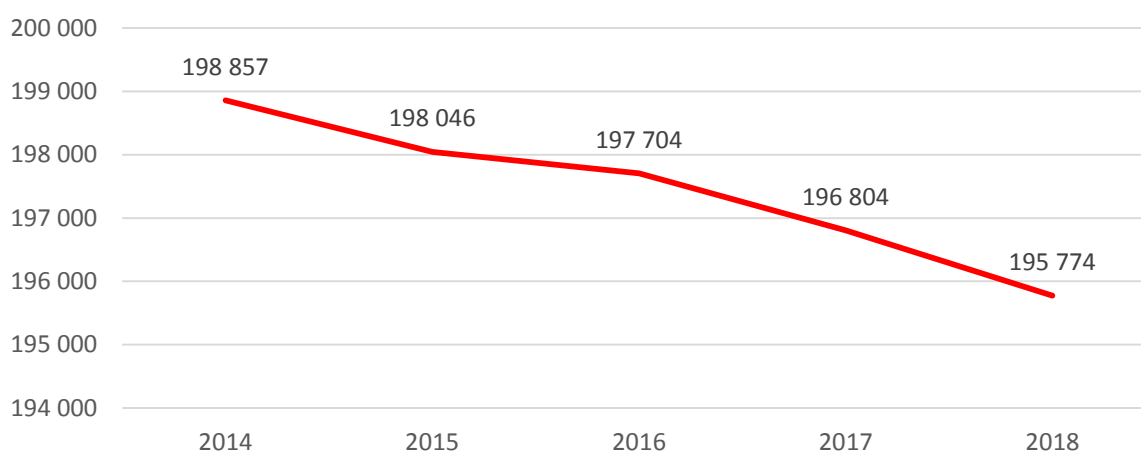
jak i amatorskiego oraz na rzecz rozwoju turystyki i edukacji geologicznej w kontekście stworzenia pierwszego nieformalnego geoparku miejskiego w Europie (Geoparku Kielce) a także stworzenia inicjatywy partnerskiej (Geopark Świętokrzyski), starającej się o uzyskanie rangi Geoparku UNESCO. Chociaż na bazie walorów krajobrazowo-geologicznych rozwija się infrastruktura rekreacyjna (także o już ugruntowanej marce), potencjał tych unikatowych zasobów, w połączeniu z istniejącym dziedzictwem kulturowym, wydaje się ciągle nie być wystarczająco wykorzystywany, szczególnie w kontekście polityki rozwoju.

2. ANALIZA I DIAGNOZA POTENCJAŁU SPOŁECZNEGO MIASTA, W TYM POTENCJAŁU KADROWEGO I AKADEMICKIEGO

2.1. Analiza stanu ludności, migracji wewnętrznych i zagranicznych

Ludność. Ludność Kielc wynosiła na 31 grudnia 2018 roku 195 774 osoby. W latach 2014-2018 wystąpił spadek bezwzględnej liczby ludności Kielc o 3083 osoby. Średnioroczna skumulowana stopa spadku liczby ludności w wyżej wymienionym okresie wynosiła – 0,312%. Największy spadek bezwzględnej liczby mieszkańców Kielc wystąpił pomiędzy 2017 a 2018 rokiem, kiedy to ubyło 1030 osób, a najmniejszy spadek miał miejsce pomiędzy 2015 a 2016 rokiem i wynosił 342 osoby w ujęciu rocznym – Rysunek 7.

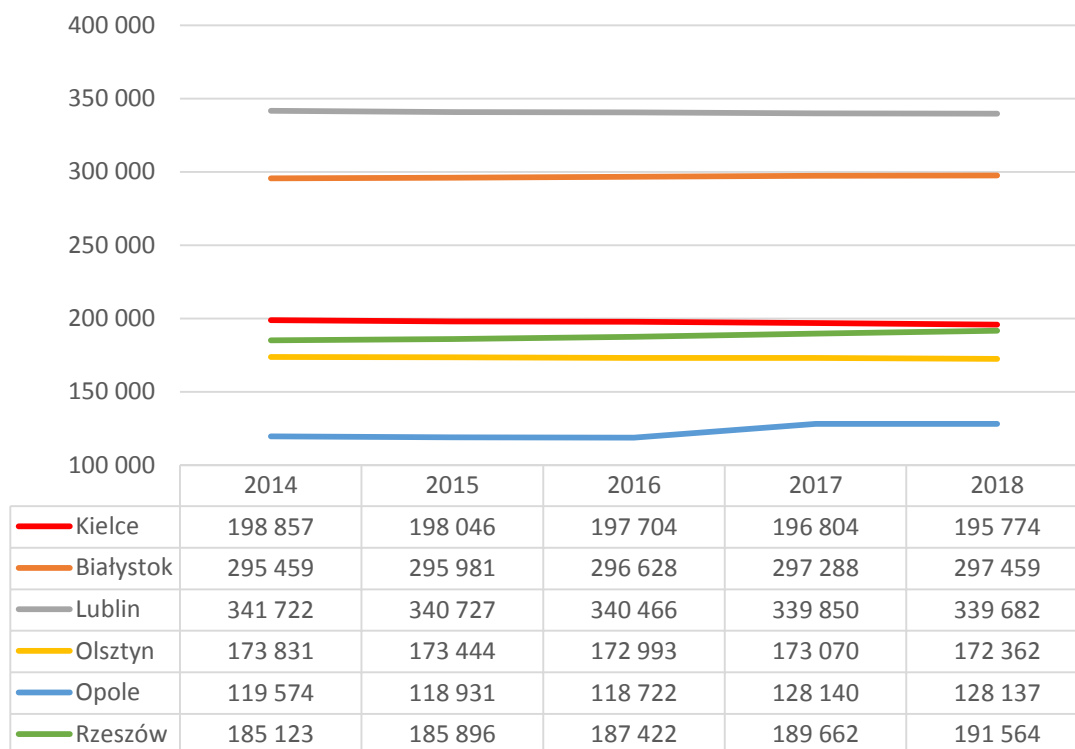
Rysunek 7. Liczba ludności ogółem w Kielcach w latach 2014-2018, stan na 31 grudnia danego roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Liczba mieszkańców Kielc na 31 grudnia 2018 roku była o 73,51% niższa niż mieszkańców Lublina (339 682 osób) i o 51,94% niższa niż mieszkańców Białegostoku (297 459 osób) oraz o 34,55% wyższa od liczby mieszkańców Opola (128 137 osób), o 11,95% wyższa od liczby mieszkańców Olsztyna (172 362 osób) i o 2,15% wyższa od liczby mieszkańców Rzeszowa – Rysunek 8.

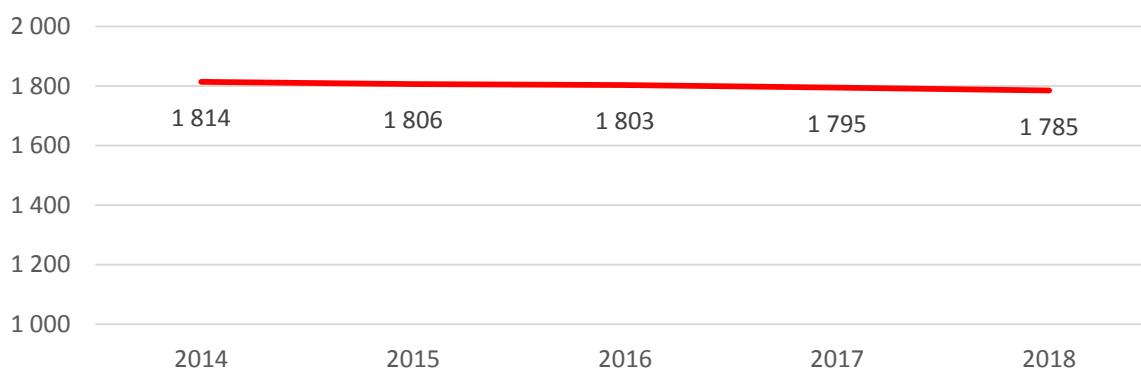
Rysunek 8. Liczba ludności ogółem w Kielcach na tle wybranych miast w latach 2014-2018, stan na 31 grudnia danego roku (osoby)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych GUS.

Gęstość zaludnienia. Gęstość zaludnienia mierzona liczbą ludności na 1 km² Kielc wynosiła na 31 grudnia 2018 roku 1785 osób. W latach 2014-2018 zmniejszyła się ona łącznie o 29 osób na 1 km². Spadek gęstości zaludnienia w latach 2014-2018 współwystępował ze spadkiem ogólnej liczby ludności Kielc – Rysunek 9.

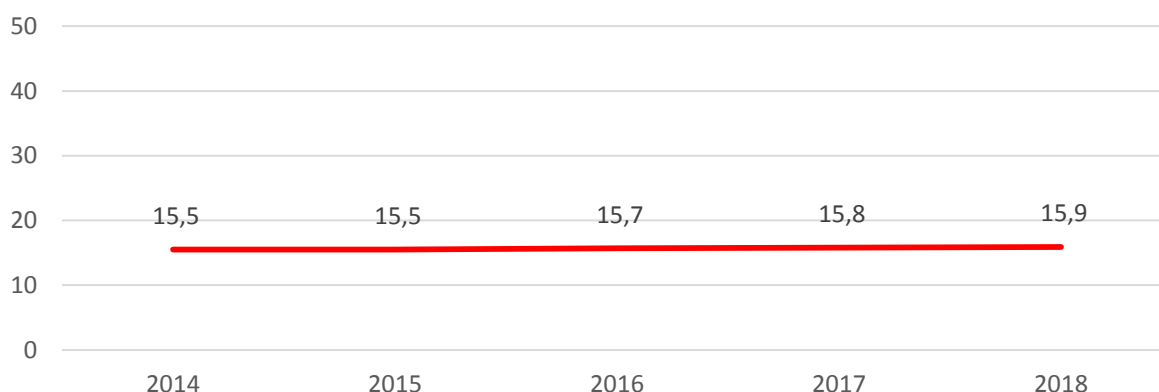
Rysunek 9. Gęstość zaludnienia w Kielcach mierzona liczbą ludności na 1 km² Kielc w latach 2014-2018

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Ludność w wieku przedprodukcyjnym. Dynamika odsetka liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym, tj. w wieku do 17 lat na przestrzeni lat 2014-2018 była niewielka. W stosunku do 2014 roku jej odsetek w ogólnej liczbie mieszkańców wzrósł łącznie o 0,4 punkty procentowe i w 2018 roku wyniósł 15,9% – Rysunek 10. W stosunku do wszystkich gmin wchodzących w skład Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego, wyłącznie w Kielcach udział ludności w wieku przedprodukcyjnym w 2018 roku był wyższy niż w 2014 roku. Pomimo zanotowanego wzrostu, wskaźnik ten w latach 2014-2018 był w Kielcach najniższy wśród gmin należących do Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego. Przykładowo w Górnem i Morawicy w 2018 roku wynosił on odpowiednio 21,2% i 21,1%.¹⁹

Rysunek 10. Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym w Kielcach w latach 2014-2018

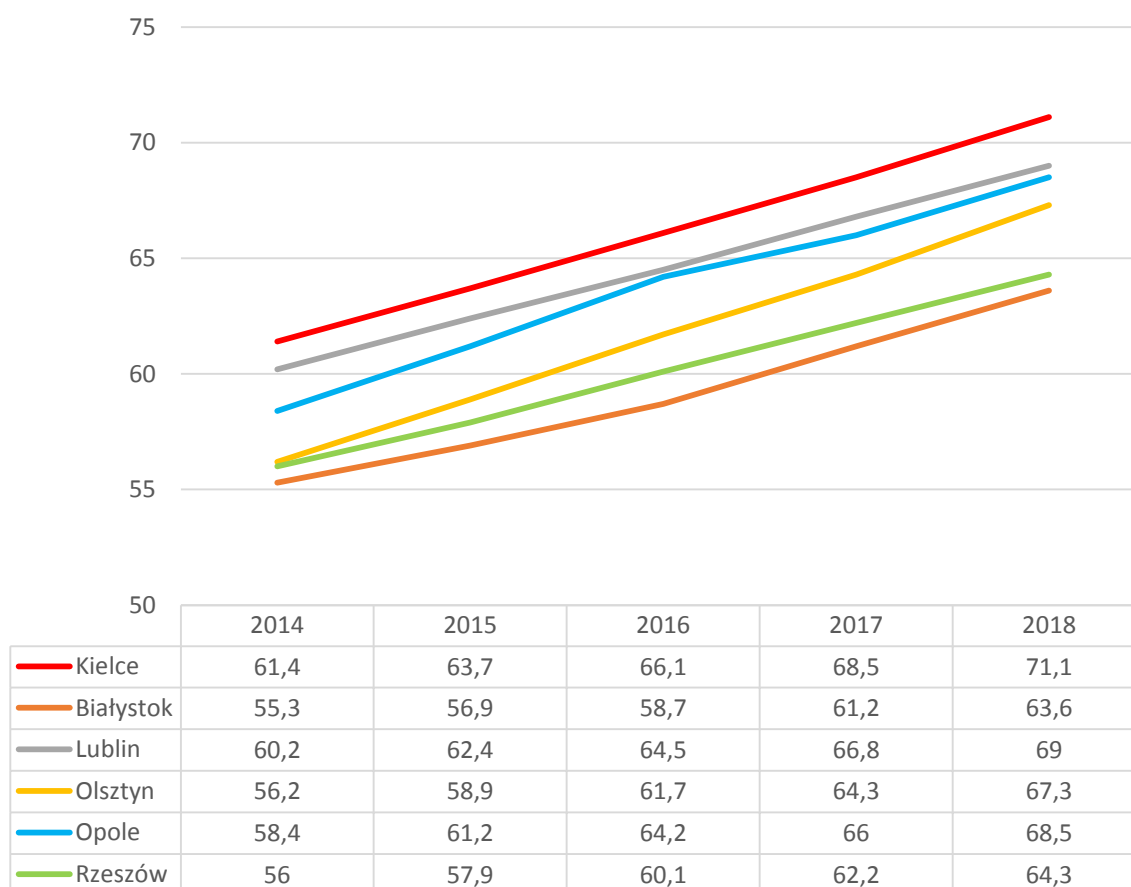
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Współczynnik obciążenia demograficznego. Współczynnik obciążenia demograficznego dotyczy proporcji liczby osób w wieku nieprodukcyjnym do 100 osób w wieku produkcyjnym. Przez wiek nieprodukcyjny należy rozumieć ludność w wieku przedprodukcyjnym, tj. do 17 roku życia oraz ludność w wieku poprodukcyjnym, tj. mężczyzn powyżej 65 roku życia i kobiety w wieku 60 lat i więcej. Wiek produkcyjny z kolei to wiek zdolności do pracy, który wynosi 18-64 lata dla mężczyzn i 18-59 lat dla kobiet. Wskaźnik obciążenia demograficznego w Kielcach w 2018 roku wynosił 71,1% i wzrósł w stosunku do 2014 roku o 9,7%. Średnioroczne skumulowane tempo wzrostu wskaźnika obciążenia demograficznego w latach 2014-2018 wynosiło 2,98%.

¹⁹ *Kielecki Obszar Funkcjonalny w latach 2014-2018 w ujęciu statystycznym*, Urząd statystyczny w Kielcach, Świętokrzyski Ośrodek Badań Regionalnych, Kielce 2019, s. 16-17.

Wartość współczynnika obciążenia demograficznego w latach 2014-2018 wzrosła w Kielcach, jak i w porównywanych miastach, tj. Lublinie, Białymstoku, Olsztynie, Rzeszowie i Opolu. Jego najwyższe wartości notowano w poszczególnych latach w Kielcach, a najniższe w Białymstoku. Najwyższy bezwzględny wzrost wartości współczynnika obciążenia demograficznego pomiędzy 2014 a 2018 rokiem wystąpił w Olsztynie (11,1%) i Opolu (10,1%), najniższy zaś w Lublinie (8,8%) oraz Rzeszowie i Białymstoku (po 8,3%). W zakresie tempa zmian, średnioroczna skumulowana stopa wzrostu współczynnika w badanym okresie była najwyższa w Olsztynie (3,67%), Opolu (3,24%), a najniższa w Białymstoku (2,84%) i Lublinie (2,77%). Miastami o najwyższej wartości współczynnika obciążenia demograficznego w 2018 roku były Kielce (71,1%) i Lublin (69%). Najniższa wartość współczynnika w 2018 roku wystąpiła w Rzeszowie (64,3%) i Białymstoku (63,6%) – Rysunek 11.

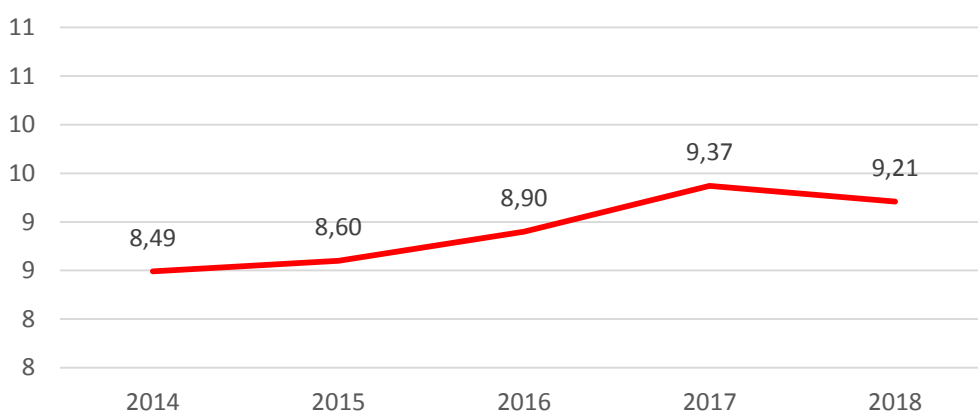
Rysunek 11. Współczynnik obciążenia demograficznego w Kielcach i miastach porównywanych w latach 2014-2018

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Urodzenia. Wartość wskaźnika urodzeń żywych na 1000 mieszkańców w Kielcach w latach 2014-2018 rosła i w 2018 roku wyniosła 9,21. Pomiedzy rokiem 2014 a 2018 jego wartość wzrosła bezwzględnie o 0,72 na 1000 mieszkańców (Rysunek 12). W badanym okresie średnioroczna skumulowana stopa wzrostu wskaźnika wyniosła 1,64%. W 2018 roku wskaźnik urodzeń żywych na 1000 mieszkańców w Kielcach był niższy niż w Kieleckim Obszarze Funkcjonalnym (9,6). Wśród gmin KOF wskaźnik ten w 2018 roku najwyższą wartość osiągnął w Górnicy (12,1) oraz Strawczyni (12,0), a wartość niższą niż w Kielcach odnotowano w Zagnańsku (7,5).²⁰

Rysunek 12. Urodzenia żywe na 1000 ludności w Kielcach w latach 2014-2018

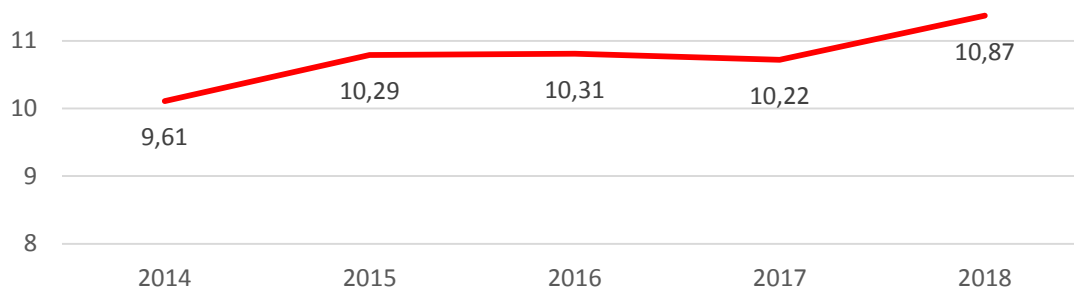
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Zgony. Wartość wskaźnika zgonów na 1000 mieszkańców w Kielcach w latach 2014-2018 rosła i wyniosła w 2018 roku 10,87. W okresie 2014-2018 jego wartość wzrosła bezwzględnie o 1,26 na 1000 mieszkańców (Rysunek 13). W latach 2014-2018 średnioroczna skumulowana stopa wzrostu wartości wskaźnika zgonów na 1000 mieszkańców wynosiła 2,49%. Była ona niemal dwukrotnie wyższa od wskaźnika policzonego dla urodzeń żywych na 1000 mieszkańców. Na tle Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego w 2018 roku najniższa stopa zgonów na 1000 mieszkańców charakteryzowała Morawicę i Górno (po 7,8) oraz Piekoszów (8,3). Wyższa niż w Kielcach wartość wskaźnika zgonów na 1000 mieszkańców wystąpiła w Chmielniku (10,9).²¹

²⁰ *Kielecki Obszar Funkcjonalny w latach 2014-2018 w ujęciu statystycznym*, Urząd statystyczny w Kielcach, Świętokrzyski Ośrodek Badań Regionalnych, Kielce 2019, s. 141.

²¹ *Kielecki Obszar Funkcjonalny w latach 2014-2018 w ujęciu statystycznym*, Urząd statystyczny w Kielcach, Świętokrzyski Ośrodek Badań Regionalnych, Kielce 2019, s. 136.

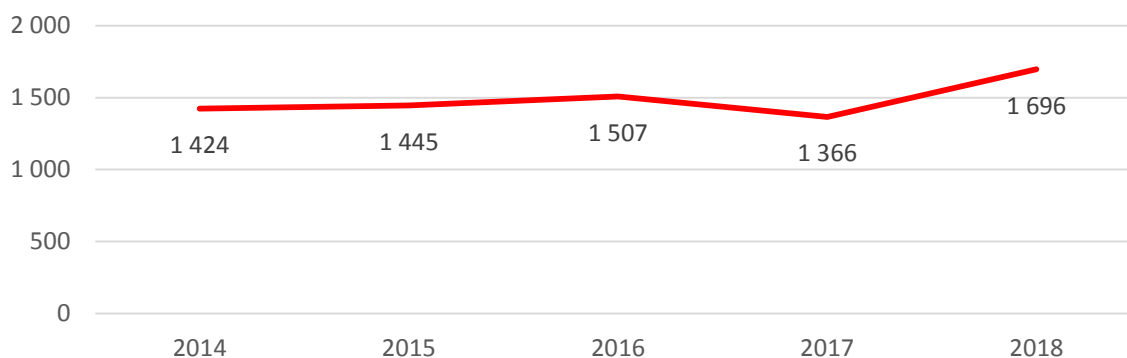
Rysunek 13. Zgony na 1000 ludności w Kielcach w latach 2014-2018

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Migracje na pobyt stały. Migracje gminne na pobyt stały liczone w wartościach bezwzględnych można badać przez pryzmat zameldowań oraz wymeldowań ogółem dla danej miejscowości i danego okresu. W latach 2014-2018 w Kielcach zanotowano łącznie 7438 zameldowań i 10 043 wymeldowań. Największy ruch migracyjny odnotowano w 2018 roku (odpowiednio 1696 zameldowań i 2278 wymeldowań). W ogólnej dynamice zmian, średnioroczna skumulowana stopa wzrostu zameldowań wyniosła w okresie 2014-2018 3,56% i była wyższa od średniorocznej stopy wzrostu wymeldowań, która kształtowała się na poziomie 2,61% (Rysunek 14 i Rysunek 15). W 2018 roku zameldowania i wymeldowania w Kielcach stanowiły odpowiednio 46,52% wszystkich zameldowań dla Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego i 62% ogółu wymeldowań.²²

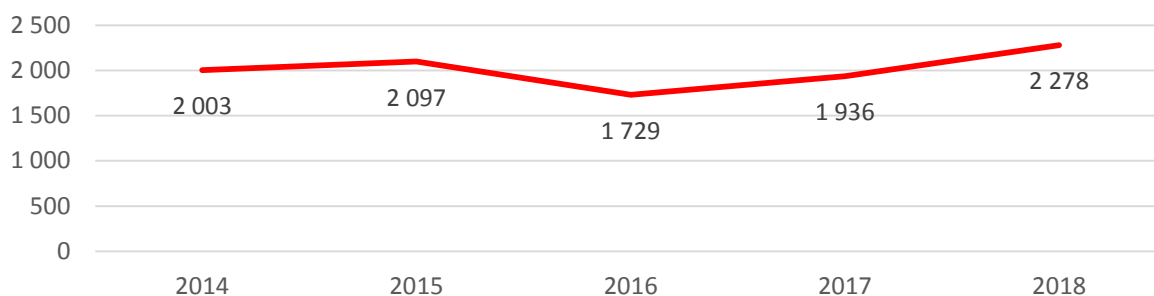
Rysunek 14. Migracje gminne na pobyt stały w ruchu wewnętrznym i zagranicznym, zameldowania ogółem w Kielcach w latach 2014-2018

Źródło: Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS oraz *Kielecki Obszar Funkcjonalny w latach 2014-2018 w ujęciu statystycznym*, Urząd Statystyczny w Kielcach, Świętokrzyski Ośrodek Badań Regionalnych, Kielce 2019.

²² Obliczenia własne za: *Kielecki Obszar Funkcjonalny w latach 2014-2018 w ujęciu statystycznym*, Urząd statystyczny w Kielcach, Świętokrzyski Ośrodek Badań Regionalnych, Kielce 2019, s. 137-138.

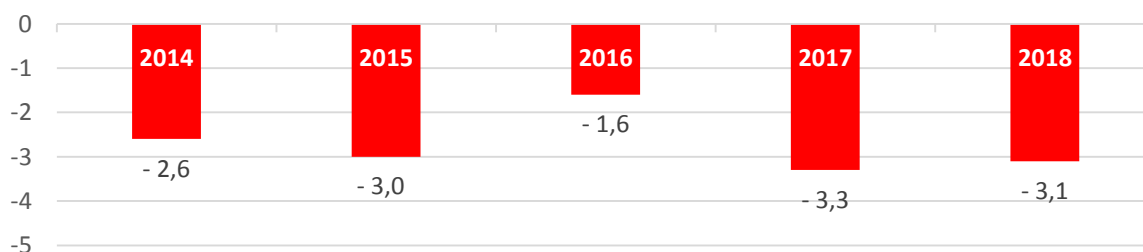
Rysunek 15. Migracje na pobyt stały gminne w ruchu wewnętrznym i zagranicznym, wymeldowania ogółem z Kielc w latach 2014-2018

Źródło: Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS oraz *Kielecki Obszar Funkcjonalny w latach 2014-2018 w ujęciu statystycznym*, Urząd Statystyczny w Kielcach. Świętokrzyski Ośrodek Badań Regionalnych, Kielce 2019.

Saldo migracji wewnętrznych. Saldo migracji wewnętrznych wyrażane w przeliczeniu na 1000 mieszkańców wskazuje różnicę między napływem a odpływem ludności dla badanego miejsca i czasu w odniesieniu do napływu i odpływu ludności z innych lokalizacji (gmin) w obrębie tego samego kraju. W latach 2014-2018 saldo migracji wewnętrznych mieszkańców Kielc było ujemne, w 2018 roku osiągnęło wartość -3,1 na 1000 mieszkańców (Rysunek 16). W badanym okresie wskaźnik migracji stałej wewnętrznej na 1000 mieszkańców był najwyższy w 2017 roku (-3,3), a najniższy w 2016 roku (-1,6). W stosunku do Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego saldo migracji na 1000 ludności w 2018 roku było najwyższe w Masłowie (13,4) oraz Morawicy (9,8). Wartość wskaźnika w Kielcach była najniższa w odniesieniu do wszystkich pozostałych gmin KOF i średniej wartości wskaźnika tego obszaru (wynoszącej -0,1).²³

Rysunek 16. Saldo migracji wewnętrznych na 1000 ludności w Kielcach w latach 2014-2018

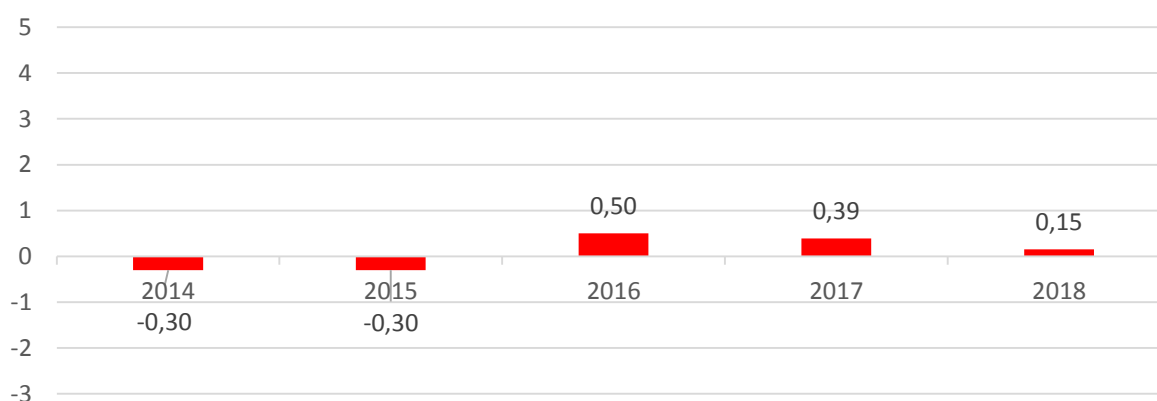
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

²³ *Kielecki Obszar Funkcjonalny w latach 2014-2018 w ujęciu statystycznym*, Urząd statystyczny w Kielcach, Świętokrzyski Ośrodek Badań Regionalnych, Kielce 2019, s. 139.

Dla ostatniego badanego okresu referencyjnego (2018 rok) wyjeżdżający do innej gminy KOF stanowili 40,3% osób migrujących wewnątrz z Kielc. W odniesieniu zaś do obszaru KOF w 2018 roku wiodącymi kierunkami osiedleńczymi była Warszawa (20% osób migrujących wewnątrz z KOF) oraz Kraków (11% osób migrujących wewnątrz z KOF).²⁴

Saldo migracji zagranicznych. Saldo migracji zagranicznych wyrażane w przeliczeniu na 1000 mieszkańców wskazuje różnicę między napływem a odpływem ludności dla badanego miejsca i czasu w odniesieniu do napływu i odpływu ludności do innego kraju/za granicę. W latach 2014-2018 saldo migracji zagranicznych dla miasta Kielce osiągało zarówno wartości ujemne jak i dodatnie, co świadczy o przeważaniu zjawiska emigracji, bądź imigracji w danym roku. Najniższą wartość wskaźnik osiągnął w latach 2014 i 2015 (po -0,30 na 1000 mieszkańców), a najwyższą w 2016 roku (0,50 na 1000 mieszkańców). Od 2016 roku wartość wskaźnika w ujęciu rocznym spadała, przez 0,39 na 1000 mieszkańców w 2017 roku po 0,15 w 2018 roku (Rysunek 17). W latach 2016, 2017 i 2018 dodatnie saldo migracji zagranicznych w Kielcach było wyższe niż średnia wartość tego wskaźnika dla Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego, wynosząca odpowiednio 0,4, 0,3 i 0,1.²⁵

Rysunek 17. Saldo migracji zagranicznych na 1000 osób w Kielcach w latach 2014-2018

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS oraz *Kielecki Obszar Funkcjonalny w latach 2014-2018 w ujęciu statystycznym*, Urząd Statystyczny w Kielcach, Świętokrzyski Ośrodek Badań Regionalnych, Kielce 2019, s. 143-145.

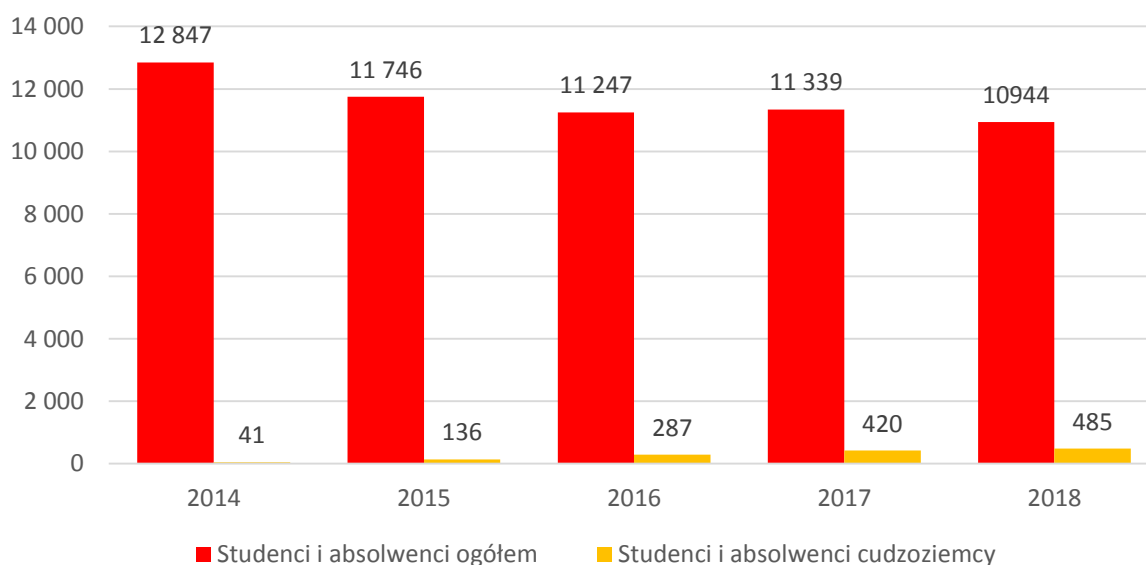
²⁴ *Kielecki Obszar Funkcjonalny w latach 2014-2018 w ujęciu statystycznym*, Urząd statystyczny w Kielcach, Świętokrzyski Ośrodek Badań Regionalnych, Kielce 2019, s. 18.

²⁵ Obliczenia własne za: *Kielecki Obszar Funkcjonalny w latach 2014-2018 w ujęciu statystycznym*, Urząd statystyczny w Kielcach, Świętokrzyski Ośrodek Badań Regionalnych, Kielce 2019, s. 17.

2.2. Analiza szkolnictwa wyższego (kadry, studentów, absolwentów) oraz wyróżników oferty szkół wyższych

Studenci i absolwenci. Analiza liczby studentów i absolwentów w Kielcach skupiła się na badaniu udokumentowanych w publicznej sprawozdawczości statystycznej danych dla Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach oraz Politechniki Świętokrzyskiej w Kielcach. Liczba studentów i absolwentów Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w 2018 roku wynosiła 10 944. W okresie 2014-2018 wystąpił spadek bezwzględnej liczby studentów i absolwentów o 1903 osoby. Średnioroczna skumulowana stopa spadku liczby studentów i absolwentów uczelni w badanym okresie wynosiła -3,16%. Największy spadek bezwzględnej liczby studentów i absolwentów w ujęciu rocznym wystąpił w 2015 roku, kiedy ich liczba zmniejszyła się o 1101 osoby. W badanym okresie jedynie w 2017 roku wystąpił wzrost bezwzględnej liczby studentów i absolwentów, który wyniósł 92 osoby w ujęciu rocznym. W latach 2014-2018 występował systematyczny wzrost liczby studentów i absolwentów cudzoziemców na uczelni. W 2018 roku było 485, co stanowiło 4,43% studentów i absolwentów ogółem. Średnioroczna skumulowana stopa wzrostu liczby studentów i absolwentów cudzoziemców pomiędzy 2014 a 2018 rokiem w analizowanej uczelni wyniosła 63,9% (Rysunek 18).

Rysunek 18. Liczba studentów i absolwentów Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach ogółem oraz liczba studentów cudzoziemców (stan na 30 listopada danego roku)

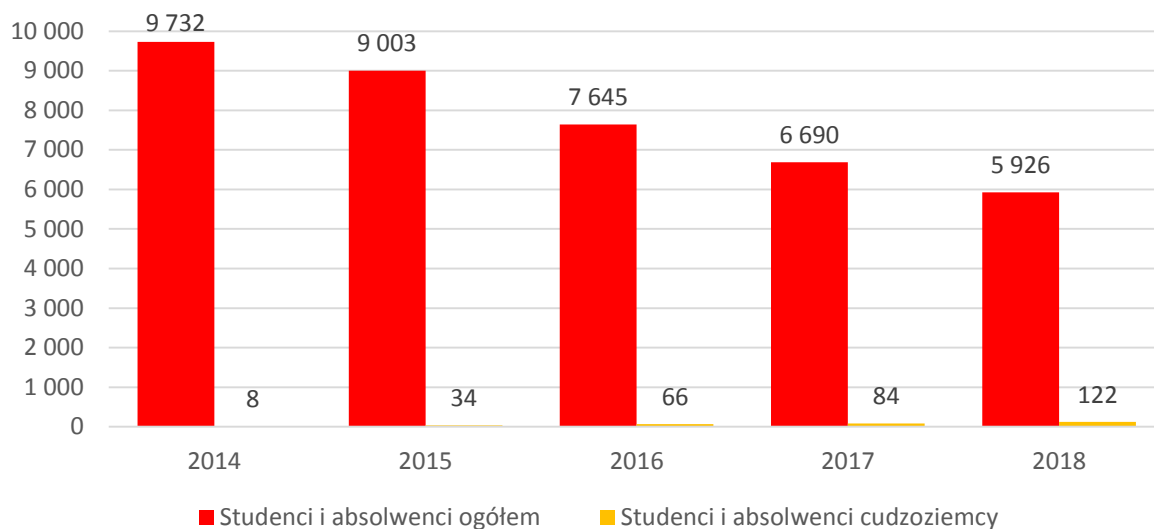
Źródło: opracowanie własne na podstawie *Szkoły Wyższe i ich Finanse*, GUS 2015, 2016, 2017, 2018, 2019.

Pomimo spadku bezwzględnej liczby kształconych studentów uwagę zwraca aż 18 nowych kierunków studiów otwartych przez uczelnię w ciągu ostatnich 3 lat, w tym Bezpieczeństwo narodowe – studia drugiego stopnia, Dietetyka – studia pierwszego stopnia, Fizjoterapia – studia jednolite magisterskie, Rolnictwo ekologiczne – studia pierwszego stopnia inż., Studia skandynawskie (Scandinavian Studies) – studia pierwszego stopnia w jęz. ang., Inżynieria danych – studia pierwszego stopnia inż., Kosmetologia – studia drugiego stopnia, Administracja – studia pierwszego stopnia (Sandomierz), Filologia angielska – studia pierwszego i drugiego stopnia (Kielce, Filia Piotrków Trybunalski, Filia Sandomierz), Filologia germańska – studia pierwszego i drugiego stopnia, Filologia rosyjska – studia pierwszego i drugiego stopnia, Finanse i rachunkowość – studia pierwszego stopnia (Filia w Piotrkowie Trybunalskim, Lingwistyka stosowana – studia drugiego stopnia, Logopedia ogólna – studia pierwszego stopnia, Pedagogika – studia pierwszego stopnia (Filia w Sandomierzu), Pedagogika przedszkolna i wczesnoszkolna – studia jednolite magisterskie (Kielce, Filia w Piotrkowie Trybunalskim), Stosunki międzynarodowe – studia drugiego stopnia, Wychowanie fizyczne – studia drugiego stopnia.²⁶

W przypadku Politechniki Świętokrzyskiej średnioroczna skumulowana stopa spadku studentów i absolwentów uczelni w latach 2014-2018 wyniosła -9,45%. W 2018 roku liczba studentów i absolwentów uczelni wyniosła 5962 i była niższa w wartościach bezwzględnych o 3806 osób w stosunku do 2014 roku. Największy spadek bezwzględnej liczby studentów i absolwentów w ujęciu rocznym wystąpił w 2016 roku, kiedy to liczba studentów i absolwentów zmniejszyła się o 1358 osoby. W badanym okresie nie występował wzrost bezwzględnej liczby studentów i absolwentów w ujęciu rocznym na uczelni (Rysunek 19). W latach 2014-2018 występował wzrost liczby studentów i absolwentów cudzoziemców na uczelni, których w 2018 roku było 122, co stanowiło 2,06% studentów i absolwentów ogółem. Średnioroczna skumulowana stopa wzrostu liczby studentów cudzoziemców pomiędzy 2014 a 2018 rokiem wyniosła 72,45%.

²⁶ Dane uzyskane od Uniwersytetu im. Jana Kochanowskiego w Kielcach w odpowiedzi na pismo SGH skierowane do 10 uczelni aktywnych w Kielcach z prośbą o udostępnienie szczegółowych danych w dn. 03.03.2020-10.03.2020.

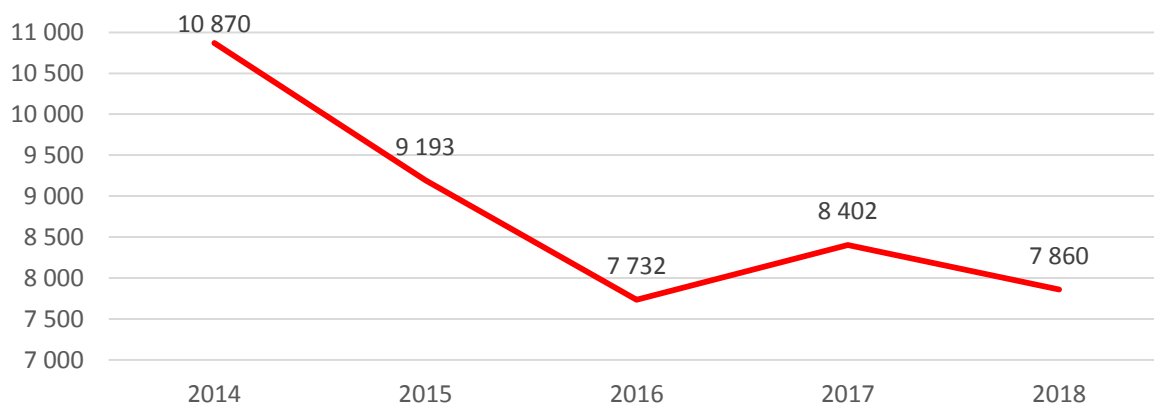
Rysunek 19. Liczba studentów i absolwentów Politechniki Świętokrzyskiej w Kielcach ogółem oraz liczba studentów cudzoziemców (stan na 30 listopada danego roku)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Szkoły Wyższe i ich Finanse*, GUS 2015, 2016, 2017, 2018, 2019.

Spadek bezwzględnej liczby studentów w latach 2014-2018 wystąpił również w przypadku wyższych szkół niepublicznych w województwie świętokrzyskim. W 2018 roku w tej kategorii uczelni liczba studentów i absolwentów wynosiła 7860 i była w wartościach bezwzględnych niższa o 3010 osoby w stosunku do 2014 roku (Rysunek 20). Średnioroczna skumulowana stopa spadku liczby studentów i absolwentów wyższych szkół niepublicznych w województwie świętokrzyskim dla badanego okresu wyniosła -6,28%.

Rysunek 20. Liczba studentów i absolwentów wyższych szkół niepublicznych w woj. świętokrzyskim ogółem (stan na 30 listopada danego roku)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Szkoły Wyższe i ich Finanse*, GUS 2015, 2016, 2017, 2018, 2019.

W odniesieniu do inżynierów kształconych w Kielcach oraz wybranych miastach referencyjnych zbadano liczbę absolwentów studiów pierwszego stopnia z tytułem inżyniera kształcących się w wiodących uczelniach. W 2018 roku w Kielcach liczba tej kategorii absolwentów wyniosła 1247 i była o 32,72% wyższa niż w Opolu (839 osób) i o 91,9% niższa niż w Lublinie (2393 osób), o 88,45% niższa niż w Rzeszowie (2350 osób), o 11,55% niższa niż w Białymstoku (1391 osób) i o 8,02% niższa niż w Olsztynie (1347 osób).²⁷

Kadra akademicka. W odniesieniu do nauczycieli i pracowników naukowych zatrudnionych w szkołach wyższych w Kielcach możliwe było poddanie analizie ich stanu na dzień badania. W 2020 roku ich liczba w uczelniach sprawozdających do publicznego repozytorium danych o nauce i pracownikach naukowych w Polsce wyniosła łącznie 1495 osób. Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach i Politechnika Świętokrzyska w Kielcach były miejscem zatrudnienia dla 89,97% z nich (Tabela 3).²⁸

Tabela 3. Liczba nauczycieli i pracowników naukowych zatrudnionych w szkołach wyższych w Kielcach w 2020 roku

Nazwa uczelni	Liczba nauczycieli i pracowników naukowych w 2020 roku
Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach	905
Politechnika Świętokrzyska w Kielcach	440
Wyższa Szkoła Ekonomii, Prawa i Nauk Medycznych im. prof. Edwarda Lipińskiego w Kielcach	85
Staropolska Szkoła Wyższa w Kielcach	26
Wszechnica Świętokrzyska w Kielcach	19
Świętokrzyska Szkoła Wyższa w Kielcach	8
Wyższa Szkoła Administracji Publicznej w Kielcach	8

²⁷ Na podstawie danych dla absolwentów studiów pierwszego stopnia z tytułem inżyniera Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach, Politechniki Świętokrzyskiej w Kielcach, Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Politechniki Lubelskiej, Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie, Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, Uniwersytetu Opolskiego, Politechniki Opolskiej, Uniwersytetu Rzeszowskiego, Politechniki Rzeszowskiej im. Ignacego Łukasiewicza, Uniwersytetu w Białymstoku, Politechniki Białostockiej, Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie (*Szkoły Wyższe i ich Finanse*, GUS 2019).

²⁸ Oprócz 8 instytucji szkolnictwa wyższego zlokalizowanych w Kielcach, które raportują dane do Zintegrowanej Sieci Informacji o Nauce i Szkolnictwie Wyższym (polon.nauka.gov.pl), w Kielcach w 2020 roku był aktywny Wydział Zamiejscowy Społecznej Akademii Nauk w Kielcach (zarejestrowanej w Łodzi) oraz Wyższe Seminarium Duchowne w Kielcach. Uwzględnienie ww. jednostek podniosło liczbę instytucji szkolnictwa wyższego aktywnych w Kielcach w badanym okresie do 10. Na podstawie danych otrzymanych od UM Kielce, w 2018 roku w 8 uczelniach aktywnych w Kielcach studiowało łącznie 20 264 osób, a 6 618 osób osiągnęło status absolwenta.

Nazwa uczelni	Liczba nauczycieli i pracowników naukowych w 2020 roku
Wyższa Szkoła Technik Komputerowych i Telekomunikacji w Kielcach	4
łącznie	1495

Źródło: Zintegrowana Sieć Informacji o Nauce i Szkolnictwie Wyższym, polon.nauka.gov.pl, dostęp 6.01.2020.

Na ponad 100 ocenianych szkół wyższych w ramach rankingu "Perspektywy" w 2019 roku, w którym uwzględnia się m. in. wyniki uzyskane przez studentów pierwszego roku na maturze, losy zawodowe absolwentów po zakończeniu studiów, potencjał badawczy uczelni czy jakość publikacji naukowych, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach uplasował się z pozycją 51.-60., a Politechnika Świętokrzyska w Kielcach z pozycją 61.-70. W odniesieniu do miast referencyjnych (i z wyłączeniem uczelni niepublicznych oraz uczelni medycznych) Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie zajął pozycję 31., Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie oraz Politechnika Lubelska – 33. (*ex aequo*), Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II pozycję 39., Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie pozycję 42., Politechnika Opolska oraz Uniwersytet Opolski zajęły pozycję 48. (*ex aequo*), Uniwersytet Rzeszowski zajął pozycję 51.-60., a Politechnika Rzeszowska im. Ignacego Łukasiewicza pozycję 61.-70.²⁹

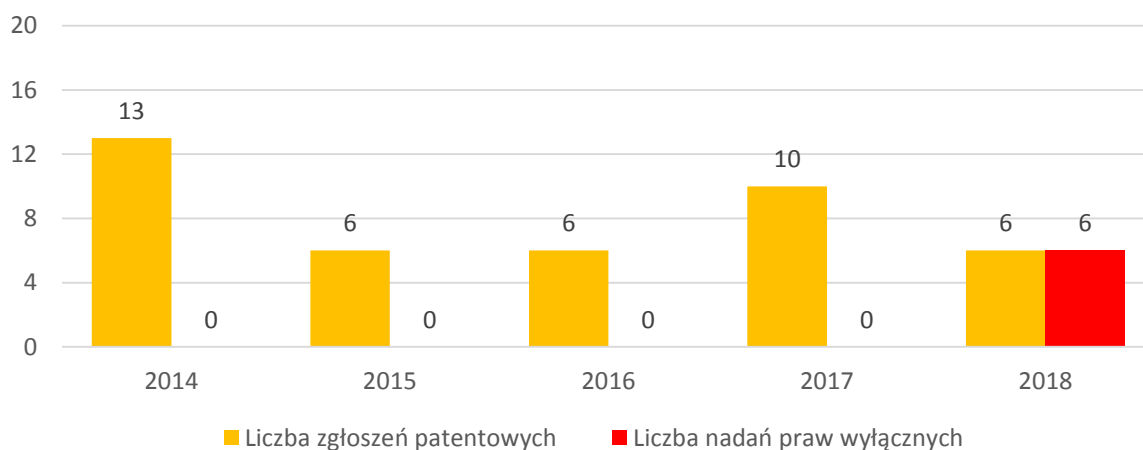
2.3. Analiza instytucji wspierania przedsiębiorczości oraz innowacje akademickie

Innowacje akademickie. Analiza aktywności badawczej, rozwojowej i innowacyjnej szkół wyższych skupiła się na badaniu aktywności szkół wyższych w Kielcach kształcących największą liczbę studentów i zatrudniających największą liczbę nauczycieli i pracowników naukowych w zakresie wnioskowania o nadanie patentów, zapewniających wyłączność czerpania korzyści z wynalazków oraz faktycznie dokonanych nadań przez Urząd Patentowy RP. W latach 2014-2018 liczba zgłoszeń patentowych ze zgłaszającym w formie Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach wyniosła łącznie 41. W tym samym okresie liczba nadań praw wyłącznych do czerpania korzyści z wynalazków, które były przedmiotem wcześniejszych zgłoszeń wyniosła 6. W latach 2014-2018 Politechnika Świętokrzyska w Kielcach dokonała z kolei łącznie 92 zgłoszeń patentowych, a liczba nadań praw wyłącznych do czerpania korzyści z

²⁹ Ranking Uczelni Akademickich 2019, <http://ranking.perspektywy.pl/2019/ranking-uczelni-akademickich>, dostęp 4.02.2020.

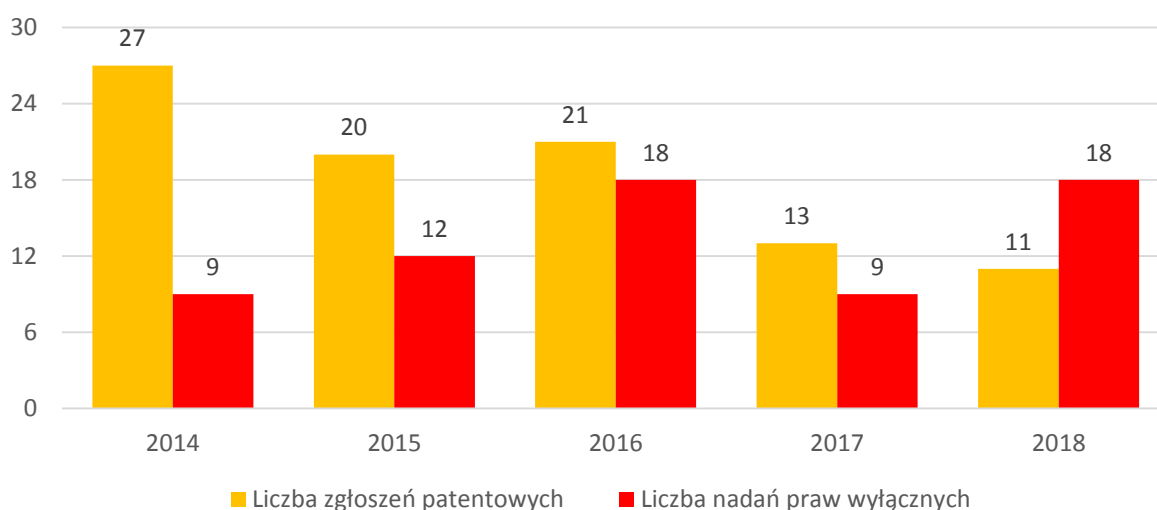
wynalazków zgłoszonych przez wnioskodawcę wyniosła 66. Zarówno w przypadku wynalazków Uniwersytetu Jana Kochanowskiego oraz Politechniki Świętokrzyskiej najczęściej zgłoszeń dokonano w 2014 roku (Rysunek 21 i Rysunek 22).

Rysunek 21. Liczba zgłoszeń patentowych oraz nadań praw wyłącznych do czerpania korzyści z wynalazków Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach w latach 2014-2018

Źródło: opracowanie własne na danych Urzędu Patentowego RP.

Rysunek 22. Liczba zgłoszeń patentowych oraz nadań praw wyłącznych do czerpania korzyści z wynalazków Politechniki Świętokrzyskiej w Kielcach w latach 2014-2018

Źródło: opracowanie własne na danych Urzędu Patentowego RP.

Instytucje wspierające przedsiębiorczość akademicką. Na podstawie przeprowadzonego audytu elektronicznego oficjalnych portali internetowych szkół wyższych w Kielcach zidentyfikowano, że dedykowane jednostki organizacyjne szkół wyższych wspierające przedsiębiorczość i innowacje akademickie posiadały Uniwersytet Jana Kochanowskiego w postaci Działu Innowacji i Transferu Technologii Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach oraz afiliowanego przy uczelni niezależnego Akademickiego Inkubatora Przedsiębiorczości (Inkubator AIP Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach) oraz Politechnika Świętokrzyska w postaci Ośrodka Transferu Technologii Politechniki Świętokrzyskiej. Tego rodzaju jednostek organizacyjnych nie zidentyfikowano w odniesieniu do pozostałych szkół wyższych w Kielcach, które były przedmiotem analizy liczby nauczycieli i pracowników naukowych we wcześniejszej części opracowania.³⁰

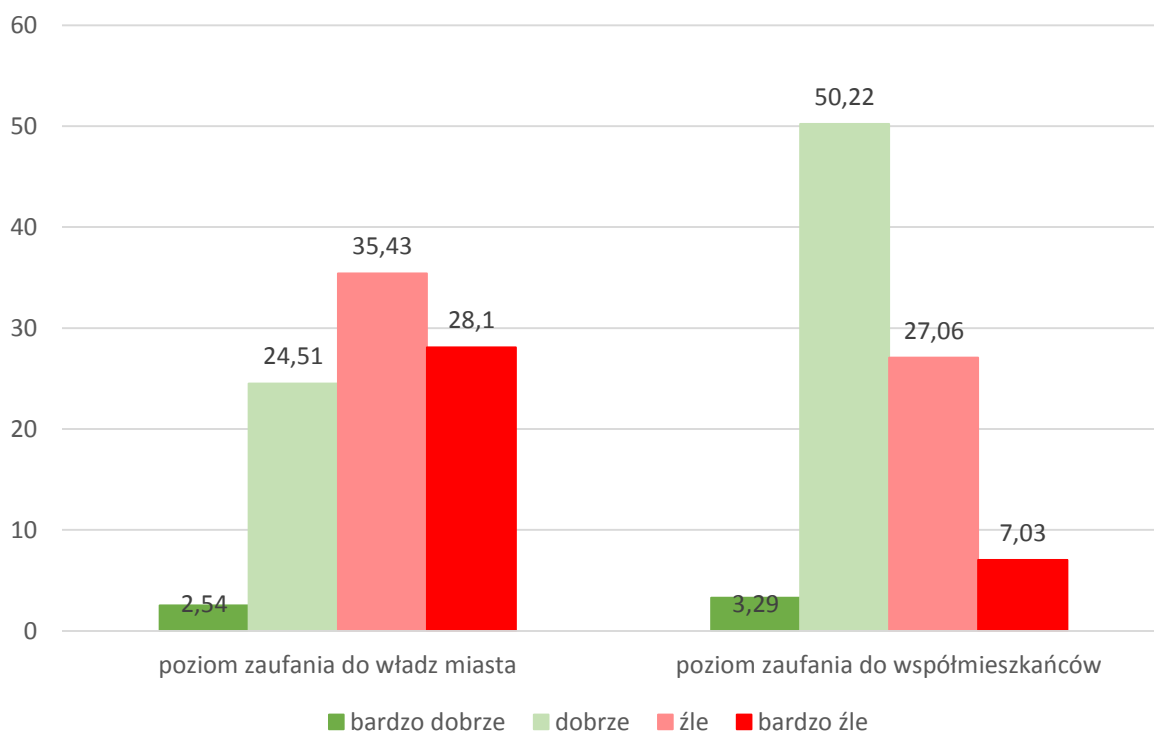
2.4. Analiza kapitału społecznego i opieki społecznej

Zaufanie. Najważniejszym wskaźnikiem kapitału społecznego jest poziom zaufania. Tymczasem z przeprowadzonych badań ankietowych wynika, że tylko 27,05% badanych mieszkańców Kielc pozytywnie ocenia poziom zaufania do władz miasta (zsumowane odpowiedzi „dobrze” i „bardzo dobrze”), podczas gdy aż 63,53% – negatywnie, w tym 28,1% bardzo źle. Co więcej, 10,91% wskazało, że w ostatnich 5 latach nastąpiło pod tym względem pogorszenie (poprawa nastąpiła tylko zdaniem 7,47% badanych). Dużo lepiej jest oceniany poziom zaufania do współmieszkańców – pozytywnie oceniało go 53,51% (zsumowane odpowiedzi „dobrze” i „bardzo dobrze”), podczas gdy negatywnie – 34,09%. Wśród badanych 6,88% wskazało, że nastąpiła pod tym względem poprawa w ostatnich 5 latach³¹ – Rysunek 23.

³⁰ Tj. w Wyższej Szkole Ekonomii, Prawa i Nauk Medycznych im. prof. Edwarda Lipińskiego w Kielcach, Staropolskiej Szkole Wyższej w Kielcach, Wszechnicy Świętokrzyskiej w Kielcach, Świętokrzyskiej Szkole Wyższej w Kielcach, Wyższej Szkole Administracji Publicznej w Kielcach oraz Wyższej Szkole Technik Komputerowych i Telekomunikacji w Kielcach.

³¹ Wyniki badania ankietowego, przeprowadzonego w dniach 29 stycznia – 29 lutego 2020 roku na próbie 676 mieszkańców miasta Kielce i KOF.

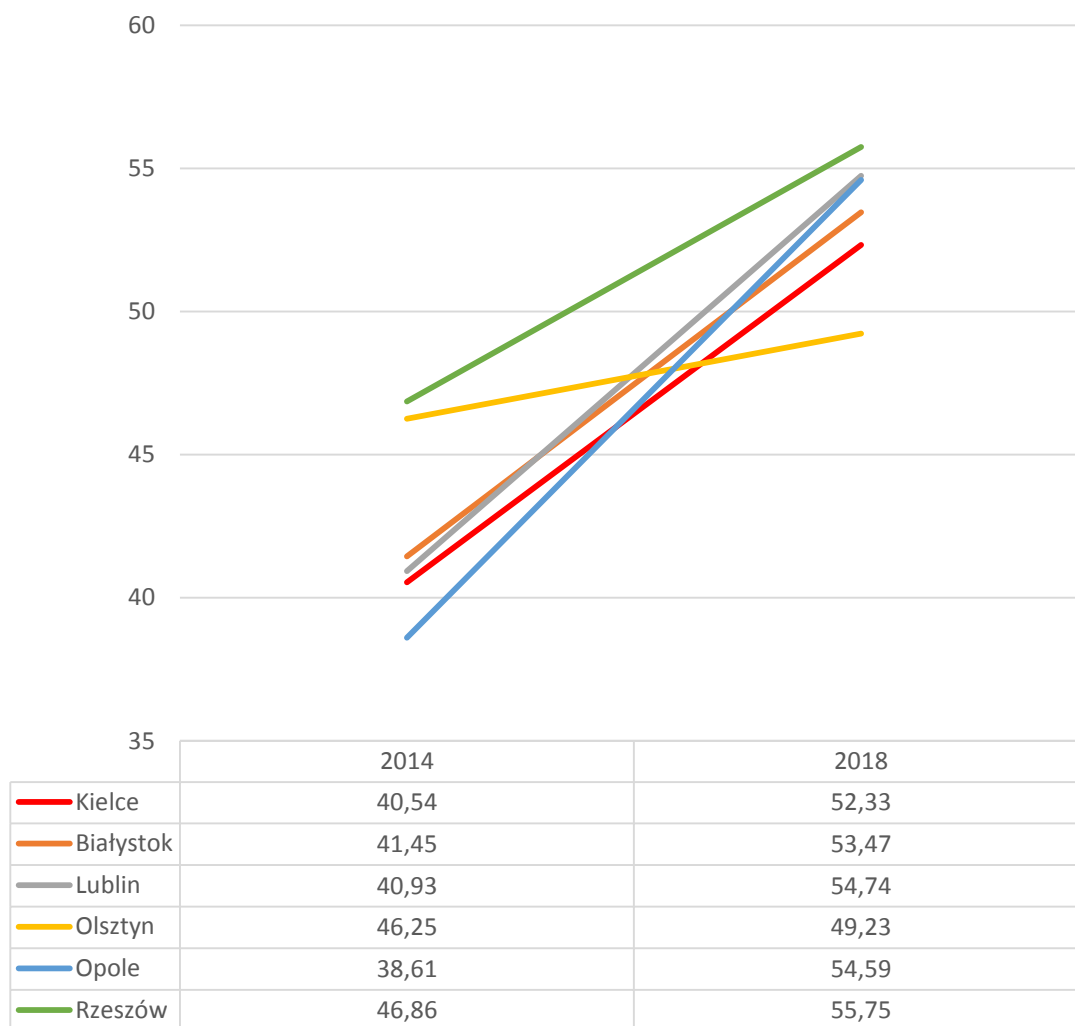
Rysunek 23. Poziom zaufania do władz miasta i współmieszkańców w mieście Kielce w 2019 roku (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego, przeprowadzonego w dniach 29 stycznia – 29 lutego 2020 roku na próbie 676 mieszkańców miasta Kielce i KOF.

Frekwencja wyborcza. Poziom kapitału społecznego i rozwoju społeczeństwa obywatelskiego może odzwierciedlać frekwencja wyborcza, szczególnie w wyborach samorządowych, dotyczących bezpośrednio miejsca zamieszkania. Frekwencja wyborcza w mieście Kielce w wyborach samorządowych 2018 w porównaniu z wyborami samorządowymi 2014 wzrosła (o 11,79 punktów procentowych, do poziomu 52,33%). Podobna sytuacja wystąpiła we wszystkich 5 analizowanych miastach (Białymstoku, Lublinie, Olsztynie, Opolu i Rzeszowie), choć w Olsztynie ten wzrost był najmniejszy (o 2,98 punkty procentowe). Najwyższy wzrost frekwencji nastąpił natomiast w Opolu (o 15,98 punktów procentowych) – Rysunek 24.

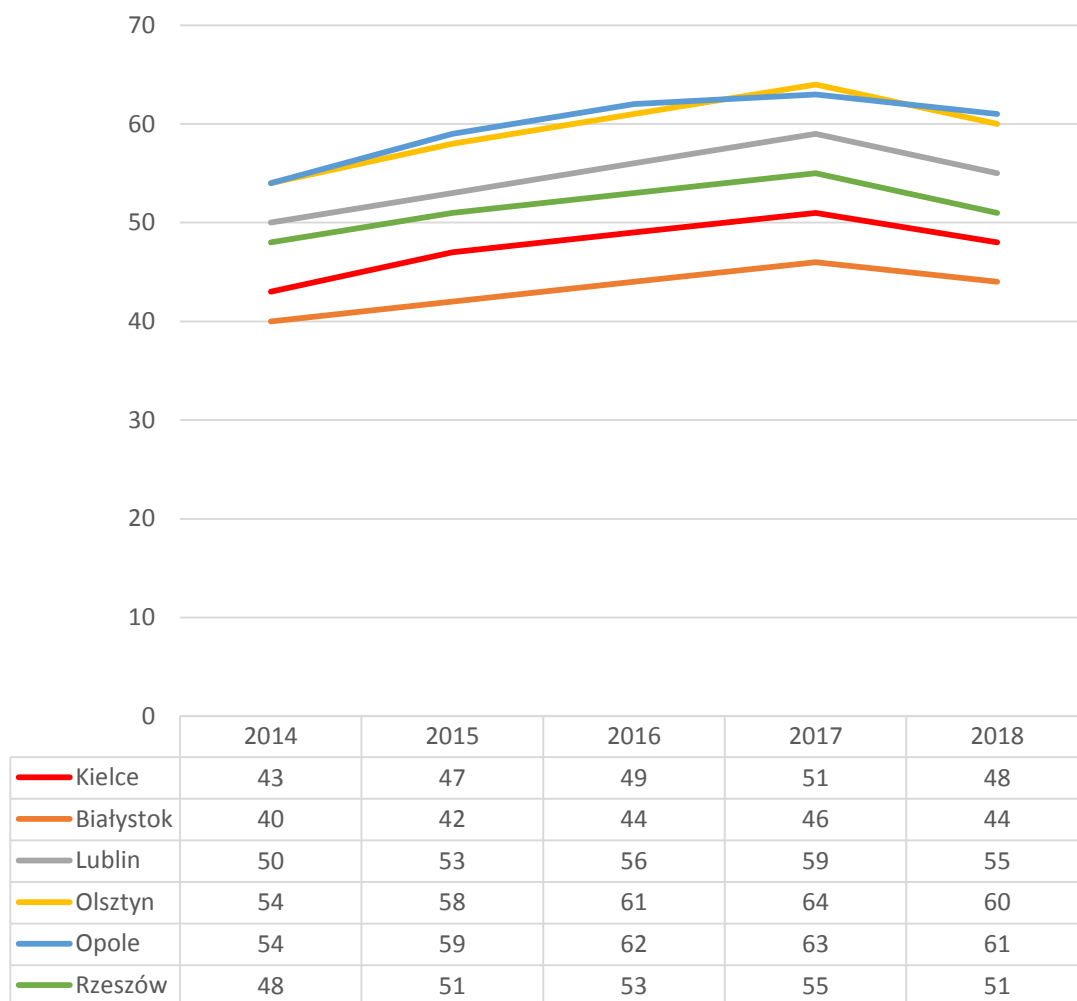
Rysunek 24. Frekwencja wyborcza w wyborach samorządowych 2014 i 2018 w mieście Kielce na tle wybranych miast (% głosujących)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej.

Organizacje pozarządowe i wolontariat. Jak we wszystkich 5 wybranych do analizy porównawczej miastach (Białymstoku, Lublinie, Olsztynie, Opolu i Rzeszowie), w mieście Kielce liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych rosła w latach 2014-2017 (warto zauważyć, że w mieście Kielce ten wzrost był najwyższy –18,6%), po czym w 2018 roku nastąpił spadek. Największy spadek liczby organizacji pozarządowych miał miejsce w mieście Rzeszów (7,3%), w mieście Kielce wyniósł on 5,5% – Rysunek 25.

Rysunek 25. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców w mieście Kielce na tle wybranych miast w latach 2014-2018

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Baza Regionalnego Centrum Wolontariatu w Kielcach zawierała w 2016 roku prawie 1100 wolontariuszy. Koordynatorem Programu Wolontaryjnego jest Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie (MOPR) w Kielcach.³² Prowadzi on także akcyjny wolontariat w ramach organizowanych wydarzeń sportowych, wspierając organizacyjnie miasto. MOPR stworzył podstawy profesjonalnego wolontariatu polegające na ukierunkowanej rekrutacji, doborze i szkoleniu wolontariuszy, jak również na koordynacji i ocenie ich pracy. Ośrodek prowadzi także działania promujące ideę wolontariatu i dąży do przełamania negatywnego stereotypu pracy ochotnika i pracy społecznej. MOPR wspiera wolontariuszy nie tylko w bieżących działaniach, ale również zapewnia rozwój

³² Plan adaptacji do zmian klimatu Miasta Kielce do roku 2030. Wczujmy się w klimat, Kielce, Warszawa 2018, s. 25.

pożądanych kompetencji, udziela wsparcia szkoleniowego, pedagogiczno-psychologicznego oraz zapewnia przepływ doświadczeń i dobrych praktyk w tym zakresie. Prowadzi także akcje informacyjne i promujące działania wolontariatu poprzez organizowanie spotkań informacyjnych w szkołach, na uczelniach, a także przez zamieszczanie komunikatów na stronach internetowych oraz umieszczanie plakatów i ulotek w miejscach publicznych.

Wolontariusze włączają się zarówno w coroczne imprezy cykliczne organizowane przez miasto (np. Święto Kielc, cykliczne biegi uliczne) jak i w organizację dużych wydarzeń sportowych - pomagali np. przy organizacji Mistrzostw UEFA EURO U-21 Polska 2017 oraz IHF YOUTH U-18 Women's World Championship. W organizacji imprez sportowych pomagało łącznie 200 wolontariuszy. Obecnie w mieście rozpoczęła się realizacja 18 -miesięcznego projektu współfinansowanego z programu Unii Europejskiej „Erasmus + Sport” pn. „Sportowy Wolontariat w Twoim Mieście i Regionie”. Koordynuje go Wydział Kultury, Sportu i Promocji Miasta współpracując z zagranicznymi partnerami z: Hiszpani, Szwecji, Słowenii, Portugalii, Węgier oraz Bośni i Hercegowiny. Celem projektu jest promowanie wolontariatu w sporcie oraz wypracowanie dobrych praktyk, które będzie można wdrożyć w każdym kraju europejskim, a także programu treningowego dla wolontariuszy i organizacji zajmujących się wolontariatem sportowym.

Edukacja obywatelska. Budowanie kapitału społecznego to także edukacja obywatelska na rzecz „małych ojczyzn”. W Kielcach działania tego typu podejmuje m. in.: Muzeum Narodowe, Centrum Geoedukacji, Ogród Botaniczny, Energetyczne Centrum Nauki w Kieleckim Parku Technologicznym, Muzeum Historii Kielc, Wzgórze Zamkowe (obejmujące Ośrodek Myśli Patriotycznej i Obywatelskiej oraz Instytut Designu) a także Muzeum Dialogu Kultur.

Budżet obywatelski. Jednym ze wskaźników, który w miastach z powodzeniem może być użyty do określenia poziomu kapitału społecznego, jest wskaźnik aktywności mieszkańców w głosowaniu na projekty w ramach budżetu obywatelskiego. W analizowanych miastach budżet obywatelski funkcjonuje od 2014 roku lub 2015 roku, można więc założyć, że jest mechanizmem znanym i ponadto angażującym mieszkańców na kilku etapach, w tym finałowym, czyli głosowaniu na zgłoszone projekty (Tabela 4).

Tabela 4. Budżet obywatelski (BO) w mieście Kielce na tle wybranych miast referencyjnych

Miasto	Rok pierwszej edycji BO	Liczba edycji BO	Liczba oddanych głosów w BO2020
Kielce	2014	7	33 483
Białystok	2014	7	94 253
Lublin	2015	6	82 119
Olsztyn	2014	7	56 673
Opole	2015	6	12 151
Rzeszów	2014	7	77 550

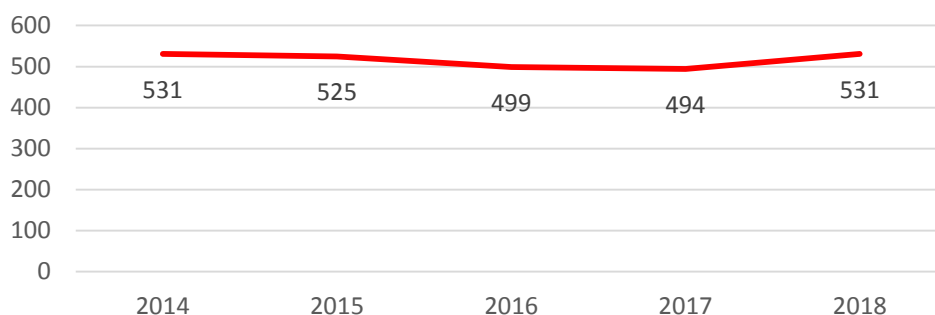
Źródło: opracowanie własne na podstawie stron internetowych budżetów obywatelskich wymienionych miast.

Partycypacja społeczna. Jednym z przejawów kapitału społecznego może być także partycypacja społeczna, wyrażająca się poprzez udział w konsultacjach społecznych. Miasto Kielce dla ich prowadzenia wykorzystuje m. in. specjalną platformę internetową Idea Kielce (<https://idea.kielce.eu/>). Platforma ta została stworzona jako jeden z elementów wraźnia *smart city*, zawiera oprócz modułu konsultacji społecznych (umieszczane są w nim ankiety, formularze konsultacyjne dotyczące istotnych spraw dla miasta) m. in. informacje o budżecie obywatelskim, certyfikacji miasta zgodnie z normą ISO 37120 w zakresie rozwoju zrównoważonego, dostęp do opracowań i map w ramach Geoportalu oraz informacje nt. koncepcji i założeń strategii Smart City Kielce.

W ankiecie przeprowadzonej wśród interesariuszy znalazło się także pytanie dotyczące udziału w konsultacjach społecznych (w okresie ostatniego roku). Twierdząco na to pytanie odpowiedziało jedynie 25,74% respondentów. Uczestnictwo w konsultacjach społecznych dotyczyło przede wszystkim: budżetu obywatelskiego, MPZP, planu gospodarki niskoemisyjnej, spraw geodezyjnych, projektów rewitalizacyjnych oraz transportu (w tym dworca). Równocześnie trzeba podkreślić, że poziom aktywności lokalnej rozumianej jako udział w konsultacjach został przez 32,89% respondentów oceniony dobrze i jednocześnie 20,68% ankietowanych zauważyła poprawę w ostatnich 5 latach w tym obszarze. Ciągłe jednak informacje nt. konsultacji społecznych nie docierają do wszystkich zainteresowanych – negatywnie dostępność tych informacji oceniło 60,24% respondentów.

Pomoc społeczna. Odsetek mieszkańców żyjących w ubóstwie w 2018 roku w mieście Kielce wynosił 2,6% ogółu.³³ Najczęstsze przyczyny korzystania z pomocy społecznej to ubóstwo, uzależnienia, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, problemy ludzi starszych, bezrobocie i bezdomność.³⁴ Liczba mieszkańców zakładów stacjonarnych pomocy społecznej w wieku 65 i powyżej w mieście Kielce w latach 2014-2018, mimo wewnątrzokresowych spadków, pozostała na tym samym poziomie i obecnie wynosi 531 (Rysunek 26).

Rysunek 26. Mieszkańcy zakładów stacjonarnych pomocy społecznej w wieku 65+ w mieście Kielce w latach 2014-2018

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Kielecki Obszar Funkcjonalny w latach 2014-2018 w ujęciu statystycznym*, Urząd Statystyczny w Kielcach. Świętokrzyski Ośrodek Badań Regionalnych, s. 66.

Seniorzy. Spośród gmin KOF największy odsetek seniorów występuje na terenie miasta Kielce. Systematycznie rośnie liczba seniorów korzystających ze świadczeń (pieniężnych i niepieniężnych) pomocy społecznej na obszarze KOF – w 2017 roku wynosiła 2897 osób (w pozostałych grupach wiekowych obserwowany jest w tym zakresie spadek). W zakresie infrastruktury wsparcia seniorów na terenie Kielc występuje relatywnie dobra sytuacja w porównaniu do innych części woj. świętokrzyskiego (funkcjonuje np. wypożyczalnia sprzętu rehabilitacyjnego, dzienny dom pomocy, 6 domów pomocy społecznej, 4 rodzinne domy pomocy, 90 mieszkań chronionych wspieranych dla osób starszych i niepełnosprawnych, lokale aktywizujące, zakłady opiekuńczo-lecznicze, zakład pielęgnacyjno-opiekuńczy, hospicja) a także oferuje się seniorom wsparcie w postaci teleopieki (objęto nim 40 osób). Na ten stan ma wpływ

³³ *Kielecki Obszar Funkcjonalny w latach 2014-2018 w ujęciu statystycznym*, Urząd Statystyczny w Kielcach. Świętokrzyski Ośrodek Badań Regionalnych, s. 63.

³⁴ *Plan adaptacji do zmian klimatu Miasta Kielce do roku 2030. Wczujmy się w klimat*, Kielce, Warszawa 2018, s. 24.

przede wszystkim MOPR Kielce, który realizuje szereg działań odpowiadających potrzebom motorycznym i psychologicznym osób starszych tj. prowadzi w różnych częściach miasta kluby seniora, wykorzystujące potencjał osób starszych oraz przeciwdziałające ich wykluczeniu informacyjnemu. Działają mieszkania chronione wspierane dla osób starszych i niepełnosprawnych i lokale aktywizujące, umożliwiające seniorom samodzielne funkcjonowanie oraz integrację ze środowiskiem lokalnym. Działają koperta życia oraz taksówka dla seniora. Na terenie miasta Kielce w 2017 roku usługami opiekuńczymi objętych było 1768 osób, a specjalistycznymi – 435.³⁵

W Kielcach od 2017 r. funkcjonuje Rada Seniorów. W 2017 r. działało 10 klubów seniora (najstarszy działa od 2005 roku), a w 2018 r. – 12 klubów. Organizowany jest wolontariat na rzecz seniorów, przeprowadzono kampanię edukacyjną mającą na celu przeciwdziałanie marginalizacji osób starszych, szkolenie na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu cyfrowemu seniorów (objęto nim 217 osób), funkcjonuje także program uprawniający seniorów do zniżek na wybrane produkty i usługi (uczestniczy w nim 7700 osób). W Kielcach działa też grupa wsparcia w funkcjach opiekuńczych nad seniorami dla rodzin/opiekunów.³⁶ W 2018 roku w mieście Kielce przyjęto Kielecki Program Senioralny na lata 2018- 2022³⁷, zaś w 2019 roku – politykę senioralną KOF.³⁸

Niepełnosprawni. Na tle woj. świętokrzyskiego w mieście Kielce występuje najwyższy odsetek osób z niepełnosprawnościami – w 2016 roku wynosił on 19,06% (zmniejszył się w stosunku do roku poprzedniego). Liczba osób niepełnosprawnych w mieście Kielce wynosiła w 2016 roku 9229 osób, z czego 8155 były to osoby powyżej 16 roku życia. Największy odsetek niepełnosprawnych to osoby w wieku 60+.³⁹

³⁵ Na podstawie informacji uzyskanych z MOPR Kielce w ramach konsultacji Diagnozy.

³⁶ *Wybrane dane dotyczące gmin wchodzących w skład Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego*, Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej, Kielce 2019, <https://zitkof.kielce.eu/dam/jcr:4d854d4e-eb4c-4ca4-b375-9f5342e6dbeb/Seniorzy%20KOF.pdf>, dostęp: 7.03.2020.

³⁷ *Kielecki Program Senioralny na lata 2018-2022 „Seniorzy aktywni dla Kielc – Kielce przyjazne seniorom”*, www.seniorzy-kielce.eu/wp-content/uploads/2018/06/Uchwa%C5%82a-nr-LVI-1262-z-17-maja-2018-r-program-senioralny.pdf, dostęp: 7.03.2020.

³⁸ *Polityka Senioralna Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2020-2030*, https://zitkof.kielce.eu/dam/jcr:00763959-ff90-42e2-934e-4a522bb5c911/Polityka%20senioralna%20KOF%20na%20lata%202020-2030_wersja%20z%20dnia%2022.11.pdf, dostęp: 7.03.2020.

³⁹ *Analiza sytuacji wewnątrzregionalnej w obszarze polityki społecznej. Aktualizacja w obszarze: wsparcie osób niesamodzielnych*, Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego, Kielce 2017, www.2014-2020.rpo-swietokrzyskie.pl/skorzystaj/zobacz-ogloszenia-i-wyniki-naborow-wnioskow/zapisz/11072-zalacznik-ix-analiza-sytuacji-wewnatrzregionalnej/18/3518, dostęp: 7.03.2020.

Urząd pełnomocnika osób niepełnosprawnych funkcjonował w Kielcach do 2017 roku, ale nie udało się go przywrócić pomimo postulatów zgłaszanych przez osoby niepełnosprawne.

W Kielcach funkcjonuje model wsparcia społecznego dla osób niepełnosprawnych, oferujący integrację społeczną i aktywizację zawodową. Jego kluczowym elementem jest zintegrowany system lokalnego wsparcia, w którym osoba niepełnosprawna prowadzona jest w sposób indywidualny, dostosowany do jej potrzeb i możliwości psychofizycznych. Realizatorami ww. usług są zarówno miejskie jednostki organizacyjne (głównie MOPR Kielce), jak również prężnie działające organizacje pozarządowe rozszerzające i uzupełniające ofertę pomocową. Funkcjonująca w mieście infrastruktura środowiskowych domów samopomocy (ŚDS) składa się z trzech typów domów: typ A dla osób chorych psychicznie, typ B dla osób z niepełnosprawnością intelektualną, typ C dla osób wykazujących inne zaburzenia czynności psychicznych. Oferowane usługi nastawione są na podtrzymanie umiejętności życiowych uczestników, poprawę funkcjonowania i integrację ze środowiskiem lokalnym. W 2018 roku w Kielcach funkcjonowało 5 ŚDS pozostających w strukturze MOPR Kielce. Ponadto w Kielcach działają 3 ŚDS prowadzone przez organizacje pozarządowe. W mieście działa koło Polskiego Stowarzyszenia na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną, prowadzące swoje ośrodki wsparcia.⁴⁰

Jedną z form aktywizacji osób niepełnosprawnych jest sport. Na terenie miasta Kielce działają następujące kluby i stowarzyszenia sportowe zrzeszające niepełnosprawnych sportowców: Zrzeszenie Sportu i Rehabilitacji „START”, Kielecki Klub Sportowy Głuchych SURDUS, Świętokrzyski Klub Kultury Fizycznej, Sportu i Turystyki Niewidomych i Słabowidzących w Kielcach, KS PACTUM SCYZORY KIELCE Klub Koszykówki na Wózkach, Fundacja na Rzecz Promocji Sportu Osób Niepełnosprawnych MEGAMOCNI.⁴¹

Warto także podkreślić, że do 2018 roku z udziałem Programu Maluch+ powstało 90 miejsc opieki żłobkowej dostosowanych dla potrzeb dzieci niepełnosprawnych.

Bezdomni. Zgodnie z ogólnopolskim badaniem liczby osób bezdomnych przeprowadzonym w 2019 roku, w mieście Kielce żyło 289 bezdomnych (2 lata wcześniej 234 – natomiast w regionie świętokrzyskim w tym samym okresie liczba ta wzrosła – z

⁴⁰ Na podstawie informacji uzyskanych z MOPR Kielce w ramach konsultacji Diagnozy.

⁴¹ Na podstawie materiałów przekazanych przez Urząd Miasta Kielce. 09.03.2020.

762 w 2017 r. do 794 w 2019 r.). W czasie badania najwięcej osób bezdomnych w mieście Kielce przebywało w placówkach zapewniających schronienie (147 osób), prawie tyle samo (124) w przestrzeni publicznej (pustostany, altany śmietnikowe, zsypy na śmieci, klatki schodowe, altany działkowe i inne).⁴² Osoby bezdomne mogą uzyskać wsparcie w działających na terenie miasta Kielce 3 schroniskach, 1 noclegowni i 2 ogrzewalniach.⁴³

Podsumowanie i wnioski. Z analizy danych za lata 2014-2018 wynika, że Kielce cechuje szereg niekorzystnych zjawisk demograficznych. W badanym okresie liczba ludności Kielc systematycznie spadała ze skumulowaną stopą w wysokości 0,312%. Dynamika odsetka liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym, tj. w wieku do 17 lat na przestrzeni lat 2014-2018 była niewielka i wzrosła o 0,4 punktu procentowego. Wartość współczynnika obciążenia demograficznego w 2018 roku wyniosła 71,1% i była najwyższa spośród badanych miast referencyjnych (Białystok, Lublin, Olsztyn, Opole, Rzeszów). Wartość wskaźnika urodzeń żywych na 1000 mieszkańców w Kielcach w latach 2014-2017 rósł, a pomiędzy latami 2017-2018 spadł i na koniec 2018 roku wyniósł 9,21. W latach 2014-2018 saldo migracji wewnętrznych mieszkańców Kielc było ujemne, w 2018 roku osiągnęło wartość -3,1 na 1000 mieszkańców. W latach 2014-2018 wystąpił spadek bezwzględnej liczby studentów i absolwentów wiodących uczelni w Kielcach (tj. Uniwersytetu im. Jana Kochanowskiego oraz Politechniki Świętokrzyskiej przy jednoczesnym wzroście liczby studentów zagranicznych), co wpisuje się jednak w trend ogólnopolski.

89,97% z 1495 nauczycieli i pracowników naukowych zatrudnionych w Kielcach w 2020 roku afiliowanych było przy Uniwersytecie im. Jana Kochanowskiego oraz Politechnice Świętokrzyskiej. Liczba instytucji wspierających przedsiębiorczość akademicką należy uznać za niewielką, tj. na 10 uczelni aktywnych w Kielcach w badanym okresie tylko 2 w sposób zinstytucjonalizowany wspierały ten obszar działalności.

W zakresie wzmocnienia kapitału ludzkiego i społecznego miasto podejmuje szereg działań kierowanych do różnych grup wiekowych. Na uwagę zasługują szczególnie

⁴² *Ogólnopolskie liczenie osób bezdomnych*, <http://mopr.kielce.pl/ogolnopolskie-liczenie-osob-bezdomnych/>, dostęp: 7.03.2020.

⁴³ *Rejestr miejsc, w których gmina udziela tymczasowego schronienia w schroniskach dla osób bezdomnych, schroniskach dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi, noclegowniach oraz ogrzewalniach, aktualizacja nr 1 z dnia 29 lutego 2020 roku*, www.kielce.uw.gov.pl/download/1/30880/Rejestrmiejscwktorychgminaudzielatymczasowegoschronieni-a-aktualizacja1.pdf, dostęp: 7.03.2020.

działania w zakresie poszerzania oferty rekreacyjnej i sportowej, szczególnie dla dzieci i młodzieży. Jest to tym ważniejsze, że obecnie oferta ta jest na stosunkowo niskim poziomie, szczególnie w porównaniu do innych miast w Polsce. Działania zmierzające do konsekwentnej realizacji wizji Kielc jako miasta sportu powinny odnosić się także do sportu amatorskiego.

Podstawowy wskaźnik kapitału społecznego – zaufanie, będące fundamentem rozwoju społeczno-gospodarczego, w mieście Kielce kształtuje się na bardzo niskim poziomie, szczególnie w stosunku do władz miasta, co stanowi istotną barierę przy zarządzaniu rozwojem. Dużo lepiej kształtuje się zaufanie kielczan do współmieszkańców, czego wyrazem jest wzrost liczby organizacji pozarządowych, rosnące zainteresowanie wolontariatem czy rozwojem budżetu obywatelskiego. Biorąc pod uwagę wyzwania, jakie stoją przed miastem Kielce, leżącym w woj. świętokrzyskim, zaliczanym do najszybciej starzejących się regionów w Polsce, polityka senioralna w mieście jest racjonalnie i skutecznie prowadzona, choć trzeba mieć na uwadze, że oczekiwania i potrzeby będą w tym zakresie szybko i stale rosły. Dużo gorzej ocenić należy działania, jakie miasto prowadzi na rzecz wsparcia osób niepełnosprawnych.

3. ANALIZA I DIAGNOZA WSKAŹNIKÓW GOSPODARCZYCH, ZWIĄZANYCH Z FINANSAMI I INNOWACJAMI

3.1. Gospodarka

Inteligentne miasto to takie, które charakteryzuje się wysoce wydajną i zaawansowaną technologicznie gospodarką, w której rozwijane są nowe produkty i usługi, jak również nowe modele biznesowe. Szybki wzrost gospodarczy ma wpływ na wzrost zamożności społeczeństwa i związany z tym wzrost poziomu dochodów. Przekłada się to również na rozwój przedsiębiorczości, która jest stymulowana przez dostęp do kapitału zewnętrznego, a także wsparcie Instytucji Otoczenia Biznesu. Analiza prowadzona w tej części Diagnozy dotyczy wskaźników gospodarczych, które mają wpływ na zrównoważony wzrost gospodarczy i jakość życia mieszkańców.

Największe przedsiębiorstwa w Kielcach. Firmy prowadzące działalność na terenie Kielc są rozpoznawalne zarówno na rynku krajowym jak i międzynarodowym. Przekłada się to na osiągnięte przychody oraz pozycje wśród największych firm w Polsce. Tabela 5 przedstawia zestawienie największych przedsiębiorstw (pod względem przychodów w 2018 roku) posiadających siedzibę na terenie Kielc.

Tabela 5. Największe przedsiębiorstwa w Kielcach pod względem przychodów osiągniętych w 2018 roku

Nazwa przedsiębiorstwa	Przychody ze sprzedaży w 2018 roku w tys. zł	Zysk netto w 2018 roku w tys. zł	Suma aktywów ogółem w 2018 roku w tys. zł
Kolporter sp. z o.o. sp.k.a.	1 397 458	11 501	504 587
Barlinek SA	814 098	76 360	958 476
Echo Investment SA Grupa Kapitałowa	713 035	305 358	3 978 640
NSK Bearings Polska SA	694 068	9 855	551 007
Frega Frejowski Garbol sp.j.	693 132	1 014	79 585
Kerry Polska sp. z o.o.	412 441	10 585	201 828
Alma-Alpinex SA	353 873	6 080	80 492
SHL Production sp. z o.o.	250 104	(3 209)	152 330
Effect Glass SA	224 975	20 799	189 926
Centrostal SA	219 864	6 789	69 861
Unimax SA	207 838	9 012	123 651

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych finansowych zamieszczonych w Krajowym Rejestrze Sądowym.

Wymienione przedsiębiorstwa są rokrocznie uwzględniane w czołowych rankingach największych firm w Polsce. We wszystkich zestawieniach można znaleźć największą z kieleckich firm tj. Kolporter sp. z o.o. sp.k.a. Firma ta w 2018 roku osiągnęła ponad 1 mld zł przychodów, co dało jej miejsce wśród 300 największych firm w Polsce (Tabela 6). Na uwagę zasługuje wysoka pozycja Grupy Kapitałowej Echo Investment SA, która mimo, iż osiągnęła blisko 2 razy mniejsze przychody niż Kolporter sp. z o.o. sp.k., odnotowała blisko 30-krotnie większe zyski.

Tabela 6. Przedsiębiorstwa z siedzibą w Kielcach w zestawieniach czołowych rankingów największych firm w Polsce w 2019 roku

Nazwa przedsiębiorstwa	Ranking	Pozycja	Ranking	Pozycja	Ranking	Pozycja
Kolporter sp. z o.o. sp.k.a.	200 Największych Polskich Firm 2019 Wprost*	105	1000 największych firm w Polsce - Gazeta Finansowa**	242	Lista 2000 - Rzeczpospolita***	297
Barlinek S.A.	-	-	-	-	Lista 2000 - Rzeczpospolita	513
Echo Investment SA GK	-	-	1000 największych firm w Polsce - Gazeta Finansowa	407	Lista 2000 - Rzeczpospolita	603
NSK Bearings Polska SA	-	-	-	-	Lista 2000 - Rzeczpospolita	621
Frega Frejowski Garbol sp.j.	-	-	-	-	Lista 2000 - Rzeczpospolita	622
Kerry Polska sp. z o.o.	-	-	-	-	Lista 2000 - Rzeczpospolita	1099
Alma-Alpinex SA	-	-	-	-	Lista 2000 - Rzeczpospolita	1271
SHL Production sp. z o.o.	-	-	-	-	Lista 2000 - Rzeczpospolita	1775
Effect Glass SA	-	-	-	-	Lista 2000 - Rzeczpospolita	1927

* *Wprost*, <https://rankingi.wprost.pl/200-najwiekszych-firm>, dostęp 10.03.2020.

** *Gazeta Finansowa*, https://gf24.pl/biznes-raport/item/download/356_2c8fe272c39fc74856fc7228202d2fc3; dostęp 10.03.2020.

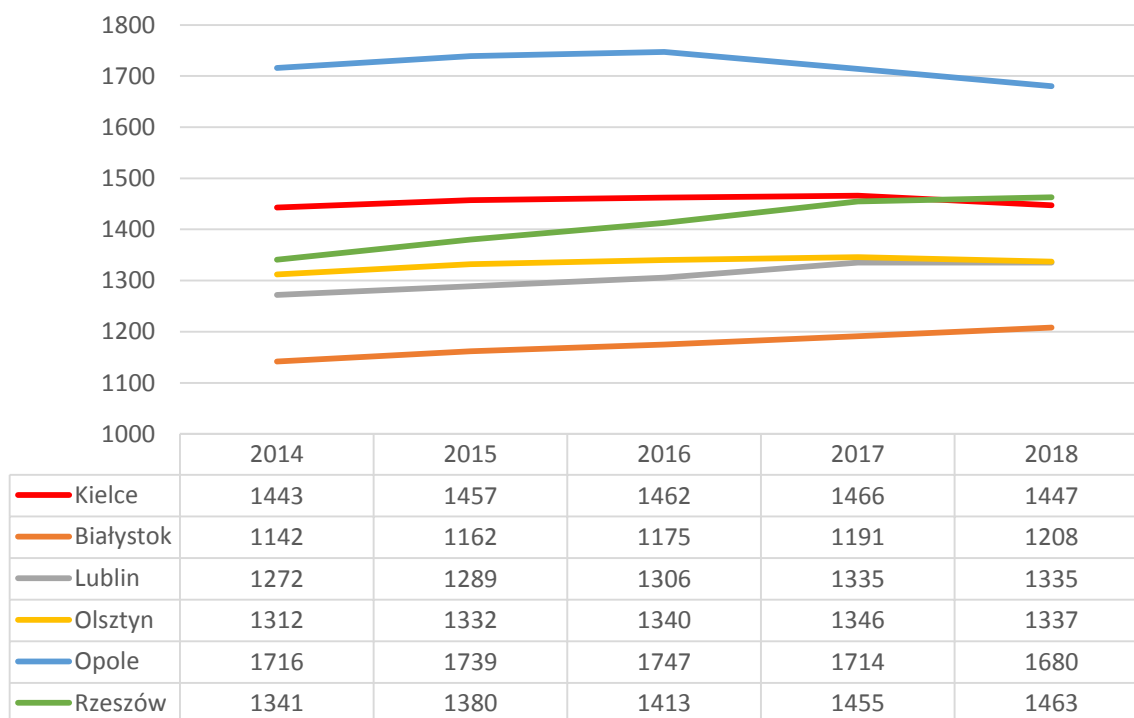
*** *Rzeczpospolita*, www.rp.pl/assets/pdf/RP3148841218.PDF, dostęp 10.03.2020.

Źródło: opracowanie własne na podstawie rankingów Wprost, Gazety Finansowej oraz Rzeczpospolitej.

Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności.

O poziomie przedsiębiorczości na terenie Kielc nie świadczy liczba podmiotów z czołówek rankingów przedsiębiorczości w Polsce, ale liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON przypadająca na 10 tys. mieszkańców. Wskaźnik ten obrazuje sytuację gospodarczą miasta, gdzie kluczową rolę odgrywają najmniejsze przedsiębiorstwa. Zwiększająca się liczba podmiotów, szczególnie w kluczowych dla regionu branżach, ma pozytywny wpływ na gospodarkę. W Kielcach w latach 2014-2017 analizowany wskaźnik wykazywał tendencję wzrostową, natomiast w 2018 roku jego wartość spadła do poziomu z 2014 roku. Przyczyną tego był wzrost liczby wyrejestrowanych podmiotów z rejestru REGON na 10 tys. osób, w 2018 roku w stosunku do 2017 roku (o 24,75 %). Jedną z przyczyn tego zjawiska było zmniejszenie liczby osób pracujących na własny rachunek. Zmienność wartości przedmiotowego wskaźnika dla wcześniejszych lat analizowanego okresu oscylowała na poziomie 1%. Należy podkreślić, że sytuacja taka cechowała nie tylko Kielce. Podobny trend wystąpił w wielu innych miastach Polski, w tym z objętych badaniem porównawczym – w Opolu. W pozostałych miastach referencyjnych odnotowano nieznaczny wzrost lub stabilizację analizowanego wskaźnika (Rysunek 27).

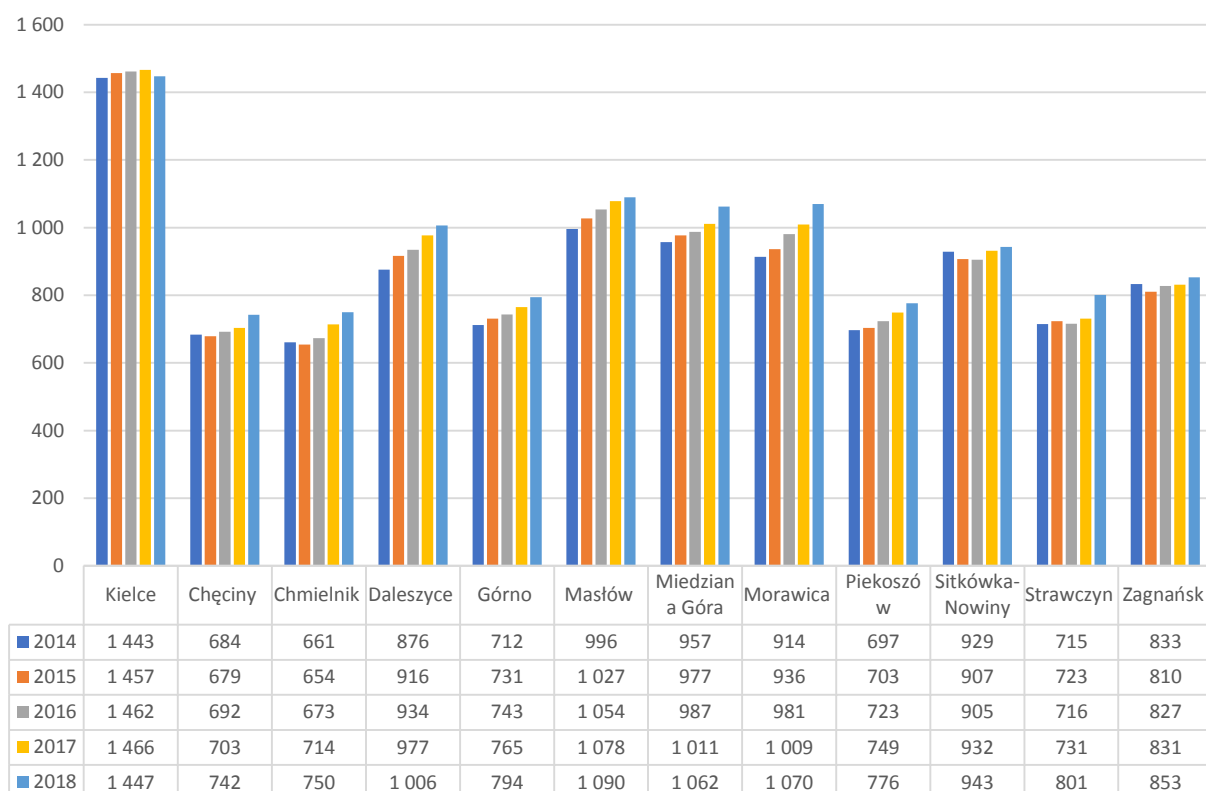
Rysunek 27. Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności w Kielcach i miastach porównywanych w latach 2014-2018

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych GUS.

Jak pokazuje Rysunek 28, sytuacja ta nie dotyczy gmin wchodzących w skład KOF. We wszystkich gminach, prócz Kielc, nastąpił wzrost wskaźnika. Szczególnie wyróżniają się tu gminy Masłów, Daleszyce, Miedziana Góra i Morawica, gdzie zauważalny jest stabilny wzrost liczby podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności. Porównanie wewnętrzne KOF wskazuje, że tylko na terenie 5 gmin wskaźnik przewyższa średnią dla KOF.

Rysunek 28. Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności na terenie KOF w latach 2014-2018

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych GUS.

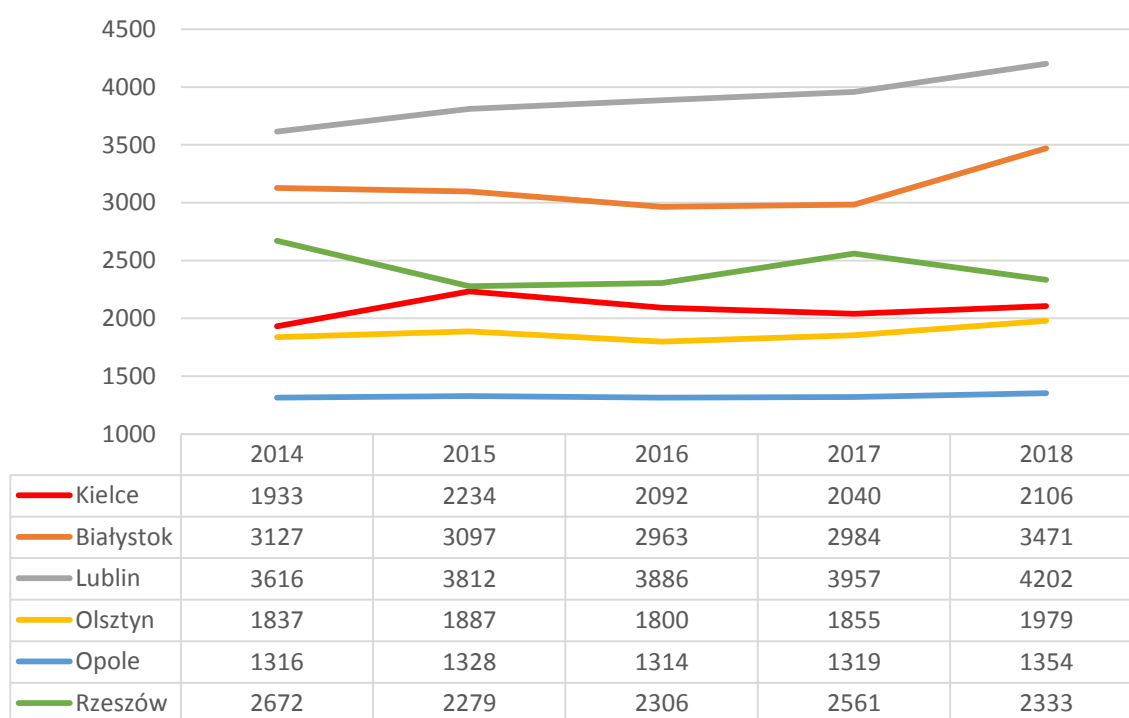
Podmioty nowo zarejestrowane według grup sekcji PKD 2007.

W analizowanym okresie liczba nowo zarejestrowanych podmiotów nie odbiegała znacząco od określonego poziomu – było to średnio 2 tys. nowo zarejestrowanych podmiotów. Widoczny znaczący wzrost w 2015 roku (o blisko 15% w stosunku do 2014 roku) może wynikać z wprowadzonych przez GUS zmian metodologii liczenia wskaźnika. W analizowanym okresie (z wyłączeniem 2014 roku)⁴⁴ ok. 85% wszystkich nowo

⁴⁴ Rok 2014 nie jest poddany analizie ze względu na zmiany metodologiczne, które zaburzają analizę.

zarejestrowanych podmiotów stanowiły podmioty sektora prywatnego, wartość ta w całym analizowanym okresie kształtowała się na stałym poziomie. Zauważalny jest jednak znaczący wzrost liczby rejestrowanych działalności gospodarczych prowadzonych przez osoby fizyczne. W analizowanym okresie ich udział w ogólnej liczbie podmiotów gospodarczych wzrósł z 81% w 2014 roku do 93% w 2018 roku. Podobna tendencja wystąpiła we wszystkich analizowanych miastach porównawczych. Rysunek 29 przedstawia zestawienie nowo zarejestrowanych podmiotów na terenie KOF. Jak widać, większość przedsiębiorstw rejestrowanych jest na terenie Kielc. Na tle pozostałych gmin wyróżnia się Morawica, w której nastąpił największy wzrost nowo zarejestrowanych podmiotów. Na tle miast porównawczych sytuacja Kielc jest podobna do Olsztyna, gdzie nastąpił wzrost na poziomie 7,7% (przy 8,9% w Kielcach). Na uwagę zasługuje duża tendencja wzrostowa w ostatnich latach liczby nowo zarejestrowanych podmiotów w takich miastach jak Białystok i Lublin. Szczególnie jest to zauważalne na przykładzie Lublina, gdzie wzrost wyniósł 16,2%, w Białymstoku kształtował się on na poziomie 11%. W analizowanym okresie spadek liczby zarejestrowanych podmiotów, zanotowano również w Rzeszowie (na poziomie 12,7%).

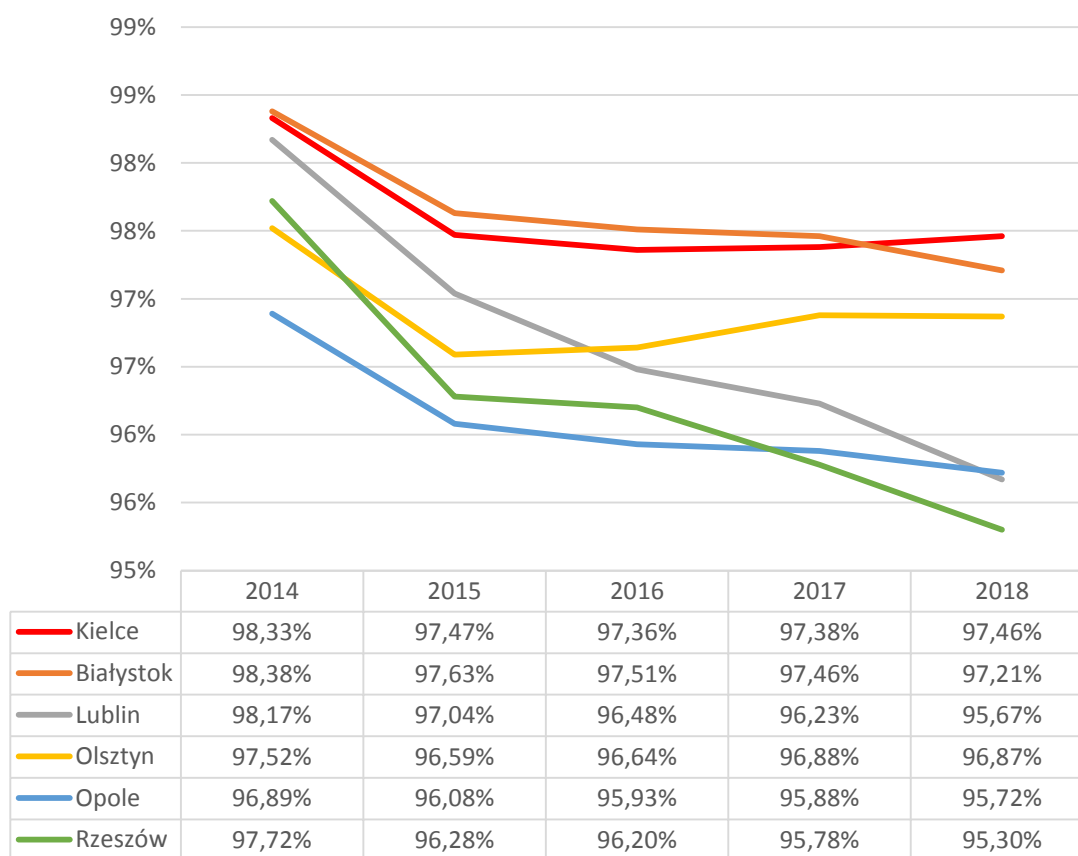
Rysunek 29. Podmioty nowo zarejestrowane w Kielcach i miastach porównywanych w okresie 2014-2018

Źródło: opracowanie własne na danych Banku Danych Lokalnych GUS.

W ostatnich latach blisko 10% nowo zarejestrowanych podmiotów zostało zarejestrowanych w branży kreatywnej, co z pewnością wynika z dużego potencjału infrastruktury kultury Kielc oraz rozwoju nowych technologii. Tendencja ta ma charakter pozytywny, szczególnie w kontekście tworzenia innowacji, na które sektor kreatywny ma bezpośredni wpływ. Bezpośredni wpływ na wzrost liczby zarejestrowanych podmiotów w tym sektorze na terenie Kielc ma włączenie w jego zakres przedsiębiorstw działających w obszarach związanych z oprogramowaniem i doradztwem informatycznym oraz działalność z tym obszarem powiązana. W analizowanym okresie właśnie w tej branży nastąpił największy przyrost liczby podmiotów. Na tle miast porównywanych Kielce ze wzrostem na poziomie 8,97% wypadają dość dobrze. Większość badanego okresu cechuje stabilizacja wartości analizowanego wskaźnika (Rysunek 30).

Rysunek 30. Udział nowo zarejestrowanych podmiotów sektora kreatywnego w ogóle nowo zarejestrowanych podmiotów w Kielcach i miastach porównywanych w okresie 2014-2018

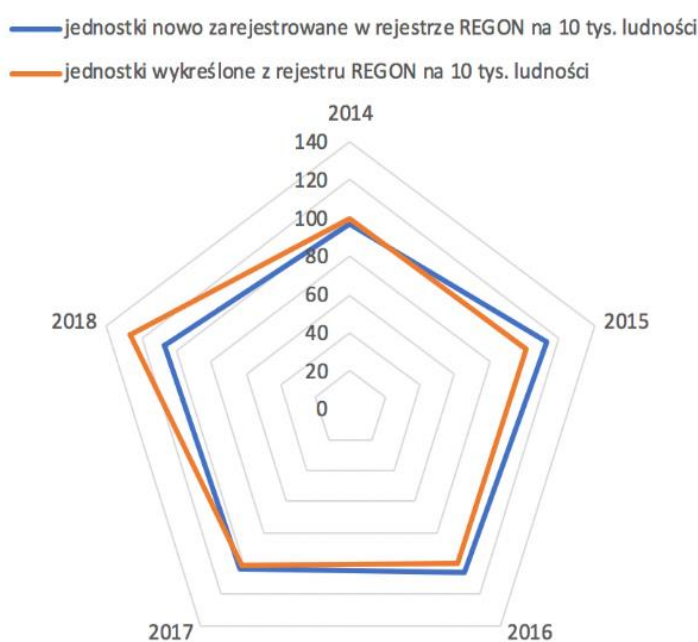

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych GUS.

W 2018 roku widać znaczący wzrost liczby wyrejestrowań, co ma bezpośredni wpływ na liczbę podmiotów w przeliczeniu na mieszkańców (Rysunek 31).

Widoczne jest to zarówno na przykładzie Kielc, jak i Opola oraz Olsztyna. Miasta te odnotowały ujemne saldo w stosunku nowo zarejestrowanych podmiotów do jednostek wykreślonych z rejestru REGON.

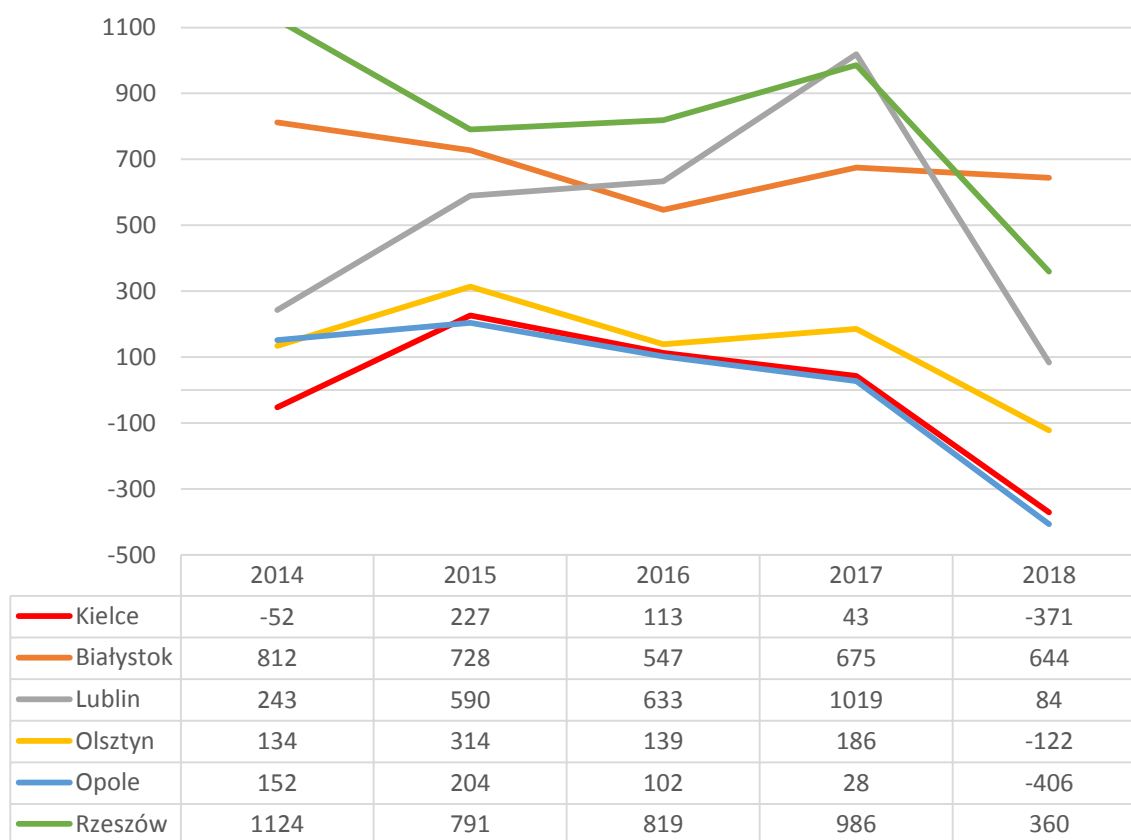
Rysunek 31. Saldo nowo zarejestrowanych jednostek w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w Kielcach w latach 2014-2018 w stosunku do jednostek wykreślonych z rejestru REGON na 10 tys. ludności w Kielcach w latach 2014-2018

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych GUS.

W analizowanym 5-letnim okresie Kielce, jako jedyne z analizowanych miast, odnotowały ujemne saldo podmiotów nowo rejestrowanych i wykreślonych z rejestru (na poziomie 40 podmiotów). W tym samym czasie największy dodatni bilans na poziomie 4 080 podmiotów odnotował Rzeszów, a następnie Białystok (+3 406) oraz Lublin (+2 569). Przez cały analizowany okres Opole, Kielce i Olsztyn cechował zbilansowany poziom badanej relacji, przy czym od 2016 roku stopniowo zwiększała się liczba podmiotów wyrejestrowywanych w stosunku do tworzonych (Rysunek 32). Zaobserwowana w analizowanym okresie tendencja zamykania działalności była ogólnym trendem rynkowym obserwowanym w skali całego kraju.

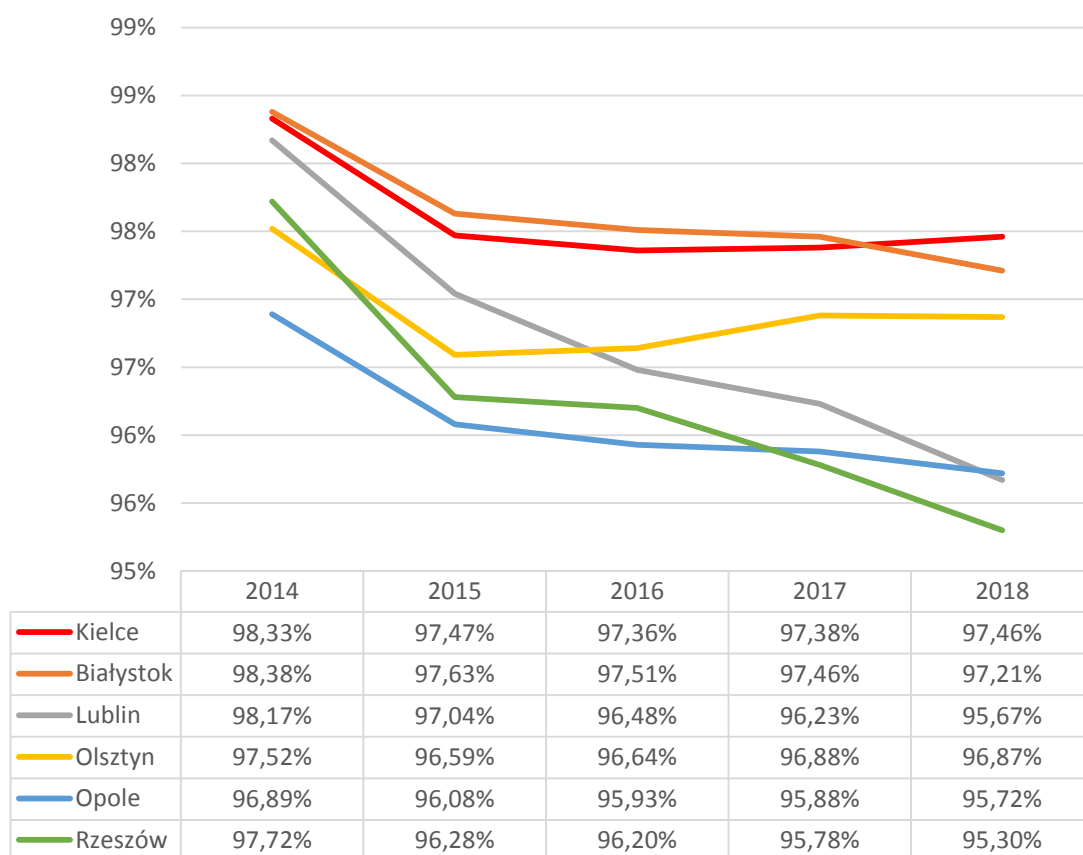
Rysunek 32. Saldo nowo zarejestrowanych podmiotów w rejestrze REGON w stosunku do jednostek wykreślonych z rejestru REGON w Kielcach i miastach porównywanych w latach 2014-2018

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych GUS.

Udział sektora prywatnego w ogóle podmiotów gospodarki narodowej według rejestru REGON. Podmioty funkcjonujące na rynku stanowią w znacznej większości własność prywatną. W ostatnich latach widoczne jest zmniejszenie udziału sektora prywatnego w ogólnej liczbie podmiotów gospodarki narodowej. W latach 2014-2018 spadek ten (na poziomie 1%-3%) wystąpił we wszystkich miastach porównywanych. W zestawieniu z nimi w Kielcach odnotowano najmniejszy spadek udziału sektora prywatnego, a miasto jako jedyne odnotowało nawet niewielki wzrost (Rysunek 33). Jest to istotne, ponieważ podmioty sektora prywatnego mają kluczowe znaczenie dla rozwoju gospodarki, są one bardziej elastyczne w działaniu, są w stanie szybciej reagować na potrzeby rynkowe. Podmioty prywatne łatwiej dostosowują się do potrzeb rynku, a wysoki udział sektora prywatnego sprzyja wzrostowi produktu narodowego oraz tworzeniu nowych miejsc pracy.

Rysunek 33. Udział sektora prywatnego w ogóle podmiotów gospodarki narodowej według rejestru REGON w Kielcach i miastach porównywanych w latach 2014-2018 (w %)

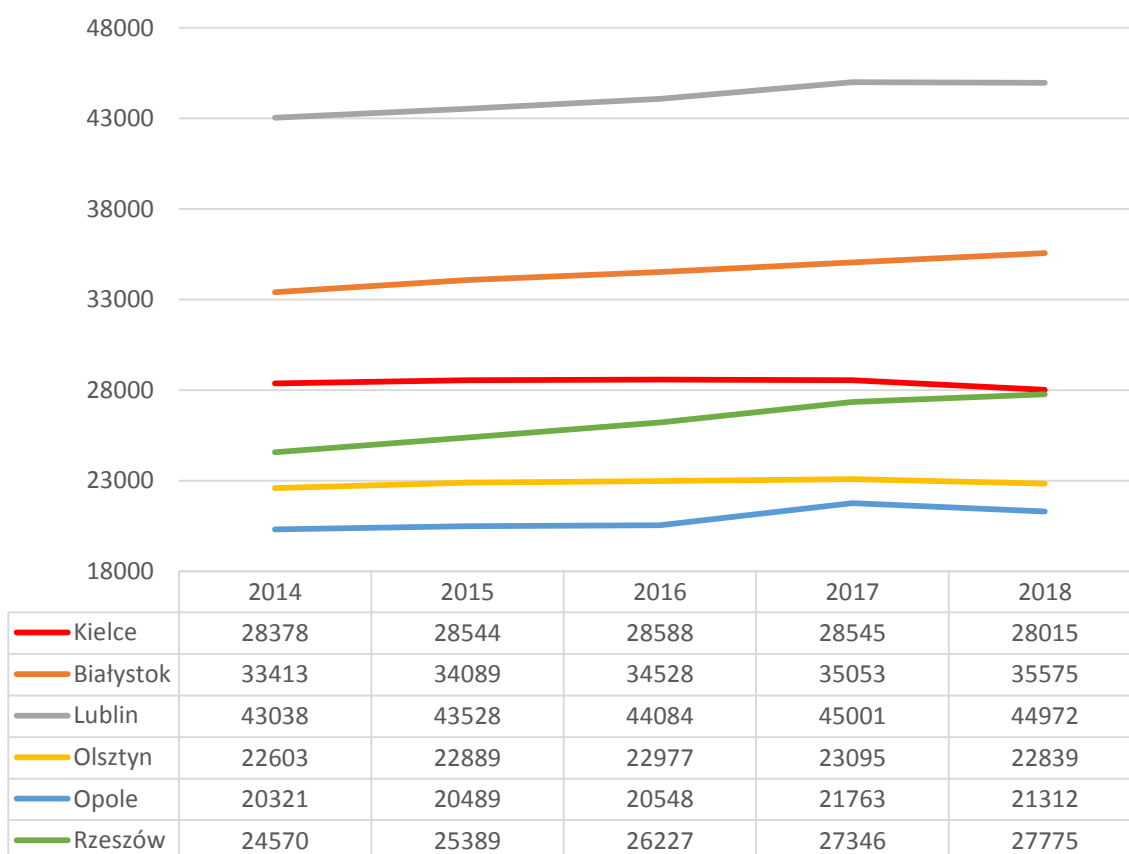

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych GUS.

Przedsiębiorstwa pod względem wielkości zatrudnienia. Na terenie Kielc jak i w pozostałych analizowanych miastach największą część podmiotów gospodarczych stanowią przedsiębiorstwa najmniejsze, zatrudniające do 50 pracowników. Liczba zarejestrowanych najmniejszych firm jest bezpośrednio skorelowana z liczbą mieszkańców poszczególnych miast. W większości są to mikro przedsiębiorstwa, często jednoosobowe, stanowiące alternatywy do podejmowania zatrudnienia na podstawie umowy o pracę. Przedsiębiorstwa zatrudniające do 49 osób stanowią na ogół ponad 99% wszystkich zarejestrowanych podmiotów. Należy zauważyć, że Kielce są w badanej grupie miast jedynym, w którym udział najmniejszych podmiotów w odniesieniu do wszystkich zarejestrowanych nie przekroczył 99%. Wartość ta w kolejnych latach kształtowała na poziomie 98,90%-98,92%. W grupie porównywanych miast spadek udziału najmniejszych podmiotów w odniesieniu do wszystkich zarejestrowanych odnotowano

jedynie w Kielcach (o 1,28%). W pozostałych miastach nastąpił przyrost wartości tego wskaźnika – od 1,04% w Olsztynie do 13,04% w Rzeszowie (Rysunek 34). Tak znaczący wzrost w Rzeszowie wynika z faktu, iż w analizowanym okresie nastąpił wysoki dodatni bilans nowo zarejestrowanych podmiotów w stosunku do podmiotów wyrejestrowanych (Rysunek 32). Ujemna wartość dla Kielc wynika natomiast z faktu, iż więcej podmiotów zostało wykreślonych z rejestru REGON niż dokonało rejestracji. Na uwagę zasługuje również liczba podmiotów zarejestrowanych na terenie Lublina. Była ona dwukrotnie wyższa niż liczba tych podmiotów zarejestrowanych na terenie Opola oraz Olsztyna.

Rysunek 34. Liczba przedsiębiorstw z zatrudnieniem 0-49 osób w Kielcach i miastach porównywanych w latach 2014-2018

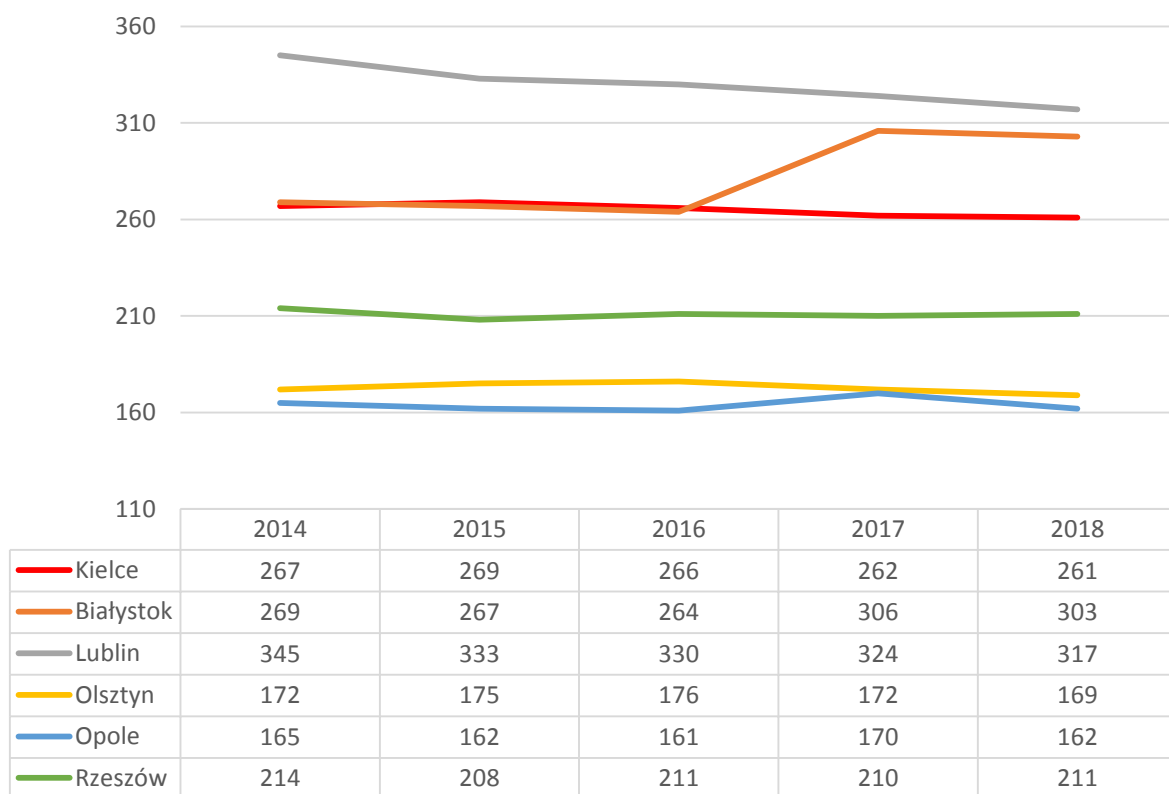

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych GUS.

Przedsiębiorstwa zatrudniające od 50 do 249 osób stanowiły poniżej 1% ogółu zarejestrowanych podmiotów. W analizowanym okresie najmniejszy odsetek firm średnich odnotowano na terenie Lublina, gdzie ich udział spadł z 0,79% w 2014 roku do 0,7% w 2018 roku. Kielce w stosunku do pozostałych miast mogą pochwalić się

największym odsetkiem firm średnich (powyżej 0,9%). Największą liczbę przedsiębiorstw zatrudniających od 50 do 249 pracowników (tak samo jak podmiotów najmniejszych) odnotowano w Lublinie. W Białymstoku jako jedynym z analizowanych miast nastąpił przyrost ich liczebności (o 12,64%). Pozostałe miasta cechowała tendencja spadkowa tego wskaźnika (Rysunek 35).

Rysunek 35. Liczba przedsiębiorstw z zatrudnieniem 50-249 osób w Kielcach i miastach porównywanych w latach 2014-2018

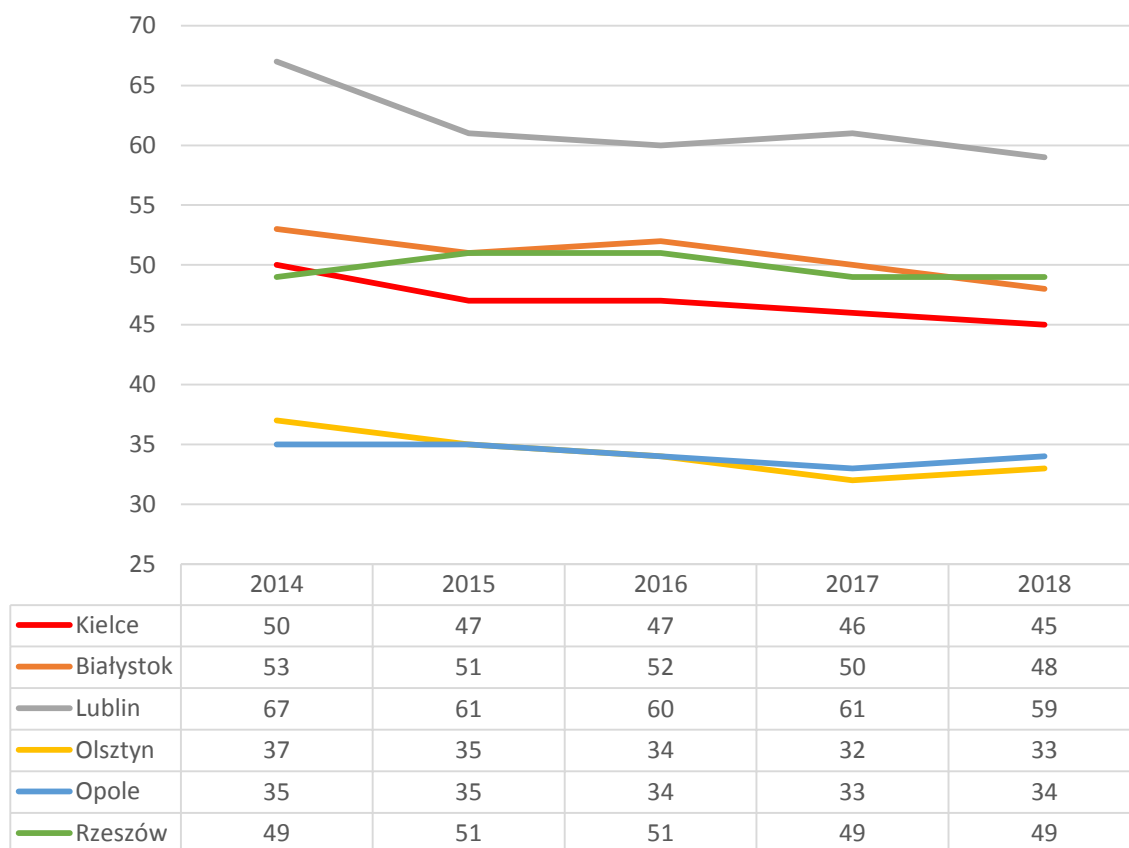

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych GUS.

Najmniejszą grupę przedsiębiorstw stanowiły podmioty zatrudniające 250 i więcej osób. W Kielcach w całym analizowanym okresie ich liczba oscylowała na tym samym poziomie – było to zaledwie 0,16% wszystkich podmiotów gospodarczych. W 2018 roku w grupie referencyjnych miast był to jeden z wyżej notowanych wskaźników. Taka sama jego wartość cechowała Opole, a jedynie w Rzeszowie wskaźnik był wyższy i wyniósł 0,17%. Z kolei najniższy poziom cechował Lublin i Białystok (po 0,13%). Ilościowo najczęściej dużych firm zarejestrowano w Lublinie, co jest naturalnym zjawiskiem ze

względu na wielkość tego miasta, a najmniej w Olsztynie i Opolu. W analizowanym okresie jedynie w Rzeszowie liczba dużych firm była stabilna w całym okresie. We pozostałych badanych miastach odnotowano spadek liczby dużych podmiotów: od 2,86% w Opolu do ponad 10% w Lublinie, Kielcach i Olsztynie (Rysunek 36).

Rysunek 36. Liczba przedsiębiorstw z zatrudnieniem powyżej 250 osób w Kielcach i miastach porównywanych w latach 2014-2018

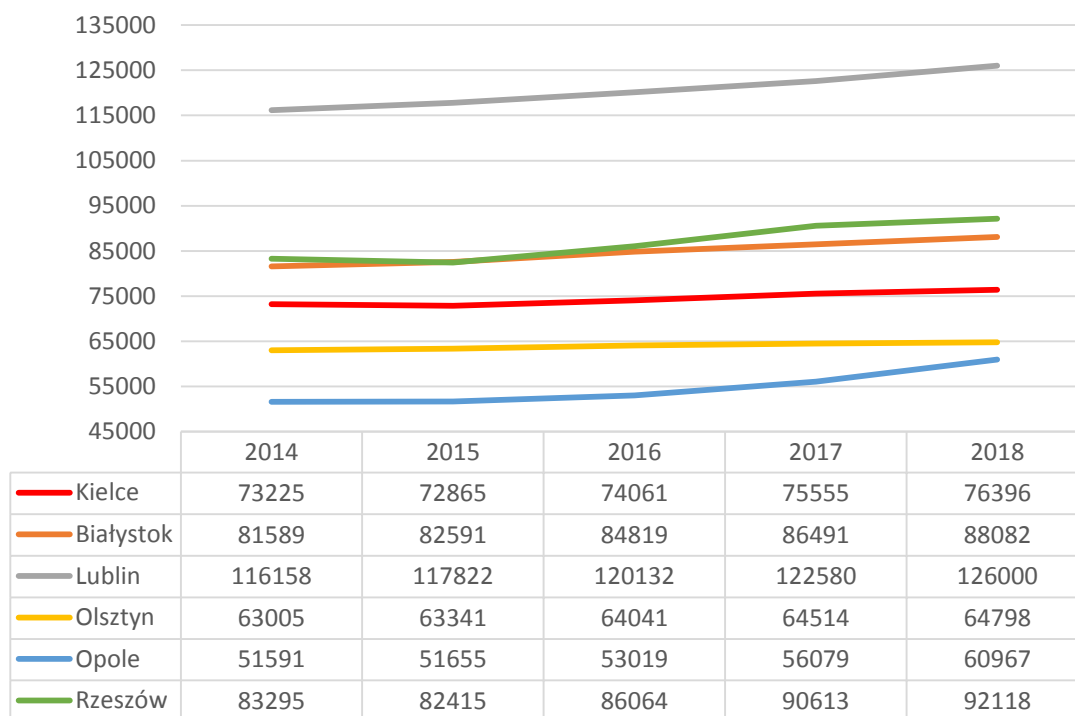

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych GUS.

Liczba pracujących. W analizowanym okresie we wszystkich miastach nastąpił wzrost liczby pracujących osób. Liczba pracujących w Lublinie w 2018 roku stanowiła 37,09% ogółu ludności, w Opolu 47,58% a w Kielcach 39,02%. Na uwagę zasługuje również przyrost liczby zatrudnionych w poszczególnych miastach. Liderem było tu Opole, gdzie w latach 2014-2018 liczba pracujących zwiększyła się o 18,17%. Znaczny wzrost liczby zatrudnionych odnotowano również w Rzeszowie (10,59%) oraz Lublinie (8,47%). Największy przyrost nastąpił w miastach, w których odnotowano wysokie nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw. Najmniejszy wzrost liczby pracujących

odnotowano w Olsztynie (2,85%). W Kielcach ten wzrost był większy i wynosił 4,33% (Rysunek 37).

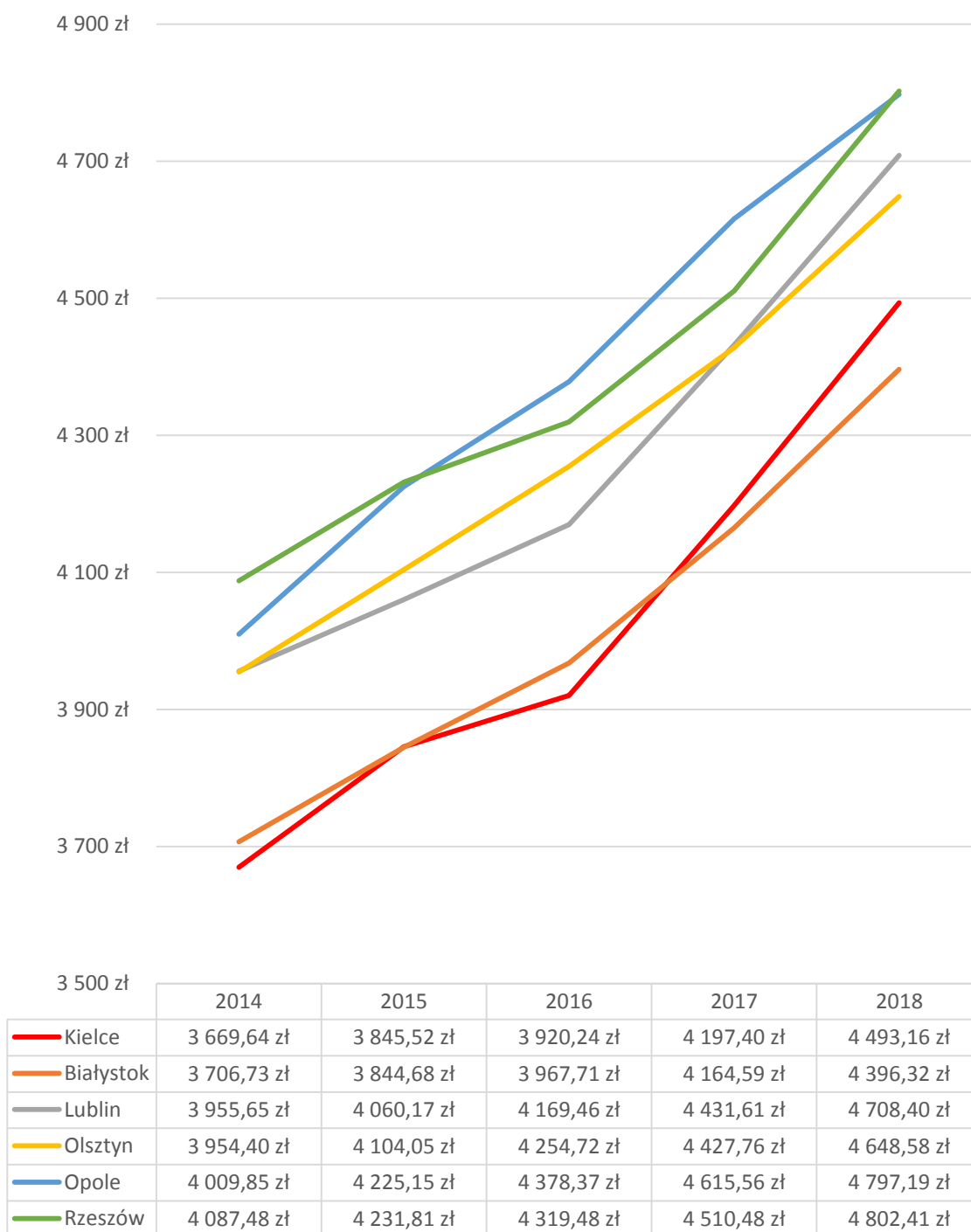
Rysunek 37. Liczba pracujących w Kielcach i miastach porównywanych w latach 2014-2018

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych GUS.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób). Poziom rozwoju gospodarczego miasta wpływa na wysokość przeciętnych wynagrodzeń. Zróżnicowanie regionalne w poziomie przeciętnego wynagrodzenia brutto jest wynikiem zarówno struktury właścicielskiej przedsiębiorstw jak i ich kondycji. W analizowanym okresie poziom przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto na terenie Kielc wzrósł o 22,44%. Największy wzrost nastąpił w 2017 roku. Wskaźnik wzrostu przeciętnego wynagrodzenia w Kielcach w analizowanym okresie był najwyższy w grupie porównywanych miast. Mimo zanotowanego wzrostu, przeciętne wynagrodzenie w Kielcach jest jednym z najniższych w badanych miastach. Jedynie w Białymstoku jego poziom był niższy (o 2,16%). W pozostałych miastach było ono wyższe – od 3,46% w Olsztynie do 6,88% w Rzeszowie (Rysunek 38).

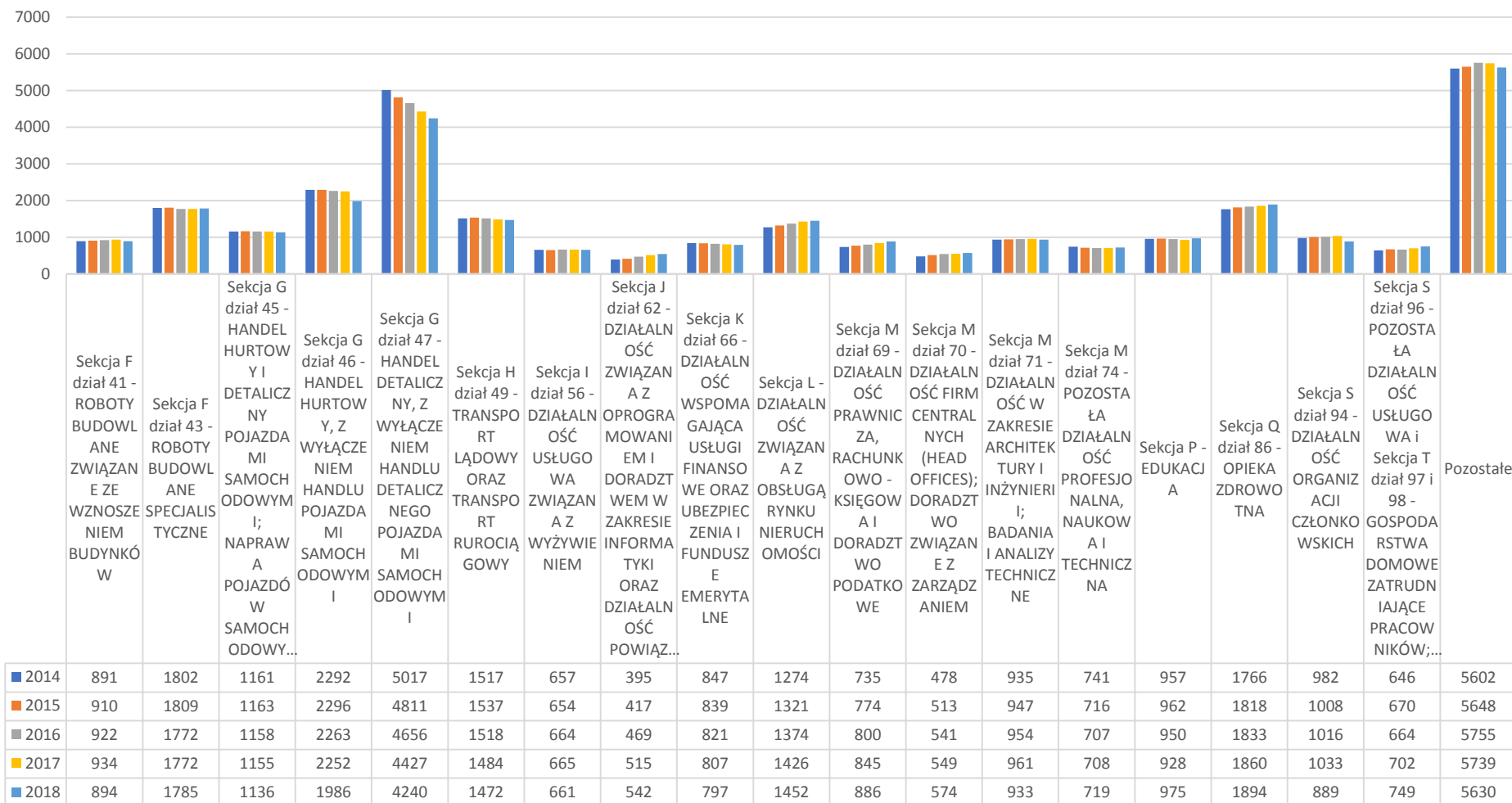
Rysunek 38. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w Kielcach i miastach porównywanych w okresie 2014-2018 (w zł) – bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych GUS.

Podmioty według grup PKD 2007. W analizowanych latach 2014-2018 najwięcej podmiotów zarejestrowanych na terenie Kielc prowadziło działalność wpisującą się w sekcje G dział 47 PKD 2007: handel detaliczny, z wyłączeniem handlu detalicznego pojazdami samochodowymi. Podmioty te stanowiły w 2018 roku 15,03% wszystkich zarejestrowanych przedsiębiorstw na terenie Kielc. Drugą znaczącą grupą są podmioty działające w sekcji G dział 46 – handel hurtowy, z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi. W 2018 roku stanowiły one 7% wszystkich zarejestrowanych podmiotów. Należy zauważyć, iż w analizowanym okresie nastąpił spadek liczby podmiotów działających w tych branżach. Kolejną znaczącą branżą, która rozwijała się w analizowanym okresie, jest opieka zdrowotna. W 2018 roku, w stosunku do 2014 roku, nastąpił wzrost jej udziału w ogólnej liczbie przedsiębiorstw z 6,2% w 2014 roku do 6,7%. W analizowanym okresie największy wzrost podmiotów (o 37%) nastąpił w sekcji J dział 62 – działalność związana z oprogramowaniem i doradztwem w zakresie informatyki oraz działalność powiązana. Znaczny wzrost, na poziomie ok. 20%, zanotowano także w sekcji M dział 69 – działalność prawnicza, rachunkowo-księgową i doradztwo podatkowe oraz sekcji M dział 70 – działalność firm centralnych (*head offices*); doradztwo związane z zarządzaniem. Wprawdzie branże te nie należą do dominujących na terenie Kielc, zwraca jednak uwagę dynamiczny przyrost liczebności należących do nich podmiotów (Rysunek 39).

Rysunek 39. Podmioty zarejestrowane według ważniejszych grup sekcji PKD 2007 w Kielcach zgodnie z rejestrem REGON w okresie 2014-2018

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych GUS.

Kluczowe z punktu widzenia miasta jak i regionu jest agregowanie przedsiębiorczości w dziedzinach wpisujących się w obszar inteligentnych specjalizacji. W Strategii Badań i Innowacyjności (RIS3), przyjętej przez Sejmik Województwa Świętokrzyskiego Uchwałą Nr XL/706/14 z dnia 24 lutego 2014 roku, określono główne inteligentne specjalizacje:⁴⁵

- przemysł metalowo-odlewniczy;
- nowoczesne rolnictwo i przetwórstwo spożywcze;
- zasobooszczędne budownictwo;
- turystyka zdrowotna i prozdrowotna.

Na podstawie Załącznika nr 1 do Planu Wykonawczego do RIS3 przypisano działy PKD, które posłużyły do określenia liczebności przedsiębiorstw działających w obszarze inteligentnych specjalizacji woj. świętokrzyskiego. Należy zauważyć, iż zgodnie z załącznikiem nr 1 dziedziny wpisujące się w obszar inteligentnych specjalizacji nie stanowią katalogu zamkniętego, a poniższe przyjęte klasyfikacje stanowią próbę sklasyfikowania inteligentnych specjalizacji względem działów PKD 2007 (Tabela 7).

Tabela 7. Działy klasyfikacji PKD 2007 zgodne z głównymi Inteligentnymi Specjalizacjami Załącznikiem nr 1 do Planu Wykonawczego do RIS3

Schemat klasyfikacji	Nazwa działu
Sekcja A dział 01	uprawy rolne, chów i hodowla zwierząt, łowiectwo, włączając działalność usługową
Sekcja C dział 10	produkcja artykułów spożywczych
Sekcja C dział 20	produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych
Sekcja C dział 22	produkcja wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych
Sekcja C dział 23	produkcja wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych
Sekcja C dział 24	produkcja metali
Sekcja C dział 25	produkcja metalowych wyrobów gotowych, z wyłączeniem maszyn i urządzeń
Sekcja C dział 28	produkcja maszyn i urządzeń, gdzie indziej niesklasyfikowana
Sekcja C dział 29	produkcja pojazdów samochodowych, przyczep i naczep, z wyłączeniem motocykli
Sekcja E dział 36	pobór, uzdatnianie i dostarczanie wody
Sekcja E dział 37	odprowadzanie i oczyszczanie ścieków
Sekcja E dział 38	działalność związana ze zbieraniem, przetwarzaniem i unieszkodliwianiem odpadów; odzysk surowców
Sekcja E dział 39	działalność związana z rekultywacją i pozostała działalność usługowa związana z gospodarką odpadami
Sekcja F dział 41	roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków
Sekcja F dział 42	roboty związane z budową obiektów inżynierii lądowej i wodnej

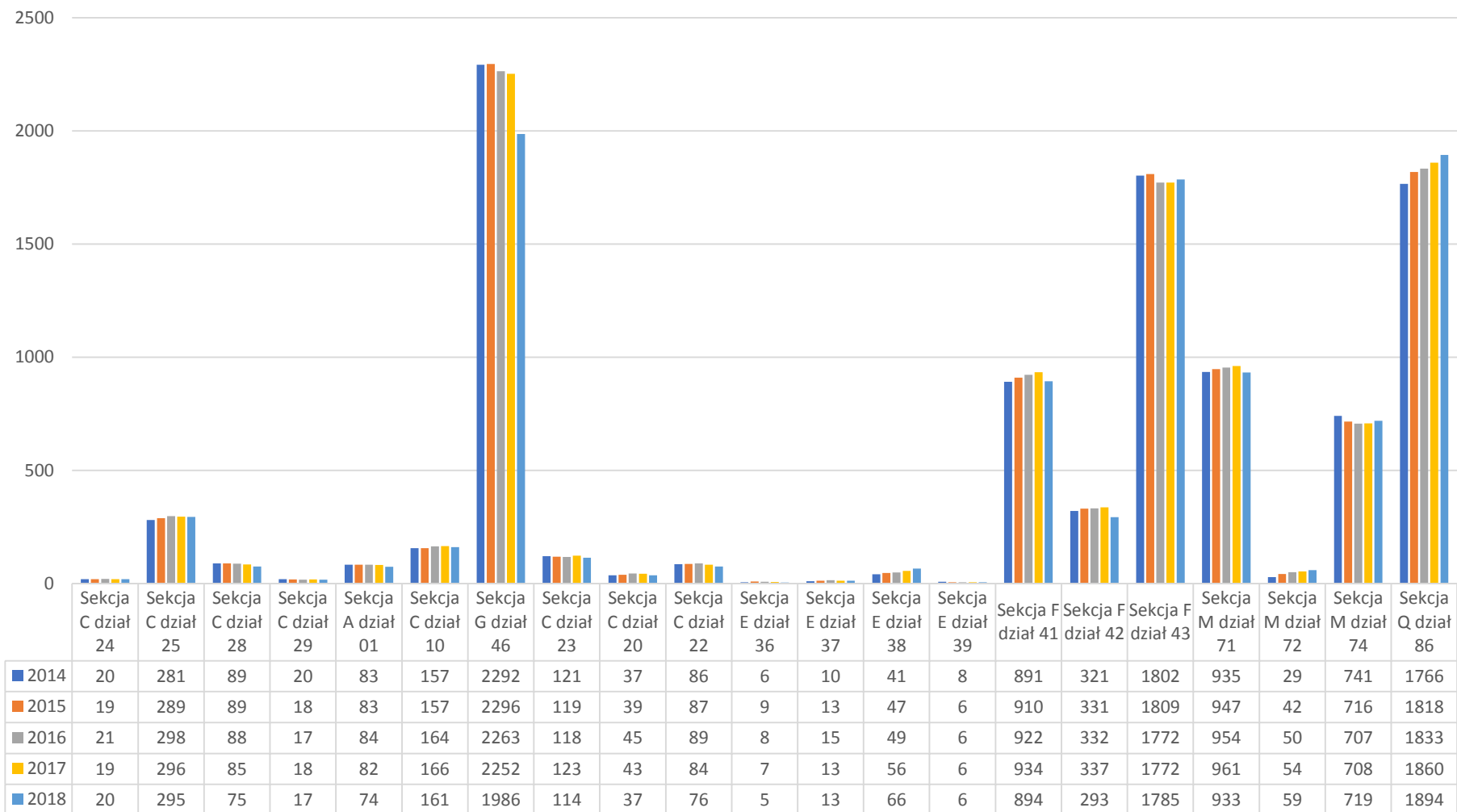
⁴⁵ Załącznik 1 do Planu Wykonawczego do RIS3.

Schemat klasyfikacji	Nazwa działu
Sekcja F dział 43	roboty budowlane specjalistyczne
Sekcja G dział 46	handel hurtowy, z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi
Sekcja M dział 71	działalność w zakresie architektury i inżynierii; badania i analizy techniczne
Sekcja M dział 72	badania naukowe i prace rozwojowe
Sekcja M dział 74	pozostała działalność profesjonalna, naukowa i techniczna
Sekcja Q dział 86	opieka zdrowotna

Źródło: opracowanie własne na podstawie Załącznika nr 1 do Planu Wykonawczego do RIS3 oraz schematów klasyfikacji PKD 2007.

Na potrzeby analizy liczebności podmiotów wpisujących się w główne Inteligentne Specjalizacje przygotowano przypisanie działów kodów klasyfikacji PKD 2007 do głównych Inteligentnych Specjalizacji regionu. Zgodnie z powyższym zestawieniem (Tabela 7) podmioty działające w obszarze Inteligentnych Specjalizacji stanowiły 33,7% wszystkich podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON. Na tle wszystkich analizowanych branż znacząco wyróżniają się branże: handel hurtowy, z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi, roboty budowlane specjalistyczne oraz opieka zdrowotna. W analizowanym okresie największy wzrost w analizowanych branżach wpisujących się w Inteligentne Specjalizacje nastąpił wśród podmiotów działających w obszarze opieki zdrowotnej (na poziomie 7,75%). W pozostałych dwóch branżach nastąpił spadek liczby podmiotów. Największy wzrost podmiotów w analizowanym okresie nastąpił w obszarze działalności badań naukowych i prac rozwojowych – liczba podmiotów w analizowanym okresie wzrosła o 103,45%. Duży wzrost podmiotów nastąpił również w obszarze działalności związanej ze zbieraniem, przetwarzaniem i unieszkodliwianiem odpadów; odzysk surowców. Liczba podmiotów działających w tej branży w okresie 2014-2018 wzrosła o 60% (Rysunek 40).

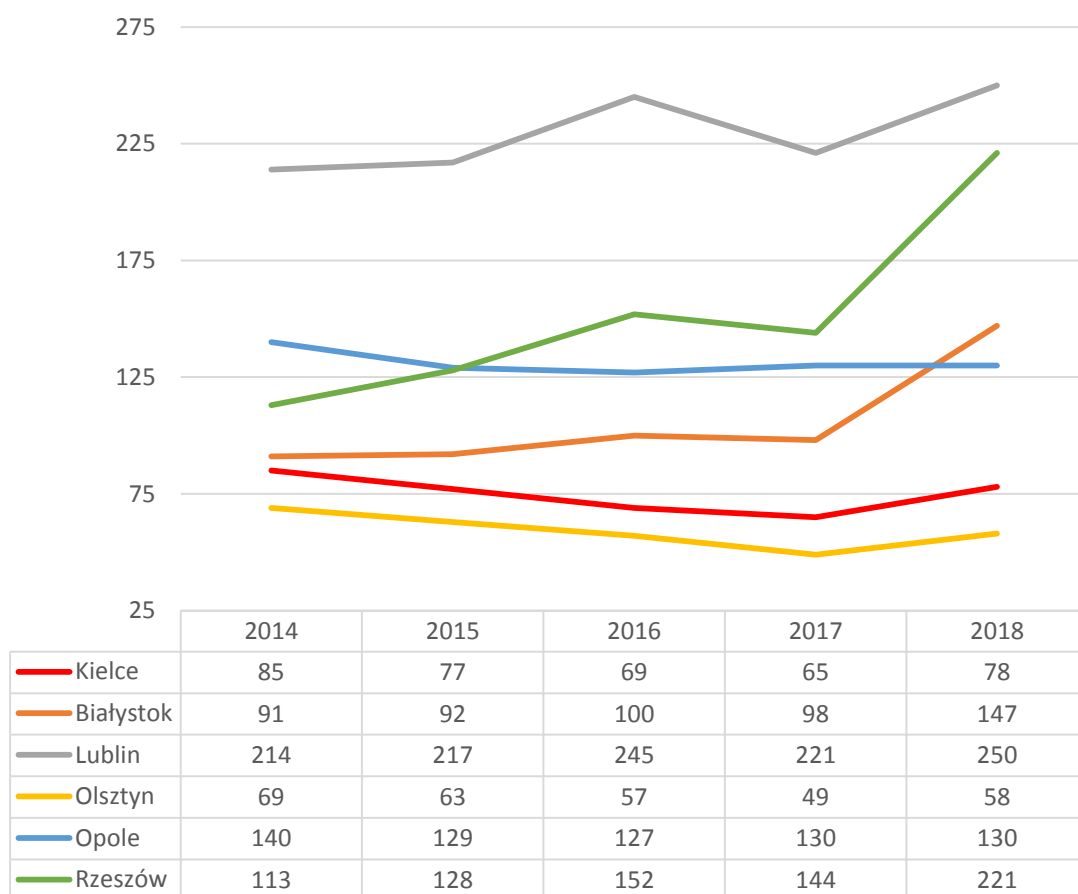
Rysunek 40. Liczba przedsiębiorstw zgodnych z Inteligentnymi Specjalizacjami woj. świętokrzyskiego na podstawie PKD w Kielcach w latach 2014-2018

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych GUS.

Podmioty z udziałem kapitału zagranicznego. O konkurencyjności i atrakcyjności regionu dla rozwoju przedsiębiorczości świadczy liczba podmiotów z kapitałem zagranicznym zarejestrowanych na terenie miasta. Wybór lokalizacji przez przedsiębiorstwa zagraniczne jest kluczowym elementem z punktu widzenia inwestora. W analizowanym okresie liczba podmiotów zagranicznych na terenie Kielc spadała o 8,2%. Spadek ten był widoczny od początku analizowanego okresu, z małym wzrostem w 2018 roku. Podobna struktura spadku i wzrostu liczby podmiotów z kapitałem zagranicznym zanotowana została w Olsztynie, gdzie był on jeszcze silniejszy i wynosił 15,9%. Spadek na poziomie 7,1% nastąpił również w Opolu. W pozostałych miastach odnotowano znaczący wzrost. W Białymstoku wyniósł on 61,5%, natomiast w Rzeszowie 95,6%. W strukturze czasowej znaczący wzrost cechował ostatni analizowany rok (Rysunek 41).

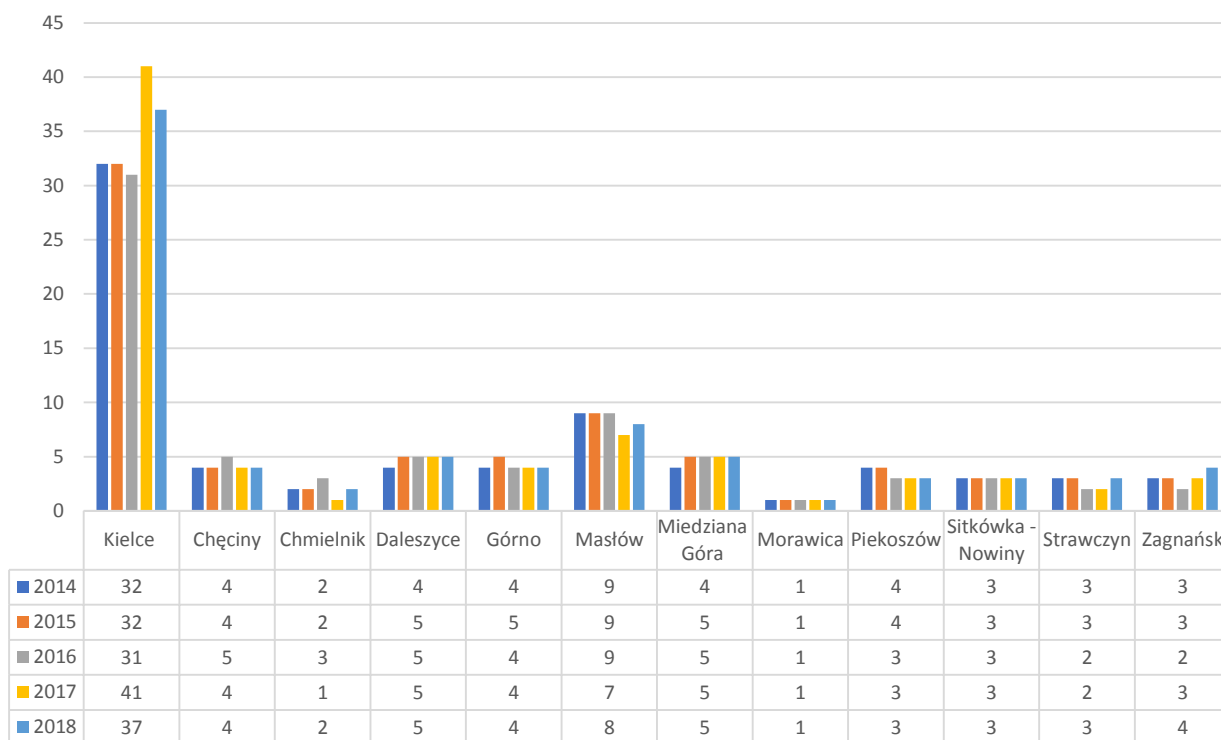
Rysunek 41. Podmioty z udziałem kapitału zagranicznego zarejestrowane na terenie Kielc i miast porównywanych w latach 2014-2018

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych GUS.

Turystyka. Kielce i okolica posiadają wiele unikalnych zasobów geologicznych i przyrodniczych wpływających na potencjał turystyczny regionu. Duże znaczenie dla branży turystycznej ma też dynamiczny rozwój Targów Kielce. Turystyka jest zatem jedną z ważnych gałęzi gospodarki Kielc. Miasto z roku na rok jest coraz częściej odwiedzane przez turystów. Mogą oni skorzystać z dynamicznie rozwijającej się w ostatnich latach bazy noclegowej. Zarówno na terenie miasta, jak i w gminach KOF, znacząco wzrosła liczba obiektów i miejsc noclegowych. W 2018 roku na terenie KOF znajdowało się 79 obiektów noclegowych, z czego blisko połowa funkcjonowała na terenie Kielc. W samym mieście baza obiektów w analizowanym okresie zwiększyła się o 16% (Rysunek 42).

Rysunek 42. Liczba turystycznych obiektów noclegowych na terenie KOF w latach 2014-2018

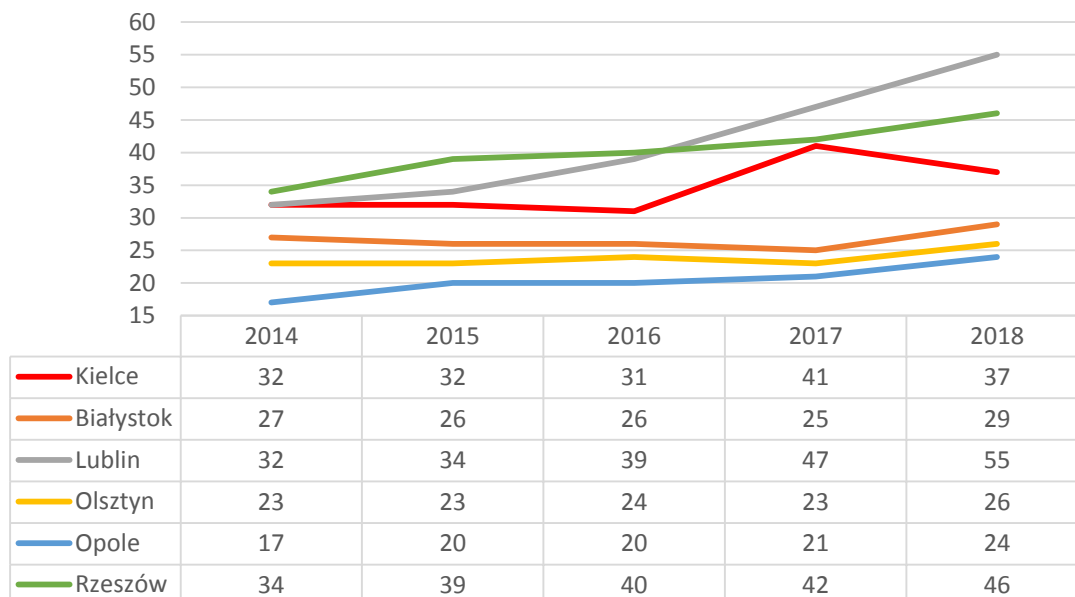

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych GUS.

Na tle porównywanych miast, Kielce (pomimo tego, że są jednym z mniejszych analizowanych miast) mogą poszczycić się wysokim potencjałem obiektów noclegowych. Takie miasta jak: Opole, Białystok czy Olsztyn cechowała stagnacja w rozwoju tego typu obiektów. Najmniejszy wzrost (na poziomie 7%) nastąpił w Białymstoku. Trzy pozostałe miasta notowały wzrost liczby tego typu obiektów. Największa dynamika cechowała

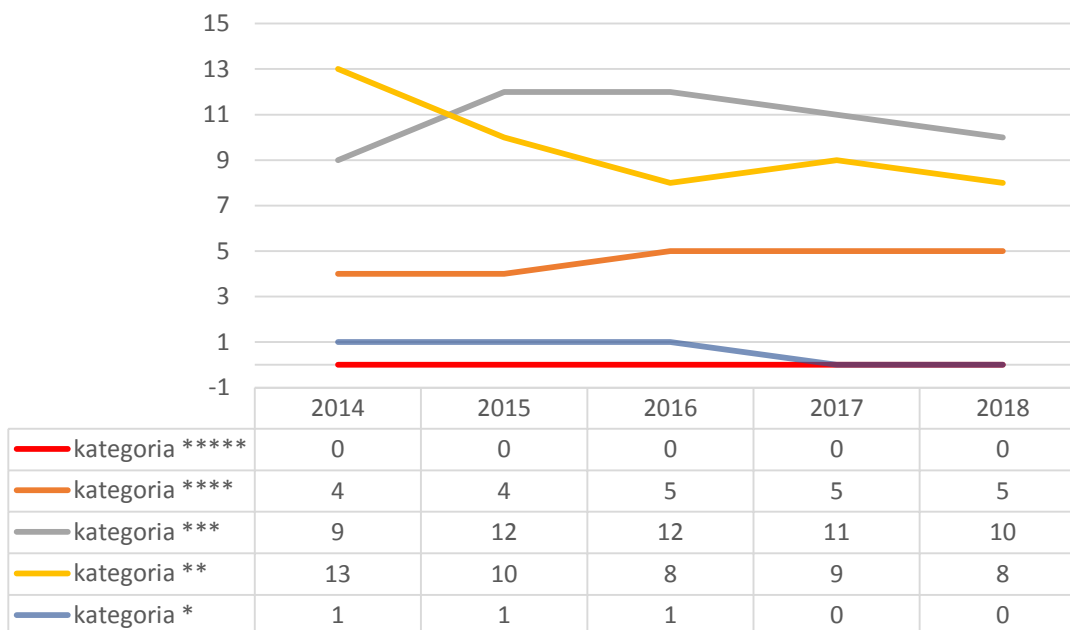
Lublin (+72%), znaczny przyrost miał miejsce w Opolu (+41%) oraz w Rzeszowie (+35%) (Rysunek 43).

Rysunek 43. Liczba turystycznych obiektów noclegowych w Kielcach i miastach porównywanych w latach 2014-2018

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych GUS.

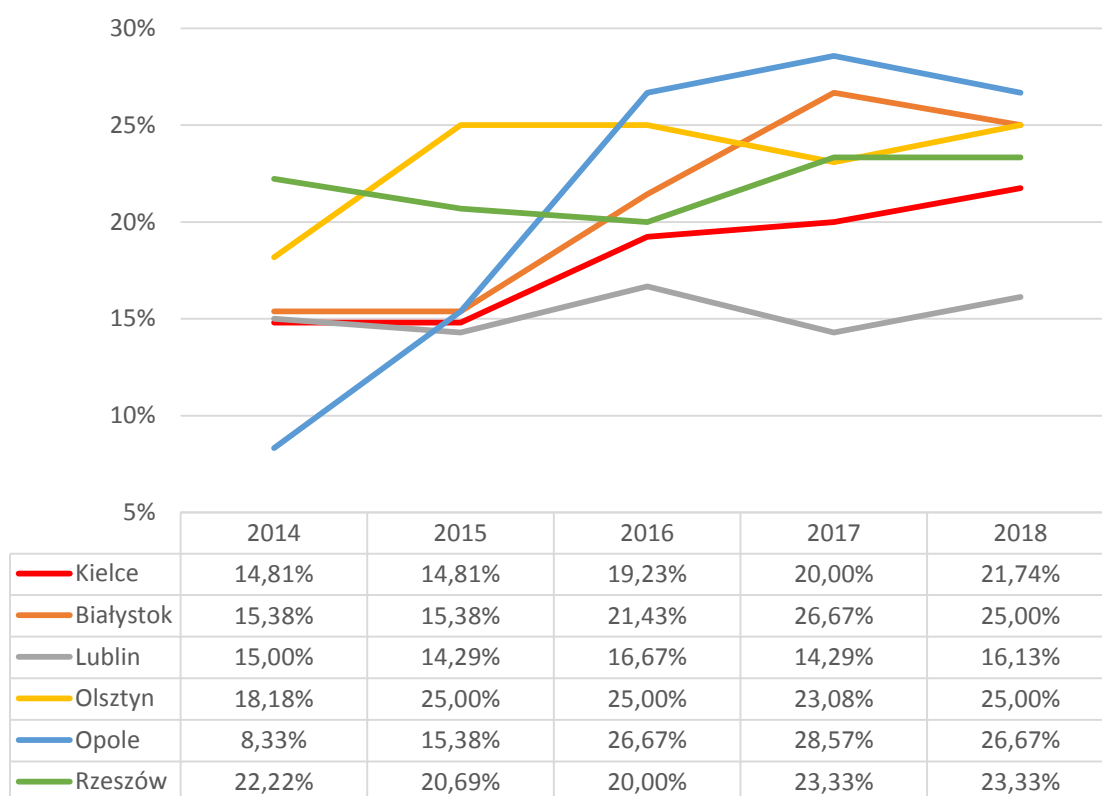
Rysunek 44. Skategoryzowane obiekty noclegowe na terenie Kielc w latach 2014-2018

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych GUS.

Większość obiektów noclegowych na terenie Kielc jest skategoryzowana. Jak przedstawia Rysunek 44, 23 podmioty posiadają kategorie od 2 do 4 gwiazdek. W analizowanym okresie nastąpił wzrost obiektów kategorii 3 gwiazdek (głównie w następstwie podniesienia kategorii obiektów). Pod względem udziału obiektów 4 i 5 gwiazdkowych w ogólnej liczbie obiektów skategoryzowanych Kielce, na tle miast porównywanym, wypadają dość dobrze (Rysunek 45).

Rysunek 45. Obiekty 4 i 5 gwiazdkowe w ogólnej liczbie skategoryzowanych hoteli/moteli/pensjonatów w Kielcach i miastach porównywalnych w latach 2014-2018

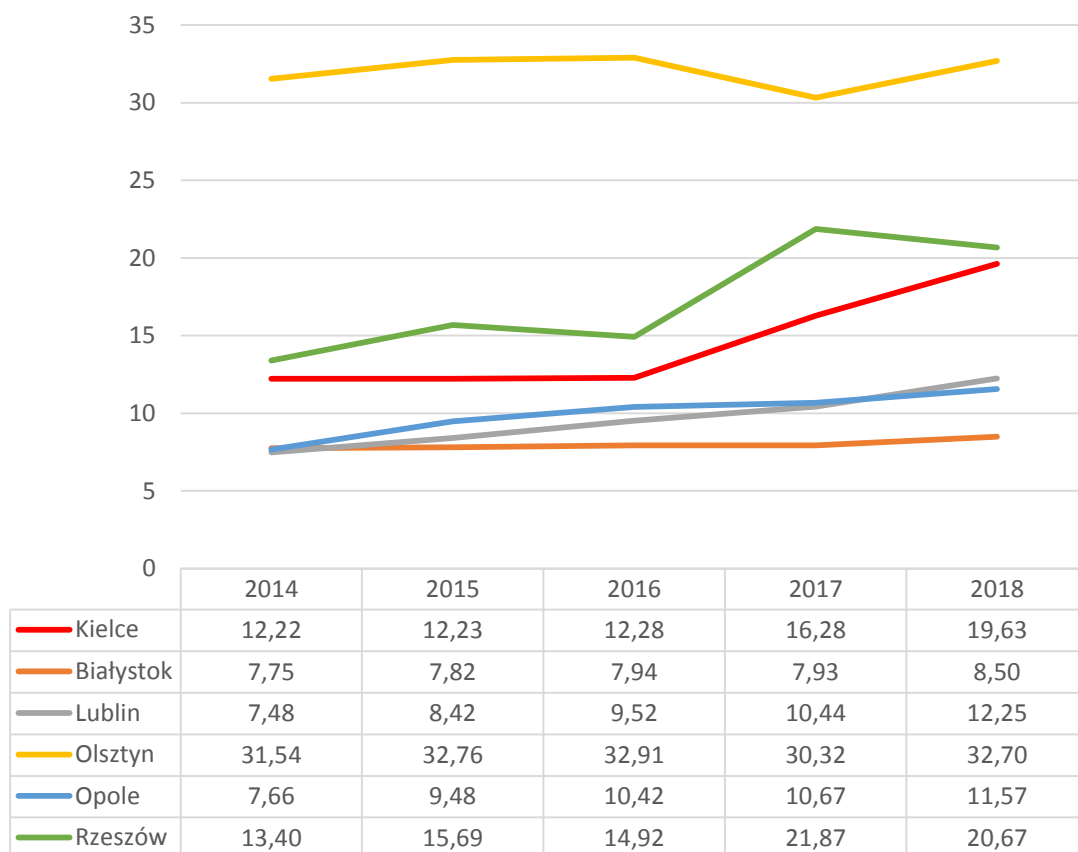

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych GUS.

Największy wzrost udziału obiektów o najwyższych kategoriach odnotowano w Opolu (+18,34%). Wysoki względny przyrost wartości wskaźnika wynikał tu jednak ze stosunkowo niskiej bazy odniesienia (mała liczba takich obiektów w 2014 roku). W Kielcach, mimo zmniejszenia się liczby obiektów turystycznych, w analizowanym okresie wzrosła liczba miejsc noclegowych na 1000 ludności. W latach 2014-2018 dynamika tych zmian była najwyższa w całej grupie porównywanym w badaniu miast. Turystyka ma

więc znaczący udział w tworzeniu produktu społeczno-gospodarczego miasta i regionu (wartość dodana) (Rysunek 46).

Rysunek 46. Liczba miejsc noclegowych na 1000 ludności w Kielcach i miastach porównywalnych w latach 2014-2018

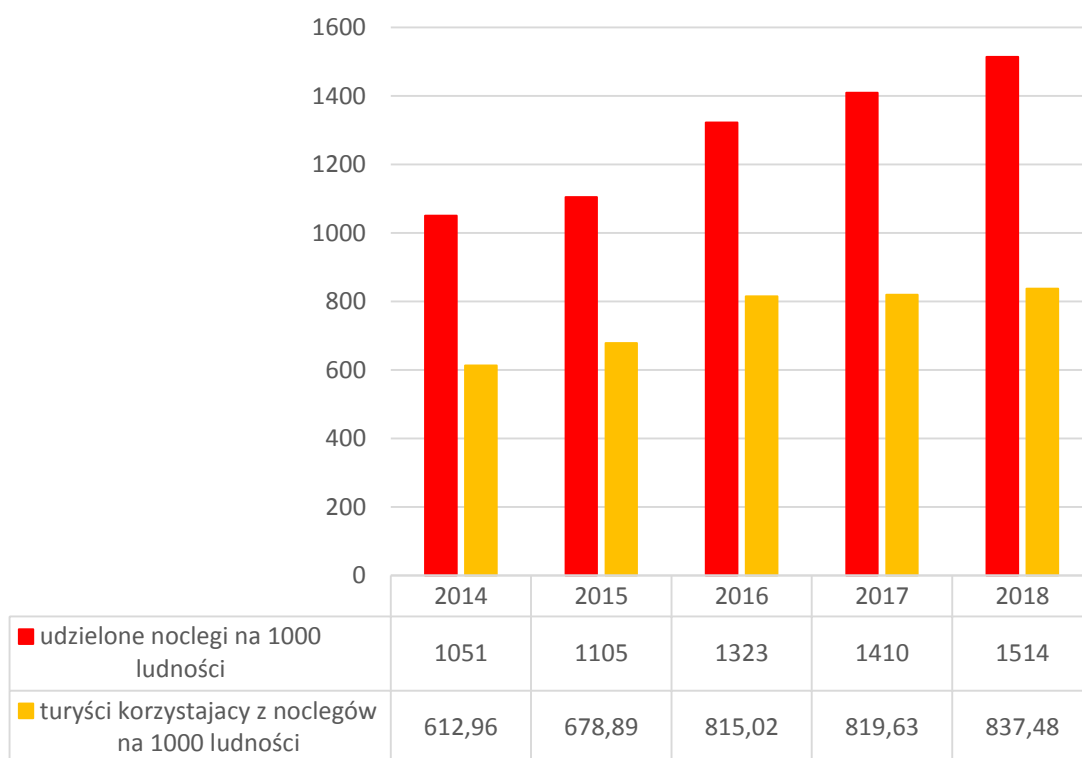
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych GUS.

Znaczenie turystyki w funkcjonowaniu i rozwoju miasta jest widoczne również w porównaniach Kielc z pozostałymi analizowanymi miastami. Liczba miejsc noclegowych na 1000 mieszkańców jest zbliżona do Rzeszowa, będącego w całej badanej grupie miastem najlepiej skomunikowanym na poziomie krajowym i międzynarodowym. Wskaźnik obliczony dla Kielc jest wyższy niż w Opolu, Lublinie i Białymstoku. Wpływ na to ma zarówno atrakcyjność turystyczna miasta (okoliczne pasma Gór Świętokrzyskich) jak i istniejący potencjał targowy. Turystyka należy do najlepiej rozwijających się dziedzin gospodarki miasta.

Prezentowane dane liczbowe świadczą o tym, że z roku na rok kielecka branża turystyczna zyskuje na znaczeniu, co w części wynika ze wzrostu obrotów turystyki

biznesowej. Analizując szczegółowo zwiększającą się liczbę udzielonych noclegów oraz wzrastającą liczbę odwiedzających miasto, można sformułować wniosek, iż turyści coraz częściej nocują w mieście, jednak ich pobyty na ogół są krótkotrwałe. Na jednego turystę korzystającego z noclegu przypadało w 2015 roku 1,6 udzielonych noclegów, a w 2018 roku 1,8 (Rysunek 47). Tego rodzaju pobyty są przede wszystkim cechą turystyki biznesowej, w tym przypadku związanej z udziałem w wydarzeniach targowych odbywających się na terenie Kielc.

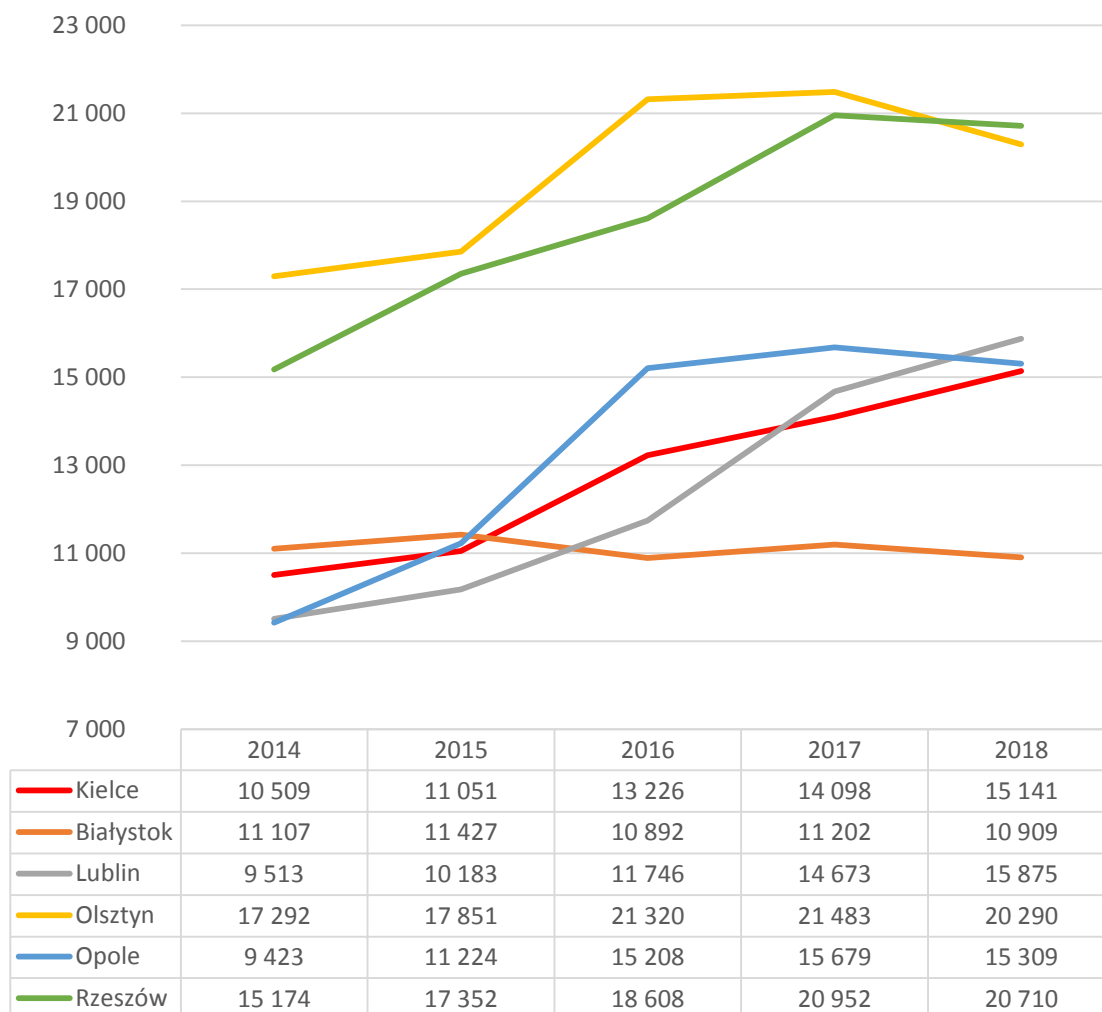
Rysunek 47. Udzielone noclegi oraz turyści korzystający z noclegów na 1000 ludności w Kielcach w latach 2014-2018

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych GUS.

Na tle porównywanych miast Kielce charakteryzują się jednym z wyższych wskaźników przyrostu noclegów udzielonych na 10 tys. ludności (+44% w latach 2014-2018). Najwyższa dynamika (powyżej 60%) cechowała w analizowanym okresie Lublin oraz Opole, a najniższa Olsztyn (+17%). Białystok, jako jedyne miasto, odnotował 2% spadek liczby udzielonych noclegów (Rysunek 48).

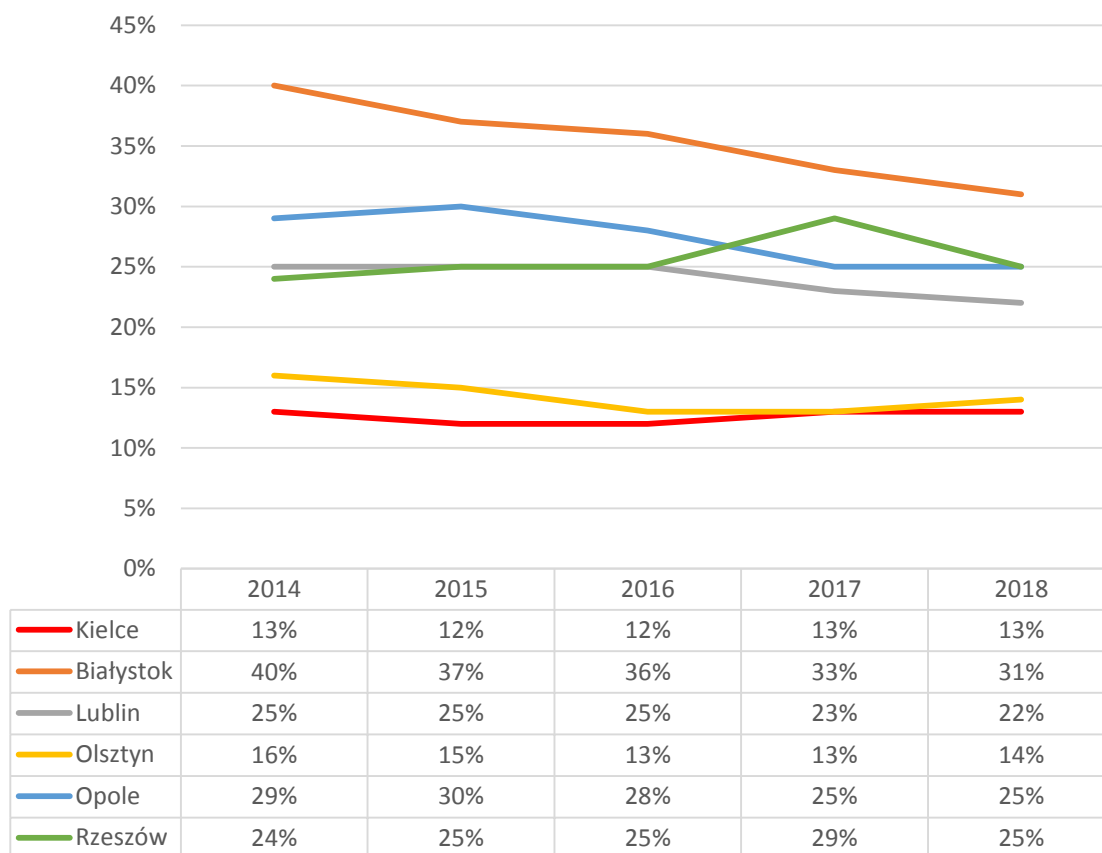
Rysunek 48. Udzielone noclegi na 10 000 ludności w Kielcach i miastach porównywanych w latach 2014-2018

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych GUS.

Na szczególną uwagę zasługuje badanie udzielonych noclegów pod względem pochodzenia turystów. W analizowanym okresie w Kielcach noclegi udzielone turystom zagranicznym stanowiły ok. 12-13% ich ogółu. Mimo wzrostu liczby turystów zagranicznych, wskaźnik ten osiąga najniższe wartości wśród wszystkich porównywanych miast (Rysunek 49).

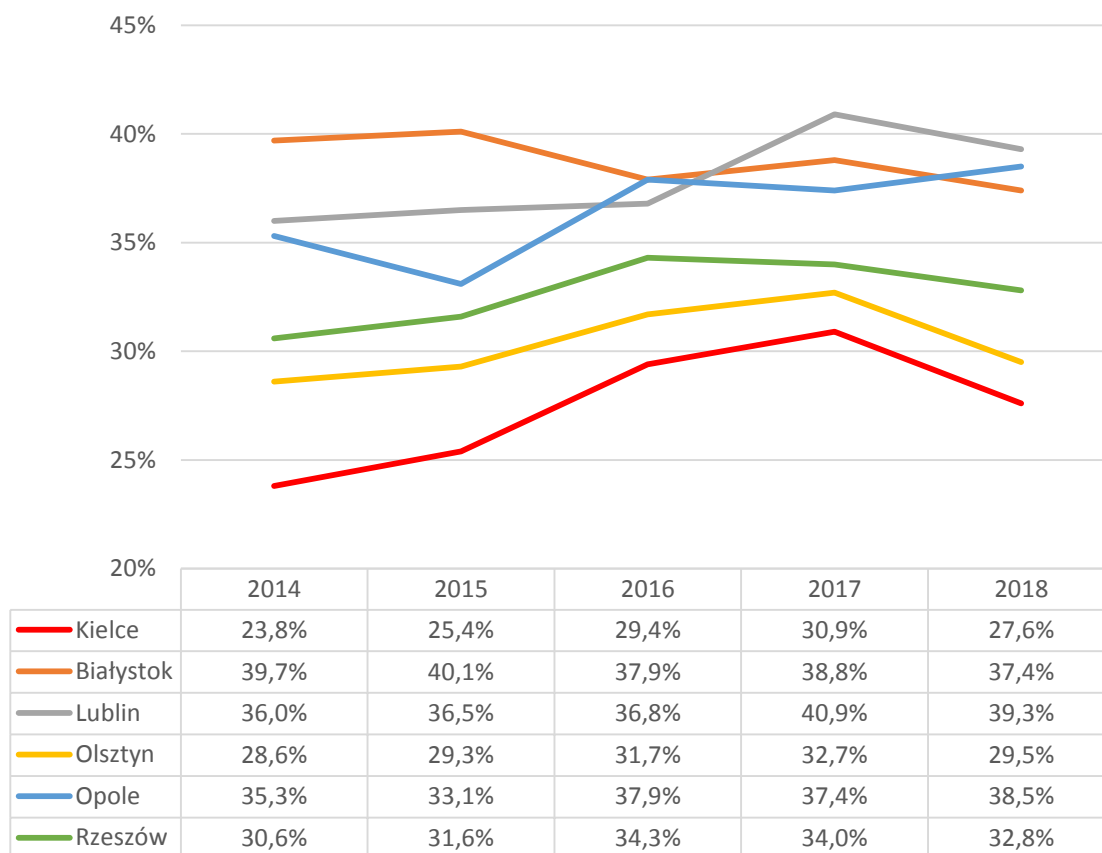
Rysunek 49. Odsetek noclegów udzielonych dla turystów zagranicznych na 10 000 ludności w Kielcach i miastach porównywanych w latach 2014-2018 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych GUS.

W analizowanym okresie, na tle porównywanych miast Kielce charakteryzują się niskim stopniem wykorzystania miejsc noclegowych (27,6% w 2018 roku). Średni poziom wykorzystania miejsc noclegowych dla całego kraju w 2018 roku wynosił 40,8%, natomiast dla woj. świętokrzyskiego – 31,7%. Można zatem uznać, iż na terenie Kielc baza noclegowa wykorzystywana jest nieregularnie, a obłożenie jest bezpośrednio skorelowane z wydarzeniami biznesowymi. Przekłada się to na dużą liczbę obiektów noclegowych z jednoczesnym niskim współczynnikiem długości pobytów na terenie miasta. W badanej grupie miast wysoki wskaźnik wykorzystania miejsc noclegowych cechuje Opole, w części jest to jednak związane z małą liczbą funkcjonujących tam obiektów noclegowych. Największe obłożenie zanotowano w Lublinie (Rysunek 50).

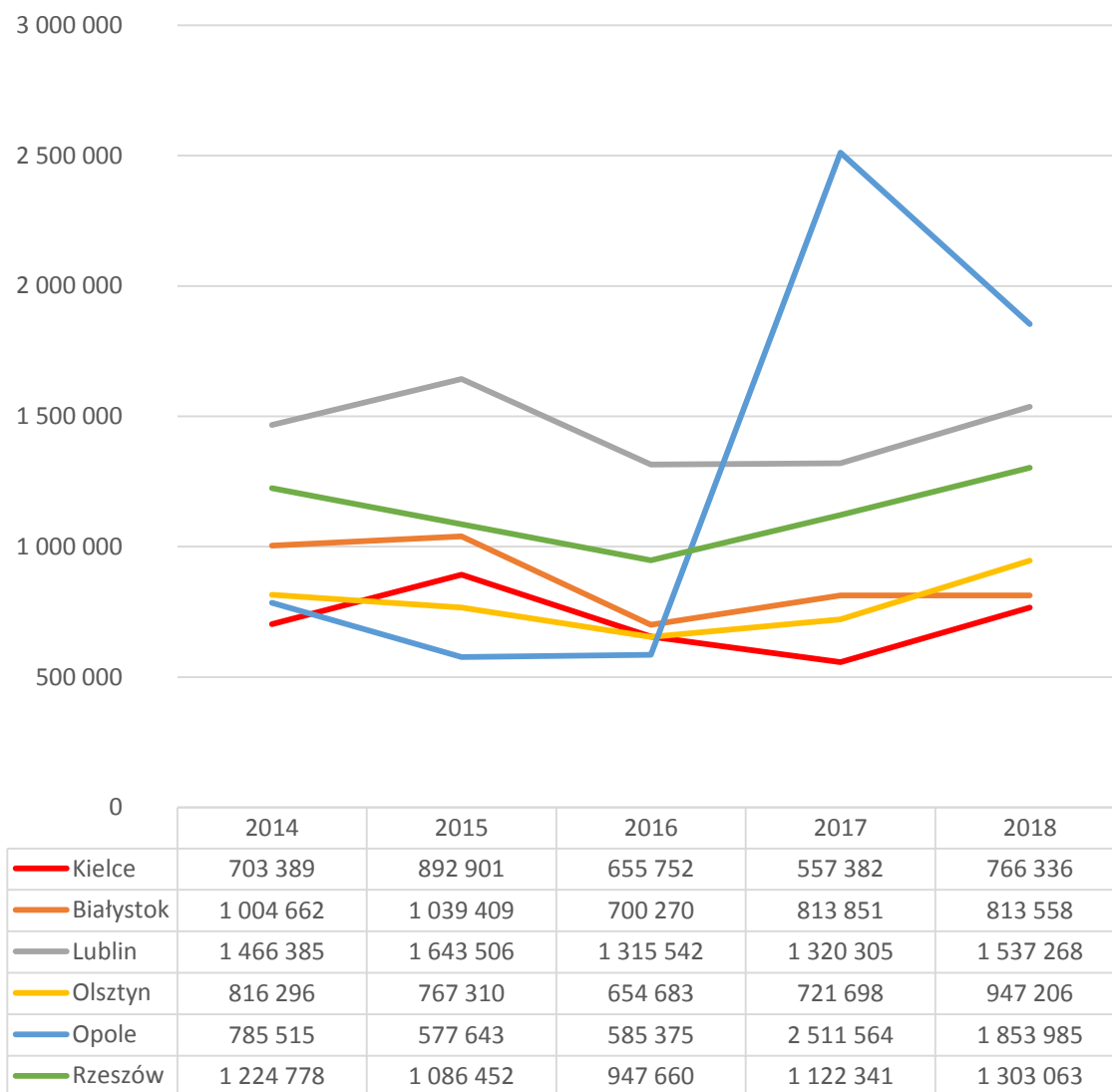
Rysunek 50. Stopień wykorzystania miejsc noclegowych ogółem w Kielcach i miastach porównywanych w latach 2014-2018

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych GUS.

Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach. Jednym z kluczowych wskaźników, który przekłada się na wzrost konkurencyjności regionu, jest wartość inwestycji przedsiębiorstw. Jest to wynikiem działań różnych podmiotów mających na celu tworzenie warunków i klimatu sprzyjającego rozwojowi przedsiębiorczości. W badanym okresie nakłady inwestycyjne kieleckich przedsiębiorców były dość zróżnicowane. Ich najwyższa wartość cechowała lata 2015 (893 mln zł) i 2018 (766 mln zł), a znacznie niższa – 2017 rok (557 mln zł). Łączne nakłady inwestycyjne kieleckich przedsiębiorstw wyniosły 3,57 mld zł w latach 2014-2018. Była to najniższa wartość w całej grupie badanych miast. Najwyższe nakłady w tym okresie ponieśli przedsiębiorcy Lublina (7,28 mld zł), a następnie Opola (6,31 mld zł), Rzeszowa (5,68 mld zł), Białegostoku (4,37 mld zł) i Olsztyna (3,91 mld zł). We wszystkich miastach notowano zmienność nakładów inwestycyjnych w czasie (Rysunek 51).

Rysunek 51. Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach w Kielcach i miastach porównywanych w latach 2014-2018 (w tys. zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych GUS.

Do najważniejszych przedsięwzięć inwestycyjnych kieleckich przedsiębiorstw realizowanych w latach 2014-2018 i mogących mieć wpływ na rozwój gospodarczy miasta należy zaliczyć:

- DS Smith Polska – budowa Zakładu Opakowań Specjalistycznych, wartość inwestycji ok. 10 mln złotych;⁴⁶

⁴⁶ [wnp.pl Portal Gospodarczy, www.wnp.pl/chemia/nowa-inwestycja-w-fabryce-opakowan-przemysłowych-w-kielcach-beda-nowe-miejsca-pracy,306244.html](http://wnp.pl/Portal_Gospodarczy, www.wnp.pl/chemia/nowa-inwestycja-w-fabryce-opakowan-przemysłowych-w-kielcach-beda-nowe-miejsca-pracy,306244.html), dostęp 10.03.2020

- Delfo Polska (obecnie MA Polska S.A.) – inwestycja mająca na celu uruchomienie antykorozyjnego malowania elementów tłoczonych i zgrzewanych dla największych europejskich klientów przemysłu motoryzacyjnego, wartość inwestycji ok. 25 mln złotych.⁴⁷

Niska wartość nakładów inwestycyjnych w Kielcach, wynikać może z dużej liczby podmiotów gospodarczych prowadzonych przez osoby fizyczne, co może mieć wpływ na ograniczony potencjał inwestycji tej grupy przedsiębiorców. Czynnikiem ograniczającym jest także wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach.

Należy zauważyć znaczny wzrost nakładów inwestycyjnych w Opolu w 2017 roku. Wynika on wprost z inwestycji przeprowadzanych na terenie Opola a związanych z budową zakładów produkcyjnych m. in.:

- Duńska firma Skamol, producent systemów ociepleń i termoizolacji dla przemysłu i budownictwa, przeprowadziła inwestycję, która ma na celu rozpoczęcie produkcji bloczków oraz płyt silikatowych, szacowana wartość inwestycji 42 mln złotych;⁴⁸
- Chińska firma Hongbo przeprowadziła inwestycję, której celem będzie rozpoczęcie produkcji nowoczesnych lamp typu LED, inwestycja w 2017 roku szacowana była na poziomie prawie 80 mln złotych;⁴⁹
- Koncern International Automotive Components (IAC) przeprowadził inwestycję, której celem było otwarcie fabryki produkującej elementy wykończenia wnętrza samochodowych, np. elementy tapicerki czy podłokietniki; szacowana wartość inwestycji 80 mln złotych.⁵⁰

Kluczowa jednak, z punktu widzenia tak znacznych nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw w Opolu w latach 2017-2018, była rozbudowa należącej do Grupy PGE Elektrowni Opole. W 2017 roku nowe bloki elektrowni były gotowe w 80%, a ich otwarcie nastąpiło na początku 2019 roku. Opolska inwestycja kosztowała ponad 11,6 mld złotych brutto.⁵¹

⁴⁷ Portal informacyjny *echodnia.eu*, <https://echodnia.eu/swietokrzyskie/firma-delfo-wybuduje-nowa-fabryke-w-kielcach/ar/c3-11942059>, dostęp 10.03.2020

⁴⁸ *Nowa Trybuna Opolska*, <https://nto.pl/hala-firmy-skamol-juz-stoi-w-strefie/ar/c3-12152188>, dostęp 10.03.2020.

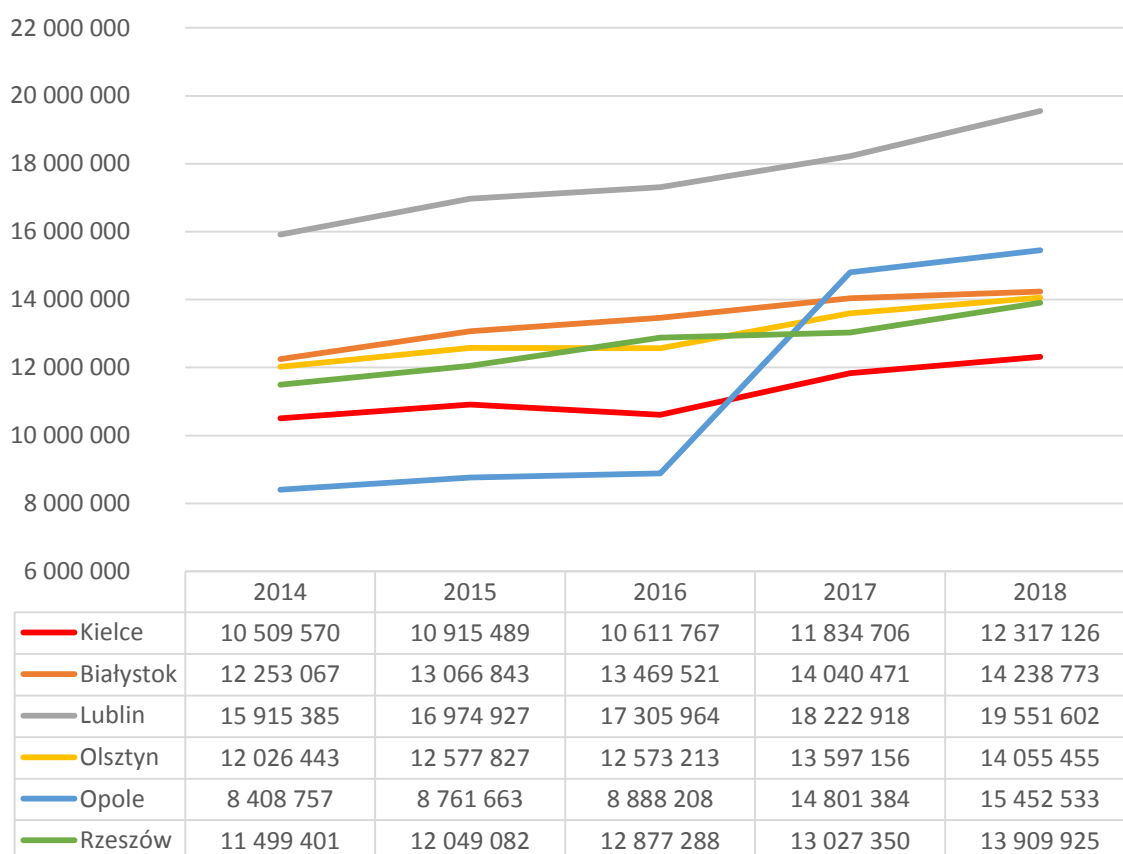
⁴⁹ *Gazeta Wyborcza on-line*, <https://opole.wyborcza.pl/opole/7,35086,21979833,przy-fabryce-firmy-hongbo-w-opolu-powstanie-centrum-badawczo-rozwojowe.html>, dostęp 10.03.2020.

⁵⁰ *Serwis gospodarczy Money.pl*, www.money.pl/gospodarka/wiadomosci/artykul/inernational-automotive-components-nowa,165,0,2258597.html, dostęp: 10.03.2020.

⁵¹ *PGE Polska Grupa Energetyczna S.A.*, www.gkpge.pl/biuro-prasowe/komunikaty-prasowe/korporacyjne/Nowe-bloki-w-elektrowni-PGE-w-Opolu-gotowe-w-80-procentach, dostęp: 10.03.2020.

Wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach. Jednym z warunków efektywnego funkcjonowania przedsiębiorstw jest ich odpowiednie wyposażenie w majątek trwały. Posiadane przez przedsiębiorstwa zasoby tych środków mają bezpośredni wpływ na ich wyniki finansowe, a tym samym także możliwości inwestycyjne. Na tle porównywanych miast kieleckie przedsiębiorstwa dysponują ograniczonymi zasobami. Mają one najmniejsze zasoby infrastrukturalne. W latach 2014-2018 podmioty we wszystkich analizowanych miastach odnotowały wzrost wartości środków trwałych (Rysunek 52).

Rysunek 52. Wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach w Kielcach i miastach porównywanych w latach 2014-2018 (w tys. zł)

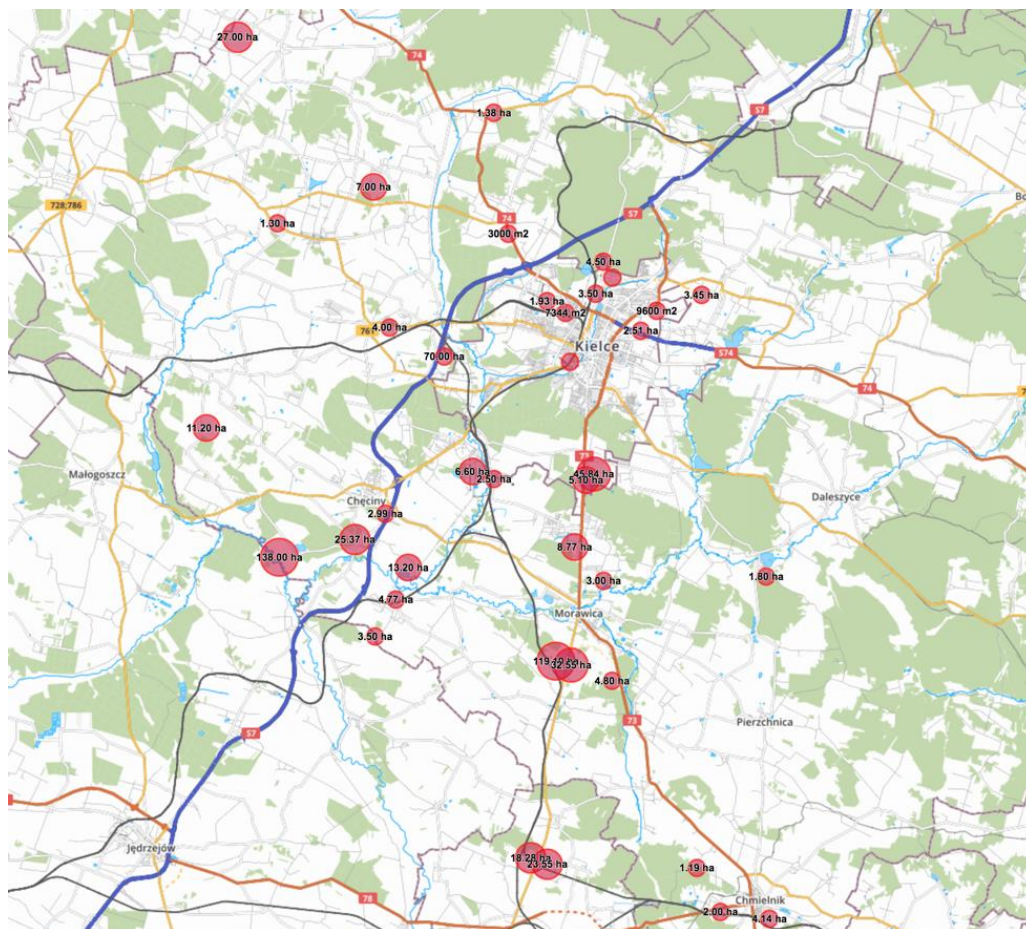

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych GUS.

Tereny inwestycyjne. Kluczowe znaczenie z punktu widzenia realizacji nowych inwestycji ma dostęp do infrastruktury oraz zasobów, w szczególności wolnych terenów. Na terenie całego KOF znajduje się w sumie 47 obszarów inwestycyjnych o łącznej powierzchni 614,33 ha. Dziewięć z nich znajduje się na terenie Kielc, a ich łączna

powierzchnia wynosi 66,76 ha, w tym 1,69 ha to nieruchomości zabudowane. W większości tereny te to nieużytki położone na obrzeżach miasta. Zgodnie z miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego przeznaczone są one przede wszystkim pod inwestycje produkcyjne, przemysłowe i magazynowe. Na jednym z tych obszarów uwzględniono możliwość lokalizacji obiektów biurowych (Rysunek 53).

Rysunek 53. Tereny inwestycyjne przeznaczone na sprzedaż na terenie KOF

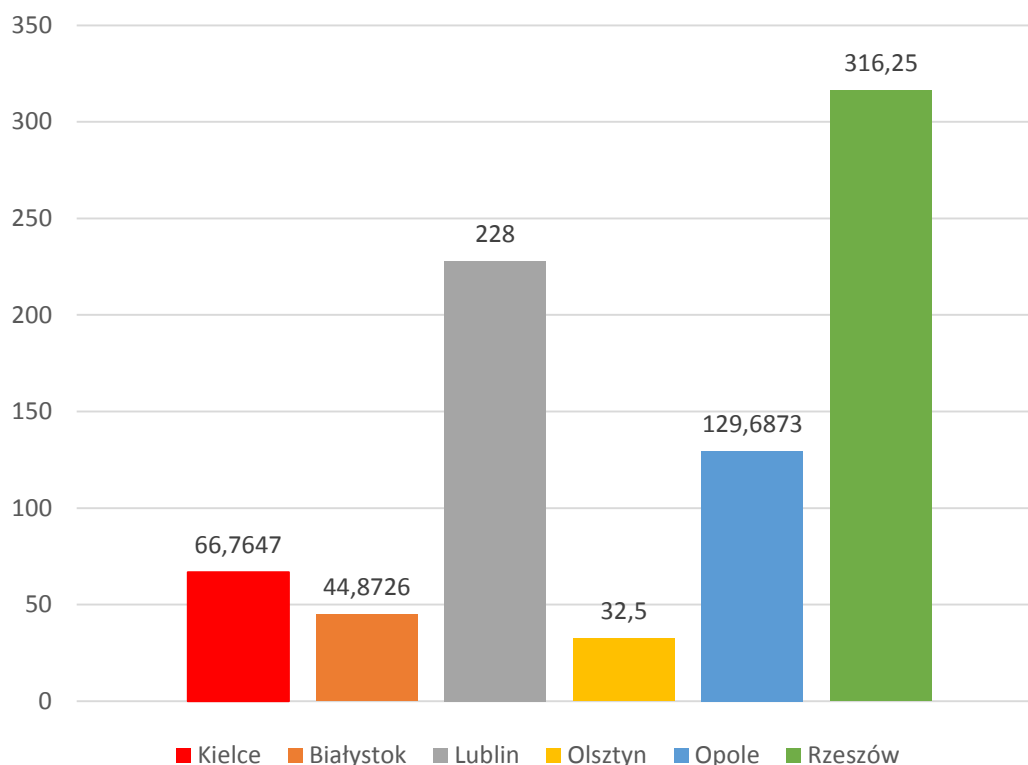

Źródło: <http://mapa.invest.kielce.pl/>

Największą powierzchnią terenów inwestycyjnych, o łącznej powierzchni 316,25 ha, dysponuje Rzeszów. Tereny te są rozdrobnione oraz objęte miejscowymi planami zagospodarowania. Duże powierzchnie inwestycyjne zlokalizowane są również w Lublinie (228 ha), z czego 225 ha obejmuje obszary wokół planowanej Zintegrowanej Stacji Transportu Metropolitarnego, Targów w Lublinie oraz nowoczesnej infrastruktury sportowej. Tereny te przeznaczone są pod zabudowę biurową, handlową, mieszkaniową

i hotelową. Druga lokalizacja w Lublinie to dość atrakcyjny teren położony w bezpośrednim sąsiedztwie Starego Miasta i Zamku Lubelskiego. Znajdują się tam około 3 hektary nieruchomości z przeznaczeniem pod lokalizację punktów sprzedaży detalicznej, biur i zakwaterowania (Rysunek 54).

Rysunek 54. Tereny inwestycyjne na sprzedaż w Kielcach i miastach porównywanych w 2020 roku (w ha)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <http://mapa.invest.kielce.pl/>, <https://investinopole.pl/>, www.wmsse.com.pl/, www.invest-in-lublin.com/, <http://www.rzeszow.pl/>, www.bialystok.pl/.

Stawki podatku od nieruchomości dla przedsiębiorców. Podatek od nieruchomości pobierany od przedsiębiorców stanowi jedno z ważnych źródeł przychodów miast. Podstawę stanowi ustawa z dnia 12 stycznia 1991 roku o podatkach i opłatach lokalnych (Dz. U. 1991, nr 9 poz. 31 ze zm.). Każde z miast ma prawo do ustalania własnych stawek podatkowych w granicach wyznaczonych corocznie przez Ministra Finansów. Kształtując lokalną politykę podatkową, władze miast w sposób pośredni mogą wpływać na lokalną gospodarkę, a tym samym konkurencyjność jednostek terytorialnych (Tabela 8).

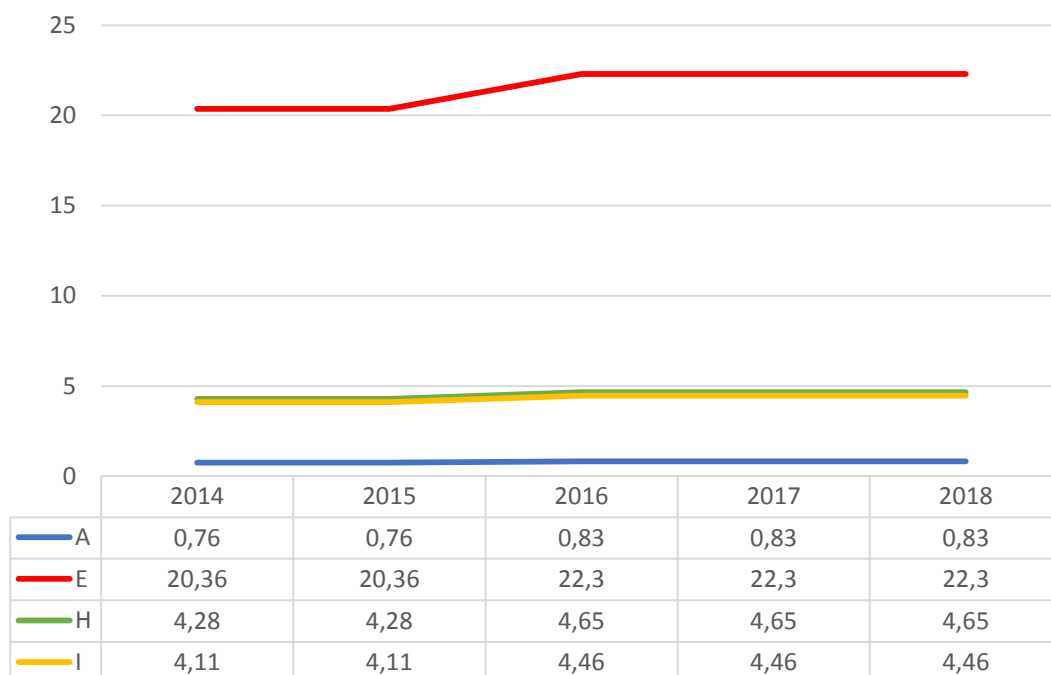
Tabela 8. Zestawienie podatków od nieruchomości dla przedsiębiorców w Kielcach w latach 2014-2018

Oznaczenie	Rodzaj podatku
A	Grunty związane z prowadzeniem działalności gospodarczej, bez względu na sposób zakwalifikowania w ewidencji gruntów i budynków (od 1 m ² powierzchni)
B	Grunty związane z prowadzeniem działalności gospodarczej, w zakresie kultury fizycznej i sportu, w tym służących uprawianiu sportów zimowych położonych przy stokach narciarskich (od 1 m ² powierzchni)
C	Grunty związane z prowadzeniem działalności gospodarczej, związanej z udzielaniem świadczeń zdrowotnych w rozumieniu przepisów o działalności leczniczej, zajętych przez podmioty udzielające tych świadczeń (od 1 m ² powierzchni)
D	Grunty związane z prowadzeniem działalności gospodarczej, w zakresie produkcji wyrobów piekarniczych, cukierniczych na powierzchni do 300 m oraz naprawy obuwia i naprawy zegarków (od 1 m ² powierzchni)
E	Budynki (lub ich części) związane z prowadzeniem działalności gospodarczej oraz budynki mieszkalne lub ich części zajęte na prowadzenie działalności gospodarczej (od 1 m ² powierzchni użytkowej)
F	Budynki (lub ich części) związane z prowadzeniem działalności gospodarczej oraz budynki mieszkalne lub ich części zajęte na prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie kultury fizycznej i sportu, w tym służących uprawianiu sportów zimowych położonych przy stokach narciarskich (od 1 m ² powierzchni użytkowej)
G	Budynki (lub ich części) związane z prowadzeniem działalności gospodarczej oraz budynki mieszkalne lub ich części zajęte na prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie produkcji wyrobów piekarniczych, cukierniczych na powierzchni do 300 m oraz naprawy obuwia i naprawy zegarków (od 1 m ² powierzchni użytkowej)
H	Budynki (lub ich części) zajęte na prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie obrotu kwalifikowanym materiałem siewnym (od 1 m ² powierzchni użytkowej)
I	Budynki (lub ich części) związane z udzielaniem świadczeń zdrowotnych w rozumieniu przepisów o działalności leczniczej, zajęte przez podmioty udzielające tych świadczeń (od 1 m ² powierzchni użytkowej)

Źródło: opracowanie własne.

W analizowanym okresie nastąpił tylko jednorazowy wzrost stawek podatku od nieruchomości – w 2016 roku. Stawki podatku, w zależności od podstawy opodatkowania, wzrosły w tym okresie od 8 do 10%. Stawki podatku od nieruchomości dla przedsiębiorców w Kielcach w latach 2014-2018 obrazuje Rysunek 55.

Rysunek 55. Stawki podatku od nieruchomości dla przedsiębiorców w Kielcach w latach 2014-2018 (w zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie uchwały Nr XVI/310/2015 Rady Miasta Kielce z dnia 19 listopada 2015 roku w sprawie określenia wysokości stawek podatku od nieruchomości oraz uchwały Nr XXI/446/2011 Rady Miasta Kielce z dnia 22 grudnia 2011 roku w sprawie określenia wysokości stawek podatku od nieruchomości.

W analizowanym okresie niektóre grupy przedsiębiorców w Kielcach mogły skorzystać z preferencyjnych stawek podatkowych. Należeli do nich przedsiębiorcy działający w obszarze świadczeń zdrowotnych (w rozumieniu przepisów o działalności leczniczej), przedsiębiorcy prowadzący działalność w zakresie kultury fizycznej i sportu, w tym służącą uprawianiu sportów zimowych położonych przy stokach narciarskich, prowadzący produkcje wyrobów piekarniczych, cukierniczych (na powierzchni do 300 m²) oraz usługodawcy naprawy obuwia i zegarków. W 2020 roku⁵² preferencyjnymi warunkami objęta została tylko pierwsza wskazana grupa przedsiębiorców. Znaczący wzrost stawki podatkowej, o ponad 18%, nastąpił w odniesieniu do budynków, w których prowadzona jest działalność gospodarcza w zakresie obrotu kwalifikowanym materiałem siewnym. Pozostały wzrost stawek w 2020 roku był znikomy – na poziomie 2-3% (Tabela 9).

⁵² W tej części, zgodnie z ustaleniami z Zamawiającym, podano dane dla innego okresu niż ujęty w całej Diagnozie, czyli lat 2014-2018.

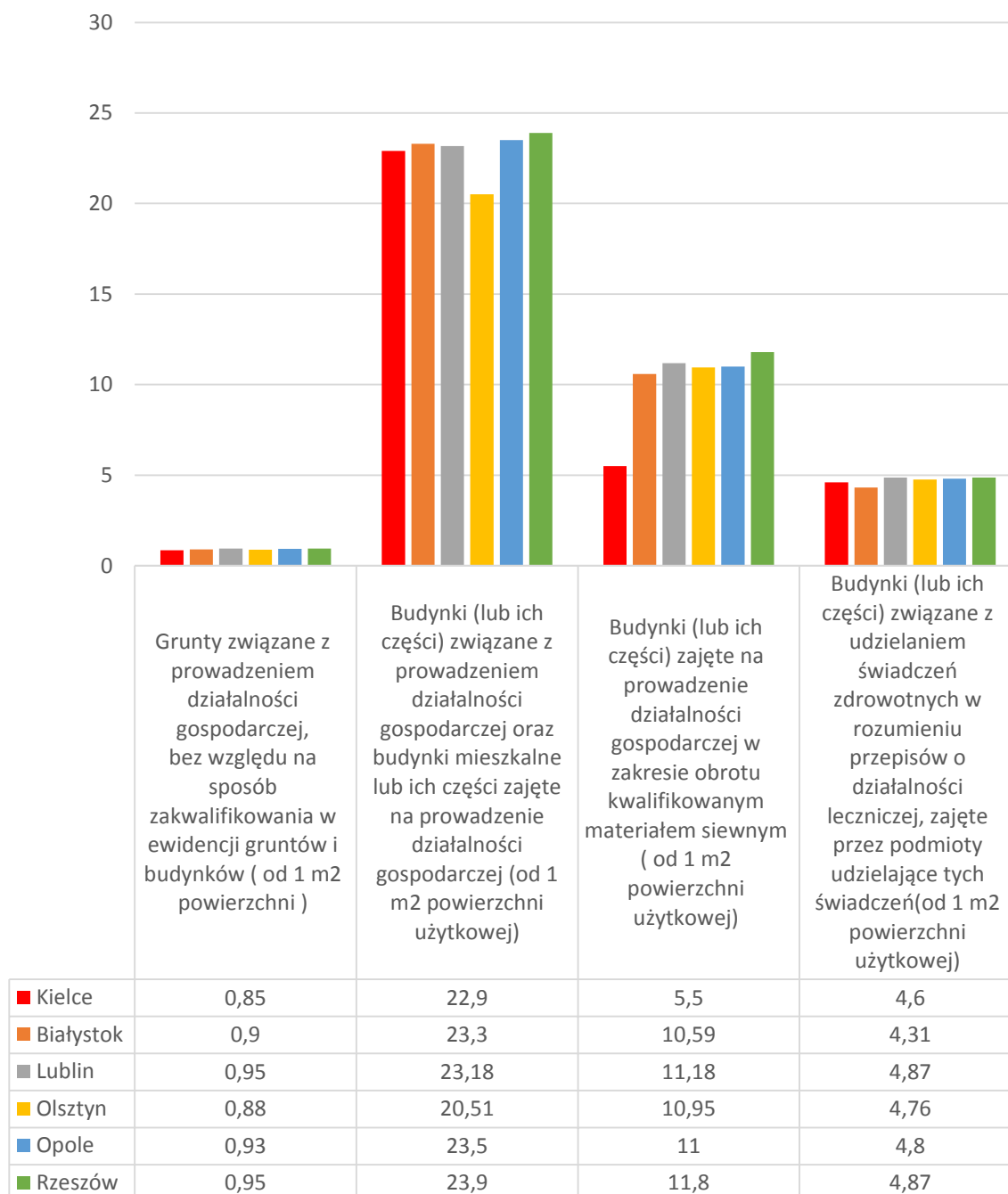
Tabela 9. Wzrost stawek podatków od nieruchomości dla przedsiębiorców w mieście Kielce w latach 2014-2020

	A	B	C	D	E	F	G	H	I
Wzrost wysokości podatku od nieruchomości dla przedsiębiorców w 2016 roku w stosunku do 2015 roku	9,21%	10,53%	9,21%	10,53%	9,53%	9,53%	9,53%	8,64%	8,52%
Wzrost wysokości podatku od nieruchomości dla przedsiębiorców w 2020 roku w stosunku do 2019 roku	2,41%	-	-	2,69%	-	-	-	18,28%	3,14%

Źródło: opracowanie własne.

W porównaniu z innymi analizowanymi miastami, Kielce w 2020 roku mają najniższe stawki podatkowe. Na szczególną uwagę zasługują stawki podatkowe od budynków, w których prowadzona jest działalność gospodarcza w zakresie obrotu kwalifikowanym materiałem siewnym. Mimo wzrostu stawki podatkowej o 18,28% w 2020 roku stawka ta jest nadal prawie o połowę niższa w porównaniu z pozostałymi miastami. Kielce posiadają też najniższe stawki podatku od gruntów związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej, bez względu na sposób zakwalifikowania w ewidencji gruntów i budynków. Najwyższe podatki w analizowanej grupie miast ma Rzeszów. Na podobnym poziomie plasują się stawki w Lublinie i Opolu (Rysunek 56). We wszystkich miastach o najwyższych stawkach podatkowych odnotowuje się największe inwestycje przedsiębiorstw. Należy zatem stwierdzić, że podatki od nieruchomości nie stanowią kluczowego czynnika w zakresie decyzji dotyczących inwestycji przedsiębiorstw.

Rysunek 56. Stawki podatku od nieruchomości dla przedsiębiorców w Kielcach i miastach porównywanych w 2020 roku (w zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Uchwała Nr XVI/247/19 Rady Miasta Białystok z dnia 25 listopada 2019 roku zmieniająca uchwałę w sprawie określenia wysokości stawek podatku od nieruchomości; Uchwała nr VIII/95/19 Rady Gminy Olsztyn z dnia 17 grudnia 2019 roku w sprawie podatku od nieruchomości na rok 2020; Uchwała nr 396/XI/2019 Rady Miasta Lublin z dnia 21 listopada 2019 roku w sprawie określenia wysokości rocznych stawek podatku od nieruchomości na 2020 rok; Uchwała Nr XIX/369/19 Rady Miasta Opola z dnia 28 listopada 2019 roku w sprawie podatku od nieruchomości na terenie miasta Opola; Uchwała Nr XXI/423/2019 Rady Miasta Rzeszowa z dnia 19 listopada 2019 roku w sprawie wysokości stawek podatku od nieruchomości; Uchwała Nr XXIII/425/2019 Rady Miasta Kielce z dnia 10 grudnia 2019 roku w sprawie określenia wysokości stawek podatku od nieruchomości.

Na podstawie przyjętych stawek wyliczono średnią wartość podatków od nieruchomości dla przedsiębiorstw na terenie analizowanych miast. Wszystkie średnie wartości są wyższe niż stawki podatkowe przyjęte w 2020 roku na terenie Kielc (Tabela 10). Wartości te mogą stanowić wartość referencyjną dla poziomu podatków na terenie analizowanych miast.

Tabela 10. Średnia wartość podatków od nieruchomości dla przedsiębiorców w analizowanych miastach w 2020 roku bez uwzględnienia wartości skrajnych (w zł)

	Grunty związane z prowadzeniem działalności gospodarczej, bez względu na sposób zakwalifikowania w ewidencji gruntów i budynków (od 1 m ² powierzchni)	Budynki (lub ich części) związane z prowadzeniem działalności gospodarczej oraz budynki mieszkalne lub ich części zajęte na prowadzenie działalności gospodarczej (od 1 m ² powierzchni użytkowej)	Budynki (lub ich części) zajęte na prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie obrotu kwalifikowanym materiałem siewnym (od 1 m ² powierzchni użytkowej)	Budynki (lub ich części) związane z udzielaniem świadczeń zdrowotnych w rozumieniu przepisów o działalności leczniczej, zajęte przez podmioty udzielające tych świadczeń (od 1 m ² powierzchni użytkowej)
Średnia wartość podatków od nieruchomości w analizowanych miastach bez uwzględnienia wartości skrajnych	0,92 zł	23,22 zł	10,93 zł	4,76 zł

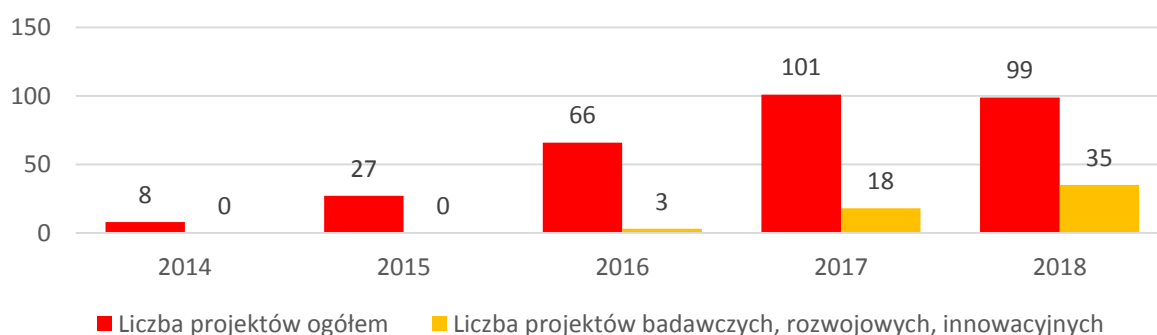
Źródło: opracowanie własne.

3.2. Analiza wniosków, decyzji i wartości dofinansowania przedsięwzięć współfinansowanych z funduszy UE ze szczególnym uwzględnieniem przedsięwzięć dotyczących badań, rozwoju i innowacji

Liczba projektów współfinansowanych z Funduszy Strukturalnych UE w Kielcach. W latach 2014-2018 z Funduszy Strukturalnych UE dedykowanych realizacji perspektywy finansowej UE 2014-2020 w Kielcach rozpoczęto realizację łącznie 301 projektów. 56 z nich było dedykowanych badaniom, rozwojowi i innowacjom. W analizowanym okresie stanowiły one 18,6% wszystkich projektów współfinansowanych Funduszami Strukturalnymi UE. Największa liczba projektów

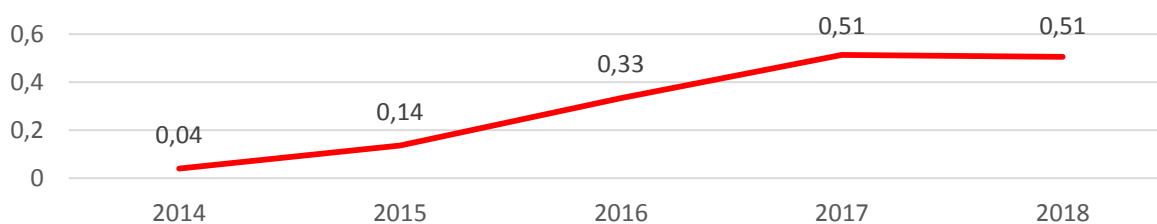
została uruchomiona w 2017 roku (33,55% wszystkich projektów), a projekty w obszarze badań, rozwoju i innowacji w 2018 roku (62,5% ich ogółu).⁵³ Wskaźnik liczby projektów współfinansowanych z Funduszy Strukturalnych UE 2014-2020 w przeliczeniu na 1000 mieszkańców, w Kielcach najwyższe wartości osiągnął w latach 2017 i 2018 (0,51 na 1000 mieszkańców) – Rysunek 57 i Rysunek 58. Przy mniejszej bezwzględnej liczbie projektów w 2018 roku wskaźnik ten utrzymał wartość z 2017 roku.

Rysunek 57. Liczba projektów dofinansowanych z Funduszy Strukturalnych UE 2014-2020 rozpoczętych do realizacji w Kielcach ogółem oraz projektów skupionych w badaniach, rozwoju i innowacjach w latach 2014-2018

Źródło: opracowanie własne na podstawie dane.gov.pl – Lista projektów realizowanych z Funduszy Europejskich w Polsce w latach 2014-2020, stan na 31 grudnia 2019 roku z uwzględnieniem funduszy z PO IŚ 2014-2020, PO IR, PO PW, PO WER, RPO WŚ 2014-2020.

Rysunek 58. Liczba projektów dofinansowanych z Funduszy Strukturalnych UE 2014-2020 na 1000 mieszkańców w Kielcach w latach 2014-2018

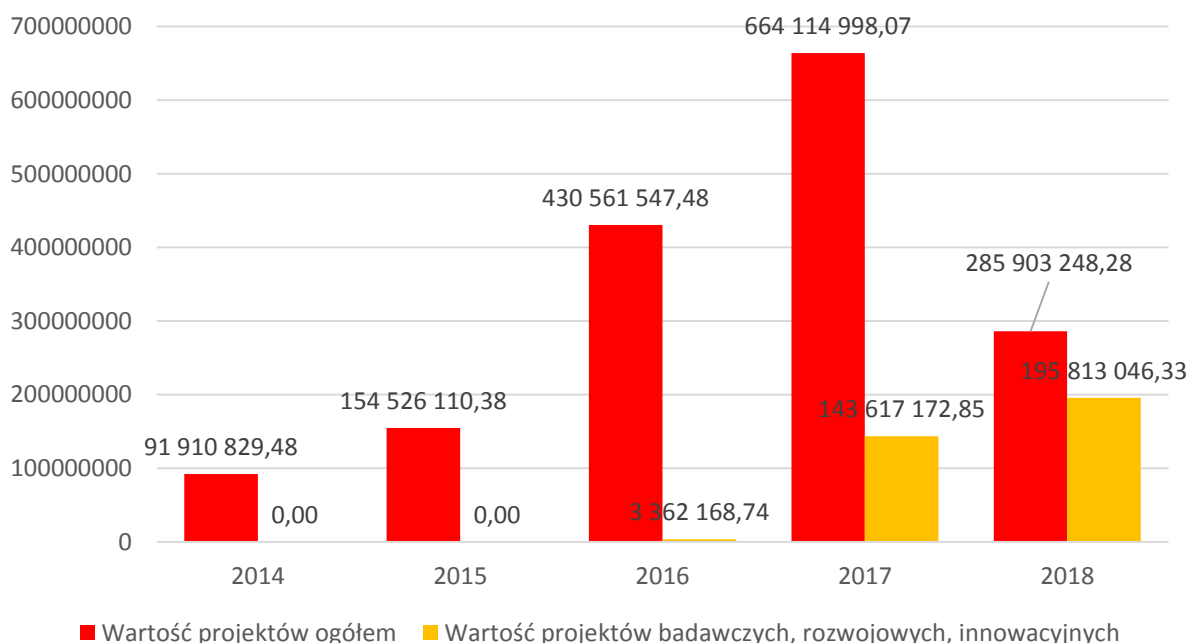

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS oraz dane.gov.pl – Lista projektów realizowanych z Funduszy Europejskich w Polsce w latach 2014-2020, stan na 31 grudnia 2019 roku z uwzględnieniem funduszy z PO IŚ 2014-2020, PO IR, PO PW, PO WER, RPO WŚ 2014-2020.

⁵³ Do projektów ogółem zaliczono projekty współfinansowane z następujących programów operacyjnych dla perspektywy finansowej UE 2014-2020: PO IiŚ, PO IR, PO PW, PO WER, RPO WŚ. Do projektów dedykowanych badaniom, rozwojowi i innowacjom zaliczono projekty współfinansowane z PO IR oraz PO WŚ dedykowane w zakresie programów innowacjom i nauce, wsparciu prowadzenia prac B+R przez przedsiębiorstwa, wsparciu otoczenia i potencjału przedsiębiorstw do prowadzenia działalności B+R+I, wsparciu innowacji w przedsiębiorstwach, zwiększaniu potencjału naukowo-badawczego oraz efektywnej i zielonej energii.

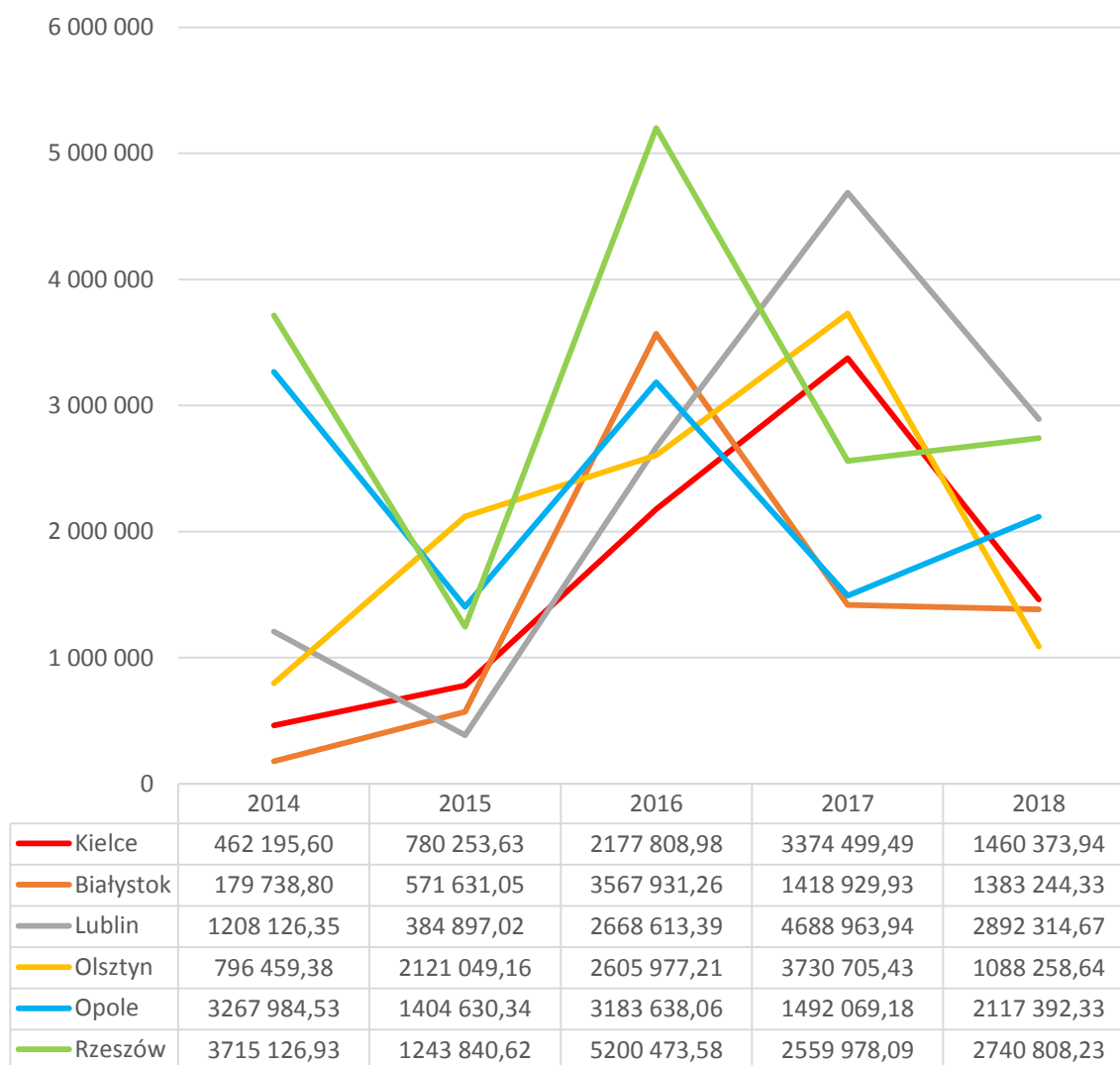
Wartość projektów współfinansowanych z Funduszy Strukturalnych UE w Kielcach. W badanym okresie wartość projektów ogółem uruchomionych do realizacji i współfinansowanych z Funduszy Strukturalnych UE na lata 2014-2020 wyniosła 1,627 mld zł, z czego 342,8 mln zł (21,1%) stanowiły projekty dedykowane badaniom, rozwojowi i innowacjom. Najwyższą wartość projektów objęty uruchomione do realizacji w 2017 roku (40,82% ich wartości ogółem) – Rysunek 59. Dla projektów w obszarze badań, rozwoju i innowacji najwyższą ich wartość zakontraktowano w 2018 roku (57,12% ogółu). W badanej grupie miast w latach 2014-2018 największą wartość projektów współfinansowanych z Funduszy Strukturalnych UE w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiągnięto w Rzeszowie i Lublinie (kolejno 15,45 mln zł i 11,84 mln zł), a w dalszej kolejności w Opolu (11,46 mln zł) oraz Olsztynie (10,34 mln zł). W Kielcach wartość tego wskaźnika dla lat 2014-2018 wyniosła 8,25mln zł, a w Białymstoku 7,12 mln zł – Rysunek 60.

Rysunek 59. Wartość projektów dofinansowanych z Funduszy Strukturalnych UE 2014-2020 rozpoczętych do realizacji w Kielcach ogółem oraz projektów skupionych w badaniach, rozwoju i innowacjach w latach 2014-2018 (w zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie dane.gov.pl – Lista projektów realizowanych z Funduszy Europejskich w Polsce w latach 2014-2020, stan na 31 grudnia 2019 roku z uwzględnieniem funduszy z PO IŚ 2014-2020, PO IR, PO PW, PO WER, RPO WŚ 2014-2020.

Rysunek 60. Wartość projektów współfinansowanych z Funduszy Strukturalnych UE uruchomionych w Kielcach i miastach porównywanych na 1000 mieszkańców w latach 2014-2018 (w zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS oraz dane.gov.pl – Lista projektów realizowanych z Funduszy Europejskich w Polsce w latach 2014-2020, stan na 31 grudnia 2019 roku z uwzględnieniem funduszy z PO IŚ 2014-2020, PO IR, PO PW, PO WER, RPO WŚ 2014-2020.

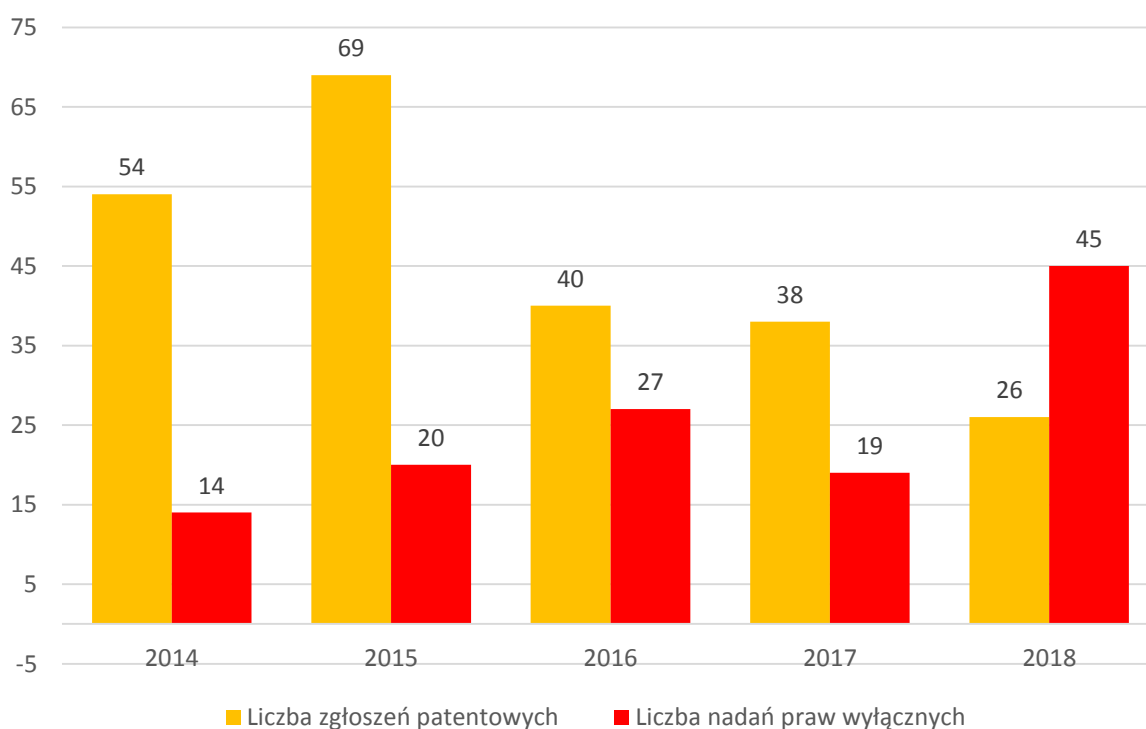
3.3. Analiza instytucji otoczenia biznesu skupionych na wspieraniu rozwijania innowacji, w tym technologicznych i społecznych

Innowacje w Kielcach ogółem. Analiza aktywności badawczej, rozwojowej i innowacyjnej w Kielcach obejmuje badanie aktywności w zakresie wnioskowania o nadanie patentów, zapewniających wyłączność w zakresie czerpania korzyści z wynalazków oraz faktycznie dokonanych nadań przez Urząd Patentowy RP. W latach 2014-2018 liczba zgłoszeń patentowych z Kielc wyniosła łącznie 227. W tym samym

okresie liczba nadań praw wyłącznych do czerpania korzyści z wynalazków, które były przedmiotem wcześniejszych zgłoszeń wyniosła 125. Analizowane wcześniej Uniwersytet Jana Kochanowskiego i Politechnika Świętokrzyska w tym okresie odpowiadały odpowiednio za 58,59% zgłoszeń patentowych z Kielc i 57,6% nadań praw wyłącznych.

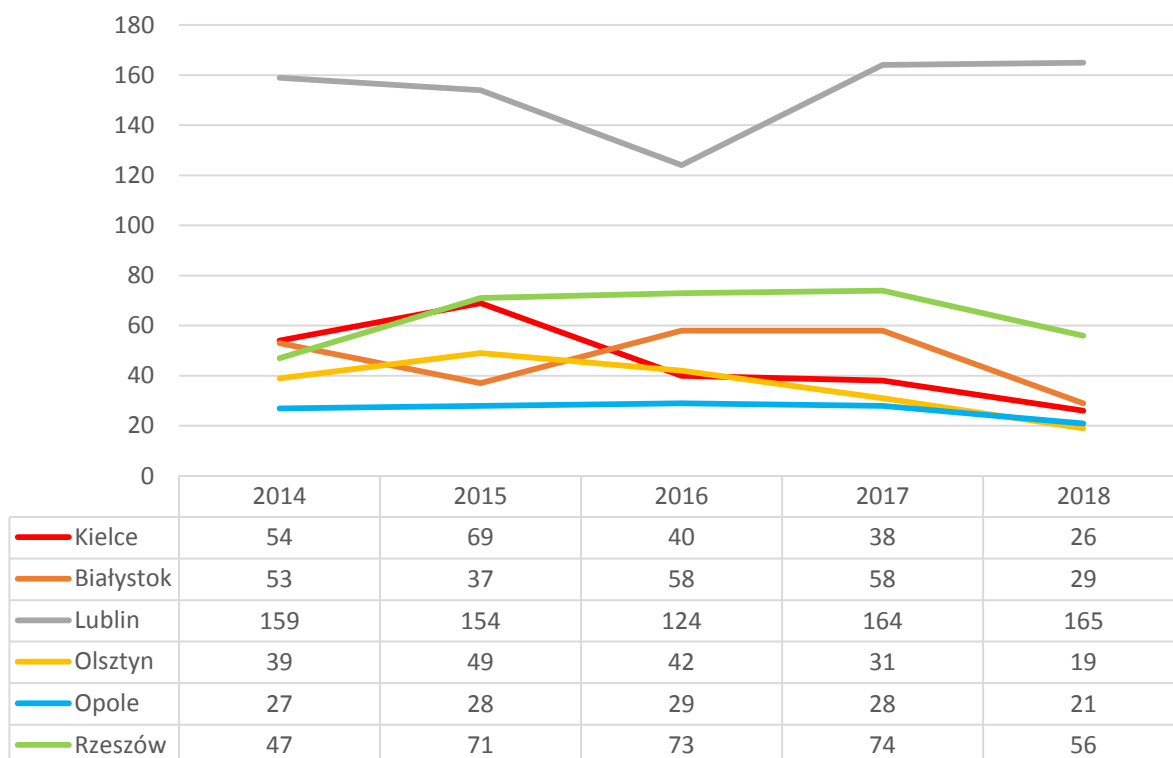
Najwięcej zgłoszeń patentowych z terenu Kielc dokonano w 2015 roku (30,4%), a najwięcej praw ochronnych nadano w 2018 roku (36%) – Rysunek 61. W odniesieniu do aktywności zgłoszeniowej patentów i zabiegania o prawa wyłączne do czerpania korzyści ze związanych z nimi wynalazków, w latach 2014-2018 grupie porównywanych miast wyróżnił się Lublin, z którego pochodziło łącznie 766 zgłoszeń. Kolejne miejsca zajęły Rzeszów (321) i Białystok (235). Kielce z łączną liczbą 227 zgłoszeń wyprzedziły Olsztyn (180 zgłoszeń w badanym okresie) oraz Opole (133 zgłoszenia w badanym okresie) – Rysunek 62.

Rysunek 61. Liczba zgłoszeń patentowych oraz nadań praw wyłącznych do czerpania korzyści z wynalazków w Kielcach w latach 2014-2018

Źródło: opracowanie własne na danych Urzędu Patentowego RP.

Rysunek 62. Liczba zgłoszeń patentowych w Kielcach oraz miastach porównywanych w latach 2014-2018

Źródło: opracowanie własne na danych Urzędu Patentowego RP.

Instytucje Otoczenia Biznesu. Na podstawie przeprowadzonej kwerendy literatury naukowej oraz fachowej, a także audytu elektronicznego oficjalnych portali Instytucji Otoczenia Biznesu w Kielcach zidentyfikowano⁵⁴, że na dzień realizacji audytu elektronicznego aktywne było 18 podmiotów prowadzących działalność na rzecz rozwoju przedsiębiorczości i innowacyjności, które nie działały dla zysku lub przeznaczały zysk na cele statutowe zgodnie z zapisami w statucie lub równoważnych dokumentach założycielskich.⁵⁵ Najliczniejszą grupę instytucji otoczenia biznesu stanowiły

⁵⁴ Audyt elektroniczny oficjalnych portali internetowych instytucji otoczenia biznesu zrealizowano 12.01.2020 (zob. więcej: D. Miłek, *Świętokrzyskie instytucje otoczenia biznesu na rzecz wspierania innowacyjnego rozwoju przedsiębiorstw*, „Zarządzanie i Finanse” 2012, R. 10, nr 1, cz. 2, s. 167-178; H. Godlewska-Majkowska, T. Pilewicz, D. Turek, P. Zarębski et al., *Atrakcyjność Inwestycyjna Regionów 2017, Województwo świętokrzyskie*, Raport przygotowany na zlecenie Polskiej Agencji Inwestycji i Handlu S.A. w Instytucie Przedsiębiorstwa Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie, Warszawa 2017, s. 13-17.

⁵⁵ Z wyłączeniem instytucji wspierających innowacje akademickie omówione we wcześniejszej części opracowania oraz z wyłączeniem klastrów, o których wspomina literatura, natomiast nie jest możliwe odnalezienie danych potwierdzających ich aktywność takich jak oficjalny portal internetowy instytucji, bądź wpis do Krajowego Rejestru Sądowego (w szczególności dla klastrów takich jak „Biomasa Świętokrzyska”, „Ekologiczna Żywność”, „Medycyna Polska” oraz Klaster Turystyki i Rozwoju Regionalnego „Słońce Regionu”).

stowarzyszenia przedsiębiorców oraz ośrodki wspierania przedsiębiorczości (39% instytucji aktywnych na dzień audytu elektronicznego portali internetowych instytucji) – Tabela 11.

Tabela 11. Instytucje otoczenia biznesu w Kielcach w 2020 roku w podziale na rodzaje instytucji oraz ich nazwy

Stowarzyszenia przedsiębiorców	Ośrodki wspierania przedsiębiorczości	Izby gospodarcze	Parki naukowo-technologiczne i przemysłowe	Centra i ośrodki transferu technologii
Loża Świętokrzyska Business Centre Club	Centrum Obsługi Inwestora, Urząd Miasta Kielce	Staropolska Izba Przemysłowo-Handlowa	Kielecki Park Technologiczny + inkubatory technologiczne	Świętokrzyskie Centrum Innowacji i Transferu Technologii Sp. z o.o.
Stowarzyszenie Forum Pracodawców	Centrum Obsługi Inwestora i Przedsiębiorczości, Urząd Marszałkowski woj. świętokrzyskiego	Izba Gospodarcza „Grono Targowe Kielce”	Regionalne Centrum Naukowo – Technologiczne w Podzamczu	
Związek Pracodawców Prywatnych Lewiatan	Fundusz Pożyczkowy Województwa Świętokrzyskiego Sp. z o.o.	Centralna Izba Gospodarcza InnoTech		
	Świętokrzyski Fundusz Poręczeniowy Sp. z o.o.	Izba Rzemieślników i Przedsiębiorców		
	Świętokrzyskie Centrum Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej	Cech Rzemiosł Różnych i Przedsiębiorców		
	Stowarzyszenie Integracja i Rozwój			
	Krajowe Stowarzyszenie Wspierania Przedsiębiorczości - Biuro w Kielcach			

Źródło: Opracowanie własne na podstawie oficjalnych portali internetowych instytucji otoczenia biznesu z Kielc oraz danych otrzymanych od Urzędu Miasta Kielce w dn. 05.03.2020.

3.4. Diagnoza sytuacji finansowej miasta Kielce

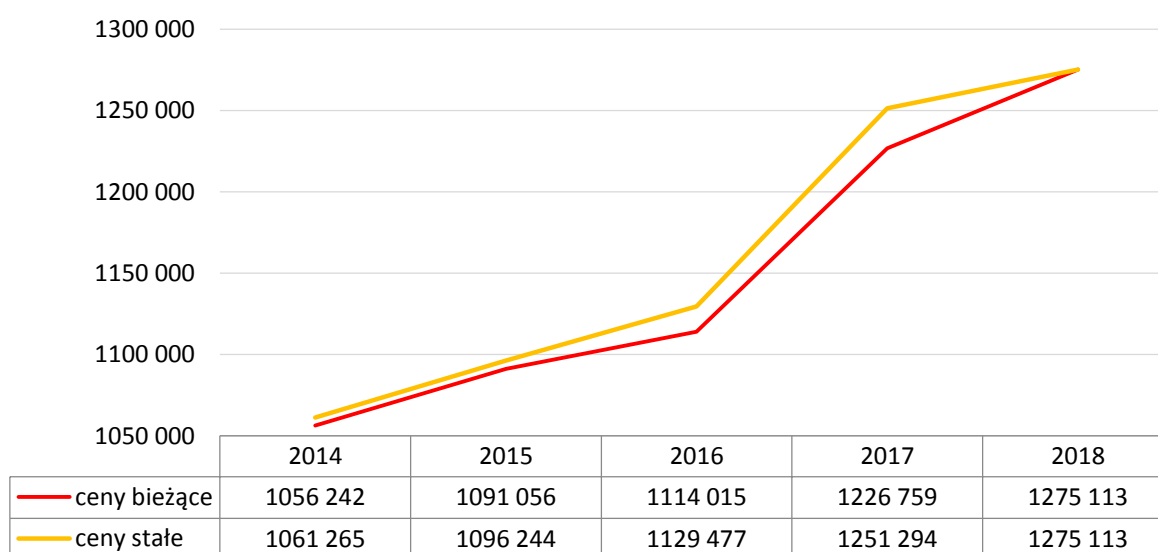
Analiza dochodów budżetu miasta Kielce. W latach 2014-2018 dochody budżetu Miasta Kielce wzrosły nominalnie z 1,056 mld zł do 1,275 mld zł. Ich poziom liczony w cenach bieżących jest w 2018 roku o 20,7% wyższy niż w 2014 roku. Tempo zmian, w porównaniu z innymi jednostkami, uznać należy za umiarkowane. W badanym okresie realna wartość dochodów budżetu miasta wzrosła o 20,2%, z 1,061 mld zł do 1,275 mld zł (Tabela 12, Rysunek 63).

Tabela 12. Dochody budżetu miasta Kielce w latach 2014-2018 (w wartościach nominalnych i realnych w tys. zł)

wyszczególnienie	2014		2015		2016		2017		2018	Dynamika 2018/2014 2014=100 ceny stałe
	ceny bieżące	ceny stałe	ceny bieżące	ceny stałe	ceny bieżące	ceny stałe	Ceny bieżące	ceny stałe	Ceny bieżące i stałe	
lokalne dochody własne	317 137	318 645	335 882	337 479	348 914	353 757	340 960	347 779	365 106	114,58
udziały w podatkach PIT i CIT	231 402	232 502	239 813	240 953	251 007	254 491	275 747	281 262	302 693	130,19
subwencja ogólna	256 681	257 901	256 929	258 151	265 322	269 004	274 461	279 951	276 973	107,39
Dotacje	145 274	145 965	142 159	142 835	217 271	220 286	244 074	248 956	256 387	175,65
Dotacje UE	105 748	106 251	116 274	116 827	31 502	31 939	91 517	93 347	73 954	69,6
RAZEM DOCHODY	1 056 242	1 061 265	1 091 056	1 096 244	1 114 015	1 129 477	1 226 759	1 251 294	1 275 113	120,15

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych z wykonania budżetu miasta Kielce.

Rysunek 63. Dochody ogółem miasta Kielce w latach 2014-2020 (w tys. zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu miasta Kielce.

Przyrost dochodów budżetowych był zróżnicowany w poszczególnych latach badanego okresu. Wyższe tempo zmian zanotowano w 2016 (10,1%). Pozostałe lata cechują niższe przyrosty – na poziomie od 3% do 4%.

Linia trendu dochodów budżetowych ma w badanym okresie charakter rosnący. Wpływ na dynamikę kolejnych lat miały czynniki zewnętrzne, przede wszystkim sytuacja makroekonomiczna kraju, ale także wewnętrzne wynikające z realizacji lokalnej polityki finansowej. Wyższe tempo zmian okresu 2016-2018 wynika m. in. z wprowadzenia „Programu 500+” i transferowania do budżetów samorządów dotacji na jego realizację.

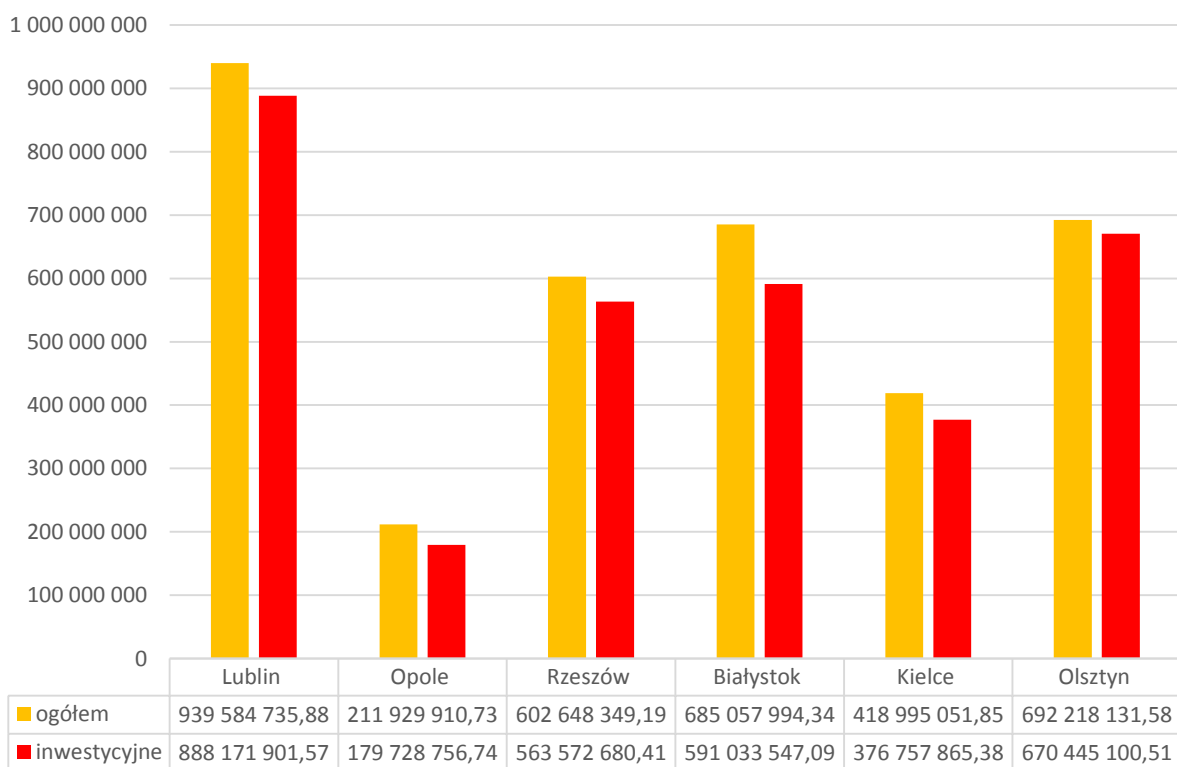
W warunkach zmieniającej się sytuacji społeczno-gospodarczej Kielce zanotowały umiarkowaną, wzrostową tendencję dochodów budżetowych. W większości porównywanych miast dynamika dochodów była nieco wyższa. Jej najwyższa wartość cechowała Opole (+57,8%) i Rzeszów (+37,4%), a w następnej kolejności: Olsztyn (+24,7%), Lublin (+22,6%), Kielce (+20,7%) i Białystok (18,7%).

Zróżnicowana była także wielkość dochodów ogółem badanych jednostek. Najwyższy ich poziom cechował Lublin (2,24 mld zł), a w dalszej kolejności: Białystok (2,06 mld zł), Rzeszów 1,33 mld zł), Kielce (1,27 mld zł), Olsztyn (1,20 mld zł) i Opole (987,2 mln zł).

Dochody budżetu miasta Kielce uległy znacznemu podwyższeniu w następstwie pozyskania wysokich kwot środków pomocowych z budżetu Unii Europejskiej. Były one kierowane przede wszystkim na cele rozwoju i rewitalizacji miasta. Łącznie w latach 2014-2018 miasto Kielce pozyskało prawie 419 mln zł dotacji unijnych⁵⁶. Dla realizacji tak dużych programów koniecznym było zapewnienie wkładu własnego JST. Źródłem jego finansowania były własne środki budżetowe oraz instrumenty rynku dłużnego. Wielkość dotacji unijnych pozyskanych przez miasto Kielce w latach 2014-2018 na tle porównywanych miast obrazuje Rysunek 64.

⁵⁶ Prezentowane dane liczbowe, zgodnie ze statystyką GUS, obejmują wydatki klasyfikowane w paragrafach: §§ 200, 620 oraz §§ 205, 625.

Rysunek 64. Dochody z dotacji unijnych (§§ 200, 620,205, 625) Kielc i porównanych miast w latach 2014-2018

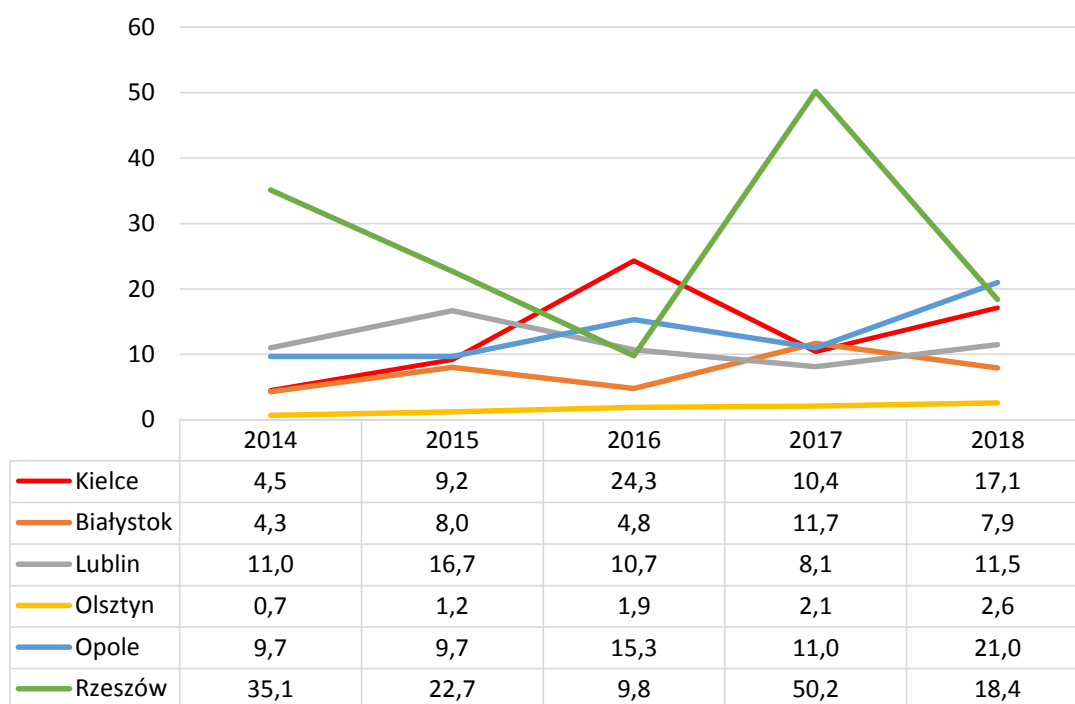

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Zgodnie ze sprawozdawczością GUS w tym samym czasie porównywane miasta otrzymały środki na finansowanie projektów unijnych w następującej wysokości: Lublin (934 mln zł), Olsztyn (692 mln zł), Białystok (685 mln zł), Rzeszów (602 mln zł), Opole (211 mln zł). W zestawieniu tym Kielce kształtują się na przedostatnim miejscu. Z podanych kwot największy udział środków na inwestycje cechował Olsztyn (96,9%), a następnie Lublin (94,5%), Rzeszów (93,5%), Kielce (89,9%), Białystok (86,3%) i Opole (84,8%). Wskaźnik dla Kielc przyjmował tu wartości średnie.

Rysunek 65 przedstawia wielkość środków gmin i powiatów z UE na finansowanie programów i projektów w przeliczeniu na jednego mieszkańca w porównywanych miastach.

Rysunek 65. Wielkość środków z UE przeznaczanych na finansowanie programów i projektów przez Kielce i inne miasta referencyjne (w przeliczeniu na jednego mieszkańca)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Średniorocznie najwyższe środki na powyższe cele kierowano z budżetu Rzeszowa (29,5 zł), a w dalszej kolejności: Lublina (11,6 zł), Kielc (13,1 zł), Opola (11,4 zł), Białegostoku (7,2 zł) i Olsztyna (1,5 zł). Różnice pomiędzy badanymi jednostkami były bardzo duże. Zdecydowanym liderem tej klasyfikacji jest Rzeszów, Kielce wśród sześciu badanych miast plasują się na 3. pozycji.

Zanotowana w Kielcach tendencja zmian jest z jednej strony korzystna – wyrazem tego jest wykazany przyrost dochodów, z drugiej jednak należy zwrócić uwagę, że przyrost dochodów własnych był mniej dynamiczny niż dotacji celowych. Niepokoić może także stosunkowo niewysoka dynamika wpływów z subwencji ogólnej.

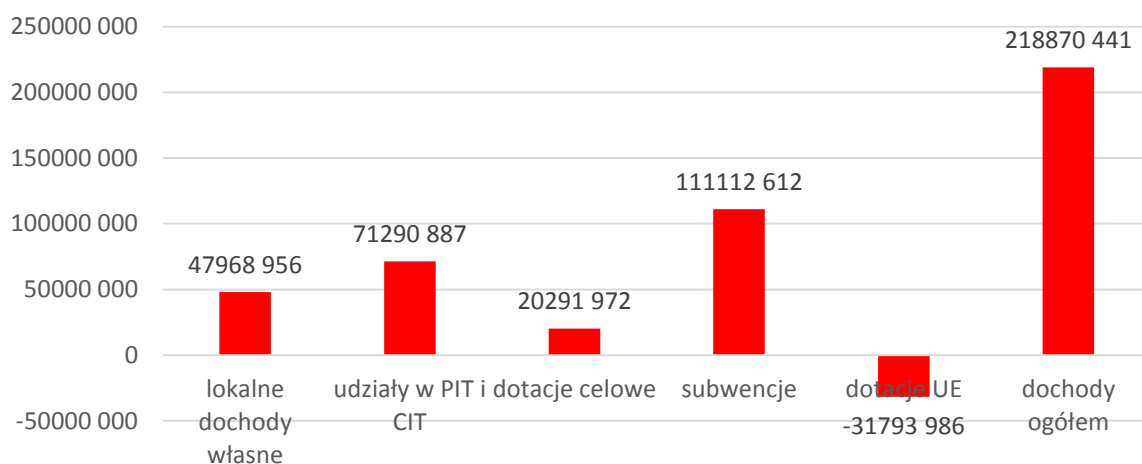
Przeprowadzone analizy wykazują, że dochody budżetowe skrajnych lat badanego okresu zwiększyły się łącznie o 218,9 mln zł. Ogólny przyrost dochodów wynikał ze zwiększenia:

- lokalnych dochodów własnych – o 47,97mln zł (+15,1%);
- wpływów z podatków dochodowych wspólnych z budżetem państwa (PIT i CIT) – o 71,29 mln zł (+30,8%);

- subwencji ogólnej – o 20,29 mln zł (+7,9%);
- dotacji celowych – o 111,1 mln zł (+76,5%);
- zmniejszenia dotacji unijnych o 31,7 mln zł (-30%).

Przyrost dochodów budżetu miasta Kielce w latach 2014-2018 przedstawia Rysunek 66.

Rysunek 66. Przyrost dochodów budżetu miasta Kielce w latach 2014-2018 (w zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu miasta Kielce.

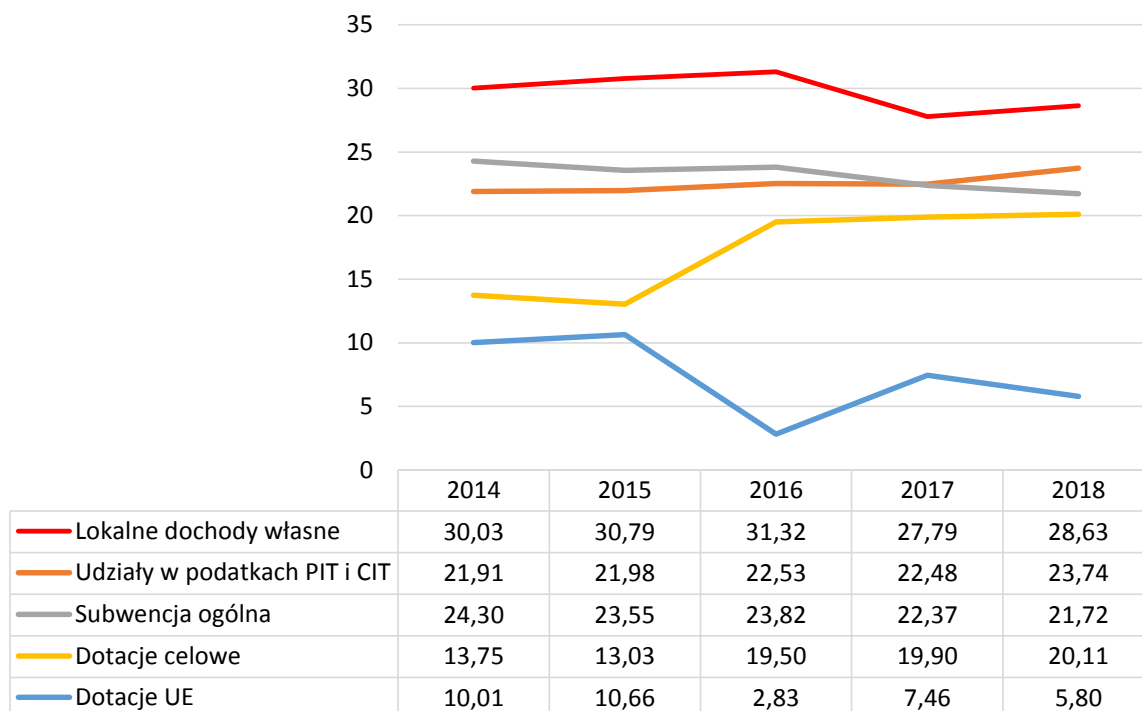
Dane liczbowe (w wartościach względnych) obrazujące zmianę struktury poszczególnych źródeł dochodów w budżecie Kielc w latach 2014-2018 przedstawia Tabela 13 zaś ilustruje ją Rysunek 67 i Rysunek 68. Wyszczególniono w nich podstawowe grupy dochodów, z podziałem na: dochody własne (na które składają się lokalne dochody własne i udziały w podatkach wspólnych z budżetem państwa) oraz dochody uzupełniające (subwencje i dotacje).

Tabela 13. Struktura dochodów budżetu Miasta Kielce lata 2014-2018 (w %)

Wyszczególnienie	2014	2015	2016	2017	2018	2018-2014
Dochody własne	30,03	30,79	31,32	27,79	28,63	-3,86
Udziały w podatkach budżetu państwa	21,91	21,98	22,53	22,48	23,74	2,97
Subwencja ogólna	24,30	23,55	23,82	22,37	21,72	-3,31
Dotacje	13,75	13,03	19,50	19,90	20,11	7,02
Dotacje UE	10,01	10,66	2,83	7,46	5,80	-2,82
Dochody ogółem	100	100	100	100	100	0

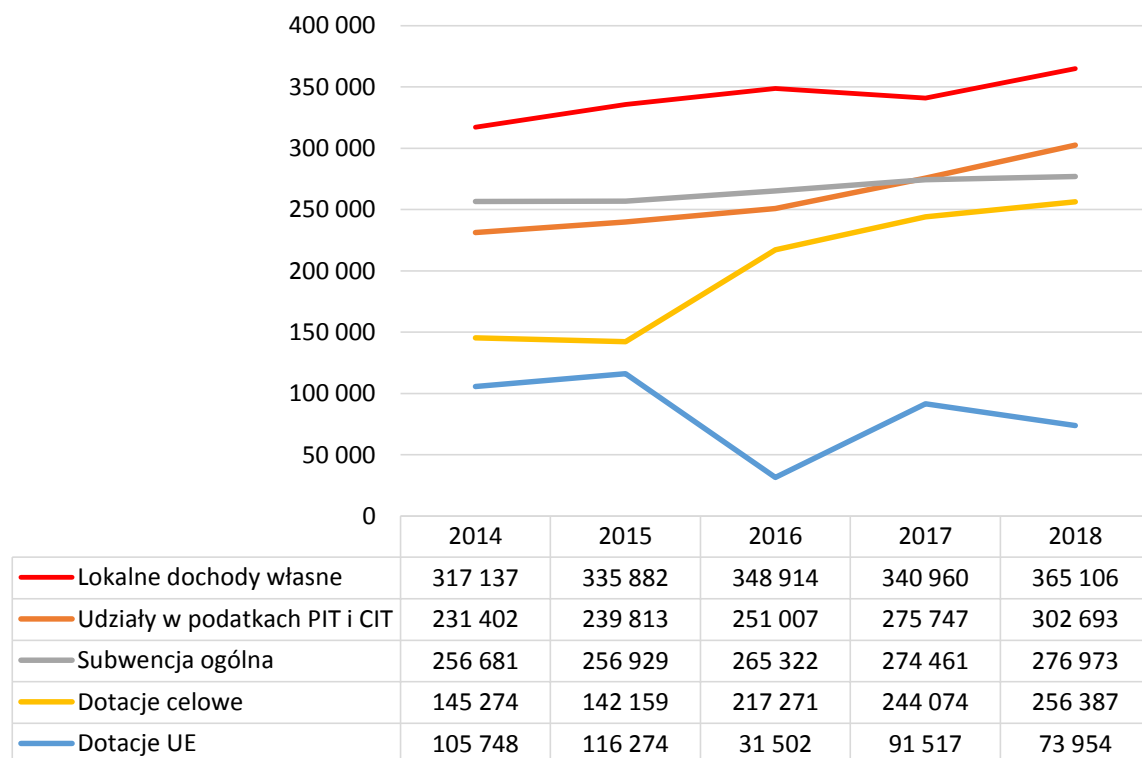
Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu miasta Kielce.

Rysunek 67. Struktura dochodów budżetu miasta Kielce w latach 2014-2018 (udział w dochodach ogółem w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu miasta Kielce.

Rysunek 68. Struktura dochodów budżetu miasta Kielce w latach 2014-2018 (w tys. zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu miasta Kielce.

Analizując udział poszczególnych źródeł dochodów w 2018 roku, należy podkreślić, iż w układzie względnym dominującą pozycją dochodów budżetowych miasta były dochody własne (definiowane ustawą o dochodach jednostek samorządu terytorialnego). Łącznie stanowiły one 52,4% ogółu uzyskanych dochodów. Drugim źródłem wpływów była subwencja ogólna – 21,7%, dotacje celowe stanowiły 20,1% dochodów ogółem, a dotacje unijne 5,8%. W analizowanym okresie wzrosło znacznie dotacji celowych (+7,0 punktów procentowych) i udziałów w podatkach PIT i CIT (+2,97 punktu procentowego), zmniejszył się natomiast udział lokalnych dochodów własnych (-3,9 punktów procentowych), subwencji (-3,3 punktu procentowego) i dotacji unijnych (-2,8 punktu procentowego).

Analizy historyczne wykazały pozytywny trend przyrostu dochodów własnych. Świadczy to o niewielkim wzmocnieniu lokalnej bazy ekonomicznej, co w części jest następstwem lokalnej polityki inwestycyjnej, w szczególności realizacji projektów infrastrukturalnych. Z kolei wzrastający udział dotacji celowych jest w dużej części następstwem wprowadzenia „Programu 500+”, którego beneficjentami są mieszkańcy miasta Kielce.

W latach 2014-2018 wielkość lokalnych dochodów własnych wzrosła w wartościach nominalnych z 317,1 mln zł do 365,1 mln zł. Podane kwoty oznaczają realny wzrost dochodów z 335,6 mln zł, przez 318,6 mln zł do 365,1 mln zł. Wykazana dynamika wzrostu była o ok. 5,6 punktów procentowych niższa od tempa wzrostu dochodów ogółem. W strukturze lokalnych dochodów własnych dominowały wpływy z podatków i opłat lokalnych oraz wpływy z majątku miasta. Podobnie jak w innych miastach na prawach powiatu głównym źródłem wpływów podatkowych był podatek od nieruchomości.

Dochody z udziałów w podatkach budżetu państwa wzrosły nominalnie z 231,4 mln zł w 2014 roku do 302,7 mln zł w 2018 roku. W kwotach realnych ich wartość zwiększyła się odpowiednio z 232,5 mln zł do 302,7 mln zł. Dynamika tej grupy dochodów była o ok. 10 punktów procentowych wyższa od zmian dochodów ogółem. Jest to bardzo pozytywne zjawisko, świadczące o postępującym rozwoju społeczno-gospodarczym miasta i wzroście zamożności mieszkańców. W strukturze tej grupy dochodów zdecydowanie dominowały wpływy z podatku od osób fizycznych. Ich udział był zbliżony do średnich krajowych i wahał się w na poziomie ok. 94-95%. Uzupełnieniem ich były środki z podatku CIT, stanowiące odpowiednio od 5% do 6% tej grupy wpływów do budżetu.

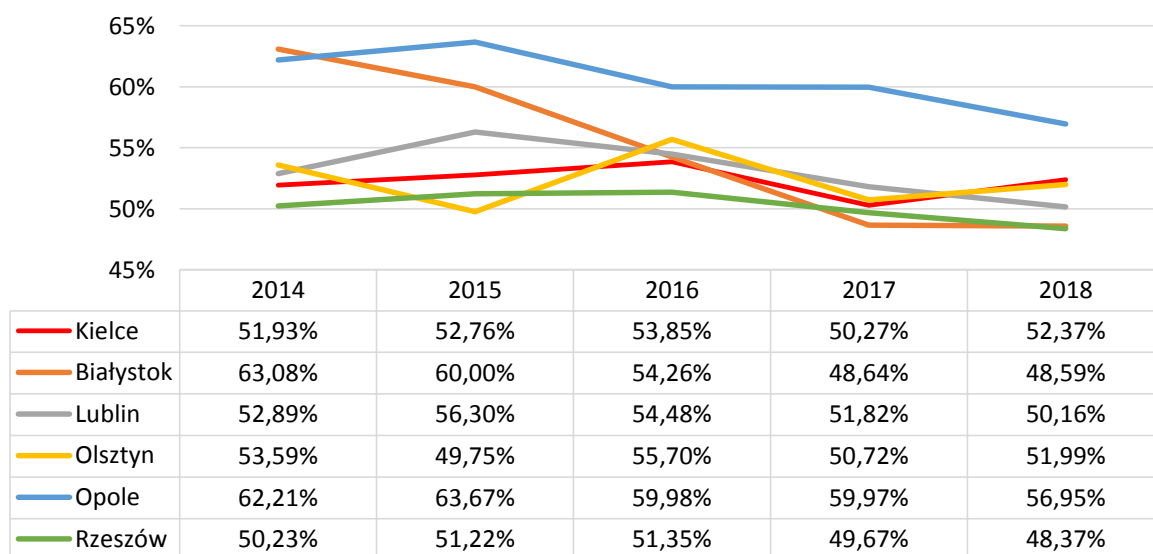
Dochody budżetu miasta Kielce uzyskiwane z tytułu subwencji wzrosły w latach 2014-2018 w wartościach nominalnych z 256,7 mln zł do 277 mln zł. W wartościach realnych zwiększyły się one odpowiednio z 257,9 mln zł. do 277,0 mln zł. Tempo zmian tej części dochodów było o 13 punktów procentowych niższe niż dochodów ogółem. Podstawową część subwencji ogólnej stanowiła subwencja oświatowa.

Dochody budżetu Kielc uzyskiwane z tytułu dotacji zwiększyły się z 145,3 mln zł w 2014 roku do 256,4 mln zł w 2018 roku, a w wartościach realnych odpowiednio ze 146,0 mln zł do 256,4 mln zł. Dynamika wzrostu dla całego okresu była wyższa niż dochodów ogółem o prawie 56 punktów procentowych Tak duży wzrost notowany począwszy od 2016 roku jest następstwem wprowadzenia do budżetu miasta środków na finansowanie „Programu 500+”. W strukturze dotacji dominowały dotacje celowe, kierowane głównie na zadania z zakresu administracji rządowej i zleconej.

Z punktu widzenia samodzielności finansowej, a tym samym możliwości kształtowania racjonalnej polityki finansowej, duże znaczenie ma udział dochodów własnych w dochodach ogółem. Im jest on wyższy tym mniejsze jest uzależnienie dochodów budżetu od zewnętrznych źródeł finansowania.

Rysunek 69 obrazuje różnice udziału dochodów własnych (liczonych jako lokalne dochody własne powiększone o dochody z podatków CPIT i CIT) w dochodach ogółem w grupie sześciu badanych miast.

Rysunek 69. Udział dochodów własnych w dochodach ogółem w badanych miastach (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Z powyższych danych wynika, że dla Kielc średni poziom badanego wskaźnika obliczony dla okresu 2014-2018 wynosił 52,4%. Najwyższe wartości przyjmował on w Opolu (60,6%) i Białymstoku (54,9%), a następnie w Lublinie (53,1%), Olsztynie (52,4%), Kielcach (52,2%) i Rzeszowie (50,2%). Pozycja Kielce jest więc w badanej grupie miast niska. Przykład Rzeszowa pokazuje jednak, iż mimo niskiego udziału dochodów własnych w dochodach ogółem, można dynamicznie kształtować procesy rozwoju, na bazie dobrych praktyk zarządzania, w szczególności umiejętnego pozyskiwanych zewnętrznych źródeł finansowania.

Ogólna ocena dochodowej strony budżetu miasta Kielce. Analizy historyczne dochodów budżetu miasta Kielce wykazały pozytywne i negatywne tendencje. Wśród pozytywnych należy wskazać na:

- nominalny (+20,7%) i realny (+20,1%) wzrost wartości dochodów ogółem. Stały przyrost dochodów budżetowych sprzyja zwiększaniu efektywności zarządzania miastem, w szczególności sprzyja skuteczności planowania i prognozowania budżetu. Wyższe dochody budżetowe dają podstawy do poprawy ilości i jakości świadczenia usług publicznych, stanowiących zadania miasta na prawach powiatu;
- nominalny przyrost wartości dochodów własnych pozyskiwanych z udziałów w podatkach budżetu państwa oraz niższy z lokalnych dochodów własnych. Trend wzrostowy wskazuje na umacnianie własnego potencjału finansowego miasta. Przyrost tej grupy dochodów sprzyja kształtowaniu stabilnych podstaw prognozowania budżetu;
- korzystnym zjawiskiem jest pozyskanie wysokich środków z dotacji unijnych. Wpływało to na wzrost poziomu dochodów budżetowych, a po stronie wydatkowej zdynamizowało procesy inwestycyjne. Należy zwrócić uwagę, że uwarunkowania pozyskiwania środków pomocowych były w kolejnych latach bardzo zróżnicowane;
- przyrost dochodów z subwencji ogólnej oraz dotacji celowych. Wzrost udziału dotacji jest w dużym stopniu następstwem wprowadzenia „Programu 500+”;
- stabilność proporcji udziału poszczególnych źródeł dochodów w dochodach ogółem. Jest to stan sprzyjający poprawie racjonalności planowania finansowego.

Przeprowadzone analizy pozwalają wskazać także tendencje mniej korzystne. Wśród nich można wymienić:

- stosunkowo niską dynamikę przyrostu dochodów, wynikającą z uwarunkowań makroekonomicznych, w szczególności skutków kryzysu finansowego i społeczno-

gospodarczego, a także uwarunkowań lokalnych i regionalnych (baza ekonomiczna, dynamika wzrostu społeczno-gospodarczego);

- stosunkowo niską dynamikę lokalnych dochodów własnych, a w strukturze dochodów spadek ich udziału w całości wpływów budżetowych;
- niewysokie tempo przyrostu dochodów subwencji oświatowej (co jest ważne w warunkach wzrastających kosztów funkcjonowania szkół).

Działania operacyjne i strategiczne władz miasta powinny mieć na celu stały wzrost dochodów budżetu. Polityka ta powinna być kształtowana konsekwentnie w ciągu najbliższych kilku lat, a zwłaszcza w okresach realizacji zwiększonego, w stosunku do własnego potencjału finansowego, zakresu zadań inwestycyjnych. Jest to jeden z podstawowych warunków utrzymywania długookresowej płynności finansowej oraz tworzenia warunków sprzyjających procesom rozwoju lokalnego.

Stopniowy wzrost wartości dochodów własnych (w tym udziałów w podatkach dochodowych) jest istotnym warunkiem skutecznego wykonywania przez jednostki samorządu terytorialnego zadań, dla których jednostki te zostały utworzone. Planując przyszłe dochody bezwzględnie należy uwzględniać zmiany koniunktury gospodarczej, w szczególności dynamikę wskaźników makroekonomicznych (przede wszystkim tempo wzrostu PKB, inflacji i sytuację na rynku pracy).

Założenia i preferowane kierunki rozwoju miasta powinny zostać wypracowane w wyniku konsekwentnej współpracy organu stanowiącego i wykonawczego. Wyrazem tego będą określone tendencje wzrostu/spadku poszczególnych źródeł dochodów, kształtowane w dłuższym okresie. Problematyka ta wymaga szczegółowych dyskusji i wypracowania założeń przyszłej polityki finansowej.

Analiza wydatków budżetu miasta Kielce. Wydatki budżetu miasta Kielce wzrosły w badanym okresie z 1,11 mld zł w 2014 roku do 1,37 mld zł w 2018 roku. Ich najwyższy poziom cechuje lata 2017 i 2018. Wartość wydatków poniesionych w 2018 roku (w cenach bieżących) jest o 23,9% w 2014 roku. W badanym okresie realny poziom wydatków budżetu miasta wzrósł o 23,5%, z 1,11 mld zł do 1,37 mld zł.

Dynamika wydatków liczona w cenach stałych była wyższa niż dochodów o ok. 3 punkty procentowe. Przyrost wydatków ogółem wynikał przede wszystkim ze zwiększenia wydatków bieżących (o 29%), natomiast wydatki inwestycyjne w 2018 roku były o 0,4% wyższe niż w 2014 roku. Na znaczące różnice dynamiki zmian w obydwu analizowanych podokresach wpływ miały dotacje transferowane na realizację „Programu

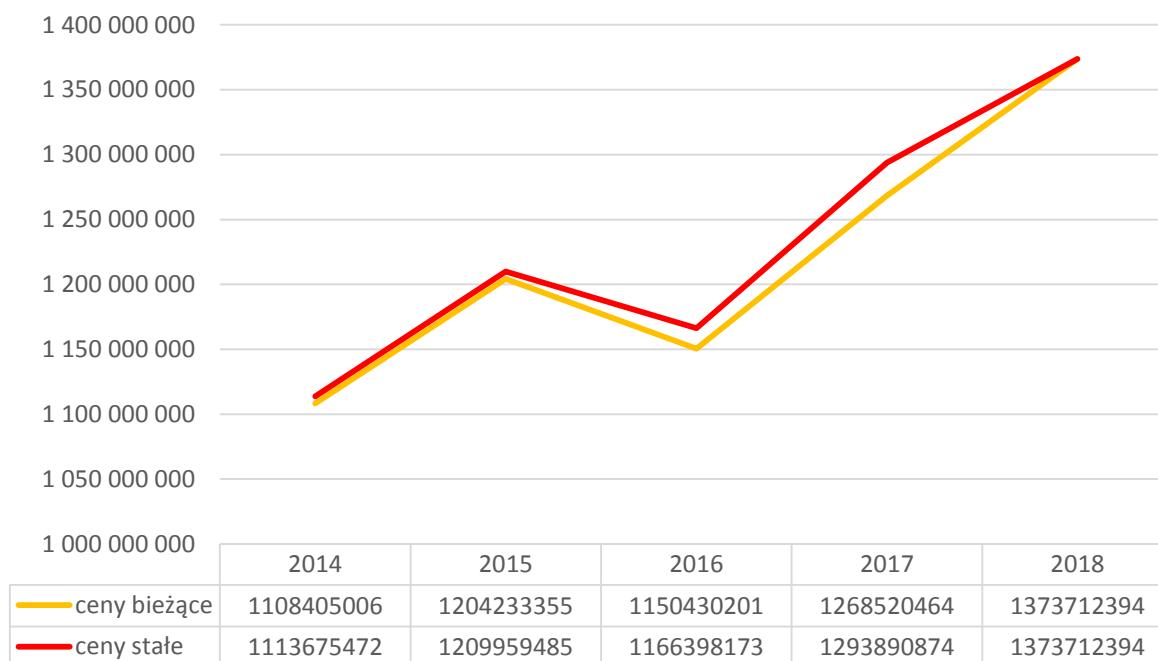
500+”. Szczegółowe zestawienie wielkości wydatków budżetowych w latach 2014-2018 w cenach bieżących i stałych przedstawia Tabela 14 oraz Rysunek 70.

Tabela 14. Wydatki budżetu miasta Kielce w latach 2014-2018 (w tys. zł)

wyszczególnienie	2014		2015		2016		2017		2018	Dynamika 2018/2014 2014=100 ceny stałe
	ceny bieżące	ceny stałe	ceny bieżące	ceny stałe	ceny bieżące	ceny stałe	Ceny bieżące	ceny stałe	Ceny bieżące i stałe	
wydatki ogółem	1 108 405	1 113 675	1 204 233	1 209 959	1 150 430	1 166 398	1 268 520	1 293 891	1 373 712	123,35
wydatki bieżące	889 356	893 585	900 508	904 790	1 011 688	1 025 730	1 080 397	1 102 005	1 152 817	129,01
wydatki inwestycyjne	219 049	220 091	303 725	305 170	138 742	140 668	188 123	191 886	220 896	100,37

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu miasta Kielce.

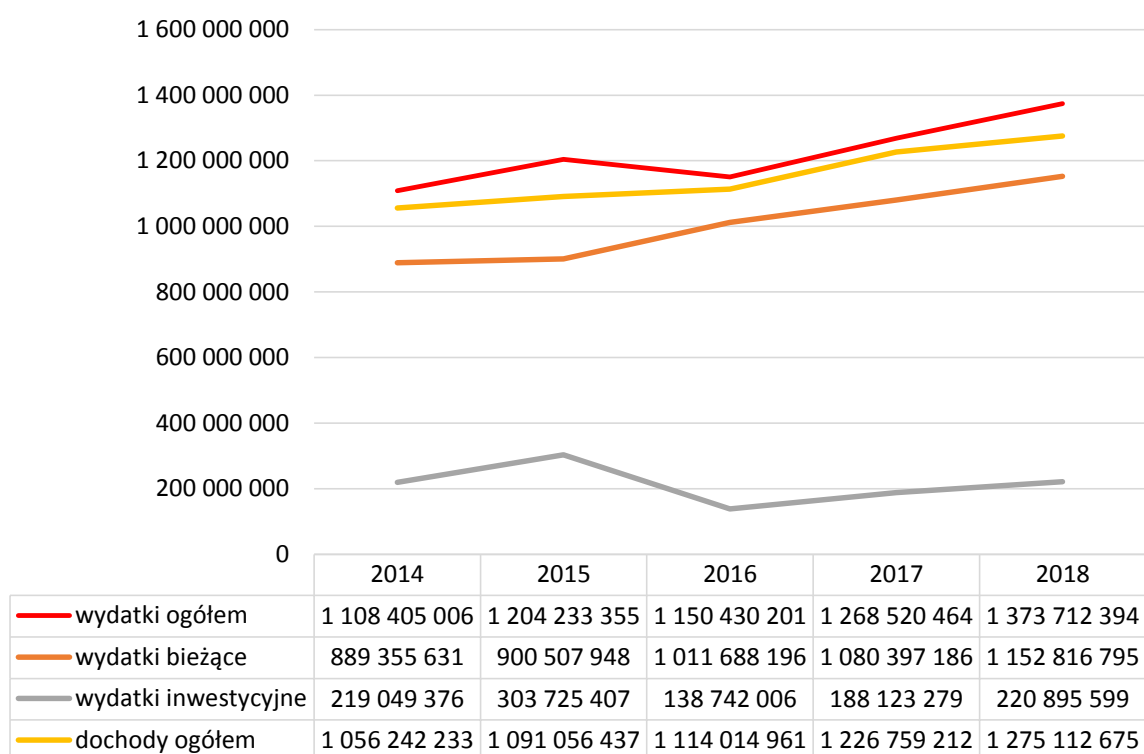
Rysunek 70. Wydatki ogółem miasta Kielce w latach 2014-2020 (w zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu miasta Kielce.

Analiza dynamiki wydatków budżetu miasta wykazuje ich stopniowy przyrost. Wyjątek stanowi 2016 rok, kiedy uległy one obniżeniu. Dynamiczny przyrost wydatków nastąpił po 2016 roku, a maksymalną wartość osiągnięto w 2018 roku – Rysunek 71.

Rysunek 71. Wydatki budżetu miasta Kielce na tle dochodów w latach 2014-2020 (w zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu miasta Kielce.

Niemal w całym analizowanym okresie zachowane zostały zrównoważone proporcje dynamiki dochodów ogółem i wydatków bieżących. Niekorzystnym zjawiskiem jest zanotowany w 2016 roku spadek wielkości wydatków inwestycyjnych. Kształtując przyszłą sytuację finansową, zwłaszcza w ujęciu długookresowym, władze Kielce powinny dążyć do umocnienia lokalnej bazy dochodowej oraz racjonalizacji wydatków bieżących.

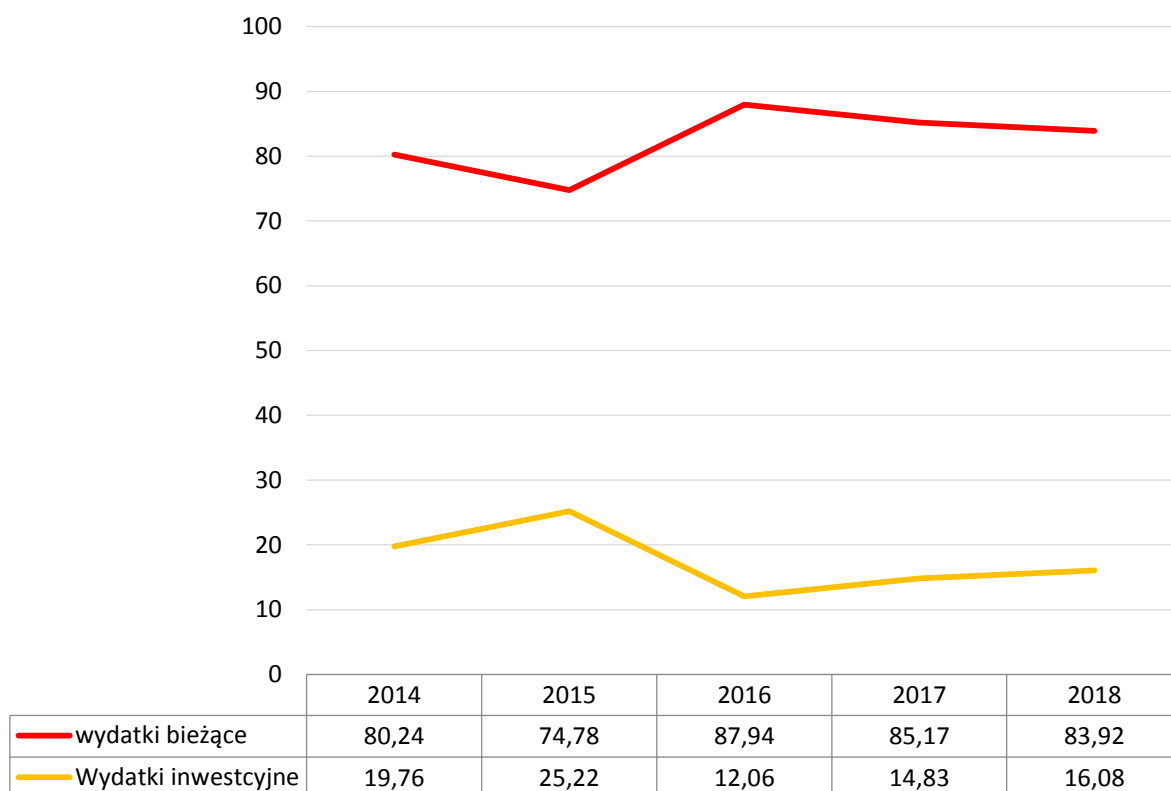
Ważnym elementem analizy sytuacji finansowej miasta jest badanie wzajemnych relacji wydatków bieżących i inwestycyjnych. Tabela 15 obrazuje proporcje pomiędzy obydwoma grupami wydatków w budżetach miasta Kielce w okresie 2014-2018. Ilustracją graficzną jest Rysunek 72.

Tabela 15. Struktura wydatków miasta Kielce w latach 2014-2018 – udział % w wydatkach ogółem

wyszczególnienie	2014	2015	2016	2017	2018
wydatki ogółem	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
wydatki bieżące	80,24	74,78	87,94	85,17	83,92
wydatki inwestycyjne	19,76	25,22	12,06	14,83	16,08

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu miasta Kielce.

Rysunek 72. Struktura wydatków miasta Kielce w latach 2014-2018 (w %)

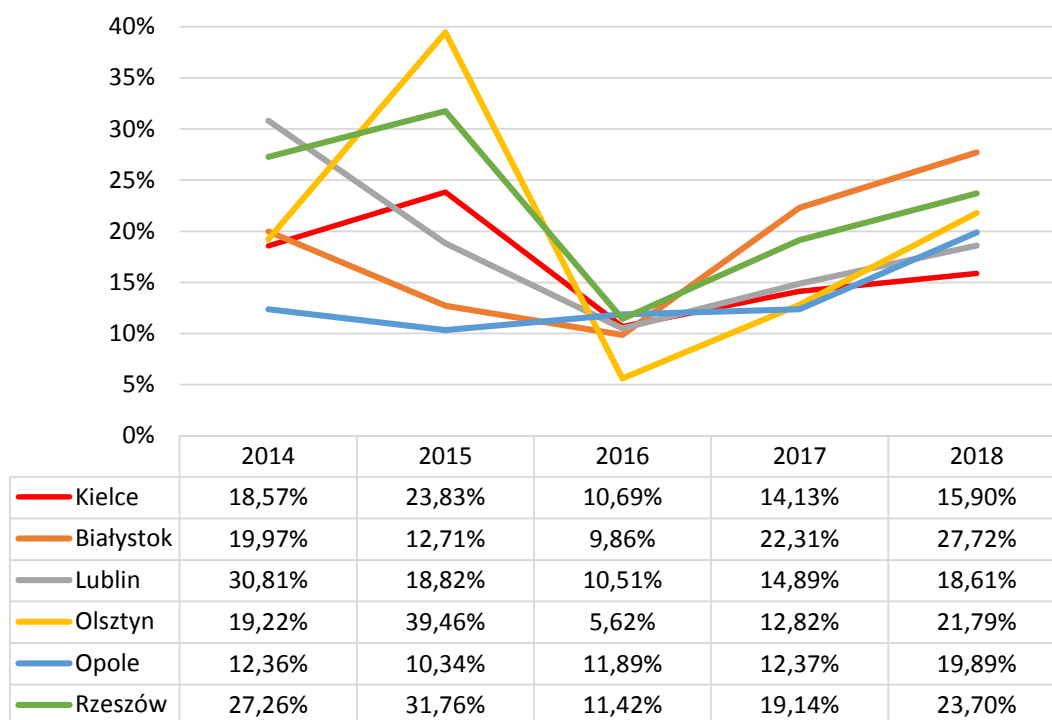

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu miasta Kielce.

Racjonalne kształtowanie długookresowej polityki rozwoju lokalnego wymaga monitorowania wzajemnych relacji wydatków bieżących i majątkowych. W analizowanym okresie miały miejsce wahania wzajemnych proporcji wydatków bieżących i inwestycyjnych. Najwyższy udział inwestycji w budżecie notowano w latach: 2014 (19,8%) i 2015 (25,2%), a najniższy w latach 2016 (12,1%) i 2017 (14,8%).

Udział wydatków inwestycyjnych jest ważnym wskaźnikiem obrazującym konkurencyjność jednostek terytorialnych. Nakłady inwestycyjne gmin są ważnym narzędziem kształtowania procesów rozwoju lokalnego. Stanowią także element oceny efektywności działań władz samorządowych. Rysunek 73 przedstawia zestawienie udziału wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem w badanej grupie miast.

Rysunek 73. Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem w badanej grupie miast w latach 2014-2018 (w %)

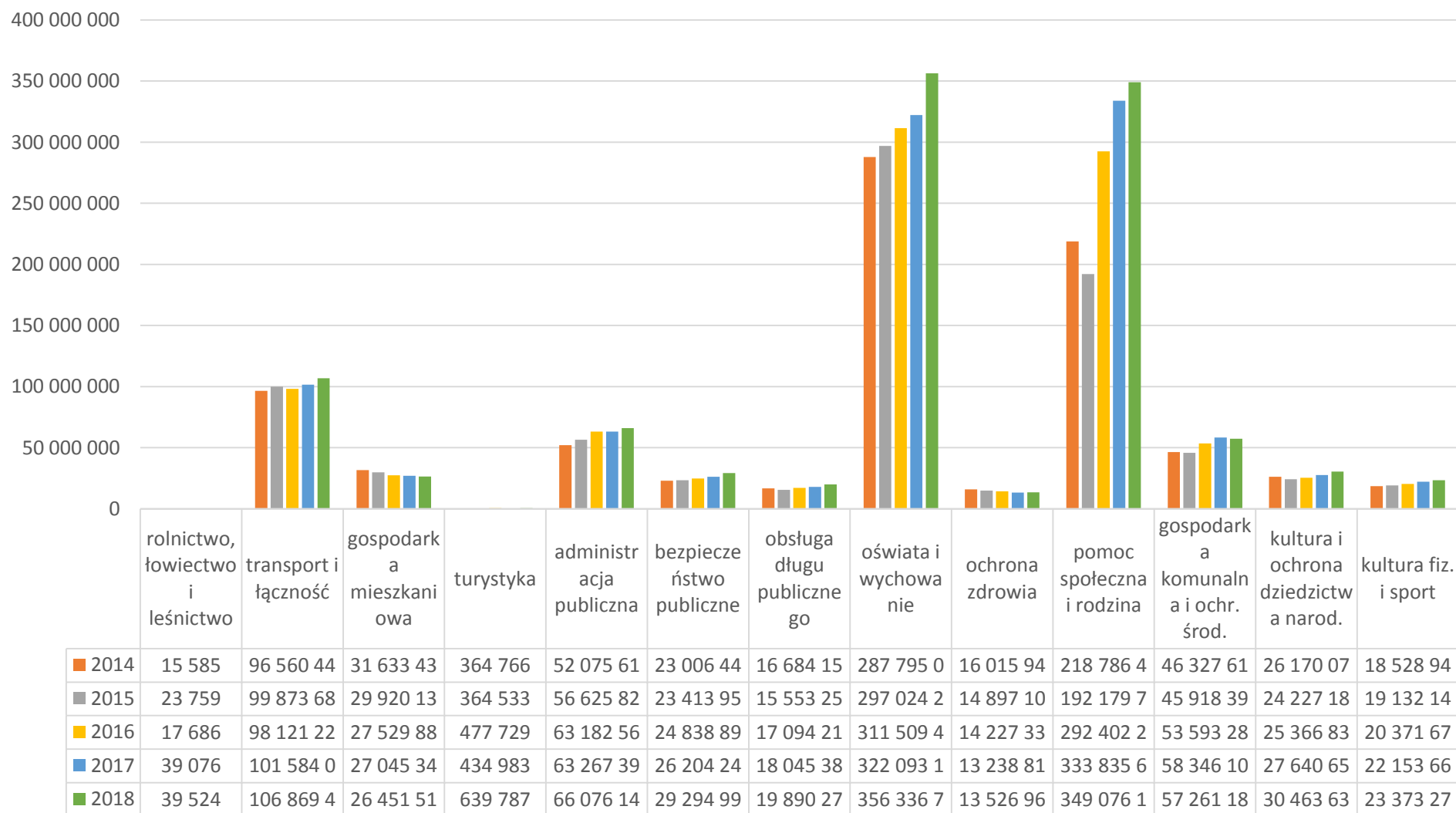
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Średnioroczna wartość wskaźnika udziału wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem, obliczona dla okresu 2014-2018, wynosi dla miasta Kielce 16,6%. W grupie porównywanych miast jego niższą wartość zanotowano jedynie w Opolu (13,4%). Wyższy poziom wskaźnika cechował: Rzeszów (22,7%), Olsztyn (19,8%), Lublin (18,7%) i Białystok (18,5%).

Analizując wielkość wydatków inwestycyjnych należy zwracać uwagę na umiejętny dobór źródeł ich finansowania. Podstawowym problemem jest tu możliwość wygenerowania odpowiednio wysokich (w stosunku do potrzeb) własnych środków budżetowych, a także racjonalny dobór zewnętrznych źródeł finansowania, w tym instrumentów rynku dłużnego – stosownie do posiadanej zdolności kredytowej.

Dokonując podziału środków budżetowych władze samorządowe realizują alokacyjną funkcję finansów publicznych. Dla zobrazowania polityki władz samorządowych w tym zakresie omówione zostaną kierunki wydatkowania środków na cele bieżące i inwestycyjne. Rysunek 74 przedstawia zmiany struktury wydatków budżetu miasta Kielce wybranych latach okresu 2014-2018.

Rysunek 74. Struktura wydatków bieżących miasta Kielce w latach 2014-2018 (w zł)

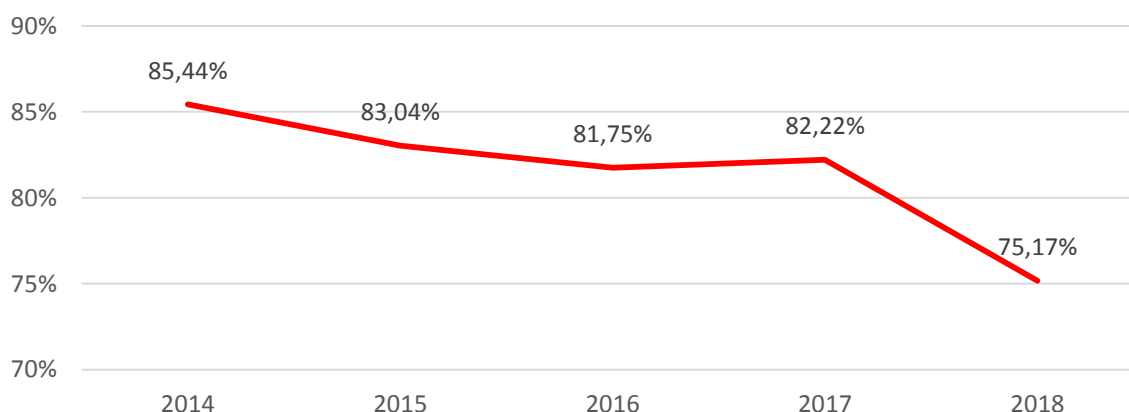

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu miasta Kielce.

W strukturze wydatków bieżących w 2018 roku zdecydowanie dominują środki kierowane na cele oświaty i wychowania (30,9%; 356,3 mln zł), a w dalszej kolejności na opiekę społeczną i dział „Rodzina” (29,1%; 335,2 mln zł), transport i łączność (9,3%; 106,9 mln zł), administrację publiczną (5,7%; 66,1 mln zł), gospodarkę komunalną i ochronę środowiska (5,0%; 57,3 mln zł), kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego (2,6%; 30,5 mln zł), bezpieczeństwo publiczne i ochronę przeciwpożarową (2,5%; 29,3 mln zł), gospodarkę mieszkaniową (2,3%; 26,5 mln zł), kulturę fizyczną i sport (2,0%; 23,4 mln zł), obsługę długu publicznego (1,7%; 19,9 mln zł), ochronę zdrowia (1,2%; 13,5 mln zł), turystykę (0,1%; 0,6 mln zł).

Należy zwrócić uwagę, iż w niektórych działach sprawozdawczości budżetowej przyrost wydatków bieżących znacznie przewyższał poziom inflacji, a także dynamikę dochodów. Wysokie tempo zmian, jak i ich znaczący wymiar kwotowy, widoczne są zwłaszcza w sferze społecznej (oświata, opieka społeczna). Utrzymywanie tej tendencji, przy niekorzystnych zmianach demograficznych, może w dłuższym okresie prowadzić do obniżenia własnego potencjału inwestycyjnego. Działem, w którym realizowano największe wydatki bieżące, była w badanym okresie „Oświata i wychowanie”. Alokacja wysokich środków na te cele była dużym obciążeniem dla budżetu miasta. Stopień sfinansowania wydatków ogółem oraz wydatków bieżących środkami z subwencji oświatowej obrazuje Rysunek 75.

Rysunek 75. Stopień sfinansowania wydatków bieżących na oświatę dochodami z subwencji oświatowej w latach 2014-2018 (w %)

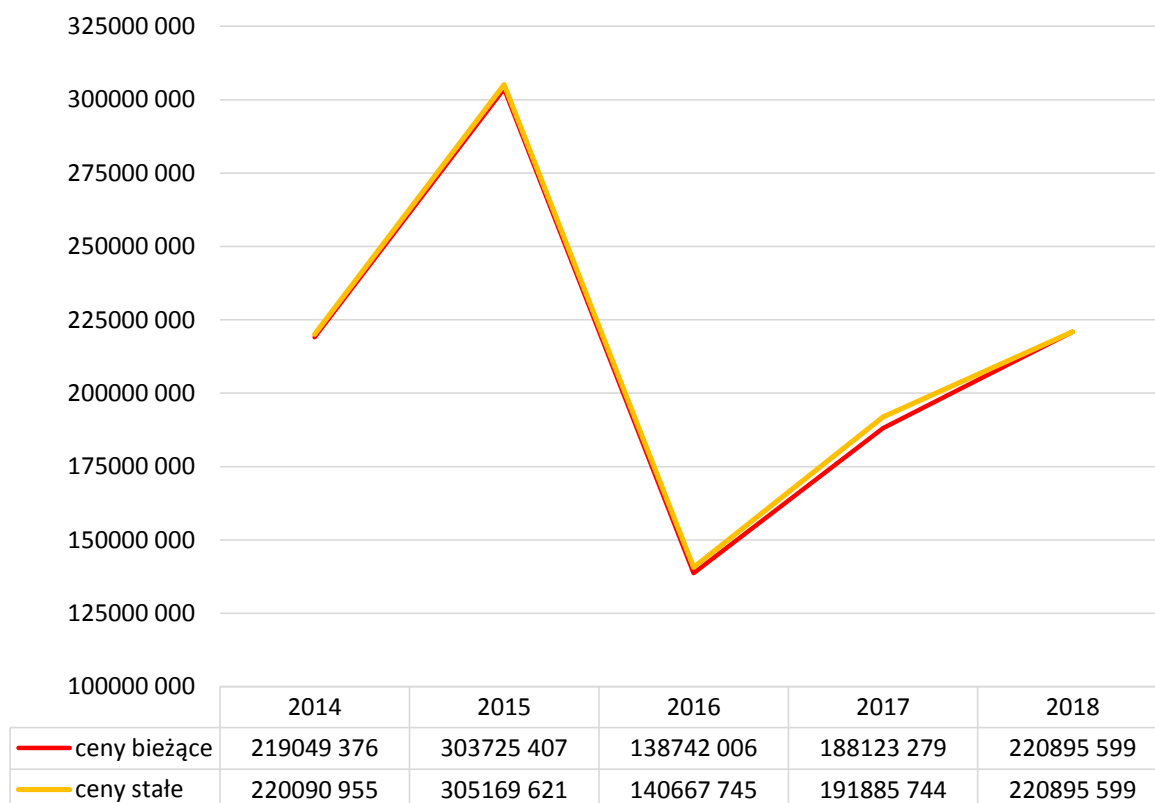

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu miasta Kielce.

W 2018 roku dochody z subwencji oświatowej pokrywały 75,2% wydatków bieżących w oświacie. W badanym okresie nastąpił niekorzystny trend spadkowy stopnia sfinansowania zadań oświatowych środkami z subwencji. Różnica w porównaniu do 2014 roku wynosi 10 punktów procentowych. Dla miasta oznacza to konieczność przeznaczenia na ten cel znacznie wyższych własnych środków budżetowych, co obniża ilość środków, które można kierować na finansowanie rozwoju. Dlatego też zaleca się stałe monitorowanie przyrostu wydatków bieżących w działach w największym stopniu obciążających budżet.

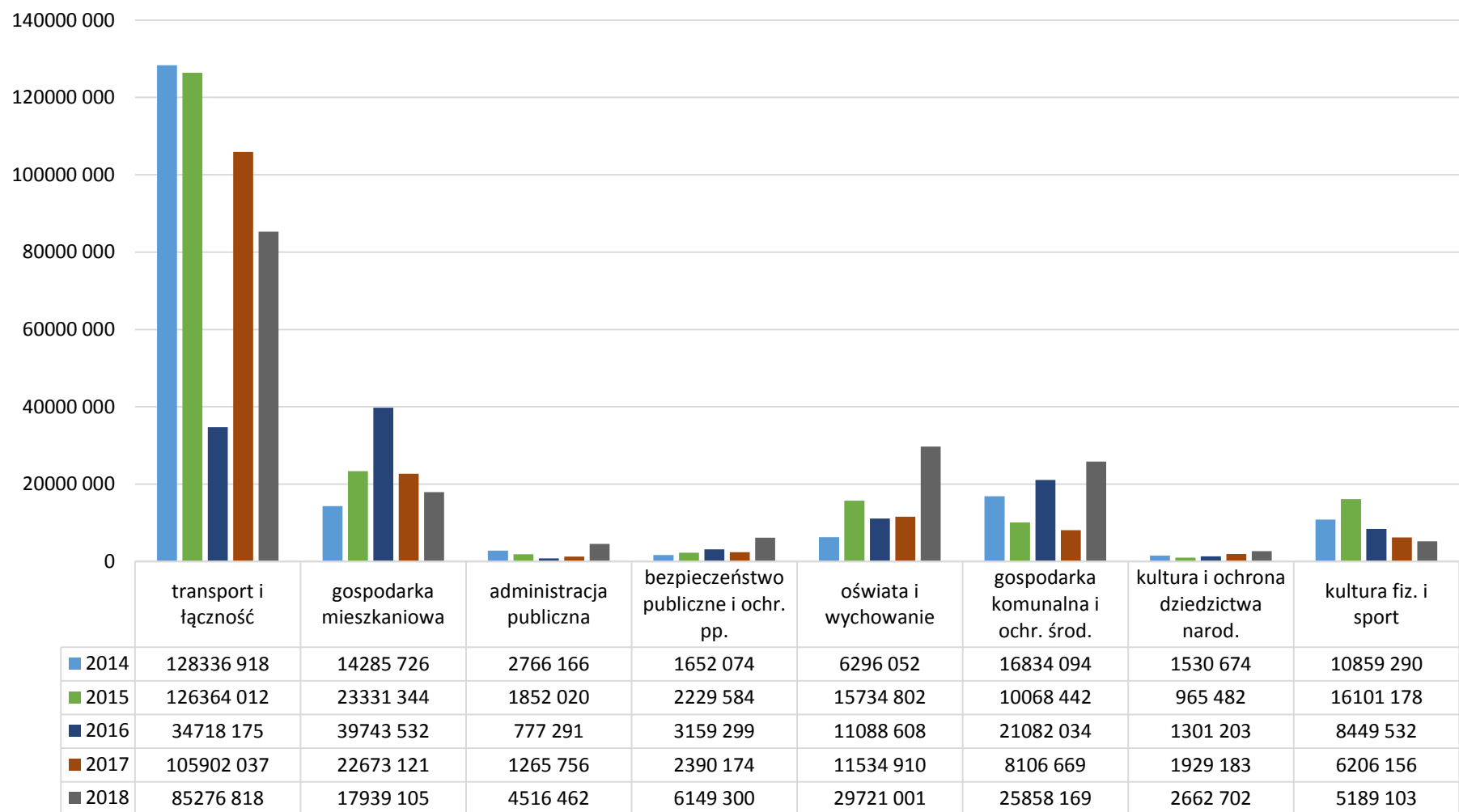
W latach 2014-2018 wydatki inwestycyjne miasta Kielce wzrosły w wartościach nominalnych z 219,0 mln zł w 2014 roku do 220,9 mln zł w 2018 roku. Realnie kwoty te kształtowały się odpowiednio na poziomie 220,1 mln zł do 220,9 mln zł. Tempo wzrostu wydatków inwestycyjnych było niższe od dynamiki wydatków ogółem (o 24 punkty procentowe) i wydatków bieżących (o 29 punktów procentowych). Wielkość wydatków inwestycyjnych w budżecie miasta Kielce ilustruje Rysunek 76, a strukturę wydatków inwestycyjnych miasta Kielce w latach 2014-2018 – Rysunek 77.

Rysunek 76. Wydatki inwestycyjne w budżecie miasta Kielce w latach 2014-2018 (w zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu miasta Kielce.

Rysunek 77. Struktura wydatków inwestycyjnych miasta Kielce w latach 2014-2018 (w zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu miasta Kielce.

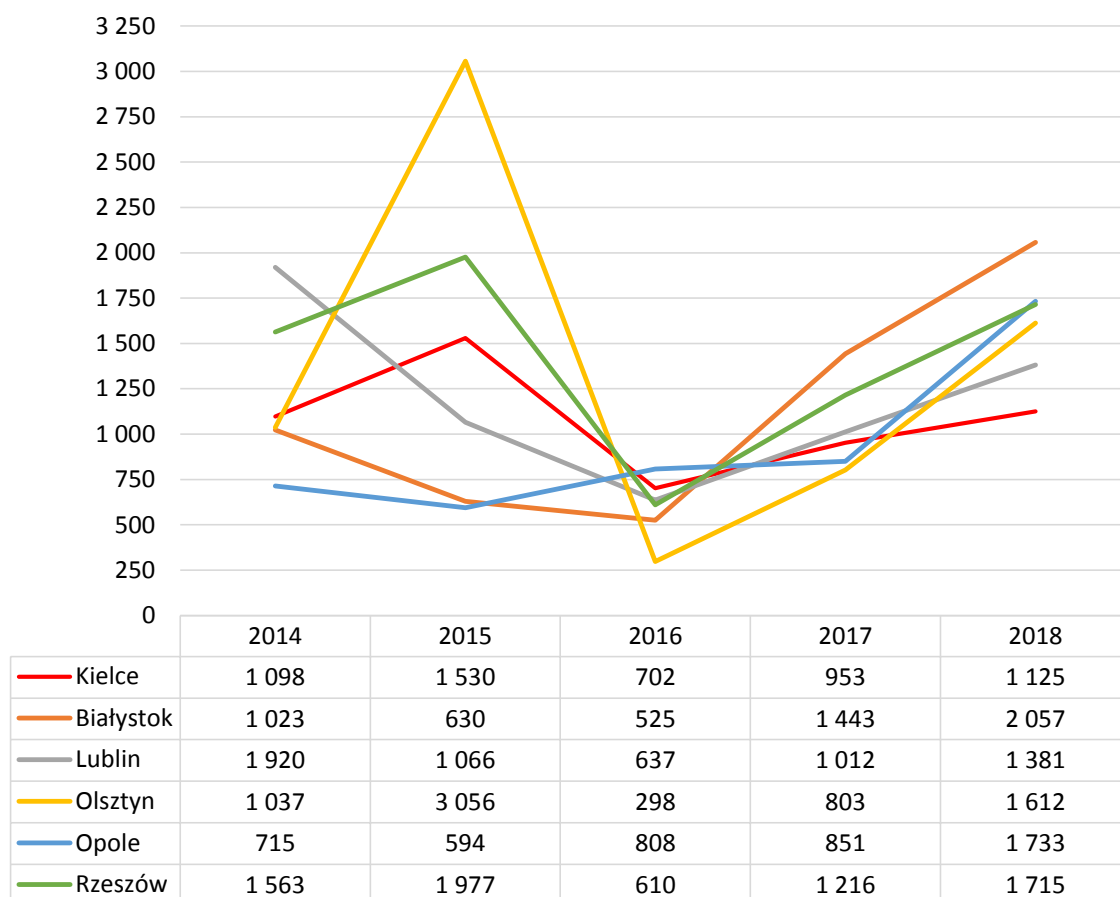
W strukturze wydatków inwestycyjnych budżetu miasta Kielce:

- najwyższe kwoty kierowano na cele transportu, gdzie średniorocznie realizowano 44,0% ogółu wydatków inwestycyjnych. W całym okresie wydatkowano tu 480,6 mln zł;
- drugim kierunkiem inwestowania były zadania w zakresie gospodarki mieszkaniowej. Łączne wydatki poniesione w latach 2014-2018 wyniosły 117,97 mln zł. Średniorocznie na cele gospodarki mieszkaniowej przeznaczano 8,95% wydatków inwestycyjnych miasta;
- inwestycje realizowano także w dziale „Gospodarka komunalna i ochrona środowiska” – wydatkowano tu średniorocznie 8,4% ogółu wydatków inwestycyjnych. W całym okresie zrealizowano wydatki inwestycyjne w kwocie 81,9 mln zł;
- średnioroczny udział inwestycji działu „Oświata i wychowanie” wyniósł 7,1% całości wydatków inwestycyjnych miasta. W wartościach kwotowych wydatki te były w kolejnych latach nierównomierne, a ich ogólna kwota wydatków zamknęła się w analizowanym okresie w kwocie 74,4 mln zł;
- wydatki inwestycyjne działu „Kultura fizyczna i sport” stanowiły 4,4% ogółu wydatków inwestycyjnych budżetu miasta. W całym okresie wydatkowano tu 46,8 mln zł;
- w dziale „Bezpieczeństwo publiczne i ochrona p.poż.” zrealizowano zadania inwestycyjne w łącznej wysokości 15,6 mln zł. Ich udział w całości wydatków inwestycyjnych wyniósł 1,6%;
- wydatki inwestycyjne w zakresie działu „Administracja publiczna” wyniosły 11,2 mln zł, czyli ok. 1% ogółu wydatków inwestycyjnych miasta;
- inwestycje miasta na cele turystyki objęły w latach 2014-2018 0,75% ogółu części majątkowej budżetu. W wartościach kwotowych wyniosły one 10,7 mln zł;
- potrzeby inwestycyjne działu „Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego” zaspokojono w latach 2014-2018 w kwocie 8,4 mln zł. Stanowiło to 0,8% ogółu wydatków inwestycyjnych miasta.

Aktywna polityka inwestycyjna, w tym realizacja dużych projektów inwestycyjnych, przyczynia się do wzrostu lokalnej bazy ekonomicznej i podwyższania konkurencyjności miasta. Dla porównania aktywności inwestycyjnej badanych miast Rysunek 78

przedstawia wartości wskaźnika wielkości wydatków inwestycyjnych na mieszkańca w badanej grupie miast w latach 2014-2018.

Rysunek 78. Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem w badanej grupie miast w latach 2014-2018 (w zł na mieszkańca)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W grupie badanych miast dokonano obliczenia wartości średniorocznej wskaźnika wydatków inwestycyjnych na mieszkańca (dla okresu 2014-2018). Jego najwyższa wartość cechuje Rzeszów (1416 zł), a następnie Olsztyn (1361 zł), Lublin (1203 zł), Białystok (1136 zł), Kielce (1081 zł) i Opole (940 zł). Kielce w badanej grupie należą więc do miast o najniższym poziomie wydatków inwestycyjnych w przeliczeniu na mieszkańca.

Analizy historyczne dynamiki i struktury wydatków budżetu miasta Kielce wykazały zarówno tendencje pozytywne jak i negatywne. Wśród pozytywnych należy wskazać na:

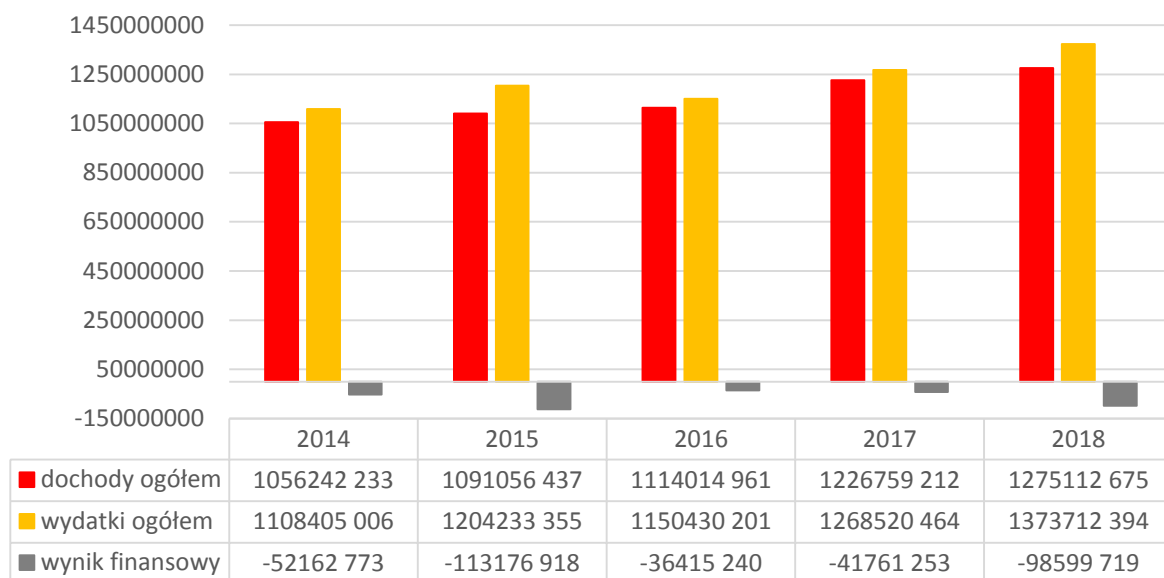
- nominalny i realny wzrost wartości wydatków ogółem. Tworzy to podstawy do poprawy zaspokajania ilościowych i jakościowych potrzeb zgłaszanych przez społeczność i gospodarkę lokalną oraz kształtowania procesów rozwoju;
- realizacje projektów inwestycyjnych współfinansowanych funduszami Unii Europejskiej;
- finansowanie zadań bieżących i inwestycyjnych w stosunkowo stabilnych proporcjach, ale tylko w wybranych podokresach badanego przedziału czasowego. Przeprowadzone analizy pozwalają wskazać także niekorzystne tendencje w wydatkach budżetowych miasta Kielce. Wśród nich można wymienić:

- niską dynamikę przyrostu wydatków majątkowych wynikającą z uwarunkowań makroekonomicznych jak i lokalnych;
- zbyt wysoką dynamikę przyrostu wydatków na usługi społeczne, w tym oświatowe, zwłaszcza w relacji do wysokości dochodów uzyskiwanych z subwencji oświatowej;
- realizacje zadań w wartościach przekraczającej własny potencjał finansowy;
- pogarszające się proporcje alokacji środków budżetowych na wydatki bieżące i majątkowe (na niekorzyść tych drugich), co może mieć wpływ na kierunki i tempo procesów rozwoju;
- koncentrację wydatków inwestycyjnych w jednym dziale („Transport i łączność”), co przy ograniczonych możliwościach realizacji wydatków bieżących może skutkować pogłębianiem się luki ilościowej i jakościowej w innych sferach funkcjonowania miasta.

W obecnej sytuacji finansowej miasta Kielce wskazanym jest wypracowanie długookresowych proinwestycyjnych proporcji podziału środków budżetowych. Towarzyszyć temu powinien umiejętny montaż finansowy zadań, bazujący na własnych i zewnętrznych źródłach finansowania.

Wynik finansowy budżetu i zadłużenie miasta Kielce. Rysunek 79 przedstawia wielkość wydatków budżetowych na tle dochodów miasta w latach 2014-2018. W gospodarce finansowej Kielc w każdym roku badanego okresu notowano deficyt budżetowy. Jego najwyższy poziom cechował lata: 2015 (-113,2 mln zł) i 2018 (-98,6 mln zł), a najniższy rok 2016 (-36,4 mln zł). W żadnym roku badanego okresu zanotowany bądź planowany poziom deficytu budżetowego nie stanowił zagrożenia utraty płynności finansowej miasta.

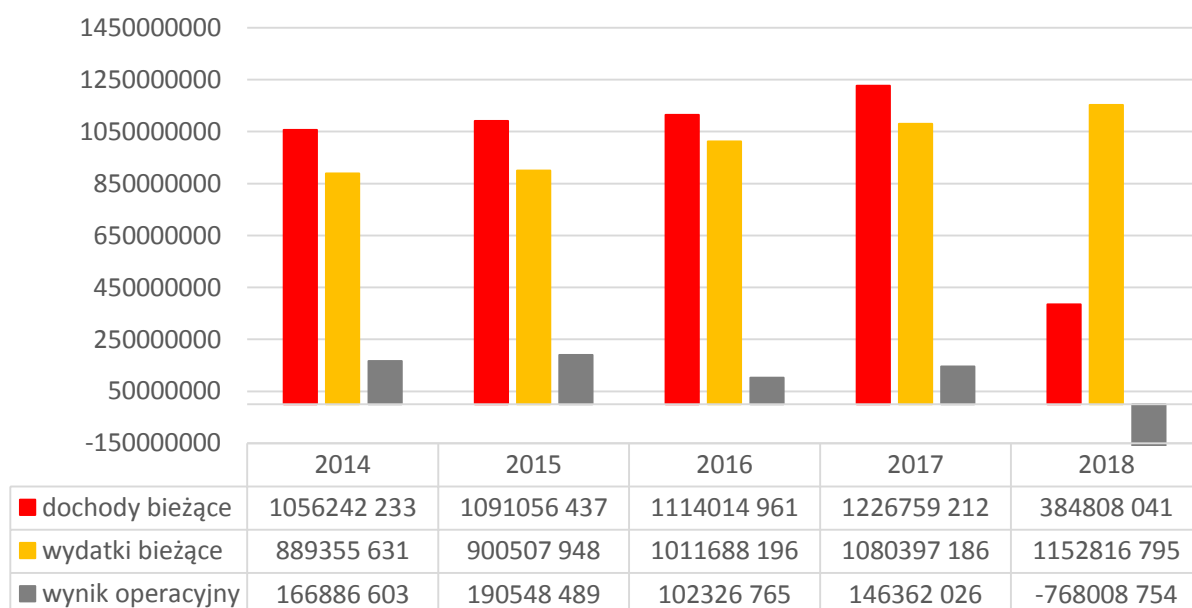
Rysunek 79. Wynik finansowy miasta Kielce w latach 2014-2018 (w zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu miasta Kielce.

Drugą płaszczyzną badań wyniku gospodarki finansowej jest ustalenie wyniku operacyjnego JST. Obrazuje on element oceny własnego potencjału rozwojowego miasta – Rysunek 80.

Rysunek 80. Wynik operacyjny gminy Kielce w latach 2014-2018 (w zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu miasta Kielce.

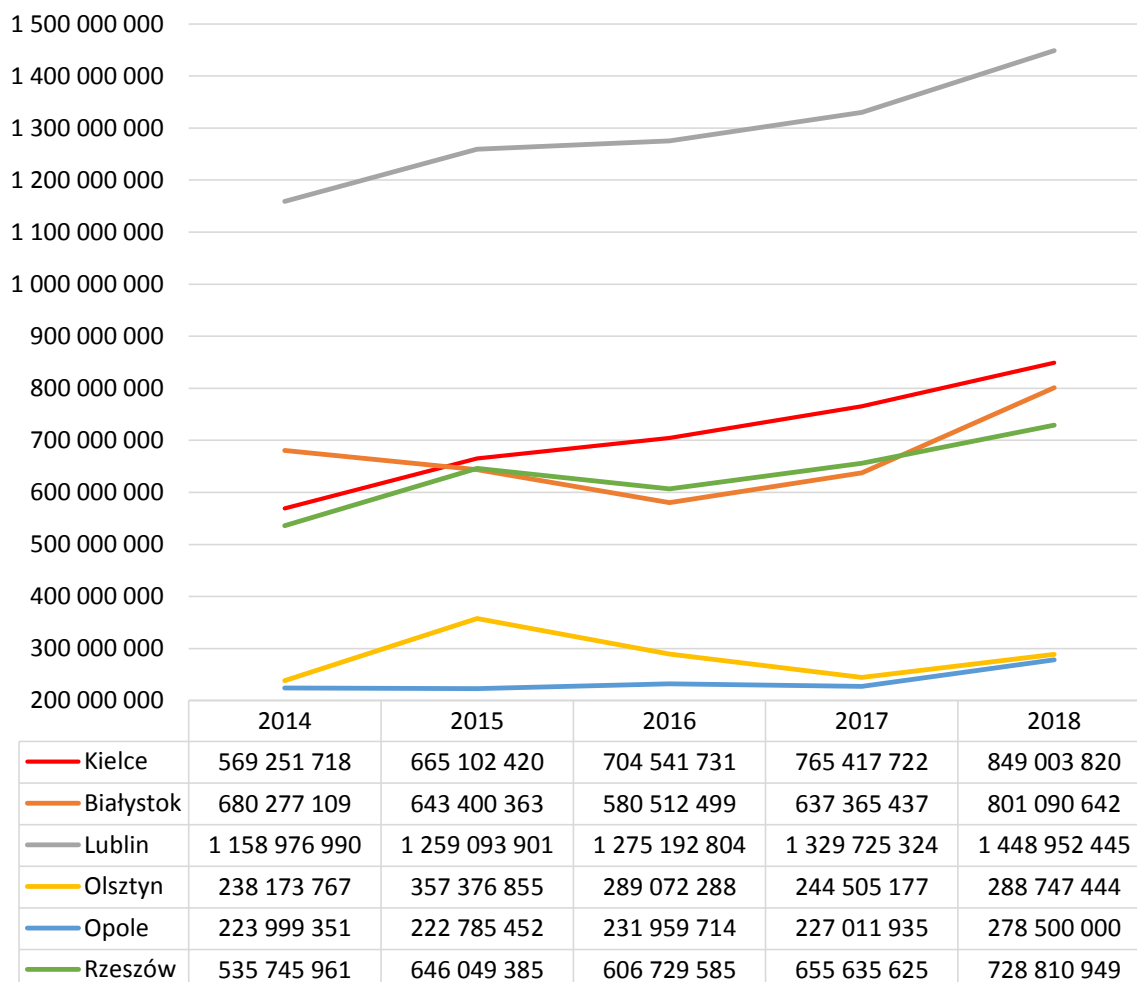
W każdym kolejnym roku w budżetach miasta Kielce notowano dodatni wynik operacyjny. Poziom nadwyżki operacyjnej był zróżnicowany w kolejnych latach badanego okresu – najniższą wartość notowano w roku 2018 (28,9 mln zł). Najwyższy dodatni wynik operacyjny notowano w latach 2014 i 2016 – przekraczał on nieco 61 mln zł.

Jak wynika z powyżej zaprezentowanych danych, miasto Kielce w każdym analizowanym roku wypracowało nadwyżkę operacyjną. Oznacza to, że miasto realizując zadania, nie przekroczyło swojego własnego potencjału finansowego. Spadek wartości nadwyżki operacyjnej świadczyłby o obniżeniu możliwości finansowania zadań rozwojowych.

W latach 2014-2018 miasto Kielce prowadziło zróżnicowaną politykę kredytową. W badanym okresie zadłużenie miasta wzrosło z 569,2 mln zł do 849,0 mln zł. Koszty obsługi zadłużenia zwiększyły się z 16,7 mln zł w 2014 roku do 19,9 mln zł w 2018 roku. Władze miasta Kielce zaciągały zobowiązania dłużne na cele finansowania zadań inwestycyjnych. Częściowo wynikało to z konieczności zapewnienia wkładu własnego w finansowaniu projektów unijnych.

W przyszłości dla realizacji dużych programów inwestycyjnych, zasadnym będzie racjonalne korzystanie z instrumentów dłużnych. Mogą one stanowić element montażu finansowego projektów. Wysokość zadłużenia powinna wynikać z analizy alternatywnych scenariuszy finansowania zadań oraz szacowania bezpiecznego poziomu zadłużenia (zapadalności długu w stosunku do możliwości jego spłaty). Na tej podstawie powinien nastąpić racjonalny dobór instrumentów dłużnych (stosownie do bieżącej i przyszłej kondycji finansowej oraz wielkości planowanych zadań inwestycyjnych). Rysunek 81 przedstawia poziom zadłużenia miasta Kielce w latach 2014-2018 na tle porównywanych miast.

Rysunek 81. Zadłużenie miasta Kielce na tle wybranych miast na prawach powiatu w latach 2014-2018 (w zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W grupie badanych miast w 2018 roku najwyższy poziom zadłużenia cechował: Lublin (1,44 mld zł), Kielce (849 mln zł), Białystok (801 mln zł) i Rzeszów (729 mln zł). Najmniej zadłużonymi miastami były: Olsztyn (289 mln zł) i Opole (279 mln zł).

W okresie 2014-2018 najwyższą dynamikę przyrostu zadłużenia zanotowano w: Kielcach (+49,1%), a następnie w: Rzeszowie (+36,0%), Lublinie (25,0%), Opolu (24,3%) i Olsztynie (+21,2%) i Białymstoku (+17,8%).

Analiza wskaźnikowa. Istotnym dopełnieniem analizy budżetu miasta Kielce w latach 2011-2018 jest przeprowadzenie analizy wskaźnikowej. Jej celem jest ocena trendów w sytuacji finansowej miasta.

1) Wskaźnik dynamiki przyrostu dochodów ogółem i w relacji do wydatków bieżących:

$$WDDoWb = \frac{Do}{Wb} * 100 \text{ lub } WDWbDo = \frac{Wb}{Do} * 100$$

gdzie:

WDDoWb – wskaźnik pokrycia wydatków bieżących dochodami ogółem,

WDWbDo – wskaźnik relacji wydatków bieżących do dochodów ogółem,

Do – dochody ogółem,

Wb – wydatki bieżące.

Jest to wskaźnik pokrycia wydatków bieżących dochodami ogółem lub jego odwrotnej formuły wskaźnika relacji wydatków bieżących do dochodów ogółem. Ukazuje on w jakim stopniu wydatki bieżące obciążają dochody ogółem oraz, badając jego zmiany w czasie, jakie jest tempo zmian obydwu tych wielkości. Szybsze tempo zmian wydatków bieżących w stosunku do dochodów ogółem skutkuje obniżeniem własnego potencjału rozwojowego. Pośrednio wskaźnik ten informuje o kosztach realizacji zadań bieżących, wskazując zasadność podjęcia działań racjonalizujących.

Tabela 16. Wskaźnik dynamiki przyrostu dochodów ogółem i w relacji do wydatków bieżących w budżecie miasta Kielce w latach 2010-2018

wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014
dochody ogółem	918 231 333	1 029 867 885	981 581 511	1 025 474 412	1 056 242 233
wydatki bieżące	760 272 926	803 263 527	834 790 366	848 957 435	889 355 631
WDDoWb	120,78	128,21	117,58	120,79	118,76
WDWbDo	82,80	78,00	85,05	82,79	84,20
wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	
dochody ogółem	1 091 056 437	1 114 014 961	1 226 759 212	1 275 112 675	
wydatki bieżące	900 507 948	1 011 688 196	1 080 397 186	1 152 816 795	
WDDoWb	121,16	110,11	113,55	110,61	
WDWbDo	82,54	90,81	88,07	90,41	

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu miasta Kielce.

Poziom badanego wskaźnika wykazuje zmienność w czasie. Najbardziej korzystna relacja cechuje 2015 rok, a najmniej lata 2016 i 2018. Tendencja zmian wskaźnika w czasie jest niekorzystna z punktu widzenia możliwości kształtowania potencjału rozwojowego miasta (spadek wartości wskaźnika WDDoWb w czasie).

2) *Wskaźnik samodzielności finansowej (Wsf):*

$$Wsf = \frac{Dw}{Wo} * 100$$

gdzie:

Dw – dochody własne budżetu,

Wo – wydatki ogółem budżetu.

Poziom wskaźnika informuje w jakim stopniu dochody własne, obrazujące lokalny potencjał społeczno-gospodarczy, pokrywają wydatki budżetowe. Im wyższa jest jego wartość, tym większa jest samodzielność finansowa JST. Wysoki udział dochodów własnych sprzyja trafności planowania finansowego, daje też możliwość racjonalnego kształtowania spłaty i obsługi kosztów zadłużenia. Zmienność wartości wskaźnika nie może być interpretowana jako poprawa lub pogorszenie sytuacji finansowej JST, lecz jako zmniejszenie lub zwiększenie uzależnienia budżetu od zewnętrznych źródeł finansowania. Wskaźnik ten jest użyteczny dla celów analitycznych w doborze różnych źródeł finansowania zadań, w tym wykorzystania instrumentów dłużnych.

Tabela 17. Wskaźnik samodzielności finansowej miasta Kielce w latach 2014-2018

wyszczególnienie	2014	2015	2016	2017	2018
dochody własne	548 539 402	575 694 417	599 920 524	616 706 517	667 799 245
wydatki ogółem	1 108 405 006	1 204 233 355	1 150 430 201	1 268 520 464	1 373 712 394
Wsf	49,49	47,81	52,15	48,62	48,61

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu miasta Kielce.

Poziom wskaźnika w kolejnych latach jest stosunkowo stabilny. Najkorzystniejsza relacja cechuje 2016 rok, najmniej korzystna – 2015 rok. Różnice skrajnych lat sięgają 2 punktów procentowych.

3) *Wskaźnik samofinansowania inwestycji (Wsi):*

$$Wsi = \frac{No + Dm}{Wm}$$

gdzie:

No – nadwyżka operacyjna,

Dm – dochody majątkowe,

Wm – wydatki majątkowe.

Wartość tego wskaźnika obrazuje własny potencjał finansowy, który może być wykorzystany w procesie finansowania inwestycji. Wskazuje on na zdolność budżetu do

finansowania inwestycji środkami własnymi budżetu. Im wyższa wartość wskaźnika, tym mniejsze ryzyko utraty płynności finansowej – w związku z nadmiernymi kosztami obsługi zadłużenia. Wskaźnik nie powinien być analizowany w oderwaniu od innych mierników, a w szczególności relacji nadwyżki operacyjnej do dochodów operacyjnych oraz udziału wydatków majątkowych w wydatkach ogółem.

Tabela 18. Wskaźnik samofinansowania inwestycji miasta Kielce w latach 2014-2018

wyszczególnienie	2014	2015	2016	2017	2018
nadwyżka operacyjna	52 563 509	61 515 191	51 991 640	44 044 259	28 930 052
dochody majątkowe	114 323 094	129 033 298	50 335 125	102 317 767	93 365 827
wydatki majątkowe	219 049 376	303 725 407	138 742 006	188 123 279	220 895 599
Wsi	0,762	0,627	0,738	0,778	0,554

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu miasta Kielce.

Poziom wskaźnika w Kielcach ma charakter zmienny w poszczególnych latach. Najkorzystniejszy jego wymiar cechuje lata 2017 i 2014, najmniej korzystny – rok 2018. Ma to związek z poziomem nadwyżki operacyjnej generowanej w kolejnych latach i skutecznością polityki władz w pozyskiwaniu dochodów majątkowych.

4) *Wskaźnik finansowania wydatków budżetowych długiem (Wfd):*

Kolejny ze wskaźników obrazuje stopień uzależnienia danej jednostki samorządu terytorialnego od dochodów zwrotnych pozyskiwanych w formie kredytów, pożyczek lub emisji obligacji komunalnych. Można go zapisać w następującej postaci:

$$Wfd = \frac{Zd}{Wo} * 100$$

gdzie:

Zd – dług zaciągnięty na finansowanie wydatków budżetu w danym roku,

Wo – wydatki ogółem budżetu.

Wskaźnik ten obrazuje poziom uzależnienia JST od zewnętrznych źródeł finansowania o charakterze zwrotnym. Wzrastająca wartość wskaźnika oznacza zwiększenie stopnia uzależnienia od zewnętrznych źródeł finansowania (dłużnych). Jego stosowanie jest zasadne zwłaszcza przy realizacji projektów inwestycyjnych przekraczających własny potencjał budżetowy. Bez zasilania z zewnątrz zadania te zostałyby zaniechane lub przesunięte na okres późniejszy. Kształtowanie się wartości wskaźnika w kolejnych okresach jest interpretowane jako zmniejszenie lub zwiększenie

stopnia uzależnienia budżetu od zewnętrznych źródeł finansowania o charakterze dłużnym.

Tabela 19. Wskaźnik finansowania wydatków budżetowych długiem dla miasta Kielce w latach 2014-2018

wyszczególnienie	2010	2015	2016	2017	2018
zadłużenie	569 251 718	665 102 420	704 541 731	765 417 722	849 003 820
wydatki ogółem	1 108 405 006	1 204 233 355	1 150 430 201	1 268 520 464	1 373 712 394
Wfd	51,36	55,23	61,24	60,34	61,80

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu miasta Kielce.

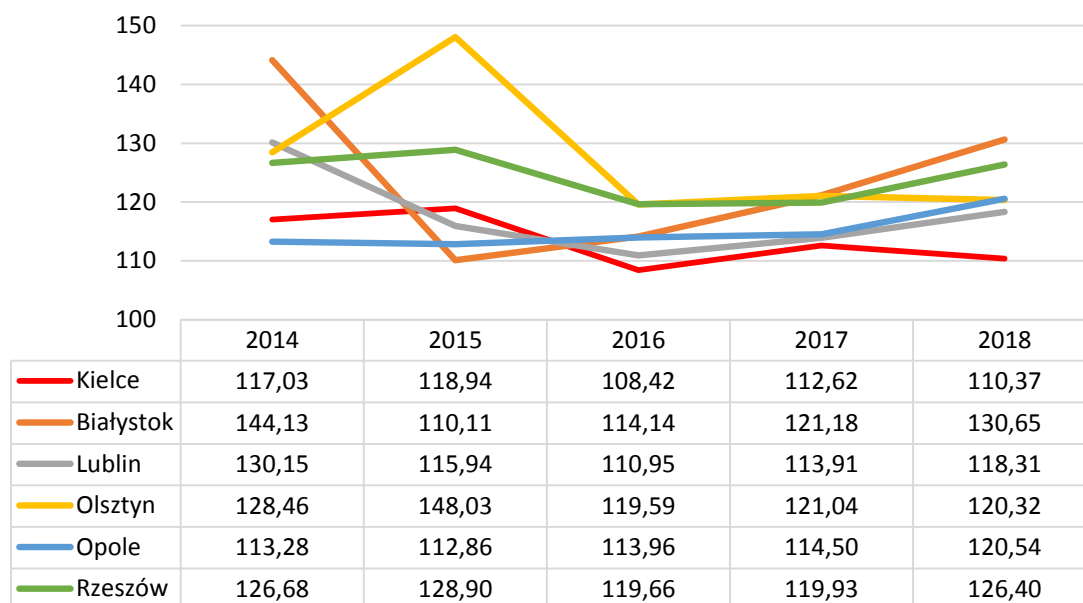
W badanym przedziale czasowym poziom przedmiotowego wskaźnika wzrósł z 51,4 do 61,8. Wzrastająca wartość wskaźnika oznacza zwiększenie stopnia uzależnienia od zewnętrznych źródeł finansowania (dłużnych). W takiej sytuacji wskazanym jest podejmowanie działań prowadzących do wzrostu efektywności gospodarki budżetowej miasta – zarówno w kierunku zwiększania poziomu dochodów budżetowych, jak i racjonalizacji wydatków budżetowych.

Druga część analiz wskaźnikowych obejmuje porównanie wskaźników obliczonych dla miasta Kielce z ich wartością w innych porównywanych w badaniu miastach. Przedział czasowy obejmuje tu lata 2014-2018.

Ad. 1) Wskaźnik dynamiki przyrostu dochodów ogółem i w relacji do wydatków bieżących:

Przedstawione wyniki obliczeń wykazują niekorzystną sytuację Kielc w zestawieniu z pozostałymi badanymi miastami. W 2018 roku poziom wskaźnika stolicy województwa świętokrzyskiego przyjmuje najniższą wartość w całej grupie – Rysunek 82.

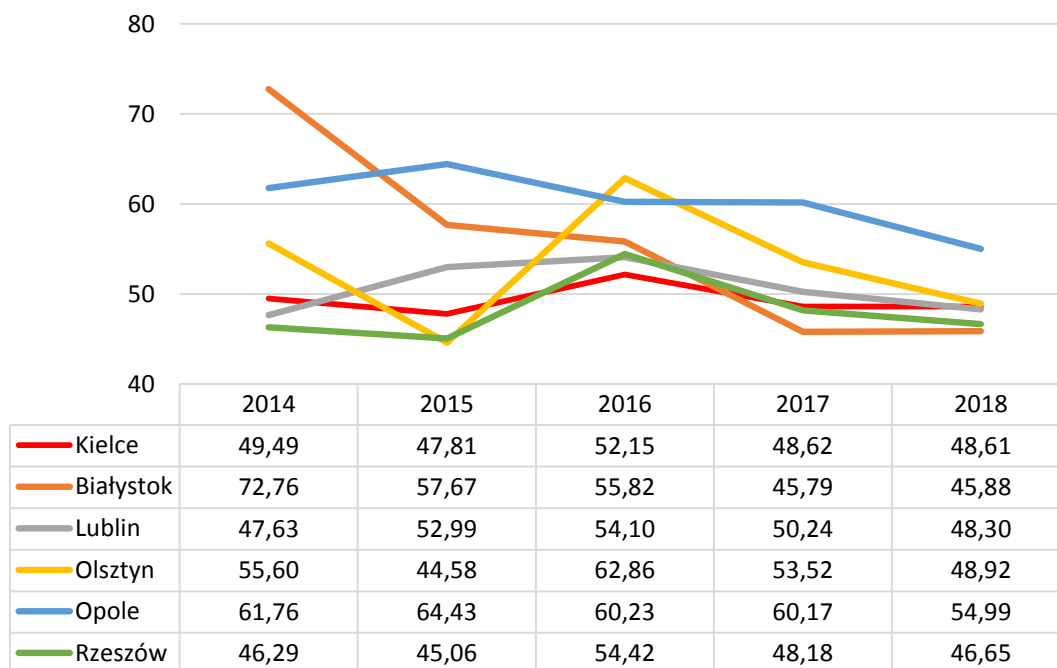
Rysunek 82. Wskaźnik dynamiki przyrostu dochodów ogółem i w relacji do wydatków bieżących w badanych miastach w latach 2014-2018

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Ad. 2) Wskaźnik samodzielności finansowej (Wsf)

Rysunek 83. Wskaźnik samodzielności finansowej dla porównywanej grupy miast w latach 2014-2018

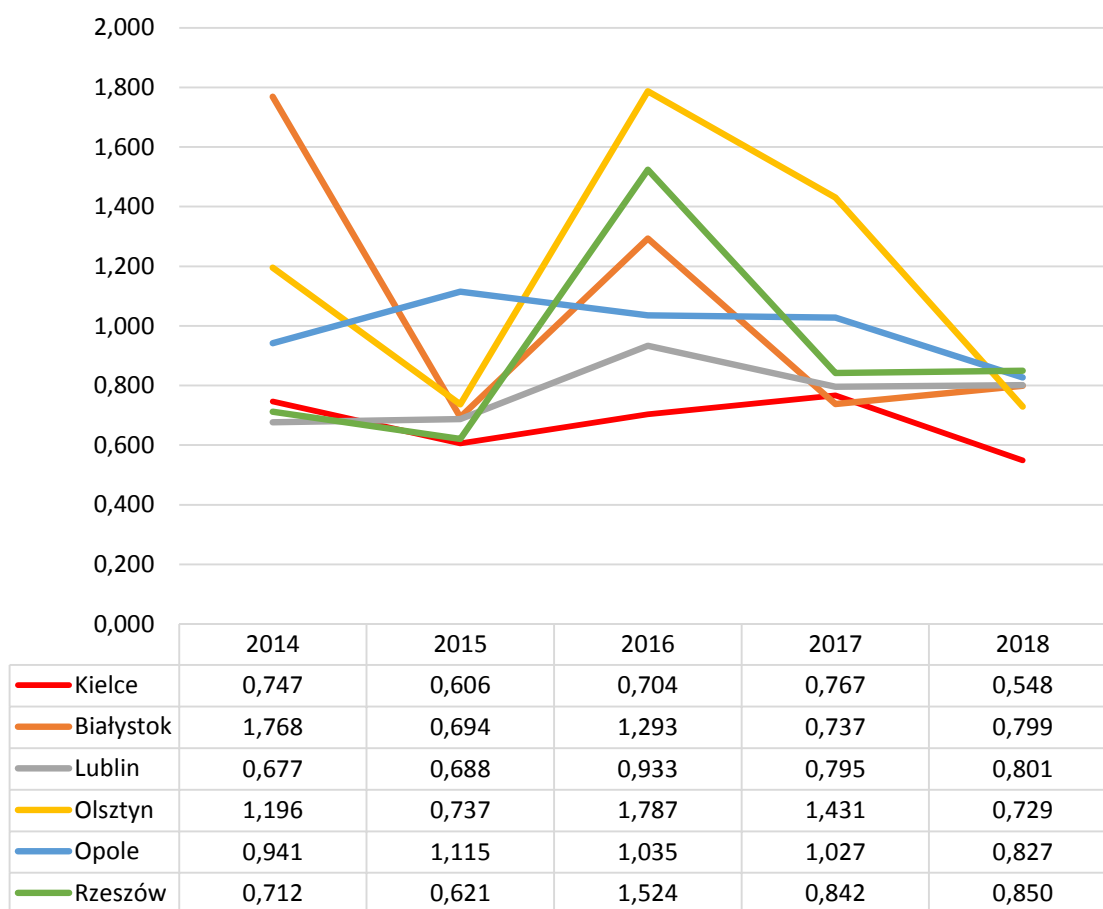

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Wskaźnik samodzielności finansowej dla miasta Kielce wynosi w 2018 roku 48,61. Mniej korzystne wartości cechują Białystok i Rzeszów, zbliżone Lublin i Olsztyn, a zdecydowanie wyższe tylko Opole.

Ad. 3) Wskaźnik samofinansowania inwestycji (Wsi)

Rysunek 84. Wskaźnik samofinansowania inwestycji wybranych miast w latach 2014-2018

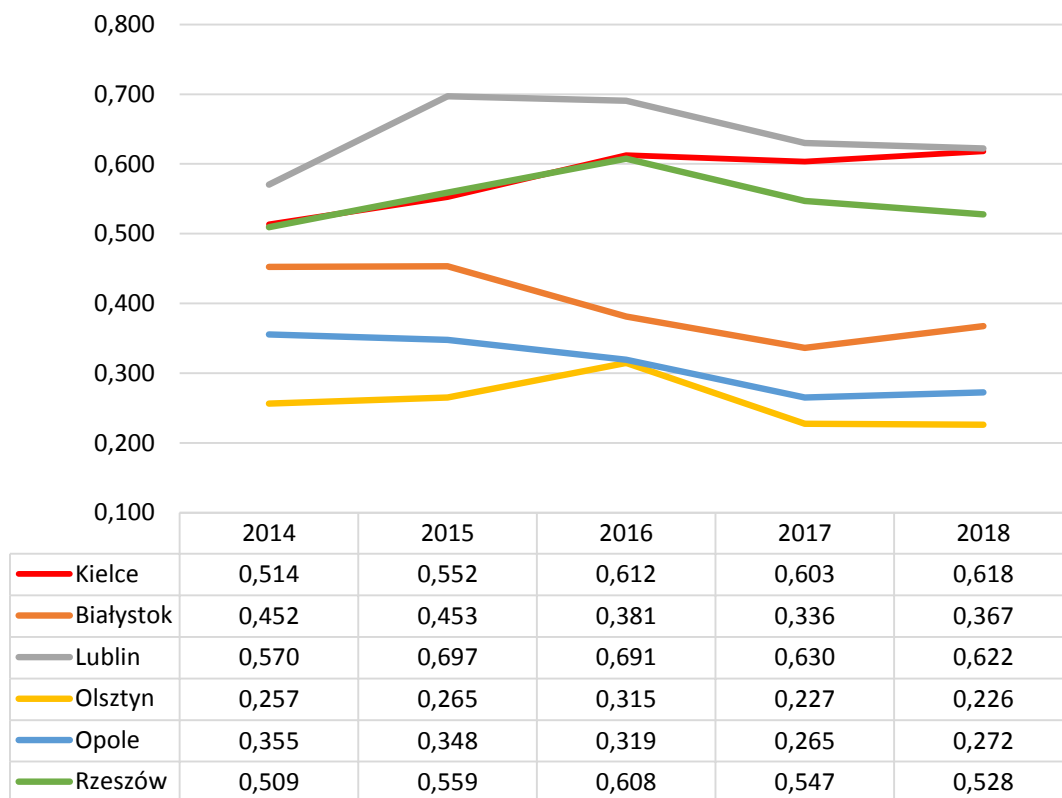

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Wskaźnik samofinansowania inwestycji obliczony dla badanych miast wykazuje zdecydowanie najniższy poziom w Kielcach. W 2018 roku różnice w zestawieniu z innymi jednostkami są duże. Oznacza to, że Kielce ze wszystkich badanych miast mają najmniejszą zdolność do finansowania procesów rozwoju.

Ad. 4) Wskaźnik finansowania wydatków budżetowych długiem (Wfd):

Rysunek 85. Wskaźnik finansowania wydatków budżetowych długiem dla wybranej grupy miast w latach 2014-2018

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W badanej grupie najmniej korzystny poziom wskaźnika w 2018 roku cechuje Lublin, Kielce i Rzeszów. W najlepszej sytuacji są Olsztyn i Opole.

Podsumowanie i wnioski. Z analizy danych za lata 2014-2018 wynika, że Kielce cechuje szereg niekorzystnych zjawisk mających wpływ na rozwój gospodarczy. W badanym okresie brak jest wzrostu liczby podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności. Dotychczas także w niewielkim stopniu dostrzegane są korzyści dla miasta związane z turystyką medyczną, mimo że miasto charakteryzuje się dużym odsetkiem podmiotów działających w obszarze opieki zdrowotnej, a turystyka zdrowotna i prozdrowotna jest jednym z obszarów Inteligentnych Specjalizacji. Miasto w większości podporządkowało turystykę pod Targi Kielce i podkreślany jest korzystny wpływ turystyki biznesowej na rozwój Kielc.

W analizowanych latach 2014-2018 w Kielcach nie odnotowano kluczowych inwestycji mających wpływ na rozwój gospodarczy miasta, ponadto miasto charakteryzuje się niskim współczynnikiem inwestycji zagranicznych. W celu pozyskania inwestorów zagranicznych miasto powinno nawiązać ścisłą współpracę z KOF, ponieważ samo nie dysponuje terenami inwestycyjnymi, które mogłyby skłonić inwestorów do zainwestowania na terenie miasta. Kielce powinny stworzyć korzystne warunki dla inwestowania przedsiębiorstw, które już prowadzą działalność na jego terenie.

W badanym okresie 2014-2018 w Kielcach rozpoczęto łącznie realizację 301 projektów, z których 56 dotyczyło badań, rozwoju i innowacji (ogółem najwięcej projektów uruchomiono w 2017 roku, a w zakresie innowacji i rozwoju – w 2018 roku). Wartość projektów współfinansowanych z Funduszy Strukturalnych UE uruchomionych w Kielcach (na 1000 mieszkańców) w żadnym z analizowanych lat nie należała do najwyższych w odniesieniu do miast referencyjnych.

Liczba zgłoszeń patentowych z Kielc w latach 2014-2018 wyniosła łącznie 227, a liczba nadań praw wyłącznych do czerpania korzyści z wynalazków, które były przedmiotem wcześniejszych zgłoszeń – 125 (ponad połowa wszystkich zgłoszeń i nadań pochodziła z Uniwersytetu Jana Kochanowskiego i Politechniki Świętokrzyskiej). Na tle miast referencyjnych Kielce wypadły średnio, odnotowując od 2016 roku spadek liczby patentów. W Kielcach zidentyfikowano 18 instytucji otoczenia biznesu, najwięcej w tej grupie było: stowarzyszeń przedsiębiorców oraz ośrodków wspierania przedsiębiorczości.

Wśród priorytetów polityki finansowej i gospodarki budżetowej miasta Kielce na najbliższe lata należy wymienić:

- możliwe pełne wykorzystanie potencjału dochodowego gminy przy konstrukcji założeń budżetów kolejnych;
- prowadzenie stałych analiz finansowych mających na celu racjonalizację wydatków bieżących;
- zachowanie racjonalnego poziomu wydatków inwestycyjnych, wykorzystanie w ich finansowaniu zewnętrznych źródeł finansowania, stosownie do możliwości finansowych gminy oraz jej zdolności kredytowej;
- umiejętny montaż finansowy inwestycji, wykorzystujący zewnętrzne źródła finansowania, racjonalne wykorzystanie instrumentów rynku dłużnego, z

umiejętnym doбором okresu zapadalności stosownie do własnego potencjału finansowego gminy;

- doskonalenie procesu planowania finansowego, stopniowe wprowadzanie zintegrowanych instrumentów zarządzania strategicznego;
- koordynacja polityki finansowej, inwestycyjnej, przestrzennej i społecznej;
- ustalenie długookresowych proinwestycyjnych proporcji podziału środków budżetowych, w szczególności planowanych wydatków bieżących i inwestycyjnych;
- dążenie do pozyskiwania środków finansowych z Funduszy Unii Europejskiej;
- stałe monitorowanie płynności finansowej i zdolności kredytowej gminy.

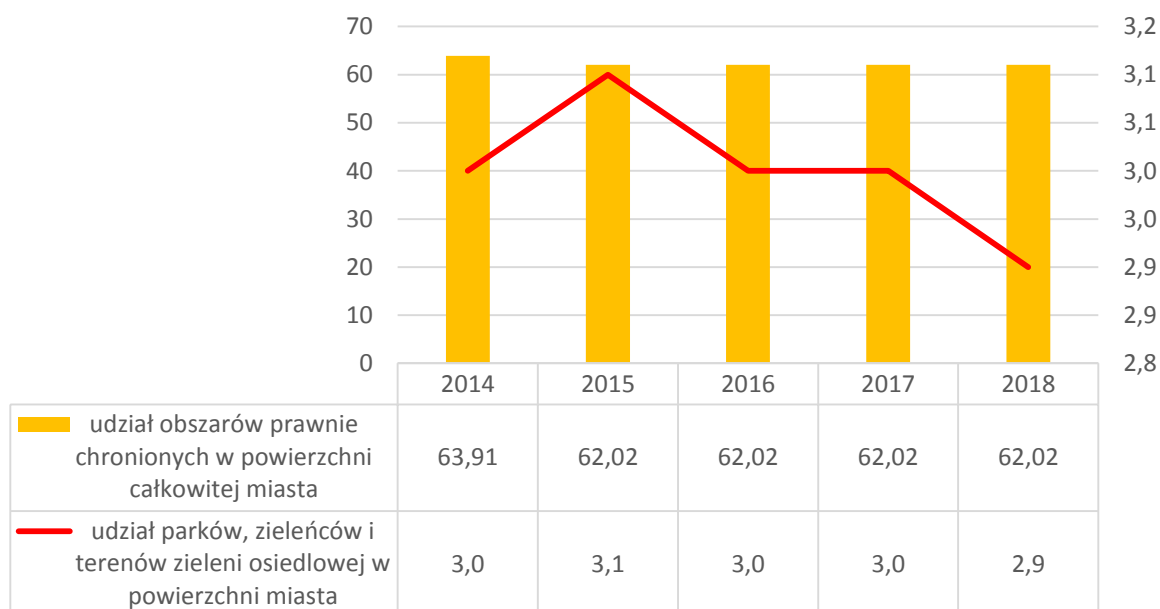
Realizacji tych wyzwań będzie w dłuższym okresie sprzyjać wypracowanie prorozwojowej, zyskującej szeroką akceptację strategii zarządzania miastem.

4. ANALIZA I DIAGNOZA WSKAŹNIKÓW ŚRODOWISKOWYCH I ZWIĄZANYCH Z ŁADEM PRZESTRZENNYM

4.1. System przyrodniczy miasta

W mieście Kielce w latach 2014-2018 tereny parków, zieleńców i zieleni osiedlowej nieznacznie zmniejszyły się – o 0,1 punktu procentowego do poziomu 2,9% powierzchni miasta. W 2017 roku w mieście Kielce na 100 tys. mieszkańców przypadało 164 ha terenów zielonych.⁵⁷ Odsetek obszarów prawnie chronionych w powierzchni miasta spadł w 2015 roku i od tego momentu utrzymuje się na stałym poziomie równym 62,02% ogółu powierzchni (co związane jest ze szczególnymi walorami przyrodniczo-geologicznymi Kielc) – Rysunek 86. Na tle miast referencyjnych wybranych do porównania, Kielce bardzo wyróżniają się pod względem udziału obszarów prawnie chronionych w powierzchni miasta ogółem – w 2018 roku odsetek ten stanowił 62% podczas gdy w drugim pod względem tego wskaźnika Olsztynie – tylko 17%. Parków, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej było w Kielcach mniej niż w pierwszym pod tym względem Olsztynie (2,9% wobec 5,4%) – Rysunek 87.

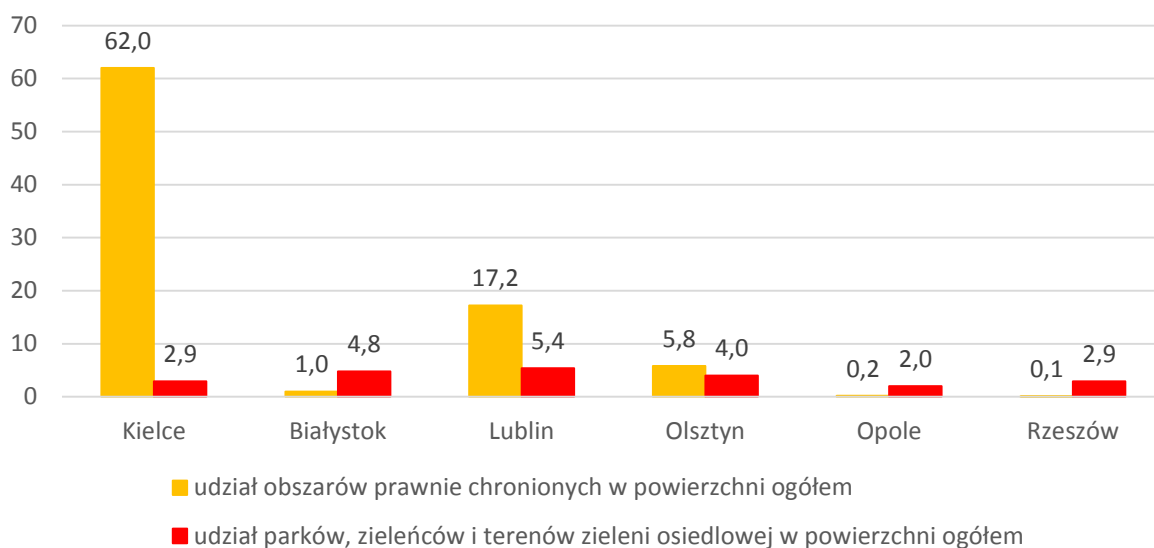
Rysunek 86. Udział parków, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej oraz obszarów prawnie chronionych w powierzchni całkowitej miasta Kielce w latach 2014-2018 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

⁵⁷ Raport Zrównoważonego Rozwoju Miasta Kielce 2017 na potrzeby opracowania: Ramowej Strategii Kielce Smart City 2030+, s. 40.

Rysunek 87. Udział obszarów prawnie chronionych oraz parków, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej w powierzchni całkowitej w mieście Kielce na tle wybranych miast w 2018 roku (w %)

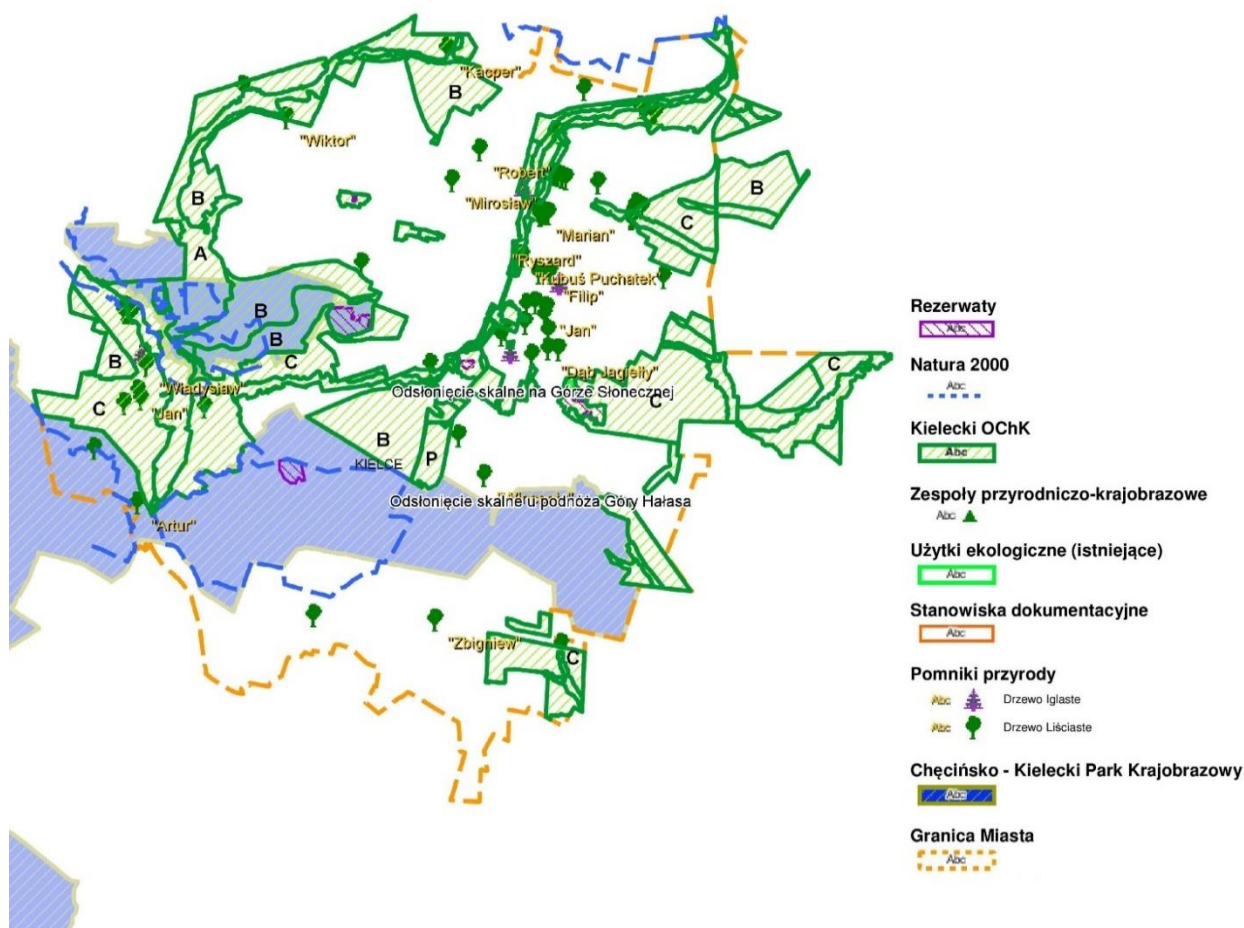

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Na terenie miasta Kielce znajdują się fragmenty Chęcińsko-Kieleckiego Parku Krajobrazowego, Chęcińsko-Kieleckiego Obszaru Chronionego Krajobrazu i całość Kieleckiego Obszaru Chronionego Krajobrazu, 4 rezerваты przyrody nieożywionej (Kadzielnia, Wietrznia, Ślichowice, Biesak-Białogon), rezerwat krajobrazowy (Karczówka), zespół przyrodniczo-krajobrazowy (Grabina-Dalnia), 2 stanowiska dokumentacyjne („Odsłonięcia skalne na Górze Słonecznej” i „Odsłonięcie skalne u podnóża Góry Hałas”) i użytek ekologiczny („Glinianki” – zbiornik wodny). W samych Kielcach zlokalizowanych jest 5 rezerwatów, w tym 4 geologiczne (wymienione wcześniej), dzięki czemu miasto nosi miano „raju geologicznego pod gołym niebem” i stanowi unikat na skalę europejską. W granicach miasta Kielce znajdują się fragmenty 3 obszarów Natura 2000, tj.: specjalne obszary ochrony siedlisk „Dolina Bobrzy”, „Ostoja Wierzejska” i „Wzgórze Chęcińsko-Kieleckie” (Rysunek 88). W Kielcach odnotowano występowanie 29 chronionych siedlisk przyrodniczych oraz ponad 150 gatunków roślin zaliczonych do rzadkich, zagrożonych lub ginących w skali regionu lub kraju.⁵⁸

⁵⁸ Plan adaptacji do zmian klimatu Miasta Kielce do roku 2030. Wczujmy się w klimat, Kielce, Warszawa 2018, s. 22.

Rysunek 88. Obszary i obiekty przyrodnicze objęte ochroną prawną w mieście Kielce – stan na marzec 2020 rok

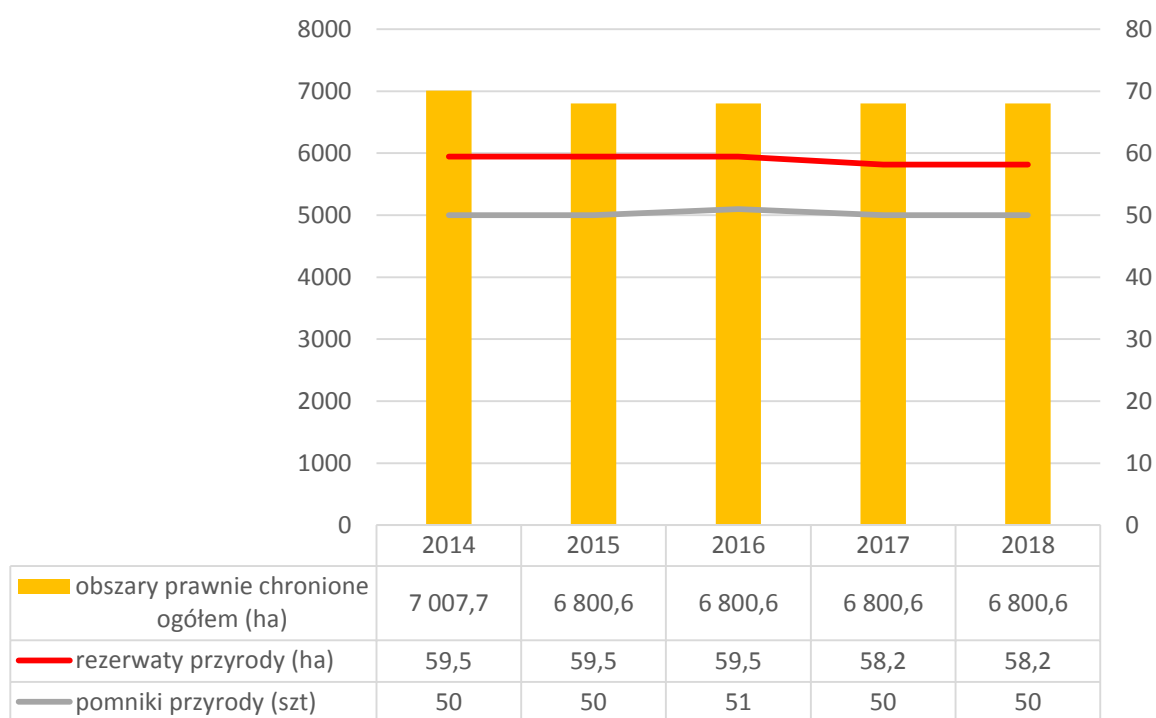
Źródło: Geoportel Kielce, stan 03.2020.

Warto zwrócić uwagę na fakt, że w 2006 roku w Kielcach powołano do życia Ogród Botaniczny, który stanowi jedną z komórek organizacyjnych Geoparku Kielce – jednostki samorządowej Miasta Kielce. Ogród Botaniczny w Kielcach ma długą historię sięgającą lat 60. XX wieku. Jednak decyzję o jego budowie podjęto dopiero w 2004 roku. Budowa trwała w latach 2009- 2019, jednak 13.08.2018 roku obiekt został częściowo udostępniany do zwiedzania. Ogród jest położony na południowo-wschodnim stoku Góry Karczówki, na jednej z głównych osi widokowej Kielc. Dzięki temu z jego terenu rozciąga się wspaniała panorama Kielc oraz pasm Gór Świętokrzyskich otaczających miasto. Głównym celem Ogródu Botanicznego jest stworzenie banku flory lokalnej i regionalnej związanej z różnymi typami siedlisk oraz prezentacja tych roślin w odpowiednich

kolekcjach zachowawczych. Ponadto jedną z podstawowych gałęzi działalności Ogródu jest szeroko pojęta edukacja ukierunkowana na kształtowanie postaw proekologicznych wśród mieszkańców Kielc i regionu świętokrzyskiego, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży szkolnej. Na różnorodność biologiczną i komfort życia w mieście wpływają także różnorodne nasadzenia roślin zielnych, bylin, ale także drzew i krzewów. Bogactwo roślinności wpływa także pozytywnie na pochłanianie niekorzystnych dla zdrowia człowieka zanieczyszczeń powietrza. Ten aspekt jest także prowadzony przez Ogród Botaniczny w Kielcach.

W mieście Kielce od 2015 roku obszary prawnie chronione zajmują 6800,64 ha, z czego na parki krajobrazowe w latach 2014-2018 niezmiennie przypadało 2119 ha. Powierzchnia rezerwatów przyrody w analizowanym okresie zmniejszyła się o 1,3 punktu procentowego i wynosiła w 2018 roku 58,2 ha. Liczba pomników przyrody (drzew i grup drzew) wzrosła o 1 obiekt w 2016 roku, ale w 2017 roku z jednego pomnika zniesiono ochronę więc wskaźnik ten utrzymuje się praktycznie na stałym poziomie 50 w całym analizowanym okresie (Rysunek 89). Warto nadmienić, że część pomników przyrody to grupy drzew, w związku z powyższym łącznie w Kielcach ochroną objęto 118 sztuk drzew.

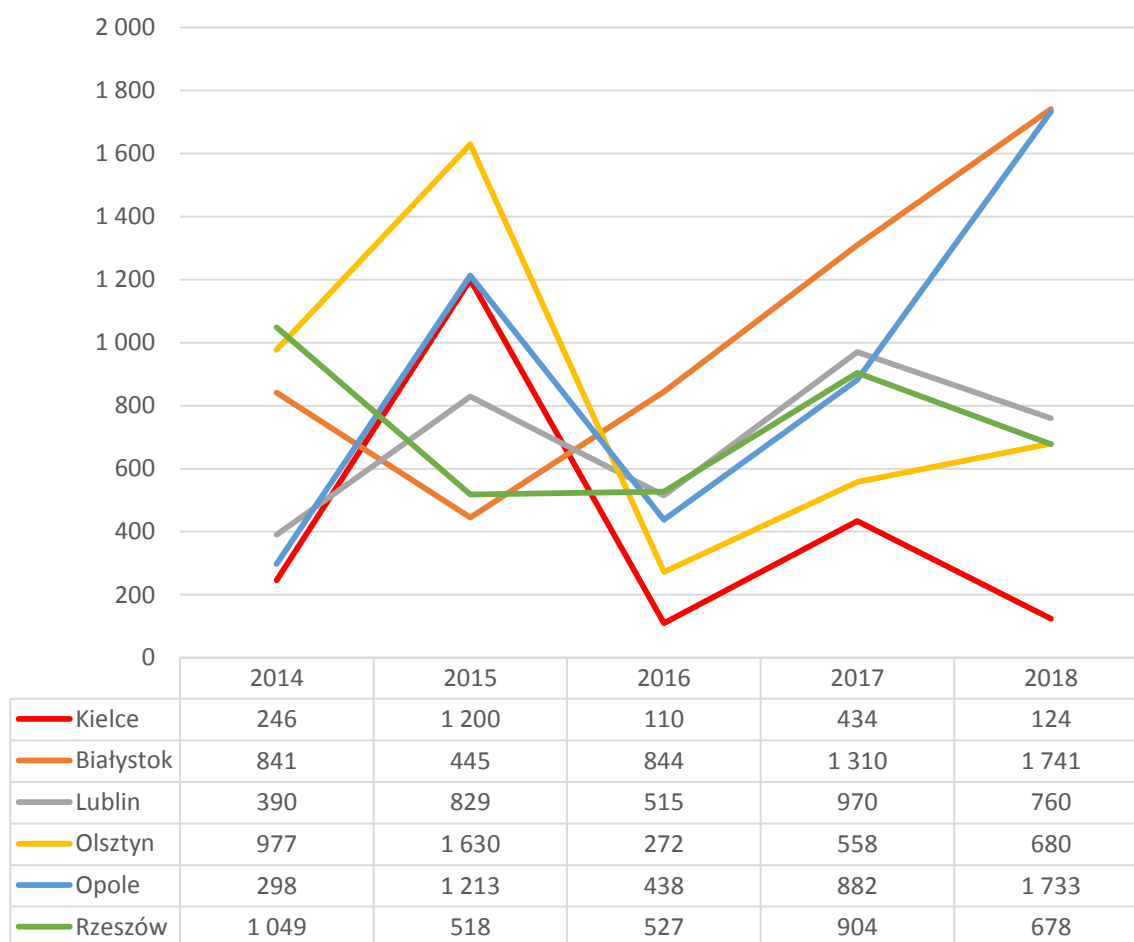
Rysunek 89. Wybrane formy ochrony przyrody w mieście Kielce w latach 2014-2018

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Na różnorodność biologiczną i na komfort życia w miastach wpływają także drzewa, stąd ważnym wskaźnikiem są nasadzenia. Analizując lata 2014-2018, trzeba stwierdzić, że apogeum nasadzeń drzew w mieście Kielce przypadło na 2015 rok (1200 sztuk). W 2018 roku posadzono 124 drzewa. Z miast referencyjnych wybranych do porównania wyróżniają się Białystok i Opole, które w 2018 roku posadziły po ponad 1700 drzew. W przypadku Białegostoku można obserwować w tym zakresie stale rosnący trend od 2015 roku (Rysunek 90).

Rysunek 90. Nasadzenia drzew w mieście Kielce na tle wybranych miast w latach 2014-2018 (w szt.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

4.2. Zanieczyszczenie powietrza przez pył PM10

Pomiar pyłu zawieszonego jest prowadzony na 3 stanowiskach pomiarowych w mieście Kielce, na których pył PM10 mierzony jest referencyjną metodą manualną grawimetryczną. Ponadto pomiary pyłu PM10 odbywają się na 3 stanowiskach automatycznych, zlokalizowanych w strefie świętokrzyskiej (w Nowinach, Połańcu oraz Małogoszczu), pomimo niereferencyjnej metody pomiaru są one uwzględniane do wstępnego wyznaczenia obszarów przekroczeń. Zarówno strefie miasto Kielce jak i świętokrzyskiej przypisano klasę C w związku z występowaniem przekroczeń poziomu dopuszczalnego dla stężeń 24-godzinnych pyłu PM10 po uwzględnieniu dozwolonych częstości przekroczeń określonych RMŚ⁵⁹ w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu. W tych strefach dotrzymany jest poziom dopuszczalny dla stężenia średniorocznego tego zanieczyszczenia, dając wynik klasyfikacji A. Klasyfikację stref z uwzględnieniem parametrów dla różnych czasów uśredniania stężeń pyłu zawieszonego PM10, według kryterium ochrony zdrowia, przedstawia Tabela 20.

Tabela 20. Wyniki klasyfikacji stref w ocenie rocznej dotyczącej pyłu PM10

Nazwa strefy	Kod strefy	Klasa strefy dla poszczególnych czasów uśredniania stężeń pyłów PM10 -klasa A lub C		Klasa strefy dla pyłu PM 10 (A lub C)
		24 godz.	rok	
Strefa miasta Kielce	PL2601	C	A	C
Strefa świętokrzyska	PL2602	C	A	C

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Roczna ocena jakości powietrza w województwie świętokrzyskim. Raport wojewódzki za rok 2018*, Główny Inspektorat Ochrony Środowiska Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Kielcach, Kielce 2019.

Stężenia średnioroczne pyłu PM10 w woj. świętokrzyskim od 2010 roku wykazują zmienność z lekkim trendem spadkowym. Również w przypadku tych statystyk istnieje duża zależność od warunków meteorologicznych. W latach z łagodniejszymi zimami średnie roczne były niższe, czego dobrym przykładem jest 2016 rok z najłagodniejszą zimą analizowanego okresu.

Średni roczny poziom dopuszczalny pyłu PM10 w woj. świętokrzyskim utrzymywał się w normie. Uzasadnieniem oceny jakości powietrza za 2018 rok w zakresie

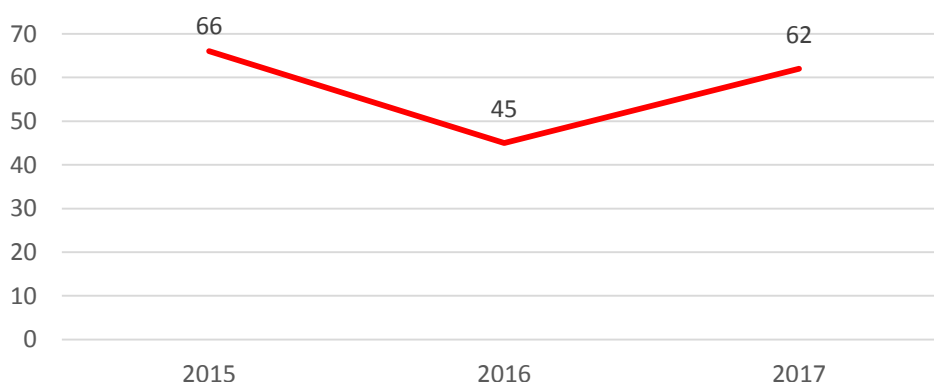
⁵⁹ Regionalnego Monitoringu Środowiska.

zanieczyszczenia pyłem zawieszonym PM10 są następujące ilości przekroczeń norm: dla strefy miasta Kielce 41 dób z przekroczeniami na 35 dozwolonych, na stanowisku pomiarowym w Kielcach, zlokalizowanym przy ul. Kusocińskiego. Wartość średnia roczna dla pyłu PM10 na tym stanowisku wynosiła $30 \mu\text{g}/\text{m}^3$, poniżej dopuszczalnego poziomu $40 \mu\text{g}/\text{m}^3$ dla strefy świętokrzyskiej – o zakwalifikowaniu strefy do klasy C zdecydowały wyniki pomiarów na stacji w Starachowicach, gdzie wartości dopuszczalne obowiązujące dla stężeń 24-godzinnych zostały przekroczone w 45 dobach w roku. Dodatkowo klasę strefy potwierdziły wyniki ze stacji w Busku-Zdroju, na której zarejestrowano 42 doby z przekroczeniem oraz ze stacji mobilnej zlokalizowanej w Końskich na której wystąpiło 39 dób z przekroczeniami.

Wyniki z wszystkich stanowisk pyłu PM10 w strefie nie przekraczały normy średniej rocznej ($40 \mu\text{g}/\text{m}^3$) i wynosiły $25\text{-}38 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Występuje coroczna prawidłowość, że dobowe stężenia pyłu przekraczające poziom dopuszczalny wykazują sezonowość stężeń – wyższe wartości charakteryzują okres grzewczy.⁶⁰

Znacznie wahała się liczba dni, w których stężenie pyłu PM10 przekraczało dopuszczalny poziom. Po spadku w 2016 roku, rok później liczba dni z poziomem zanieczyszczeń powyżej normy znów znacząco wzrosła, choć pozostała minimalnie mniejsza niż w 2015 roku – Rysunek 91.

Rysunek 91. Liczba dni o stężeniu pyłu w powietrzu PM10 wyższym od poziomu dopuszczalnego w ciągu roku w mieście Kielce w latach 2015-2017

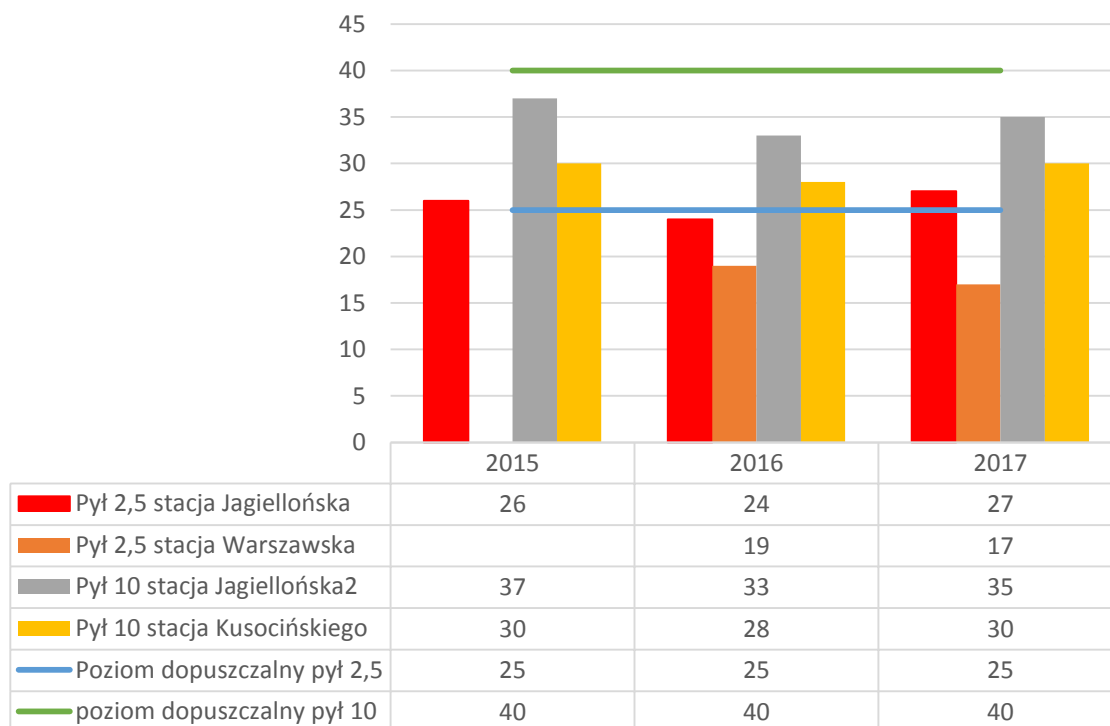
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Monitoring Trendów dla Miasta Kielce. Opracowanie*, Mateusz Orzechowski, materiały Miasta Kielce.

⁶⁰ *Roczna ocena jakości powietrza w województwie świętokrzyskim. Raport wojewódzki za 2018 rok*, Główny Inspektorat Ochrony Środowiska Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Kielcach.

4.3. Zanieczyszczenie powietrza przez pył PM2,5

Strefie miasto Kielce nadano klasę A, gdyż nie wystąpiły przekroczenia poziomu dopuszczalnego dla fazy I ($25\mu\text{g}/\text{m}^3$) na stacji w Kielcach przy ul. Warszawskiej. Stężenie pyłu PM2,5 na tej stacji wynosiło $19\mu\text{g}/\text{m}^3$. Ponieważ pomiary w Kielcach przy ul. Warszawskiej mają charakter tła miejskiego i są prowadzone m. in. dla potrzeb obliczania Wskaźnika Średniego Narażenia, dodatkowo w ocenie uwzględniono wyniki ze stacji tła miejskiego o większym narażeniu na emisje pyłów, tj. przy ul. Targowej. Analiza półroczna danych ze stacji przy tej ulicy potwierdza klasę dla tej strefy – średnia z połowy roku wynosiła tu $22\mu\text{g}/\text{m}^3$. W strefie świętokrzyskiej uzyskano następujące średnie roczne: w Starachowicach i w Busku-Zdroju – $22\mu\text{g}/\text{m}^3$, w Końskich – $23\mu\text{g}/\text{m}^3$ i w Połańcu – $24\mu\text{g}/\text{m}^3$. Poziom dopuszczalny dla fazy I ($25\mu\text{g}/\text{m}^3$) na wszystkich stacjach w strefie świętokrzyskiej został dotrzymany. W wyniku oceny pod względem dotrzymywania poziomu dopuszczalnego pyłu PM2,5 dla fazy II ($20\mu\text{g}/\text{m}^3$) obie strefy uzyskały klasę C1 (Rysunek 92).

Rysunek 92. Wyniki pomiarów stężenia pyłu w powietrzu PM 2,5 oraz PM10 w ciągu roku w mieście Kielce w latach 2015-2017 na stacjach Jagiellońska, Warszawska i Kusocińskiego (stężenie w $\mu\text{g}/\text{m}^3$)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Monitoring Trendów dla Miasta Kielce. Opracowanie*, Mateusz Orzechowski, materiały Miasta Kielce.

Zanieczyszczenie pyłem PM2,5 podlegało niewielkim wahaniom. Na stacji Jagiellońska kształtowało się w pobliżu granicy dopuszczalności dwukrotnie ją przekraczając (w 2015 roku oraz w 2017 roku), zaś na stacji Warszawska stężenie pyłu PM2,5 pozostawało natomiast zdecydowanie poniżej tej granicy. Zanieczyszczenie pyłem PM10 utrzymywało się na stabilnym poziomie.

Obecnie w województwie pył PM2,5 mierzony jest na sześciu stacjach. Przy uwzględnieniu wykorzystania do ocen metod modelowania dla województwa minimalna liczba stanowisk pyłu PM2,5 to dwa.⁶¹ Z uwagi na wielkość strefy świętokrzyskiej oraz występujące w niej obszary przekroczeń pyłu PM2,5, również poziomu dopuszczalnego, strefie przydzielono klasę 3b. Analizy średnich rocznych dokonano na podstawie wyników pomiarów z lat 2014-2018. Te strefy posiadają status klasy 3b z uwagi na przekroczenie poziomu dopuszczalnego/docelowego pyłu PM2,5 co najmniej w jednym roku objętym oceną – Tabela 21.

Tabela 21. Źródła emisji pyłu PM2,5 w strefie miasta Kielce i strefie świętokrzyskiej

Nazwa strefy	Kod strefy	Powierzchnia (km ²)	Emisja PM 2,5 (kg/rok)						Emisja (kg/(km ² *rok))	
			komunalno-bytowa	transport drogowy	punktowa	hałdy wyrobiska	inne	suma emisji	bez emisji punktowej	razem
strefa miasta Kielce	PL2601	110	243 175	27 615	83 721	3888	3028	3614 28	2524,6	3285,7
strefa świętokrzyska	PL2602	11601	8 281 477	639 887	372 593	37259 3	77966 7	1061 0523	868,3	914,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Roczna ocena jakości powietrza w województwie świętokrzyskim. Raport wojewódzki za rok 2018*, Główny Inspektorat Ochrony Środowiska Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Kielcach, Kielce 2019.

4.4. Emisje gazów cieplarnianych

Dostępne dane emisji za 2017 rok powstały w wyniku rekalkulacji inwentaryzacji emisji dla roku bazowego i kontrolnego ze względu na konieczność spójności pomiędzy latami 2017 i 2013 oraz 2012⁶². W porównaniu do poprzedniej wersji inwentaryzacji emisji dane te uwzględniają zmiany w zakresie metody oszacowania zużycia węgla oraz korekty założeń dotyczących obliczania emisji z transportu tak, aby były lepiej

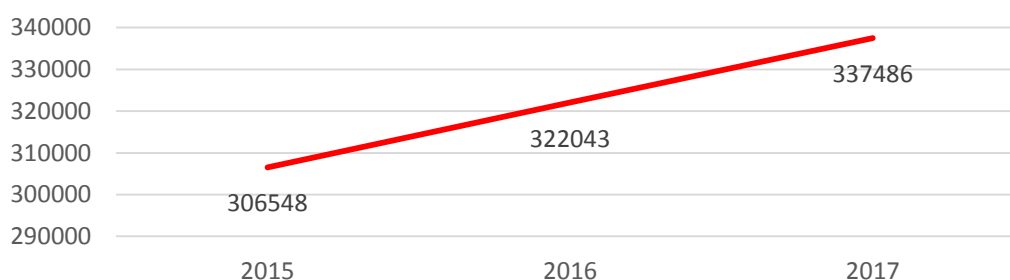
⁶¹ Pięcioletnia ocena jakości powietrza w województwie świętokrzyskim, Raport wojewódzki za lata 2014-2018

⁶² Roczna ocena jakości powietrza..., op. cit.

dopasowane do rzeczywistego ruchu pojazdów na terenie miasta. Zmiany te spowodowały istotne różnice w wielkości emisji pomiędzy pierwotną, a obecną wersją inwentaryzacji emisji. Emisja CO₂ z obszaru miasta Kielce w 2017 roku (1 181 172 Mg CO₂) wzrosła o 11,2% (118 647 Mg CO₂) w porównaniu z rokiem bazowym, a zużycie energii (2 422 930 MWh) wzrosło o ok. 19,8%.

Głównym źródłem emisji gazów cieplarnianych GHG i zużycia energii na obszarze miasta Kielce jest transport samochodowy, z którego emisja wzrosła o 37%, co odpowiada za ponad połowę (ponad 54%) wzrostu emisji w latach 2012-2017. Drugim istotnym czynnikiem wzrostu jest zużycie energii elektrycznej i ciepłej w budynkach mieszkalnych (wzrost o 10%). W tym sektorze za wzrost emisji odpowiada przede wszystkim wzrost zużycia energii elektrycznej oraz gazu ziemnego. Zużycie pozostałych paliw uległo nieznacznemu ograniczeniu. Wzrost emisji w sektorze mieszkalnym odpowiada za ok. 27% wzrostu emisji pomiędzy latami 2012 a 2017. Emisję gazów cieplarnianych określono na podstawie finalnego zużycia energii na terenie miasta. Oszacowanie wielkości emisji wykonano na podstawie danych pozyskanych od jednostek z obszaru miasta oraz przedsiębiorstw energetycznych dostarczających energię dla miasta Kielce. W kolejnych dwóch latach rosła emisja dwutlenku węgla. W 2017 roku przekroczyła ona poziom sprzed 2015 roku o 10,1% – Rysunek 93.

Rysunek 93. Emisje dwutlenku węgla w mieście Kielce w latach 2015-2017

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Monitoring Trendów dla Miasta Kielce. Opracowanie*, Mateusz Orzechowski, materiały Miasta Kielce.

W sektorze mieszkalnym osiągnięto efekty ekologiczne działań w zakresie redukcji niskiej emisji – zmniejszeniu uległo zużycie węgla, przy jednoczesnym wzroście zużycia gazu ziemnego. Widać też wpływ realizowanych działań termomodernizacyjnych (spadek zużycia ciepła sieciowego, pomimo większej liczby stopniodni dla 2017 roku niż 2012 roku).

Ponadto, należy zwrócić uwagę na wzrost emisji z sektora przemysłowego (o ok. 15%), co związane jest z lepszą koniunkturą gospodarczą – sektor ten zwiększył zużycie energii w porównaniu z rokiem bazowym. Nieznacznie wzrosła również emisja z budynków gminnych (głównie ze względu na zwiększone zużycie ciepła sieciowego, związane z większą ilością stopniodni grzewczych w 2017 roku niż w 2012 roku).

Warto podkreślić jeszcze spadek emisji (o ok. 6%) z sektora transportu publicznego, który związany jest z zakupem hybrydowych autobusów.

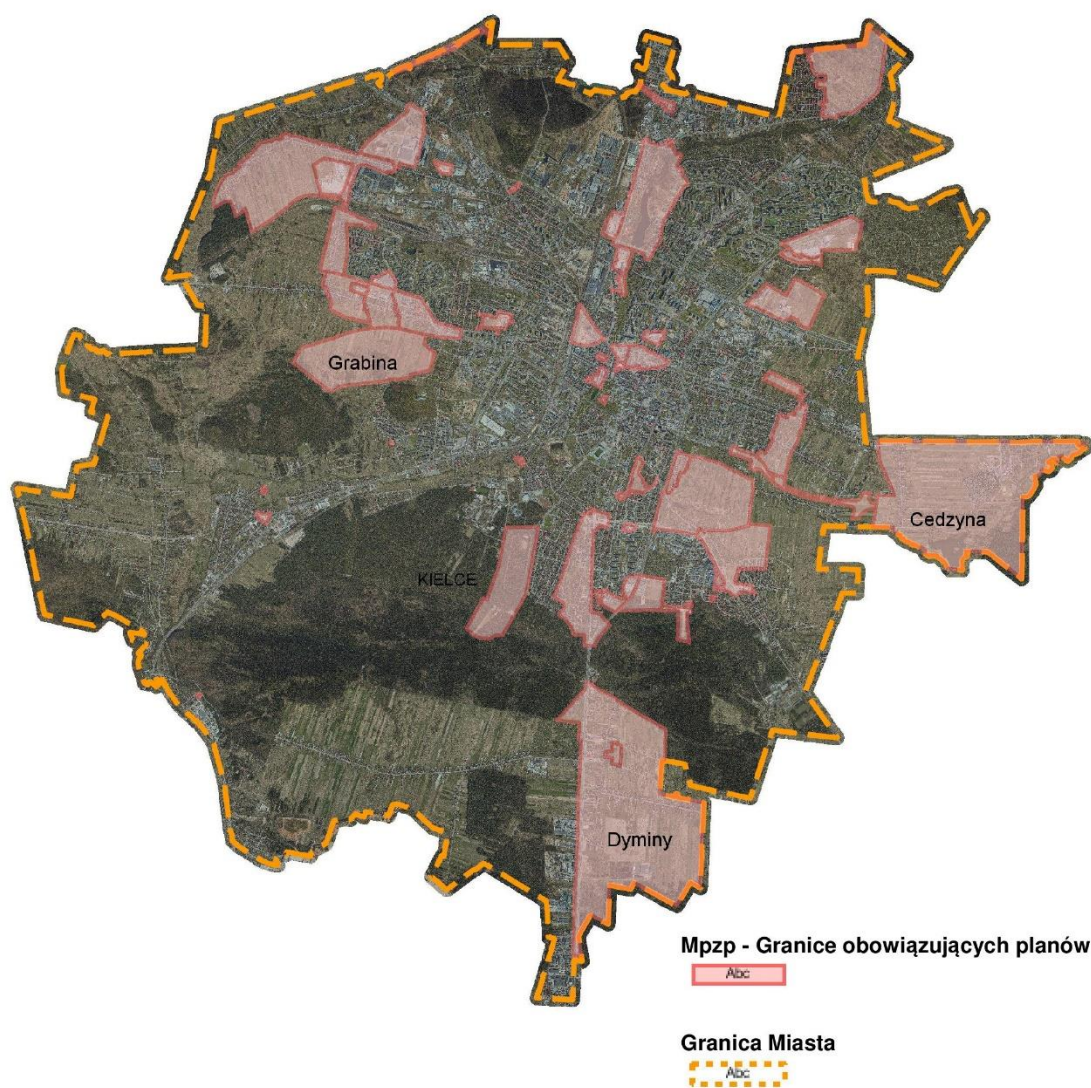
Odnawialne źródła energii. Aktualnie wykorzystanie energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych na terenie miasta Kielce jest niewystarczające, sprowadza się do produkcji ciepła i energii elektrycznej w bloku energetycznym zainstalowanym w EC Kielce, a także indywidualnego wykorzystania układów solarnych i pomp ciepła w domach jednorodzinnych. OZE pokrywają zaledwie 2,1% zapotrzebowania na moc cieplną wśród odbiorców w całości charakterystyki paliwowej Miasta Kielce. Miasto wyznaczyło cel zwiększenia wykorzystania źródeł OZE.

4.5. Ład przestrzenny

W latach 2014-2018 odsetek powierzchni miasta Kielce objęty obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego (MPZP) utrzymywał się na stałym poziomie, wzrastając jedynie o 0,3 punkty procentowe do poziomu 17,6%. Był to zarówno jeden z najniższych wzrostów tego wskaźnika jak i jeden z najniższych poziomów tego wskaźnika spośród wszystkich 5 wybranych do analizy porównawczej miast (Białegostoku, Lublina, Olsztyna, Opola i Rzeszowa). Najwyższy przyrost udziału powierzchni objętej obowiązującymi MPZP miał miejsce w mieście Białystok (o 8,6 punktów procentowych), natomiast w mieście Opole wskaźnik ten spadł o 9,6 punktów procentowych (Rysunek 94, Rysunek 95).

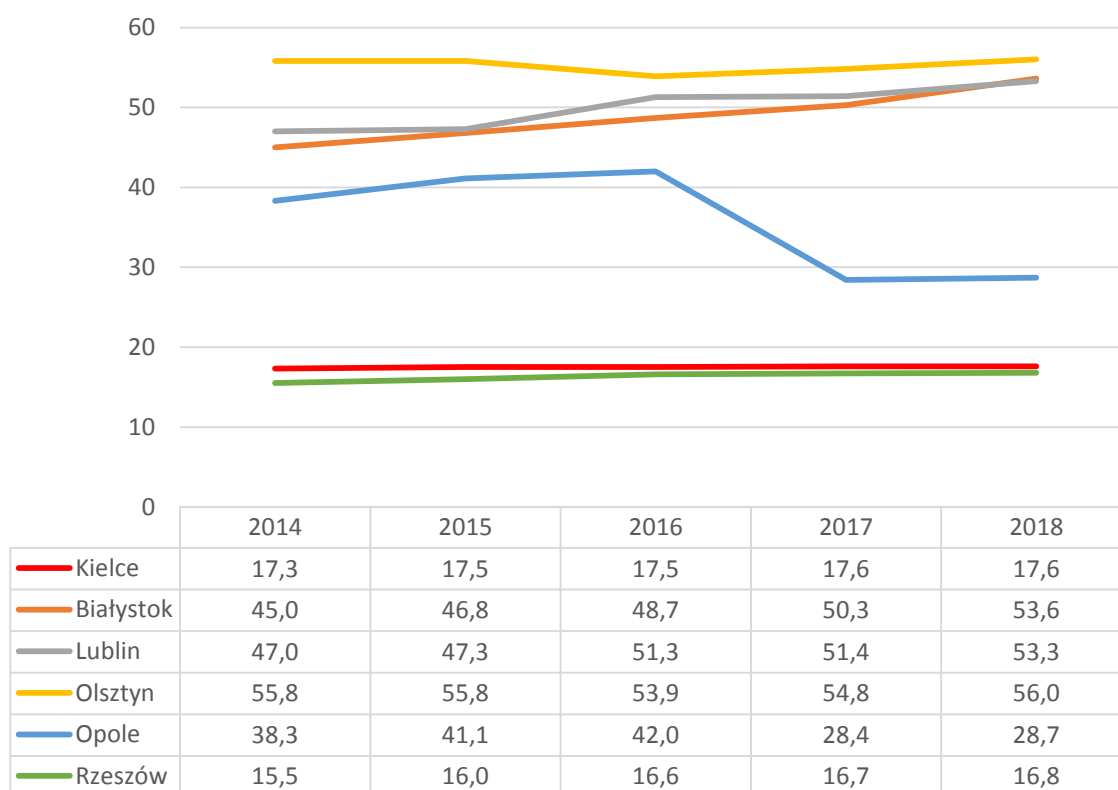
Analizując ład przestrzenny warto wskazać, że miasto Kielce boryka się z problemami społeczno-przestrzennymi, w związku z powyższym przyjęto do realizacji *Lokalny Plan Rewitalizacji obszarów miejskich, poprzemysłowych i powojkowych w mieście Kielce na lata 2014-2020* (wraz z aktualizacją), który dotyczy strefy terenów miejskich, terenów po dawnych kamieniołomach – tereny poprzemysłowe oraz terenów powojkowych – obiekty koszarowe Jednostki Wojskowej 3417.

Rysunek 94. Obowiązujące w mieście Kielce MPZP w 2020 roku

Źródło: Geoportal Kielce, stan 16.03.2020.

Rysunek 95. Udział powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni miasta Kielce na tle wybranych miast w latach 2014-2018

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Podsumowanie i wnioski.

Kielce charakteryzuje wysoka bioróżnorodność, co przekłada się na bardzo wysoki odsetek powierzchni miasta objęty różnymi formami ochrony przyrody (62% i jest to zdecydowanie najwyższy wskaźnik wśród miast referencyjnych). Równocześnie udział parków, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej w mieście jest niski i wynosi tylko 2,9% powierzchni miasta (co stawia Kielce na przedostatnim miejscu wśród miast referencyjnych). Także w zakresie nasadzeń drzew od 2016 roku Kielce są na końcu stawki wśród miast referencyjnych, a to właśnie małe formy zieleni, blisko miejsca zamieszkania oraz drzewa w dużej mierze wpływają na komfort życia codziennego mieszkańców. Bardzo wysoki udział obszarów prawnie chronionych w powierzchni miasta Kielce ogółem może stanowić czynnik, ale i barierę rozwoju, stąd konieczne jest właściwe wykorzystanie tego potencjału. Obawy w tym kontekście może budzić dość

niski udział powierzchni objętej obowiązującymi MPZP w Kielcach oraz posiadane dość stare Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Kielce (z 2000 roku), kilkanaście razy uaktualniane (w 2019 roku dokonano 15. zmiany), co z pewnością nie ułatwia zarządzania przestrzenią miasta.

Zanieczyszczenia powietrza pochodzące z sektora bytowo-komunalnego i transportu (głównie PM10 i PM2,5) wykazują sezonową zmienność (w sezonie grzewczym dobowe stężenia pyłu przekraczają poziom dopuszczalny). Należy jednak zauważyć osiągnięte efekty ekologiczne działań w zakresie redukcji niskiej emisji (większe wykorzystanie paliw bardziej ekologicznych np. gazu ziemnego oraz realizacja działań termomodernizacyjnych). Warto zauważyć także spadek emisji (o ok. 6%) z sektora transportu publicznego, który związany jest z zakupem hybrydowych autobusów. W badanym okresie nastąpił natomiast wzrost (o ok. 15%) emisji z sektora przemysłowego, co związane było z lepszą koniunkturą gospodarczą – sektor ten zwiększył zużycie energii w porównaniu z rokiem bazowym. Na terenie Kielc wykorzystanie OZE jest na niskim i niezadowalającym poziomie – działania w tym zakresie stanowią jeden z głównych celów na przyszłość w polityce ekologicznej miasta.

5. ANALIZA I DIAGNOZA WSKAŹNIKÓW ZWIĄZANYCH Z INFRASTRUKTURĄ TECHNICZNĄ I TRANSPORTEM

5.1. Zanieczyszczenie miasta hałasem

Dopuszczalne normy hałasu są w Kielcach przekraczane szczególnie w pobliżu ciągów komunikacyjnych np. dróg krajowych 7, 73, 74. Występują trudności w budowie ekranów akustycznych w mieście, gdyż domy stoją zbyt blisko ulic, ogranicza to możliwości dojazdu i nie jest to rozwiązanie akceptowalne przez mieszkańców. Z map akustycznych wynikają następujące informacje:⁶³

1) Dla hałasu drogowego – wskaźnik LDWN:

- przekroczenia norm o 0-5 dB, występują na powierzchni 1,201 km² obszarów chronionych i obejmują 3518 lokali mieszkalnych oraz 6262 osób zamieszkujących te lokale;
- przekroczenia o 5-10 dB, występują na powierzchni 0,198 km² obszarów chronionych i obejmują 214 lokali mieszkalnych oraz 381 osób zamieszkujących te lokale;
- przekroczenia o 10-15 dB, występują na powierzchni 0,001 km² obszarów chronionych i obejmują 20 lokali mieszkalnych oraz 36 osób zamieszkujących te lokale;
- przekroczenia powyżej 15 dB nie występują.

2) Dla hałasu drogowego – wskaźnik LN:

- przekroczenia 0-5 dB, występują na powierzchni 0,693 km² obszarów chronionych i obejmują 2309 lokali mieszkalnych oraz 4111 osób zamieszkujących te lokale;
- przekroczenia 5-10 dB, występują na powierzchni 0,088 km² obszarów chronionych i obejmują 96 lokali mieszkalnych oraz 171 osób zamieszkujących te lokale;
- przekroczenia 10-15 dB, występują na powierzchni 0,006 km² obszarów chronionych, przy czym brak jest lokali oraz osób zamieszkujących te lokale narażonych na ponadnormatywny hałas w tym przedziale;
- przekroczenia powyżej 15 dB nie występują.

3) Dla hałasu kolejowego – wskaźnik LDWN:

⁶³ Mapa akustyczna Miasta Kielce, część opisowa, Kielce 2018, wykonawca Internoise Marek Jucewicz Gdańsk, <http://www.um.kielce.pl>.

- przekroczenia 0-5 dB, występują na powierzchni 0,068 km² obszarów chronionych i obejmują 72 lokale mieszkalne oraz 128 osób zamieszkujących te lokale;
 - przekroczenia 5-10 dB, występują na powierzchni 0,010 km² obszarów chronionych i obejmują 2 lokale mieszkalne oraz 4 osoby zamieszkujące te lokale;
 - przekroczenia powyżej 10 dB nie występują.
- 4) Dla hałasu kolejowego – wskaźnik LN:
- przekroczenia 0-5 dB, występują na powierzchni 0,035 km² obszarów chronionych i obejmują 34 lokale mieszkalne oraz 61 osób zamieszkujących te lokale;
 - przekroczenia 5-10 dB, występują na powierzchni 0,004 km² obszarów chronionych, przy czym brak jest lokali oraz osób zamieszkujących te lokale narażonych na ponadnormatywny hałas w tym przedziale;
 - przekroczenia powyżej 10 dB nie występują.
- 5) Dla hałasu przemysłowego – wskaźnik LDWN:
- przekroczenia 0-5 dB, występują na powierzchni 0,085 km² obszarów chronionych i obejmują 92 lokale mieszkalne oraz 164 osoby zamieszkujące te lokale;
 - przekroczenia 5-10 dB, występują na powierzchni 0,018 km² obszarów chronionych i obejmują 4 lokale mieszkalne oraz 7 osób zamieszkujących te lokale;
 - przekroczenia 10-15 dB, występują na powierzchni 0,009 km² obszarów chronionych, przy czym brak jest lokali oraz osób zamieszkujących te lokale narażonych na ponadnormatywny hałas w tym przedziale;
 - przekroczenia powyżej 15 dB nie występują.
- 6) Dla hałasu przemysłowego – wskaźnik LN:
- przekroczenia 0-5 dB, występują na powierzchni 0,085 km² obszarów chronionych i obejmują 281 lokali mieszkalnych oraz 501 osób zamieszkujących te lokale;
 - przekroczenia 5-10 dB, występują na powierzchni 0,024 km² obszarów chronionych i obejmują 48 lokali mieszkalnych oraz 85 osób zamieszkujących te lokale;
 - przekroczenia 10-15 dB, występują na powierzchni 0,014 km² obszarów chronionych i obejmują 1 lokal mieszkalny oraz 2 osoby zamieszkujące te lokale;
 - przekroczenia powyżej 15 dB nie występują.

Z powyższych zestawień wynika, że głównym źródłem ponadnormatywnego hałasu na terenie Kielc jest transport drogowy. Hałas z transportu kolejowego i przemysłowego oddziałuje jedynie lokalnie, a liczba ludności narażonej na hałas jest relatywnie niska. Dostępne informacje odnośnie działań w zakresie ochrony przed hałasem stanowią

materiał wyjściowy do opracowania i uchwalenia przez Radę Miasta kolejnego (drugiego) programu ochrony środowiska (aktualizacji) przed hałasem, którego celem będzie dostosowanie poziomu hałasu do dopuszczalnego poziomu.

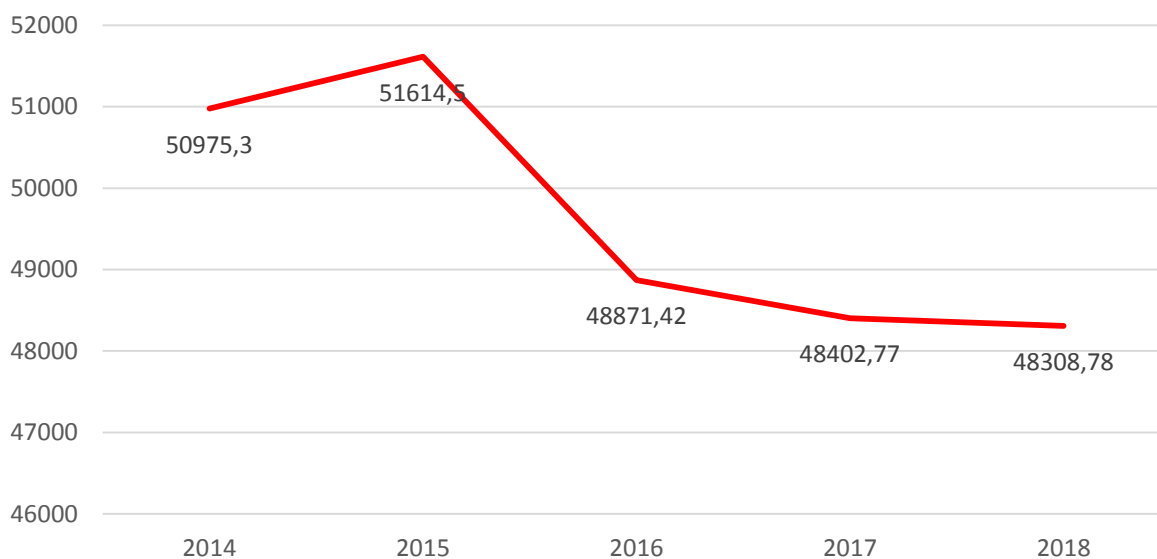
5.2. Gospodarka odpadami

Na terenie Kielce odebrano 48 308,780 Mg zmieszanych odpadów komunalnych w 2018 roku. Ilość ta jest zbliżona do okresu 2016-2017. W rejonie IV do którego należy Gmina Kielce znajduje się jedna instalacja o statusie regionalnej instalacji, tj. Zakład Unieszkodliwiania Odpadów w Promniku, gmina Strawczyn, zarządzany przez Przedsiębiorstwo Gospodarki Odpadami Sp. z o.o. Zgodnie z ustawą o odpadach, odpady powinny być w pierwszej kolejności poddawane odzyskowi, a składowane powinny być wyłącznie te odpady, których unieszkodliwienie w inny sposób było niemożliwe. Ponadto odpady przed ich umieszczeniem na składowisku poddaje się procesowi przekształcania fizycznego, chemicznego, termicznego lub biologicznego, w celu m.in. ograniczenia zagrożenia dla ludzi i środowiska, a także objętości składowanych odpadów

Obiekt RIPOK (Regionalna Instalacja Przetwarzania Odpadów Komunalnych) jest w pełni zautomatyzowanym, jednym z najnowocześniejszych zakładów mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów w Europie. Instalacja przerabia około 30 ton odpadów komunalnych na godzinę, a maksymalna przepustowość roczna to 120 tys. ton. Do RIPOK-u trafiają odpady komunalne z Kielc oraz 17 okolicznych gmin. Zasadnicze elementy zakładu to: część mechaniczna – hala przyjęcia i instalacja mechanicznego sortowania/separacji zarówno odpadów zmieszanych jak i selektywnie zbieranych, instalacja do przetwarzania odpadów budowlanych, instalacja do przetwarzania odpadów wielkogabarytowych, instalacja do produkcji RDF.

Należy zauważyć, że od 2016 roku nastąpił znaczący spadek ilości odbieranych odpadów wynikający prawdopodobnie z faktu zwiększającej się ilości odbieranych odpadów zbieranych w sposób selektywny. Wielkość nie segregowanych (zmieszanych) odpadów komunalnych, posiadających kod odpadów 20 03 01, przedstawia Rysunek 96.

Rysunek 96. Odpady komunalne zmieszane według kodu odpadów 20 03 01 w ciągu roku w mieście Kielce w latach 2014-2018 (Mg)

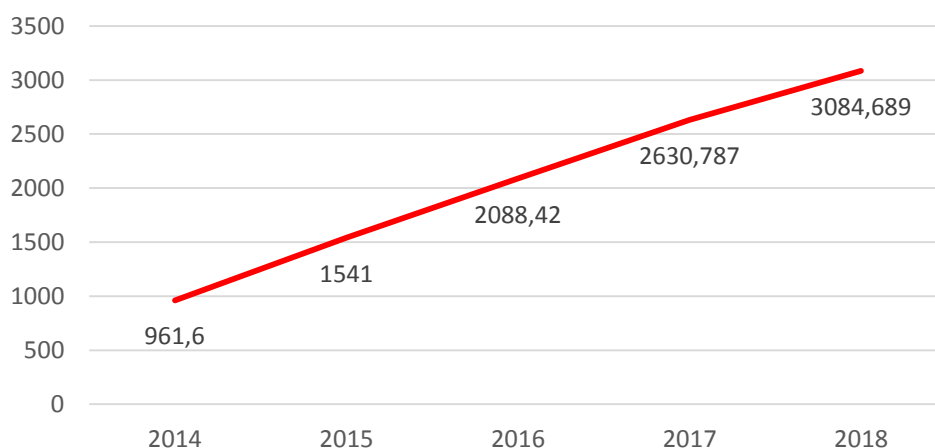
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Analiza stanu gospodarki odpadami komunalnymi za 2018 rok*, Wydział Gospodarki Komunalnej i Środowiska Kielce, Kwiecień 2019.

Do dnia 28 lutego 2018 roku odpady zbierane były jedynie w czterech frakcjach: zmieszane odpady surowców wtórnych, szkło, odpady biodegradowalne oraz pozostałe odpady zmieszane. Od 1 marca 2018 roku zaś odpady komunalne z terenu miasta Kielce odbierane są selektywnie w pięciu następujących frakcjach:

- papier (w tym opakowania z papieru, karton, tektura, katalogi, ulotki, gazety i czasopisma, zeszyty i książki, papier pakowy, torby i worki papierowe) zbierany do niebieskiego pojemnika (bloki i kamienice) lub niebieskiego worka (domy jednorodzinne);
- metale i tworzywa sztuczne (w tym tworzywa sztuczne, opakowania wielomateriałowe, opakowania po środkach czystości, plastikowe torby, worki, metale kolorowe, aluminiowe puszki) zbierane do żółtego pojemnika (bloki i kamienice) lub żółtego worka (domy indywidualne);
- szkło-zbierane do zielonego pojemnika (kamienice i bloki) lub do zielonego worka (domy indywidualne);
- odpady biodegradowalne zbierane do worka brązowego w zabudowie jednorodzinnej lub do pojemników w zabudowie wielorodzinnej;
- pozostałe, zmieszane odpady komunalne zbierane do pojemnika w kolorze czarnym.

Punkt Selektywnej Zbiorki Odpadów Komunalnych (PSZOK) w 2018 roku w Kielcach zebrał 3084,689 ton odpadów komunalnych. Z roku na rok ilość selektywnie zebranych odpadów systematycznie rośnie, co świadczyć może o rosnącej świadomości mieszkańców i zasadności istnienia miejsca, do którego można oddać prawie wszystkie odpady (Rysunek 97).

Rysunek 97. Odpady komunalne zebrane selektywnie i przyjęte przez PSZOK w ciągu roku w mieście Kielce w latach 2014-2018 (Mg)

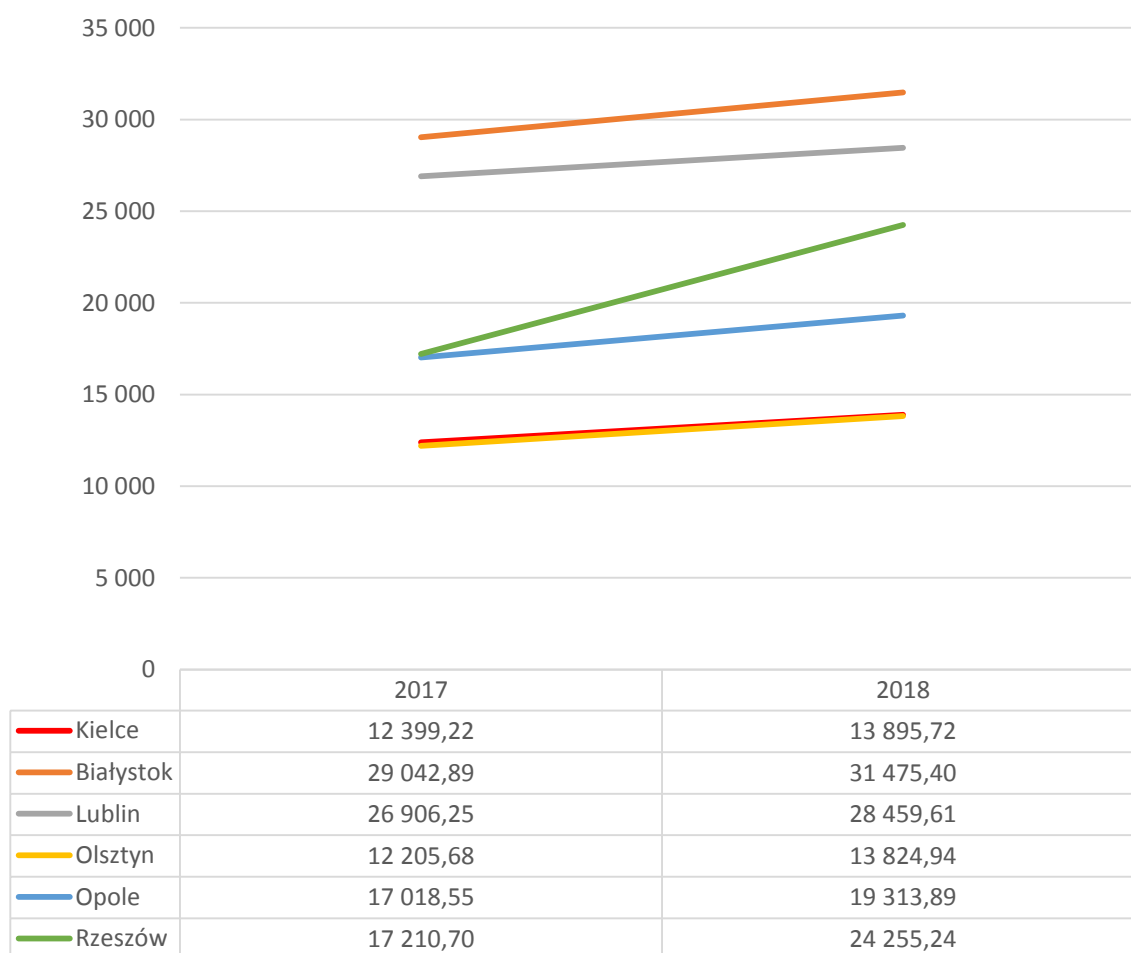
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Analiza stanu gospodarki odpadami komunalnymi za 2018 rok*, Wydział Gospodarki Komunalnej i Środowiska Kielce, kwiecień 2019.

Duże zmiany w systemie gospodarowania odpadami komunalnymi na terenie miasta Kielce nastąpiły, w związku z faktem wydzielenia frakcji papieru. Wpłynęło to na spadek masy odbieranych zmieszanych odpadów opakowaniowych na rzecz opakowań z papieru i tektury. Łącznie w stosunku do roku poprzedniego zebrano ponad 120 Mg więcej odpadów surowcowych. W porównaniu do 2014 roku, w 2018 roku oddano o 2123 Mg więcej selektywnie zebranych odpadów. Od momentu przejścia obowiązku gospodarowania odpadami przez gminę (w 2013 roku) w stosunku do roku będącego przedmiotem analizy odebrano prawie trzy razy więcej odpadów o kodach: 15 01 06 oraz 15 01 01. Taka sama zależność występuje w przypadku opakowań ze szkła. Niewątpliwie, na uwagę zasługuje bardzo duży wzrost masy odpadów biodegradowalnych oddawanych przez mieszkańców o kodzie 20 02 01: w odniesieniu do 2014 roku jest to 9-krotny wzrost, natomiast w stosunku do 2017 roku – w 2018 roku oddano o 453 Mg więcej tych odpadów. Świadczy to o większej świadomości mieszkańców jak prawidłowo postępować z odpadami. Nie bez wpływu pozostaje zapewne fakt, że odpady te są odbierane

bezpośrednio od mieszkańców w okresie wiosenno-letnim 1 raz na tydzień (zabudowa wielorodzinna i kilkurodzinna) oraz 1 raz na 2 tygodnie (zabudowa jednorodzinna), a w pozostałym okresie –1 raz na 2 tygodnie bez względu na charakter zabudowy.

Na podstawie dostępnych od 2017 roku danych zebranych przez GUS, podkreślić należy, że wielkość odpadów zebranych w Kielcach w latach 2017-2018 była na poziomie podobnym do występującego w mieście Olsztyn, ale znacznie niższym niż w innych miastach referencyjnych tj. Białymstoku i Lublinie oraz nieco niższym niż w Opolu czy Rzeszowie (Rysunek 98).

Rysunek 98. Odpady zebrane selektywnie w ciągu roku w mieście Kielce na tle wybranych miast w latach 2017-2018 (Mg)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Bank Danych Lokalnych GUS.

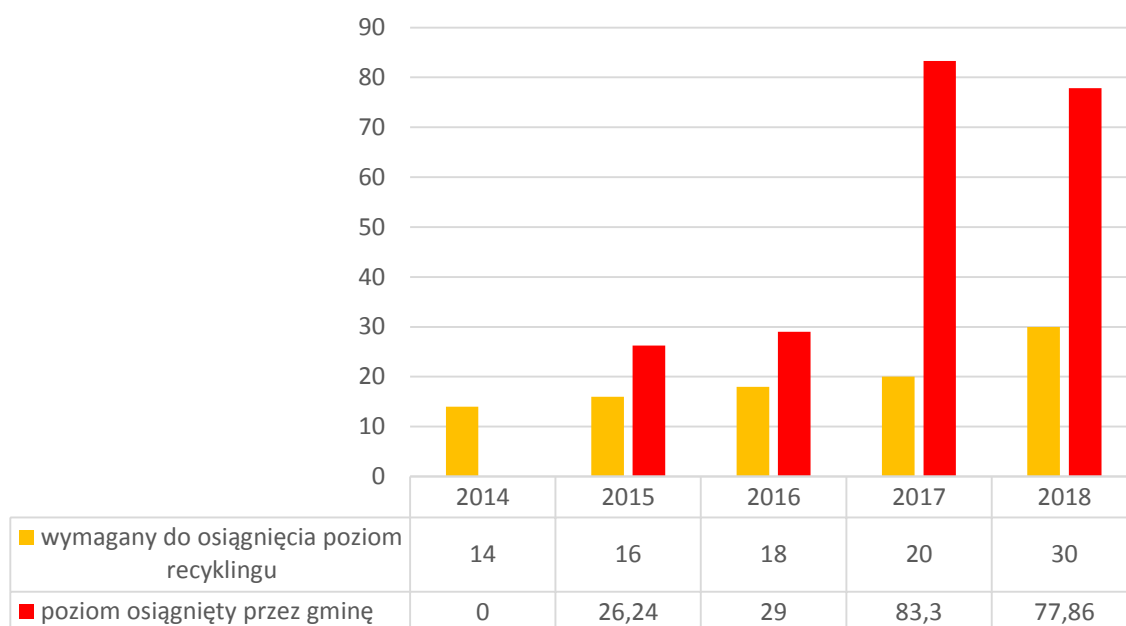
Zgodnie z planem gospodarki odpadami dla województwa świętokrzyskiego na lata 2012-2018, Kielce współtworzą Region 4. W skład regionu wchodzi również gminy z powiatu kieleckiego: Bodzentyn, Chęciny, Chmielnik, Bieliny, Daleszyce, Górno, Łopuszno, Masłów, Miedziana Góra, Mniów, Morawica, Nowa Słupia, Piekoszków, Pierzchnica, Sitkówka – Nowiny, Strawczyn, Zagnańsk.

Ilość wytworzonych odpadów na 1 km² ulegała dużym wahaniom, przyjmując wyraźną tendencję wzrostową. Pozytywnym zjawiskiem jest ogólny wzrost udziału odpadów poddanych odzyskowi w badanym okresie do 94,9%, niepokoi zaś spadek tego wskaźnika od 2011 roku. Udział odpadów składowanych w całości odpadów ulega zmniejszeniu, co świadczy o poprawie efektywności systemu gospodarki odpadami oraz jest efektem wdrożenia systemu segregacji. Miejscem składowania odpadów jest składowisko odpadów w Promniku, miejscowości oddalonej od miasta Kielce o kilka kilometrów w kierunku zachodnim. Znajduje się tam Zakład Unieszkodliwiania Odpadów dla miasta Kielce i powiatu kieleckiego.

Zgodnie z art. 3b ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, gminy są zobowiązane osiągnąć do 31.12.2020 roku założone poziomy recyklingu i przygotowania do ponownego użycia dla: papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła w wysokości co najmniej 50% wagowo, odpadów budowlanych i rozbiórkowych stanowiących odpady komunalne w wysokości co najmniej 70% wagowo. Założone i osiągnięte przez Gminę Kielce w 2018 roku poziomy recyklingu dla papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła oraz dla odpadów budowlanych i rozbiórkowych przedstawia Rysunek 99. Należy wspomnieć, że w 2018 roku gmina Kielce osiągnęła wymagane przepisami poziomy: recyklingu i przygotowania odpadów do ponownego użycia papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła, recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami odpadów budowlanych i rozbiórkowych, ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania.

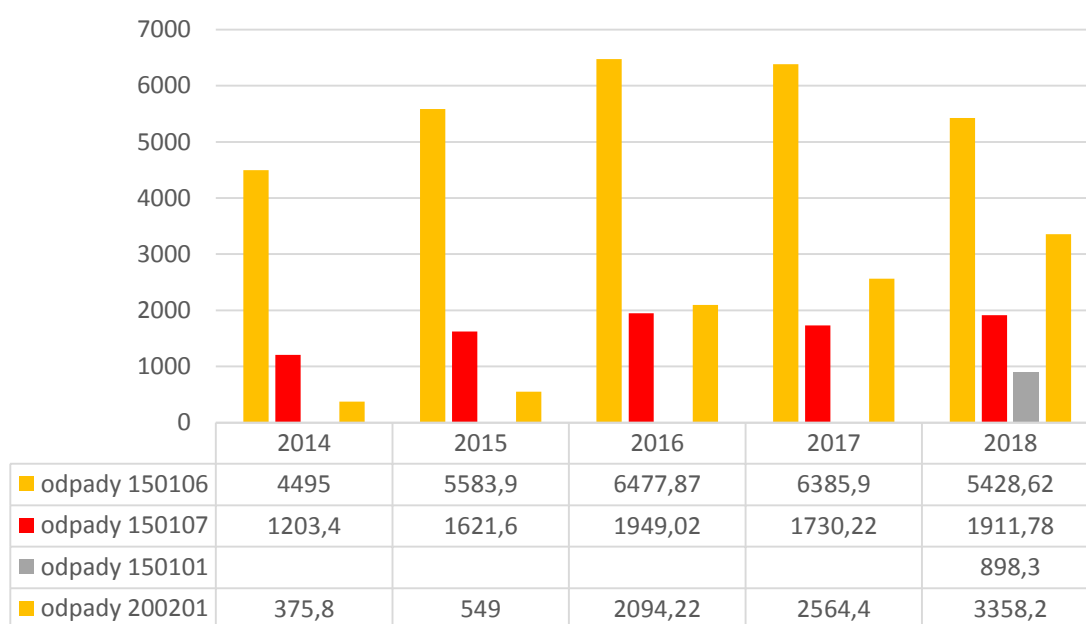
Ciekawe jest zestawienie poziomu recyklingu papieru, metali, tworzyw sztucznych oraz szkła w procentach (Rysunek 99 i Rysunek 100). Poziom osiągnięty przez miasto Kielce znacznie przekroczył wymagany do osiągnięcia poziom recyklingu, co należy uznać za pozytywne zjawisko (2,6 krotnie).

Rysunek 99. Osiągnięty i wymagany poziom recyklingu następujących frakcji odpadów komunalnych: papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła w ciągu roku w mieście Kielce w latach 2014-2018 (w %)

Źródło: Opracowanie na podstawie: *Analiza stanu gospodarki odpadami komunalnymi za 2018 rok*, Wydział Gospodarki Komunalnej i Środowiska Kielce, kwiecień 2019.

Rysunek 100. Wielkość następujących frakcji odpadów komunalnych: papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła w ciągu roku w mieście Kielce w latach 2014-2018 (w Mg)

Źródło: Opracowanie na podstawie: *Analiza stanu gospodarki odpadami komunalnymi za 2018 rok*, Wydział Gospodarki Komunalnej i Środowiska Kielce, kwiecień 2019.

W 2018 roku z terenu miasta odebrano 8238,7 Mg odpadów surowcowych (zmieszane odpady opakowaniowe – kod 15 01 06, opakowania szklane kod – 15 01 07 oraz opakowania z papieru i tektury – 15 01 01). Na uwagę zasługuje wzrost odpadów ulegających biodegradacji, posiadających kod 20 02 01.

Obserwowany jest spadek wielkości zmieszanych odpadów opakowaniowych, posiadających kod – 15 01 06, do 5428, 62 Mg. Podobna sytuacja dotyczyła opakowań szklanych o kodzie 15 01 07, ale po spadku w 2017 roku nastąpił ich wzrost do poziomu 1911,78 Mg. W okresie 2014-2018 wzrosła masa odpadów biodegradowalnych, w tym o 793Mg w 2018 roku w stosunku do 2017 roku.

Jedna sortownia PSZOK zlokalizowana jest w mieście Kielce przy ul. Magazynowej 3. Odpady niebezpieczne i gabarytowe w postaci: przeterminowanych leków, chemikaliów, zużytych baterii, akumulatorów, zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego, świetlówek i innych źródeł światła, mebli oraz innych odpadów wielkogabarytowych, odpadów budowlanych i rozbiórkowych, zużytych opon, odpadów zielonych, a także innych niebezpiecznych odpadów komunalnych właściciele nieruchomości mają możliwość bezpłatnie oddać do Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych.

W 2018 roku koszty poniesione w związku z odbieraniem, odzyskiem, recyklingiem i unieszkodliwianiem odpadów komunalnych, w tym koszty związane z funkcjonowaniem PSZOK oraz usuwaniem dzikich wysypisk wyniosły 31 238 954 zł.

5.3. Urządzenia gospodarki wodnej i ochrony środowiska

Ujęcia wody i stacje uzdatniania. Miasto Kielce zaopatrywane jest w wodę pitną z kilku ujęć głębinowych zlokalizowanych: w Dolinie Białogońskiej (Kielce-Białogon), Zagnańsku (12 km od Kielc) oraz indywidualnych studni głębinowych znajdujących się na terenie miasta. Łączne zasoby eksploatacyjne komunalnych ujęć wód podziemnych wynoszą 2630 m³·h⁻¹. Obecny pobór wody kształtuje się w ilości około 1500 m³·h⁻¹, a rezerwa jest rzędu 959 m³·h⁻¹. Jakość wody z eksploatowanych ujęć jest dobra i nie wymaga ona uzdatniania, a zagrażające jej ogniska zanieczyszczeń są na bieżąco monitorowane i likwidowane. Rezerwowe źródło wody dla miasta stanowi położony na południu GZWP 418. Jest to rejon o dużych zasobach wód podziemnych, w tym możliwych do gospodarczego wykorzystania wód pochodzących z odwadnianych na tym terenie kamieniołomów wapieni i dolomitów. Sumaryczna wydajność eksploatacyjna ww. ujęć wynosi 67 560 m³/d. W 2002 roku rozpoczęto eksploatację nowego ujęcia Kielce-Dyminy.

Wydajność eksploatacyjna ujęcia wynosi 11 000 m³/d. Prowadzone są również prace koncepcyjne nad wykorzystaniem wód kopalnianych dla celów komunalnych ponownie od 2005 roku, gdy odwodnienie kopalni Trzuskawica zaczęło powodować zmniejszanie zasobów eksploatacyjnych ujęć komunalnych Kielce-Dyminy.

Obecne zapotrzebowanie na wodę aglomeracji kieleckiej kształtuje się na poziomie 45 000 m³/d. Wykorzystanie zdolności produkcyjnej wynosi więc 67%. Procentowy udział wody z poszczególnych ujęć w ogólnym zapotrzebowaniu na wodę miasta Kielce przedstawia się następująco:

- ujęcie Kielce-Białogon: 64%;
- ujęcie Zagnańsk: 23%;
- ujęcie Kielce-Dyminy: 11%;
- studnie awaryjno-wspomagające: 2%.

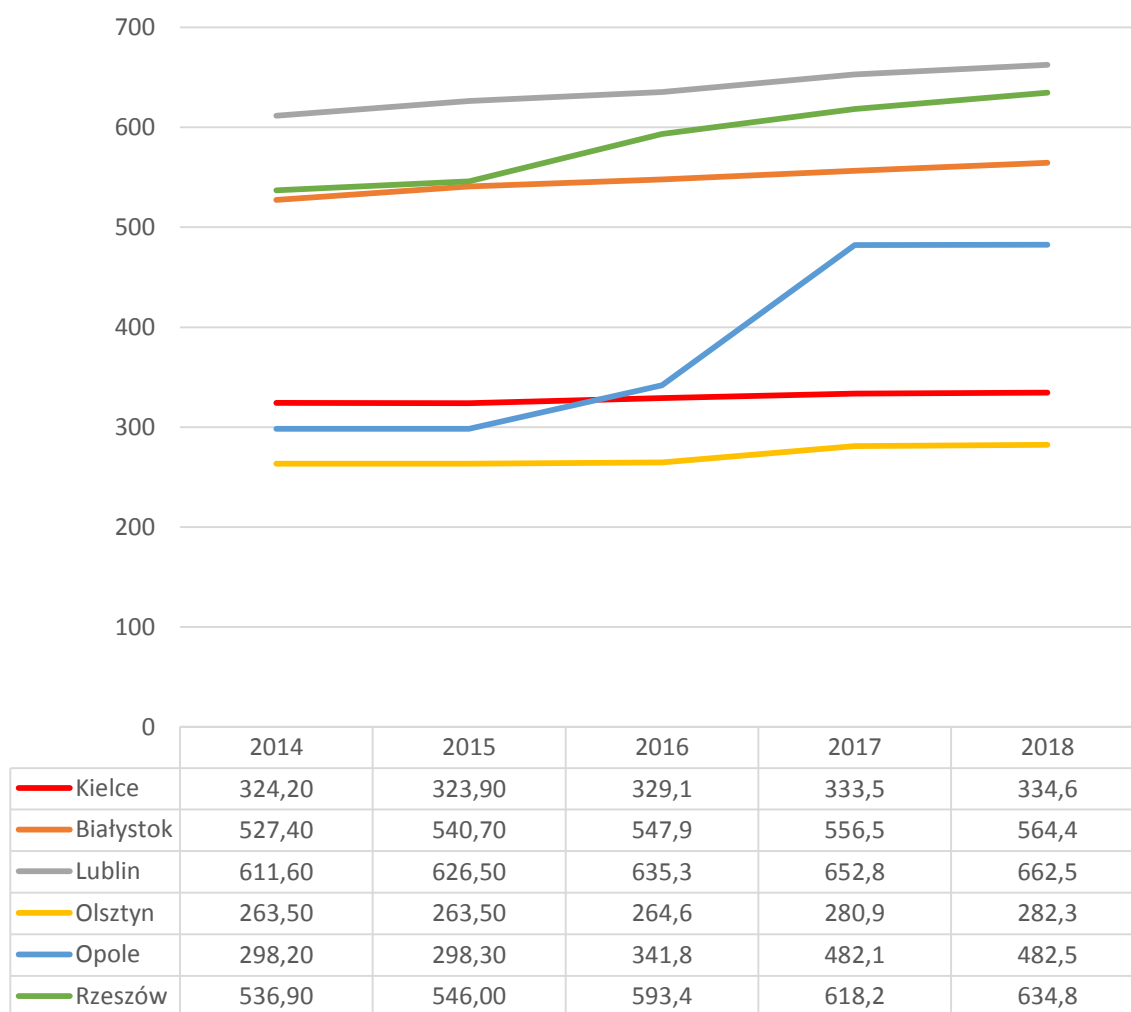
Ujęcie wody Kielce-Białogon znajduje się w obrębie Głównego Zbiornika Wód Podziemnych GZWP 417. Ujęcie wody Kielce-Dyminy znajduje się w obrębie Głównego Zbiornika Wód Podziemnych GZWP 418. Składa się ono z 6 studni głębinowych o głębokości około 100 metrów ujmujących wodę z wapieni dewońskich, które miasto przejęło od znajdujących się w tej dzielnicy zakładów przemysłowych: Fabryki Domów i byłych Zakładów Drobiarskich (później browaru „Belgia”). Z uwagi na wysoką jakość wody pod względem fizykochemicznym oraz bakteriologicznym woda nie jest uzdatniana, ani dezynfekowana.

Ujęcie Kielce-Dyminy składa się z 6 studni. Ostatnio zostały tam odwiercone 2 nowe studnie i planuje się wykonanie następnych. Studnie o głębokości od około 100 do 150 m ujmują wodę z wapieni dewonu środkowego. Obecnie woda jest pobierana wyłącznie na potrzeby mieszkańców i miejscowego przemysłu w dzielnicy Dyminy w ilości około 140 m³·h⁻¹. Uprzednio ze studni tego ujęcia czerpał wodę także zlikwidowany w ostatnich latach browar „Belgia”. Wszystkie studnie w Kielcach-Dyminy znajdują się w zasięgu oddziaływania odwodnień położonych w pobliżu kamieniołomów zakładów górniczych eksploatujących dewońskie wapień i dolomity. Oddziaływanie to będzie coraz większe, w miarę odwadniania przez kopalnie coraz to niższych poziomów eksploatacyjnych.⁶⁴

⁶⁴ J. Prażak, *Źródła wody pitnej dla Kielc – w przeszłości i obecnie*, w: *Woda w mieście*, red. T. Ciupa, R. Suligowski, Monografie Komisji Hydrologicznej PTG – tom 2, Instytut Geografii, Uniwersytet Jana Kochanowskiego, Kielce 2014, s. 227-236.

Wodociągi i kanalizacja. Na podstawie danych GUS należy stwierdzić, że długość sieci wodociągowej rozdzielczej w Kielcach stale rosła w latach 2015-2018, a w 2018 roku wynosiła 334,6 km (Rysunek 101).

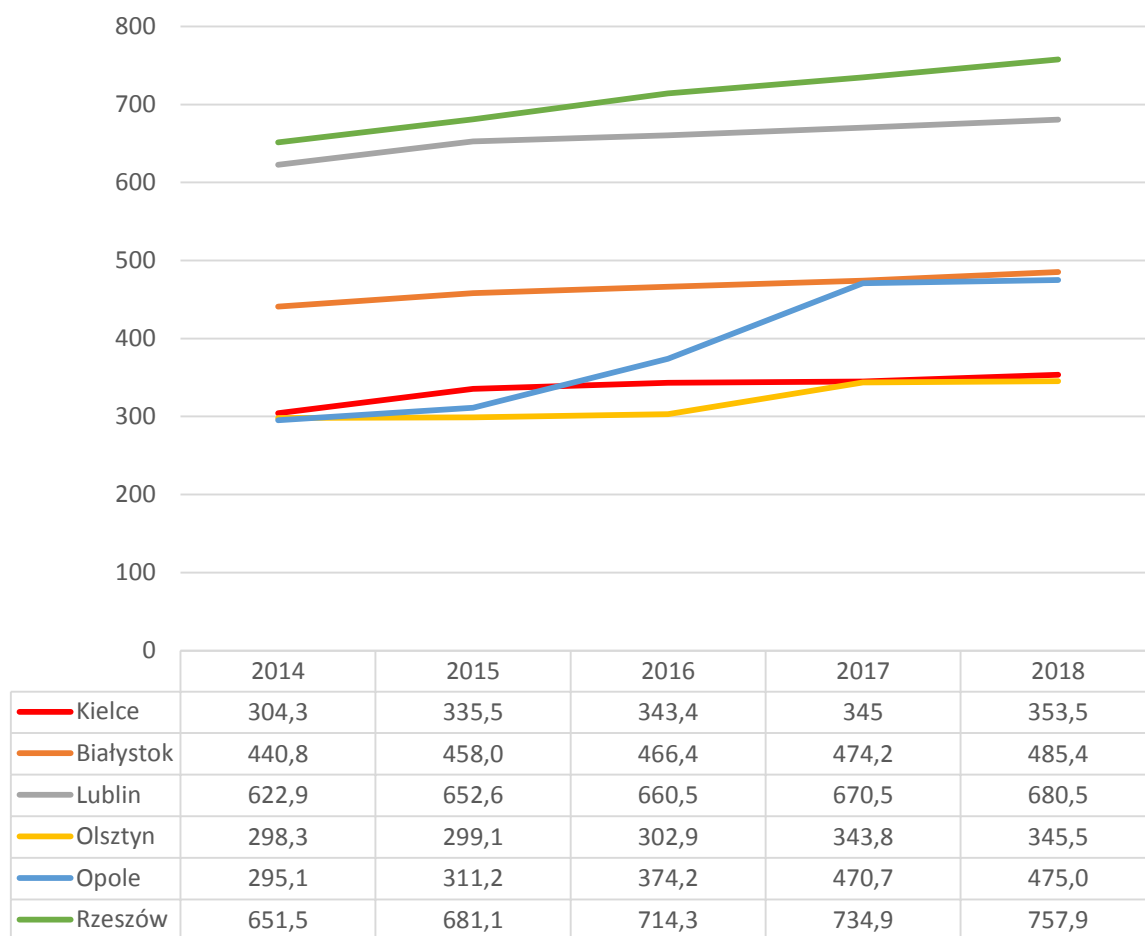
Rysunek 101. Długość czynnej sieci wodociągowej rozdzielczej w mieście Kielce oraz w miastach referencyjnych w latach 2014-2018

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Wodociągów Kieleckich sp. z o.o. oraz Banku Danych Lokalnych GUS.

Na podstawie danych GUS można stwierdzić, że długość sieci kanalizacyjnej rozdzielczej w latach 2014-2018 w Kielcach stale rosła do poziomu 353,5 km w 2018 roku – Rysunek 102.

Rysunek 102. Długość czynnej sieci kanalizacyjnej rozdzielczej w mieście Kielce oraz w miastach referencyjnych w latach 2014-2018 (w km)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Wodociągów Kieleckich sp. z o.o. oraz Banku Danych Lokalnych GUS.

Obserwuje się stabilizację liczby korzystających z sieci wodociągowej, przy czym w 2018 roku 95,7% mieszkańców było podłączonych do wodociągów. Nieco mniejszy odsetek korzystających był w mieście Lublin około 95,1%, natomiast jest to jeszcze poziom niższy w stosunku do Olsztyna i Opola, gdzie aż 99,9% mieszkańców było podłączonych do systemów wodociągowych – Rysunek 103.

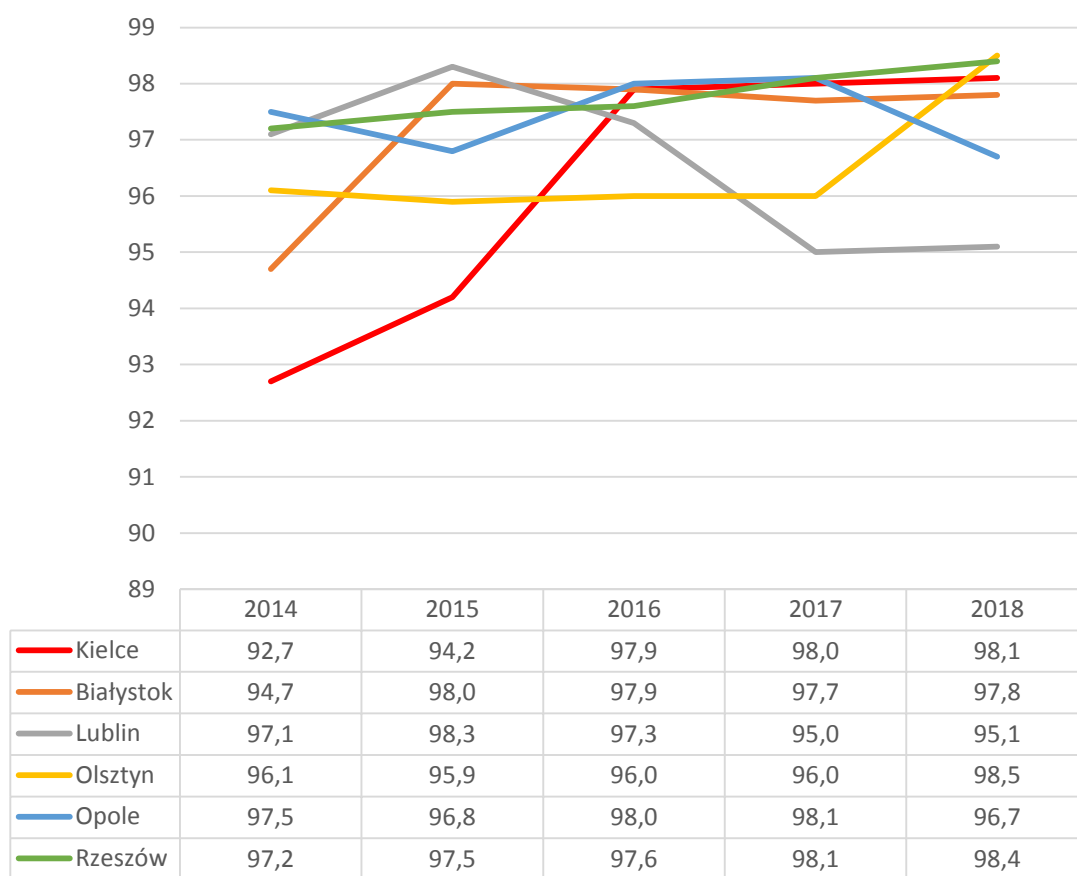
Rysunek 103. Korzystający z sieci wodociągowej w mieście Kielce oraz w miastach referencyjnych w latach 2014-2018 (udział procentowy w ogóle mieszkańców)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W mieście Kielce nastąpił wzrost liczby korzystających z sieci kanalizacyjnej w 2016 roku o 7,2 punkty procentowe w stosunku do 2014 roku, a w 2018 roku 98,1 % mieszkańców było podłączonych do kanalizacji. Podobny odsetek korzystających wynosił w Olsztynie 98,5 i Rzeszowie 98,4, co przedstawia Rysunek 104.

Rysunek 104. Udział mieszkańców korzystających z systemu kanalizacyjnego w ogóle rzeczywistych mieszkańców w mieście Kielce oraz w miastach referencyjnych w latach 2014-2018 (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Sprawozdanie z wykonania Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych za rok 2014,2015,2016,2017,2018, Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie.

Oczyszczalnia Ścieków „Sitkówka” posiadała przepustowość $Q_{dśr}=40\ 700\ m^3/d$. Wodociągi Kieleckie w związku z rozwojem obsługiwanego obszaru prowadziły działania inwestycyjne i modernizacyjne dla zwiększenia przepustowości hydraulicznej, poprawy parametrów oczyszczania ścieków oraz zmniejszania uciążliwości dla środowiska. Na ten cel w latach 90. XX wieku spółka otrzymała od Rządu Królestwa Danii pomoc. Od 1999 roku podjęto starania o dofinansowanie: z Funduszu ISPA a następnie z Funduszu Spójności. Wodociągi Kieleckie jako jedne z pierwszych w kraju złożyły wniosek o dofinansowanie i uzyskały w 2005 roku Decyzję Komisji Europejskiej o przyznaniu środków unijnych. Oczyszczalnia obsługuje: miasto Kielce, gminę Sitkówka – Nowiny, gminę Masłów. Rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków „Sitkówka” dla miasta Kielce” obejmowała procesy biologicznego oczyszczania ścieków oraz budowę instalacji

do unieszkodliwiania osadów ściekowych⁶⁵. Proces oczyszczania ścieków prowadzony jest na obiektach mechaniczno-biologicznego oczyszczania ścieków, wspomaganych stopniem chemicznym usuwania fosforu. Proces biologicznego oczyszczania oparty jest na metodzie jednostopniowego, trójfazowego osadu czynnego z wydzieleniem procesów: biologicznej defosfatacji, denitryfikacji i nitryfikacji. W obrębie stopnia biologicznego ścieki przepływają kolejno przez komory: selektora beztlenowego (2 ciągi), komory biologicznej defosfatacji (4 ciągi), komory denitryfikacji i nitryfikacji (2 ciągi o przepływie tłokowym). Ze względu na wymaganą wysoką skuteczność usuwania związków biogennych wykonano instalację dozowania zewnętrznego węgla organicznego do ścieków przed blokiem oczyszczania biologicznego. Ponadto do uzupełniającego proces biologiczny, chemicznego strącania fosforu wykonano instalację dozowania koagulantów glinowych i żelazowych. Przed inwestycją oczyszczalnia dysponowała przepustowością hydrauliczną 72 000 m³/d (ciąg oczyszczania mechanicznego) i 40 700 m³/d (ciąg oczyszczania biologicznego). Aby obiekt spełniał unijne wymogi jakości ścieków i mógł przyjąć rosnące obciążenie hydrauliczne i biologiczne konieczne były rozbudowa i modernizacja ciągu ściekowego i osadowego oraz dodatkowe prace w celu poprawy wydajności oczyszczalni.

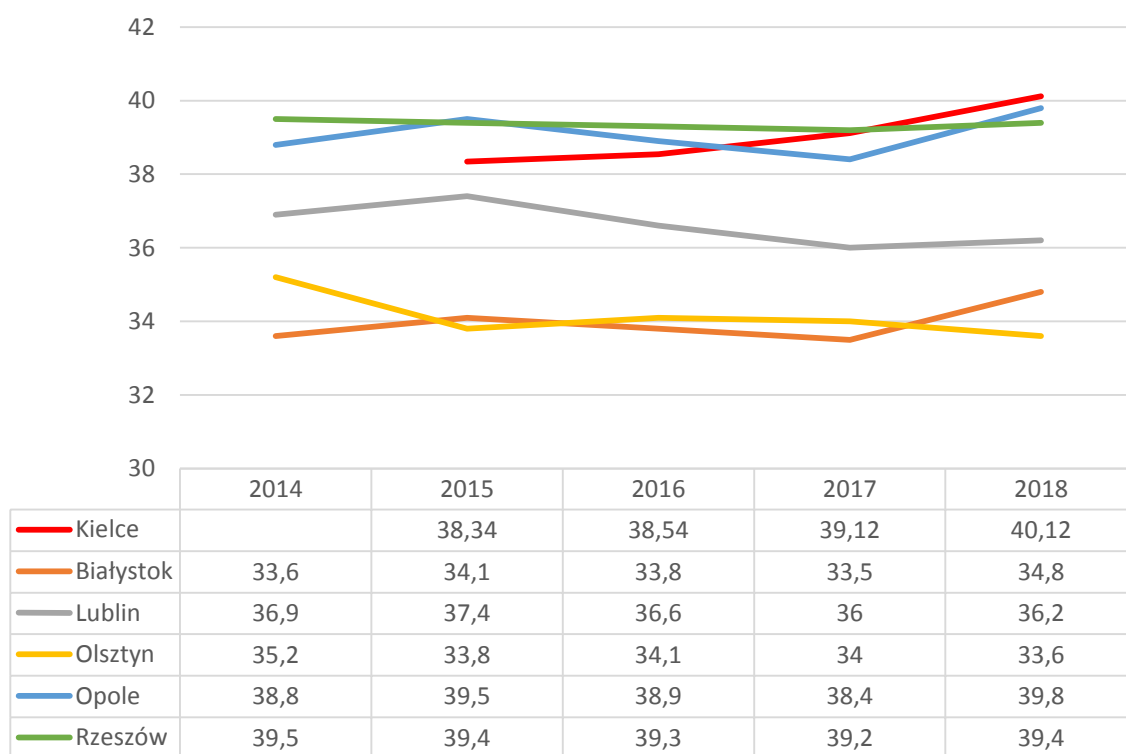
Powstające w procesie oczyszczania osady ściekowe: wstępny i nadmierny poddawane są fermentacji mezofilowej w wydzielonych komorach fermentacyjnych (WKF), a następnie odwadnianiu na stacji wirówek. Dodatkowo część osadu nadmiernego (30% objętości) przed procesem fermentacji jest poddawana dezintegracji ultradźwiękowej. Odwodnione osady ściekowe wspólnie z wytwarzanymi w procesie oczyszczania ścieków tłuszczami poddawane są procesowi termicznego unieszkodliwiania w wykonanej w ramach zakończonej rozbudowy oczyszczalni „Sitkówka” Stacji Termicznej Utylizacji Osadów Ścieków (STUOŚ). Proces unieszkodliwiania na drodze termicznej realizowany jest w oparciu o system spalania osadu w piecu ze złożem fluidalnym z ciepłą komorą powietrzną wyposażony w system oczyszczania gazów odlotowych metodą suchą oraz centralny system sterowania zapewniający automatyzację pracy STUOŚ.

⁶⁵ *Prezentacja Projektu 2004 PL 16 C PE 009*, <http://sitkowka.wod-kiel.com.pl/prezentacja-projektu--rozbudowa-i-modernizacja-oczyszczalni-sciekow-sitkowka-dla-miasta-kielce-52825.html>, dostęp: 15.03.2020.

Na podkreślenie zasługuje wspólna (z gminami wchodzącymi w skład Międzygminnego Związku Wodociągów i Kanalizacji) realizacja projektu unijnego, stanowiącego kontynuację rozbudowy oczyszczalni tj. Kompleksowa Ochrona Wód Podziemnych Aglomeracji Kieleckiej – projektu, którego realizacja powstała dzięki zaangażowaniu Wodociągów i Gmin wchodzących w skład Związku.⁶⁶

Zużycie wody. Zużycie wody w mieście Kielce uległo zwiększeniu na jednego korzystającego z sieci wodociągowej w badanym okresie. W latach 2015-2016 zużycie wody było jednym z najwyższych w porównaniu z miastami referencyjnymi. Najniższe zużycie odnotowano w 2015 roku, a następnie zarysowuje się wzrost zużycia wody w 2018 roku 40,12 m³/rok, kiedy było ono najwyższe wśród analizowanych miast. Najniższe zużycie występowało w mieście Olsztyn – Rysunek 105.

Rysunek 105. Zużycie wody wodociągowej w m³ przypadające na jednego korzystającego z sieci wodociągowej w ciągu roku w mieście Kielce oraz w miastach referencyjnych w latach 2014-2018

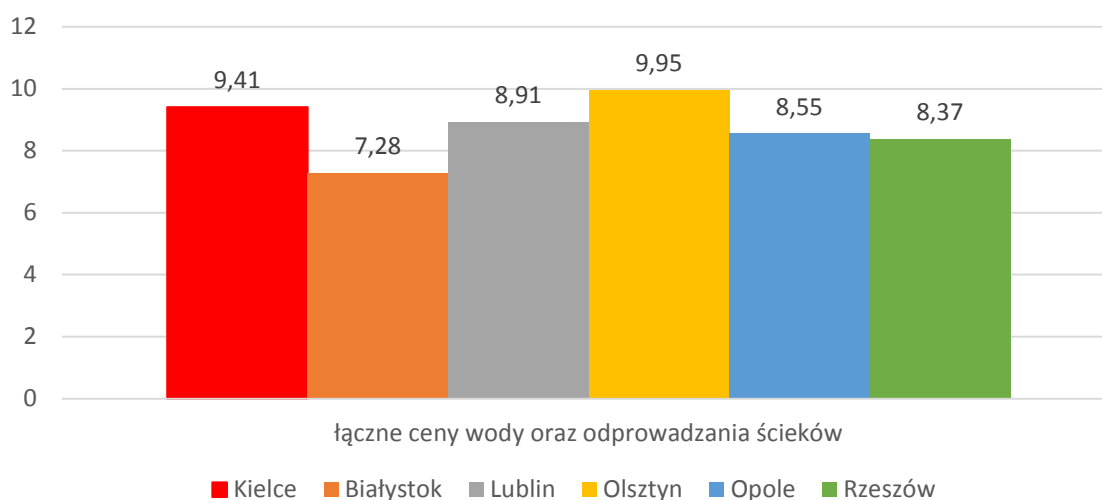

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Wodociągów Kieleckich sp. z o.o. oraz Banku Danych Lokalnych GUS.

⁶⁶ Informacje o MZWIK, www.bip.mzwik.com.pl/p,14,informacje-o-mzwik, dostęp: 26.04.2020.

Cena wody i ścieków. Wodociągi Kieleckie należą do nielicznych przedsiębiorstw wodociągowych w Polsce, które zmniejszyły swoje ceny, obniżając m. in. cenę wody o 13 groszy za metr sześcienny. Taryfa Wodociągów Kieleckich od dłuższego czasu utrzymuje się na poziomie niższym od średniej krajowej. W 2018 roku cena za 1 metr sześcienny wody i ścieków dla gospodarstw domowych Wodociągów Kieleckich wynosiła 9,41 zł brutto (woda 3,50 zł, ścieki 5,91 zł). Wśród 23 miast mających powyżej 150 tysięcy mieszkańców, Kielce są na 8. miejscu pod względem najniższych cen za wodę i ścieki, zaś 15 innych miast miało ceny wyższe⁶⁷. Ceny wody wśród miast referencyjnych były niższe jedynie od cen w Olsztynie o 0,54 zł, ale o 2,13 zł wyższe niż w Białymstoku (Rysunek 106). Poniżej 9 zł za 1m³ wody i ścieków płacili mieszkańcy: Białegostoku, Lublina, Opola i Rzeszowa.

Rysunek 106. Łączne ceny wody wodociągowej oraz odprowadzania ścieków w zł/m³ w mieście Kielce oraz w miastach referencyjnych w 2018 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: danych Wodociągów Kieleckich sp. z o.o., <https://wod-kiel.com.pl/ceny-wody-bez-zmian-,1561.html>, Wodociągów Opolskich, <https://wikopole.com.pl/1198/ceny-wody-i-sciekow-bez-zmian.html>, Banku Danych Lokalnych GUS, W Białymstoku są najniższe ceny wody i ścieków”, 20.07.2018, www.bialystokonline.pl/w-bialymstoku-sa-najnizsze-ceny-wody-i-sciekow,artykul,106663,1,1.html.

Znaczący spadek jednostkowego zużycia wody z wodociągów miejskich był spowodowany wieloma przyczynami. Przeciętna konsumpcja wody zmniejszyła się w Kielcach, podobnie jak w całym kraju między innymi ze względu na wzrost taryf i

⁶⁷ *Ceny wody bez zmian*, <http://wod-kiel.com.pl/ceny-wody-bez-zmian-,1561.html>, dostęp: 25.01.2019

instalację wodomierzy.⁶⁸ Efektem była oszczędność wody zarówno przez gospodarstwa domowe jak i zakłady usługowe, urzędy, placówki oświatowe itp. Ponadto stosowanie opłat za wodę pokrywających koszty działalności usług wodociągowych zmniejszyło zużycie wody. W dużym stopniu możliwe było to dzięki wykorzystaniu nowoczesnych, wodooszczędnych rozwiązań i urządzeń sanitarnych. Konsekwencją spadku zużycia wody oprócz niewątpliwych korzyści ekologicznych (zmniejszenie ilości ścieków), jest dalszy wzrost jej ceny.⁶⁹ Wynika to ze wzrostu kosztów jednostkowych na skutek zmniejszonego popytu. Koszty funkcjonowania systemów wodociągowych nie są wprost proporcjonalne do wielkości i produkcji wody. Szczególnie koszty stałe są w dużym stopniu uzależnione od układu przestrzennego miast i charakterystycznych warunków lokalnych oraz rozwoju historycznego. Z tego też względu w ostatnich latach obserwowany jest wzrost udziału kosztów stałych w kosztach całkowitych przedsiębiorstw.

5.4. Energetyka

Energetyka obejmuje trzy systemy: elektroenergetykę, gazownictwo i ciepłownictwo. W każdym z systemów występują trzy grupy urządzeń:

- urządzenia produkcyjne (m. in. elektrownie, elektrociepłownie, kotłownie lokalne);
- urządzenia sieciowe, które pełnią funkcję przesyłu (sieci przesyłowe), rozdziału (sieci rozdzielcze) i podłączenia do budynków; ich zadaniem jest dostarczenie energii do miejsc jej wykorzystania;
- urządzenia odbiorcze wraz z aparaturą kontrolno-pomiarową.

Jedynie elektroenergetyka stanowi system ogólnokrajowy i jest dostępna wszystkim odbiorcom. Gazownictwo ma zasięg regionalny i jego dostępność zależy od źródeł zasilania oraz przebiegu rurociągów przesyłowych.

Natomiast ciepłownictwo na terenie Kielc ma charakter lokalny. Podstawowym segmentem ciepłownictwa jest ciepłownictwo komunalne, na które składają się jedna elektrociepłownia oraz lokalne ciepłownie, obsługujące osiedla mieszkaniowe o zwartej zabudowie. Na terenie miasta jest też duża liczba rozproszonych kotłowni indywidualnych w budownictwie jednorodzinny.

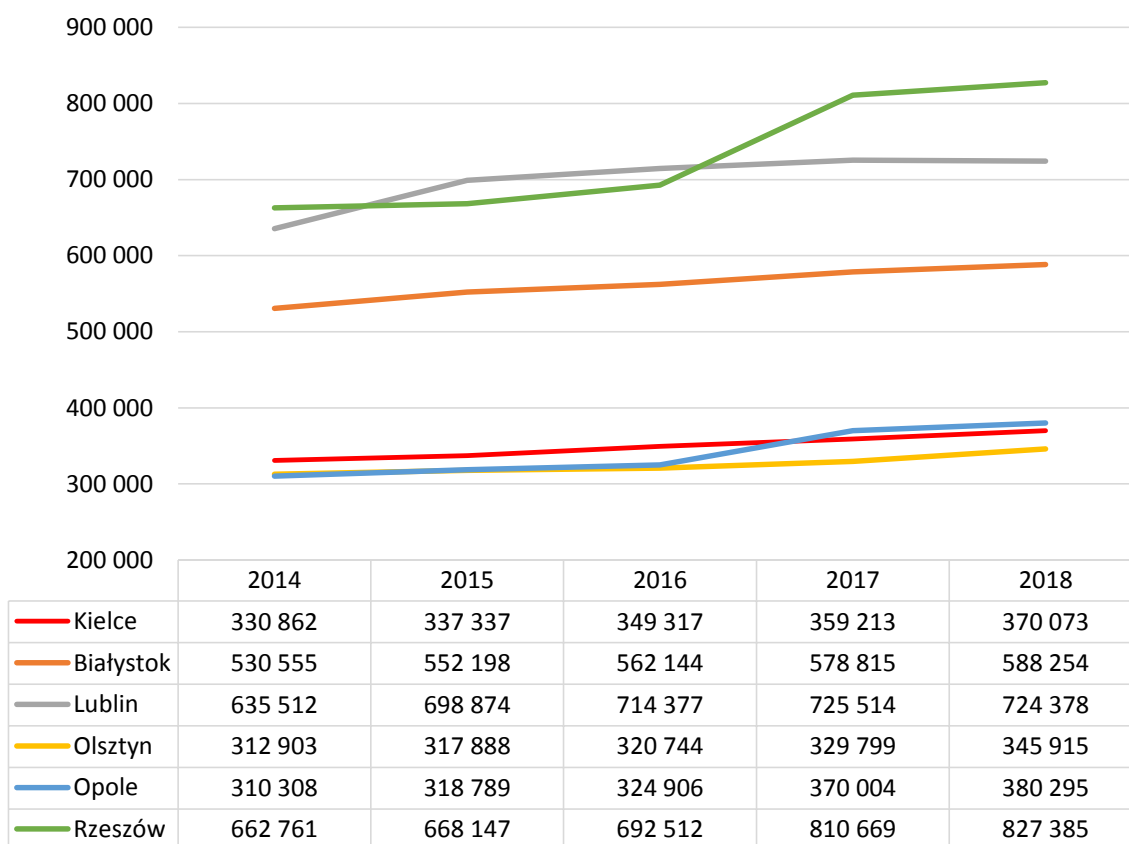
⁶⁸ P. Bartoszczyk, *Czynniki wpływające na spadek zużycia wody z wodociągów w Polsce*, „Studia i Prace, Polskie Stowarzyszenie Zarządzania Wiedzą. Seria: Studia i Materiały” 2006 nr 7, s. 25-34.

⁶⁹ A. Piasecki, *Wpływ zmian jednostkowego zużycia wody na funkcjonowanie systemu wodno-kanalizacyjnego w miastach Polski w latach 1998-2012*, „Logistyka” 2014 nr 4.

Charakterystyczną cechą omawianych trzech systemów energetyki jest możliwość substytucyjnego zaspokajania określonych potrzeb w tej dziedzinie, jak również oddziaływanie na środowisko naturalne. Stąd też bardzo ważne jest prowadzenie odpowiedniej kompleksowej polityki w tym zakresie, która będzie zmierzać nie tylko do jak najbardziej racjonalnego wykorzystania źródeł ciepła, ale przede wszystkim do maksymalnego ograniczenia zużycia węgla kamiennego poprzez wprowadzanie innowacji w rozwiązaniach technicznych i organizacyjnych, które będą miały na celu ograniczenie negatywnego wpływu na środowisko w ramach realizacji *smart city*.

Gazownictwo. Źródłem zaopatrzenia w gaz terenów zabudowanych jest gaz ziemny dostarczany systemem dalekosiężnych rurociągów przesyłowych, od których odchodzą sieci rozdzielcze do poszczególnych jednostek osadniczych. W analizowanym okresie systematycznie zwiększała się długość rozdzielczej sieci gazowej zarówno w Kielcach, jak i w pozostałych miastach referencyjnych (Rysunek 107).

Rysunek 107. Długość sieci gazowej w Kielcach oraz w miastach referencyjnych w latach 2014-2018

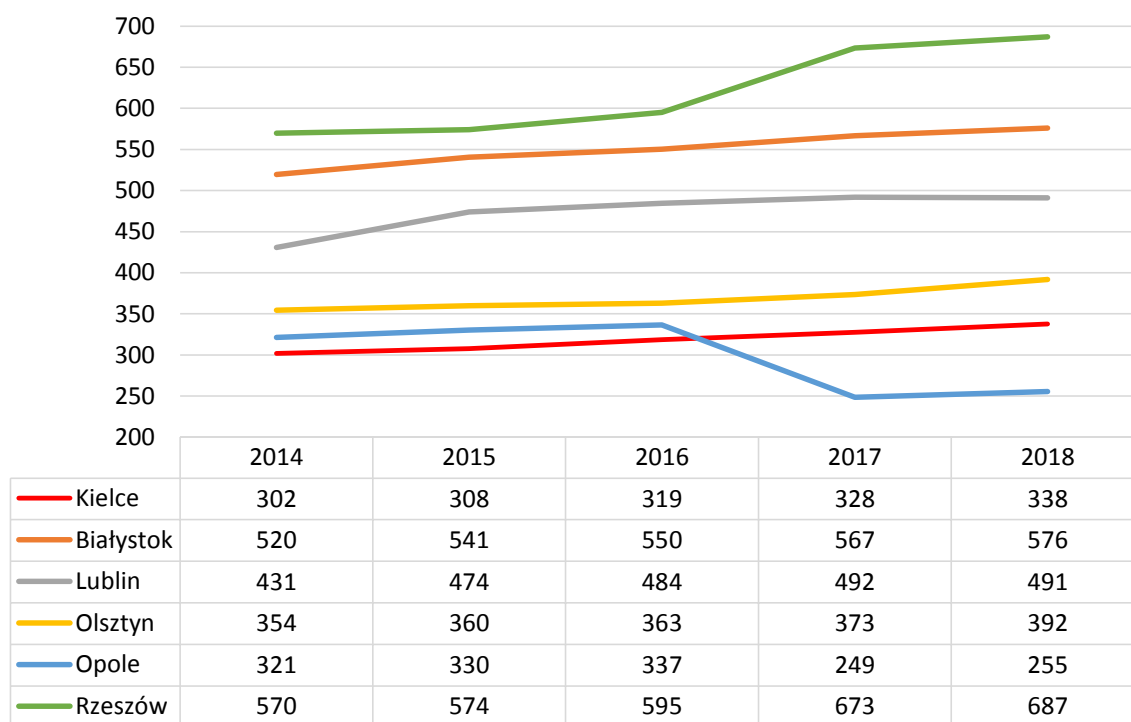
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W badanym przedziale czasowym długość sieci gazowej w Kielcach wzrosła z 330,9 km do 370,1 km, tj. o 11,9%. Bezwzględny przyrost jej długości wyniósł 39,2 km, a najwyższa dynamika (ok. 3,5%) cechowała lata 2018 i 2016.

W porównywanych miastach tempo tego wzrostu było jednak różne. Najwyższy wskaźnik wzrostu odnotować można w Rzeszowie – blisko o 25%, zdecydowanie niższy w Kielcach oraz Olsztynie i Białymstoku – na poziomie 10-12%.

Ogólna długość sieci w poszczególnych miastach różni się ze względu na różnice zarówno w liczbie ludności, jak i stopniu zróżnicowania zwartości zabudowy poszczególnych obszarów miast (Rysunek 108).

Rysunek 108. Długość czynnej sieci ogółem w km na 100 km² w Kielcach oraz w miastach referencyjnych w latach 2014-2018 (w m)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

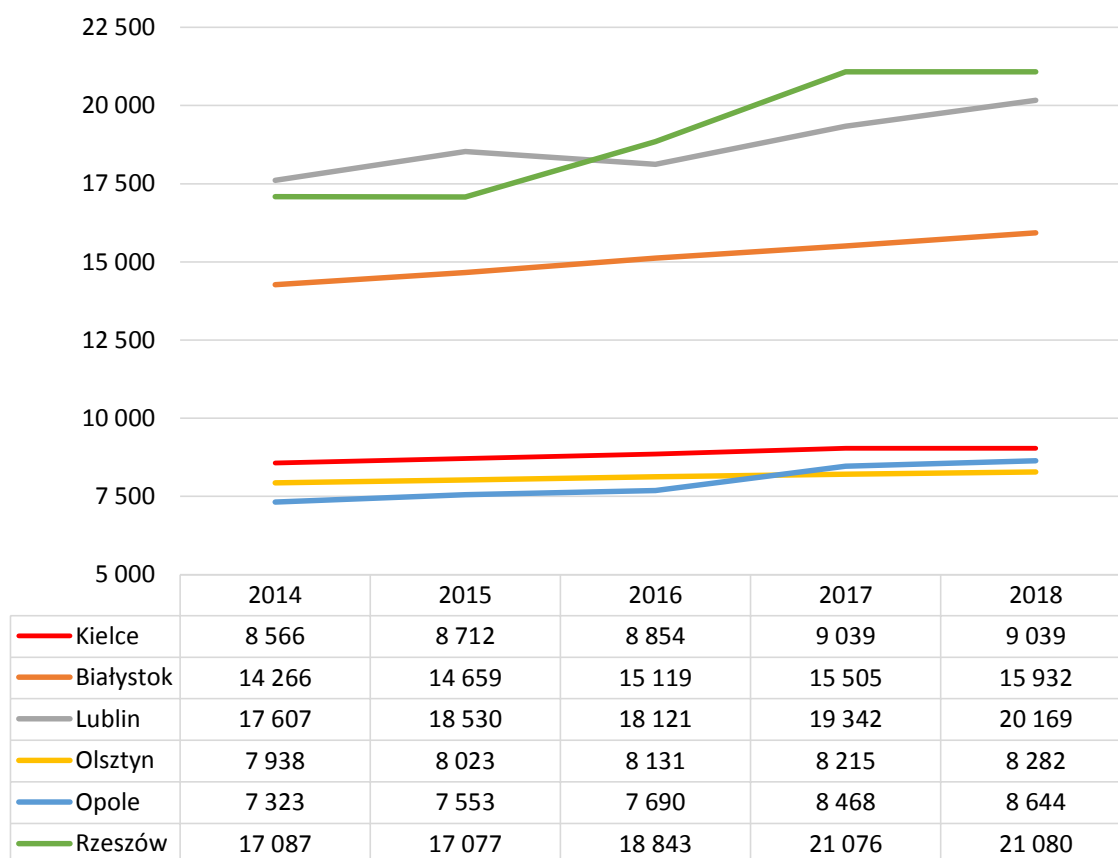
Długość czynnej sieci ogółem w km na 100 km² w Kielcach wzrosła z 301,7 m w 2014 roku do 337,5 m w 2018 roku. Porównując stopień zagospodarowania w sieć gazową w poszczególnych miastach należy stwierdzić, że najwyższy wskaźnik długości sieci w km przypadającej na 100 km² powierzchni miasta przypada w Rzeszowie – 687,1, natomiast najniższy w Opolu – 255,4. Drugim od końca miastem są Kielce ze wskaźnikiem – 337,5 km/km² powierzchni. W omawianym okresie w latach 2014-2016 to Kielce w

badanej grupie miast znajdowały się na ostatnim miejscu. W latach 2017-2018 pomimo znacznego przyrostu długości sieci w Opolu nastąpił regres wskaźnika nasycenia siecią, prawdopodobnie związany ze zmianami powierzchni administracyjnej i przyłączeniem do Opola terenów nie objętych siecią gazową.

Ogólnie należy stwierdzić, że Kielce charakteryzują się blisko 4-krotnie niższym przyrostem długości sieci gazowej, wynoszącym 39 211 m w porównaniu z Rzeszowem – 164 614 m, a blisko 2-krotnie niższym w porównaniu z Opolem – 69 987 m.

Biorąc pod uwagę liczbę podłączeń sieci gazowej do budynków mieszkalnych Kielce uplasowały się na 4. miejscu wśród miast referencyjnych. Można tu wyróżnić dwie podgrupy miast: Rzeszów, Lublin i Białystok, które w całym okresie zrealizowały największą liczbę przyłączy oraz drugą podgrupę w składzie – Kielce, Olsztyn i Opole, w których w całym okresie zrealizowano prawie 2-krotnie mniejszą liczbę przyłączy (Rysunek 109).

Rysunek 109. Czynne przyłącza gazowe do budynków mieszkalnych w Kielcach oraz w miastach referencyjnych w latach 2014-2018 (w szt.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W latach 2014-2018 liczba podłączeń sieci gazowej do budynków mieszkalnych wzrosła w Kielcach z 8,56 tys. do 9,039 tys., tj. o 5,2%. Dynamika przyrostu przyłączy była o 6,3 punktu procentowego niższa niż rozbudowy sieci. W Kielcach liczba przyłączy wzrosła o 473 (mniej tylko w Olsztynie – 344), a wskaźnik wzrostu osiągnął wielkość 5,52%. Porównując jednak dynamikę wzrostu długości sieci z dynamiką wzrostu liczby podłączeń do sieci okazuje się, że pod tym względem Kielce znalazły się na pierwszym miejscu wyprzedzając wszystkie pozostałe miasta referencyjne. Potwierdza to również wskaźnik relacji przyrostu liczby przyłączy do przyrostu długości sieci, który z kolei jest najniższy.

Oznacza to, że w minionym okresie Kielce skoncentrowały się bardziej na rozszerzaniu zasięgu sieci gazowej i zwiększaniu obszaru obsługi. Należy zatem rekomendować przyspieszenie w najbliższych latach realizacji liczby podłączeń do budynków i wprowadzenie w większym zakresie ogrzewania gazem. Tym niemniej należy ogólnie ocenić sytuację wyposażenia miasta Kielce w sieć gazową jako niezadowalającą, tym bardziej, że również mieszkańcy gmin należących do KOF mają ograniczone możliwości korzystania z gazu sieciowego. Część z nich pozbawiona jest całkiem dostępu do sieci, natomiast w innych, gdzie występują podłączenia do sieci, korzysta z nich niewielka liczba odbiorców (np. w gminie Masłów na blisko 11 tys. mieszkańców tylko 76 gospodarstw domowych wykorzystuje gaz, głównie do celów ogrzewania pomieszczeń, w gminie Daleszyce na ponad 16 tys. mieszkańców jest tylko 10 podłączeń, z których korzysta 18 gospodarstw domowych). Warto też nadmienić, że przez teren woj. świętokrzyskiego i to niedaleko od Kielc przebiega rurociąg przesyłowy gazu ziemnego, od którego odchodzą nieliczne sieci rozdzielcze.

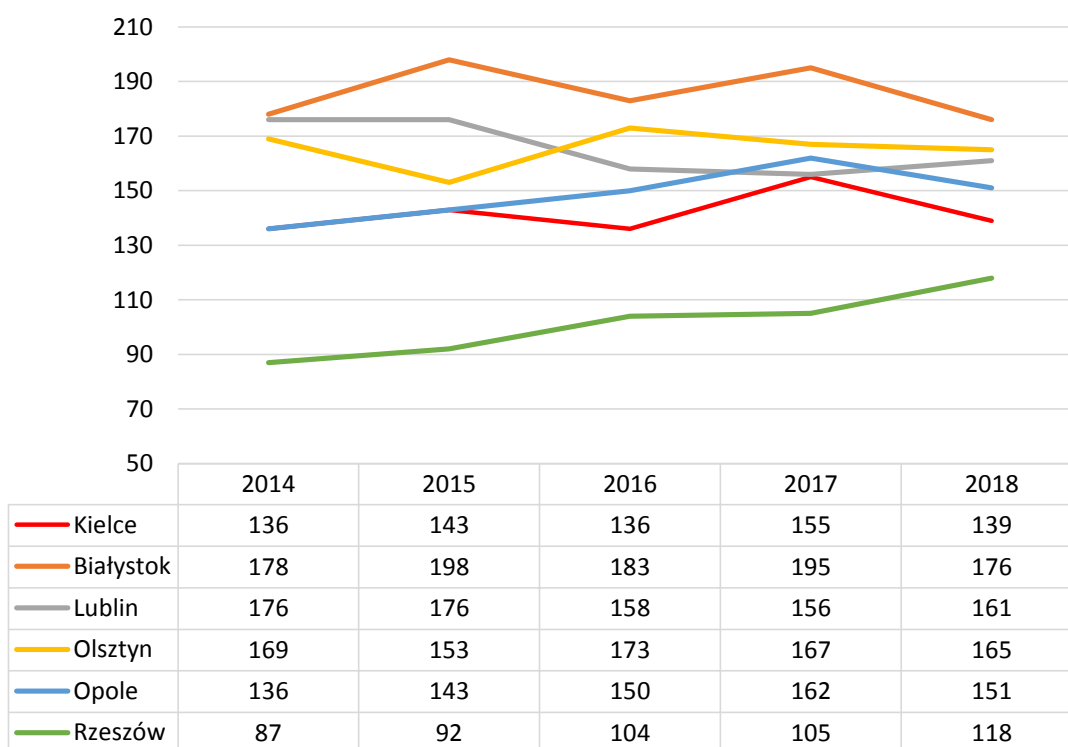
Ciepłownictwo. Jak wyżej wspomniano, zarówno mieszkańcy miast i gmin, jak też inne podmioty znajdujące się na danym terenie, mają możliwość zaopatrywania się w ciepło z różnych źródeł. Różne mogą być również surowce wykorzystywane do produkcji ciepła. W niniejszej analizie koncentrujemy się na podmiotach produkujących i przesyłających ciepło, znajdujących się w gestii władz samorządowych, niezależnie od tego, w czym są zarządzie.

W Kielcach największymi dostawcami ciepła są: Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej (MPEC) spółka z o.o., odpowiadająca w 70% za zaopatrzenie mieszkańców miasta w ciepło zdalaczynne z trzech oddzielnych systemów i źródeł ciepła – głównym źródłem ciepła dla miasta Kielce jest PGE Energia Ciepła S.A. Oddział

Elektrociepłownia w Kielcach. Znaczącym dostawcą jest Kielecka Spółdzielnia Mieszkaniowa, dysponująca dwoma oddzielnymi systemami sieci. Ponadto funkcjonują liczne kotłownie lokalne oraz indywidualne.

Zgodnie z danymi GUS, w Kielcach funkcjonowało w 2014 roku 136 kotłowni. Ich liczba zmieniała się z roku na rok, by w 2018 roku wynieść 139 – wzrost o 3. Każde z miast referencyjnych, z wyjątkiem Rzeszowa, posiadało sto kilkadziesiąt kotłowni. Ich liczba w ciągu pięciu badanych lat ulegała okresowym wahaniam, przy czym w większości miast można zaobserwować podobne tendencje. W latach 2014-2017 następował znaczący wzrost liczby kotłowni np. w Rzeszowie o 26 kotłowni (najwięcej), w Białymstoku o 17, w Lublinie o 15 i również w Kielcach – nawet o 19. Po czym w 2018 roku liczba kotłowni znacznie zmalała. I tak: w Rzeszowie o 11, Białymstoku o 19, Lublinie o 15 i w Kielcach o 16 (Rysunek 110). Oznacza to zarysowującą się tendencję do konsolidacji, likwidację małych, nieefektywnych kotłowni i przejmowanie podłączonych do nich sieci przez większe kotłownie lub elektrociepłownie o większej sprawności technicznej i mniejszym zagrożeniu dla środowiska.

Rysunek 110. Liczba kotłowni ogółem w Kielcach oraz w miastach referencyjnych w latach 2014-2018 (w szt.)

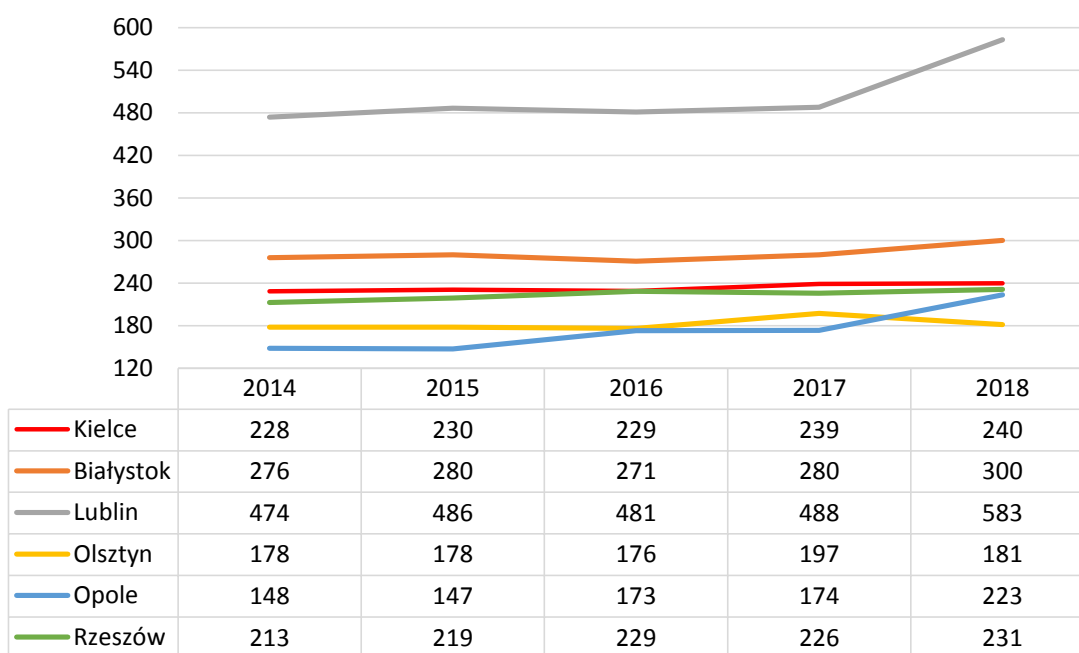

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Biorąc pod uwagę długość sieci ciepłowniczej zdalaczynnej przesyłowej i rozdzielczej, należy stwierdzić, że w 2014 roku Kielce dysponowały najkrótszą siecią, wynoszącą 89,7 km. W 2015 roku zaobserwować można było gwałtowny wzrost długości tej sieci do 143,2 km (wzrost o 59,6%). W kolejnych latach przyrost długości sieci był już niewielki, by w 2018 roku osiągnąć 149,1 km i uplasować Kielce na 3. miejscu wśród miast referencyjnych. Potwierdzają to dane uzyskane z MPEC, zgodnie z którymi sieci było 136 km w 2014 roku, a 143 km w 2019 roku.

Zgodnie z danymi dotyczącymi długości przyłączy do sieci ciepłowniczej można zauważyć, że pod względem długości przyłączy w 2014 roku Kielce zajmowały 2. miejsce za Lublinem. Długość przyłączy w Lublinie wynosiła 195,9 km, natomiast w Kielcach – 138,5 km. W pozostałych miastach długość przyłączy była znacznie krótsza. Natomiast w 2015 roku nastąpił w Kielcach znaczny spadek długości przyłączy – o 51,3 km, co porównując z omówionymi wcześniej zmianami długości sieci wskazuje na nieścisłości w statystycznej klasyfikacji. Uznano zatem za celowe operowanie do porównań i oceny z miastami referencyjnymi całkowitą długością sieci przesyłowej, rozdzielczej i przyłączy do budynków (Rysunek 111). W związku z tym rozbieżności nomenklaturowe nie wpływają na efekty analizy porównawczej z miastami referencyjnymi.

Rysunek 111. Zsumowana długość sieci ciepłowniczej i przyłączy w Kielcach oraz w miastach referencyjnych w latach 2014-2018 (w km)

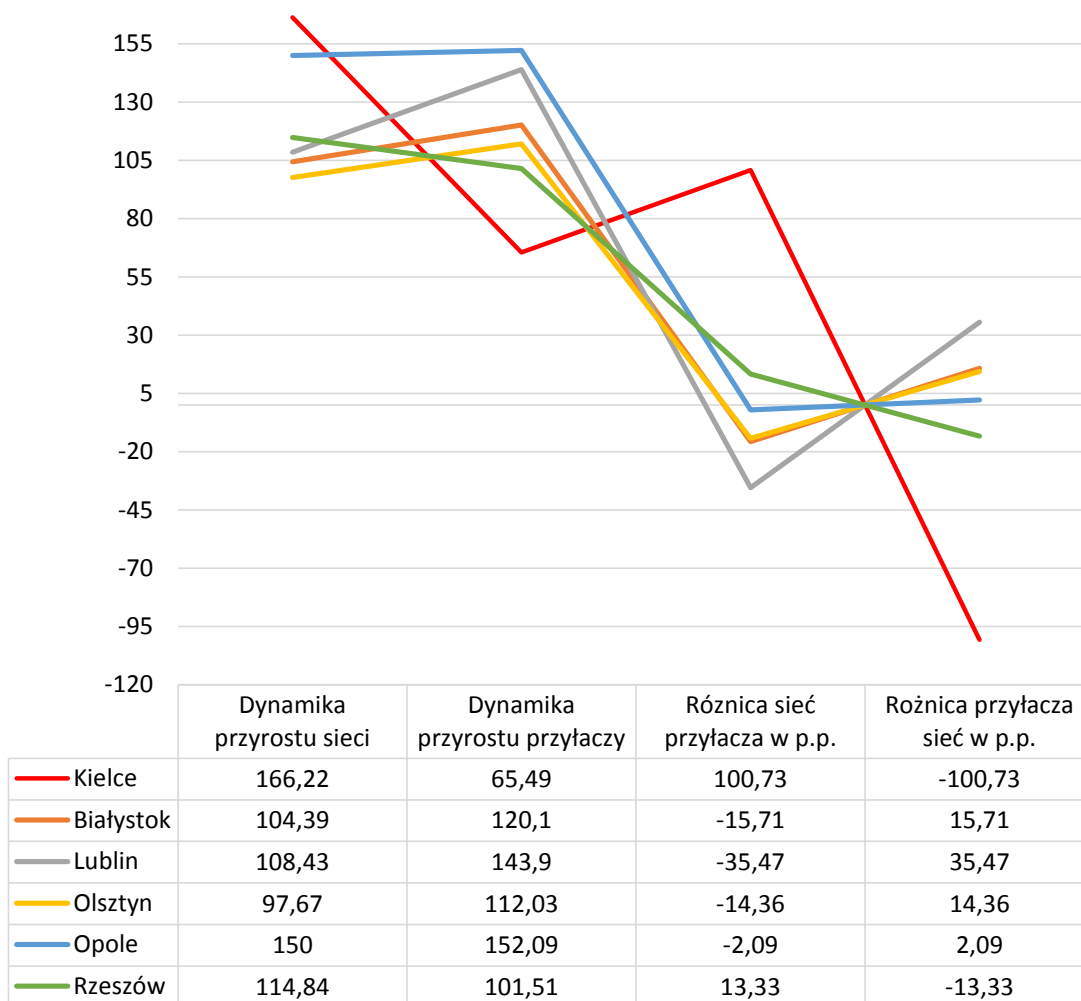

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Uwzględniając łączną długość sieci należy stwierdzić, że w 2014 roku Kielce w grupie badanych miast zajmowały 3. miejsce, które utrzymały również w 2018 roku. Mimo środkowego miejsca w stawce miast przyrost długości sieci należy ocenić niezbyt pozytywnie. Wyniósł on w całym okresie zaledwie 11,6 km. W tej dziedzinie wyróżniają się dwa miasta, Lublin, w którym przyrost sieci wyniósł 109,4 km oraz Opole, gdzie przyrost sieci nastąpił o 75,1 km. Miasta te odbiegają znacznie od pozostałych, w których przyrost długości sieci nie przekroczył kilkunastu km.

Analogicznie jak w przypadku sieci gazowej dokonano porównania wskaźników dynamiki przyrostu długości sieci przesyłowych i rozdzielczych ze wskaźnikiem przyrostu długości przyłączy. Jedynie w Kielcach i Rzeszowie wskaźnik przyrostu długości sieci ciepłowniczej był większy od przyrostu długości przyłączy (Rysunek 112).

Rysunek 112. Dynamika przyrostu długości sieci ciepłowniczej i przyłączy w Kielcach oraz w miastach referencyjnych w latach 2014-2018

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta Kielce.

Jako pozytywne należy ocenić fakt zajęcia 3. miejsca wśród miast referencyjnych oraz zapoczątkowanie działań konsolidacyjnych. Należy jednak stwierdzić, że do wyników analizy w zakresie ciepłownictwa należy podchodzić z dużą dozą ostrożności. Zebranie i opracowanie informacji nastęrcza w tej branży wiele trudności ze względu na wielość źródeł produkcji ciepła, często produkcji ciepła w skojarzeniu z energią elektryczną, coraz szersze wykorzystywanie obecnie do produkcji odnawialnych źródeł energii, co może mieć charakter nie tylko bardzo lokalny, ale wręcz indywidualny. Jednocześnie można mieć do czynienia z rozdzieleniem fazy produkcji od fazy przesyłu i rozdziału, co nastęrcza dodatkowych trudności.

Większość gmin wchodzących do KOF nie posiada lokalnych kotłowni z systemem sieci ciepłowniczych. W gminach przeważa zabudowa rozproszona (choć niektóre z nich zgłaszają ulicówkę jako formę zabudowy) i indywidualne ogrzewanie piecowe. Stan taki występuje też w gminach, które sąsiadują bezpośrednio z Kielcami i gdzie trudno jest dokładnie określić przebieg granicy między gminą i miastem Kielce. Podstawowym paliwem jest węgiel i miał węglowy.

Jedna kotłownia na węgiel obsługująca os. Sosnówka występuje w gminie Chęciny, podobnie w gminie Sitkówka-Nowiny jest 1 kotłownia dla os. Nowiny. W gminie Chmielnik działa natomiast ogółem 6 niewielkich kotłowni (z tego 5 na gaz i 1 na węgiel) obsługujących 15 budynków mieszkalnych i 1 budynek administracyjny. Ogólna długość sieci zdalaczynnej nie przekracza 1 km.

5.5. Transport i mobilność

W krajowej sieci drogowej Kielce znajdują się na przecięciu drogi ekspresowej S7, która w ukończonym przebiegu połączy m.in. Kraków i Warszawę z planowaną drogą S74, która pozwoli skrócić czas podróży do Łodzi i Rzeszowa. W krajowej sieci kolejowej miasto znajduje się na trasie linii kolejowej nr 8 łączącej Warszawę z Krakowem oraz linii kolejowej nr 61 łączącej Kielce z Częstochową.

Wymienione wyżej drogi wchodzi w skład kompleksowej sieci TEN-T o znaczeniu europejskim. Miasto znajduje się w odległości 130-200 km od Portów Lotniczych w Warszawie, Krakowie, Lublinie, Rzeszowie i Łodzi oraz 80 km od rozbudowywanego lotniska w Radomiu. W pobliżu Kielc znajduje się lotnisko w Masłowie, które ma charakter sportowy i rekreacyjny,

choć czasami jest wykorzystywane również do lotów pasażerskich i cargo.

W odległości około 30 kilometrów od Kielc przebiega Linia Hutnicza Szerokotorowa, pozwalająca na transport ładunków za wschodnią granicę bez konieczności ich przeładunku na granicy. Od stycznia 2020 roku linia LHS włączona została w przebieg Nowego Jedwabnego Szlaku prowadzącego z Chin. Kielce uwzględniono również w Studium Lokalizacyjnym Centralnego Portu Komunikacyjnego. Przez miasto zaplanowano przebieg „szprychy” kolejowej nr 7 – linii łączącej CPK z Opoczmem, Końskimi, Kielcami, Tarnowem i Nowym Sączem.

Według badań Instytutu Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN, dostępność transportowa Kielc jest nieco poniżej średniej krajowej, ale jednocześnie najlepsza ze wszystkich stolic Polski Wschodniej i zbliżona do poziomu stolic województwa kujawsko-pomorskiego, zarówno w ujęciu bazowym w 2013 roku, jak i wartościach docelowych na 2023 roku.⁷⁰ Interesariusze diagnozy zwracali jednak uwagę na brak połączeń równoleżnikowych, ułatwiających eksport towarów na rynki Europy Zachodniej, a także słabą jakość połączeń kolejowych – m.in. brak szybkich połączeń z Warszawą i Krakowem oraz ich lotniskami.

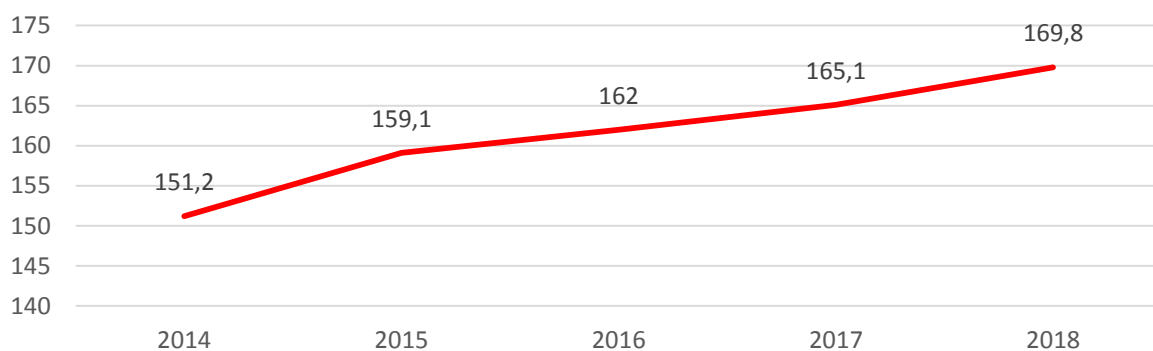
⁷⁰ T. Komornicki i inni, *Oszacowanie oczekiwanych rezultatów interwencji za pomocą miar dostępności transportowej dostosowanych do potrzeb dokumentów strategicznych i operacyjnych dot. perspektywy finansowej 2014-2020(aktualizacja)*, IGI PAN, Warszawa 2017.

Świętokrzyskie na Jedwabnym Szlaku

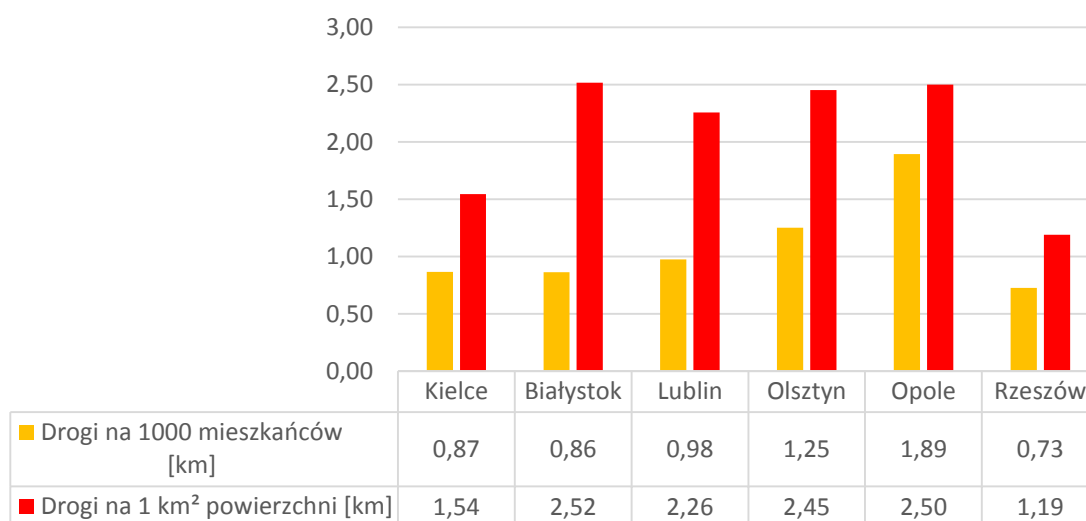
W 2018 roku w Kielcach było prawie 170 km dróg utwardzonych, co w przeliczeniu na mieszkańca i jednostkę powierzchni jest wskaźnikiem względnie niskim, będącym po części pochodnym sposobu urbanizacji, zwłaszcza dużej liczby gęsto zaludnionych blokowisk (najniższy wskaźnik zaobserwowano w Kielcach i Rzeszowie, zaś najwyższy w Opolu i Olsztynie) – Rysunek 113 i Rysunek 114. W latach 2014-2018 udało się zwiększyć łączną liczbę dróg utwardzonych z 151 do 170 km, dróg dla rowerów z ok. 28 do ponad 50 km oraz buspasów – z 10,5 do prawie 19 km.

Rysunek 113. Długość dróg o nawierzchni twardej ogółem w mieście Kielce w latach 2014-2018 (w km)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

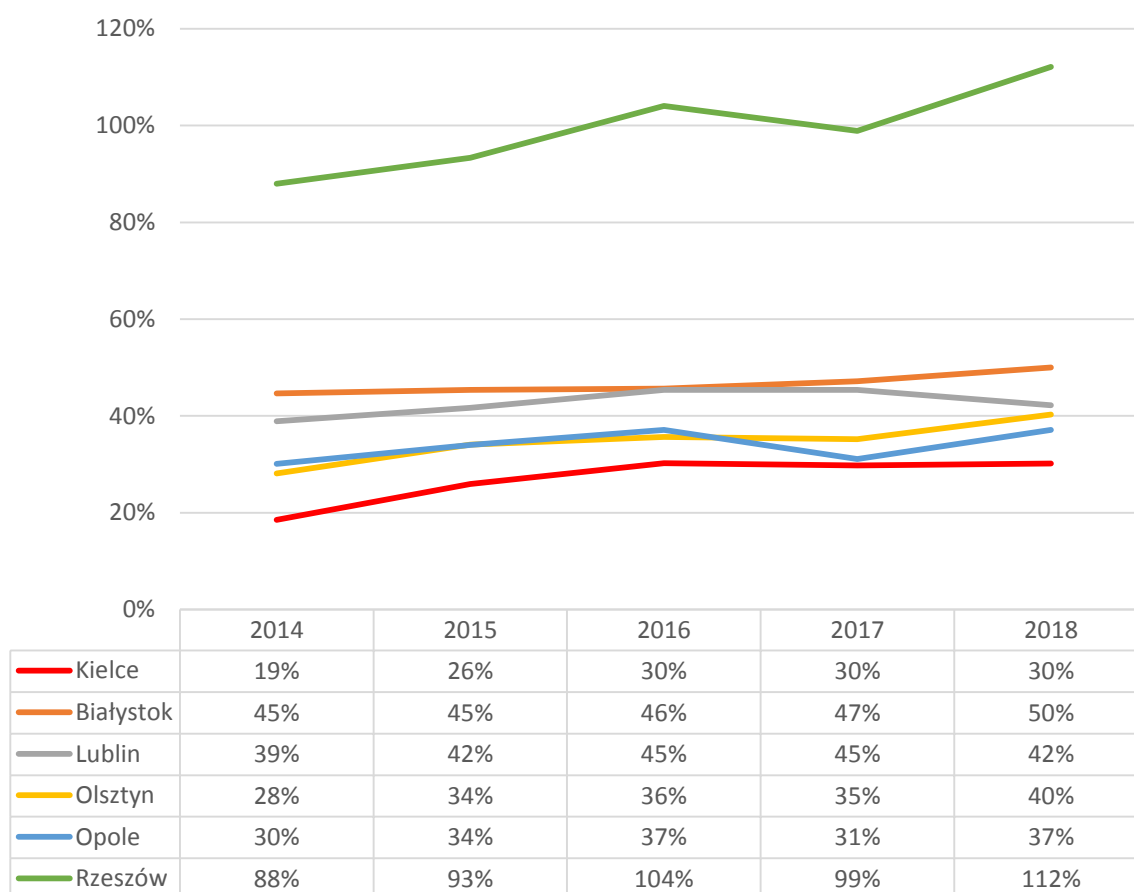
Rysunek 114. Długość dróg utwardzonych na 1000 mieszkańców i 1 km² powierzchni w mieście Kielce na tle wybranych miast w 2018 roku (w km)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

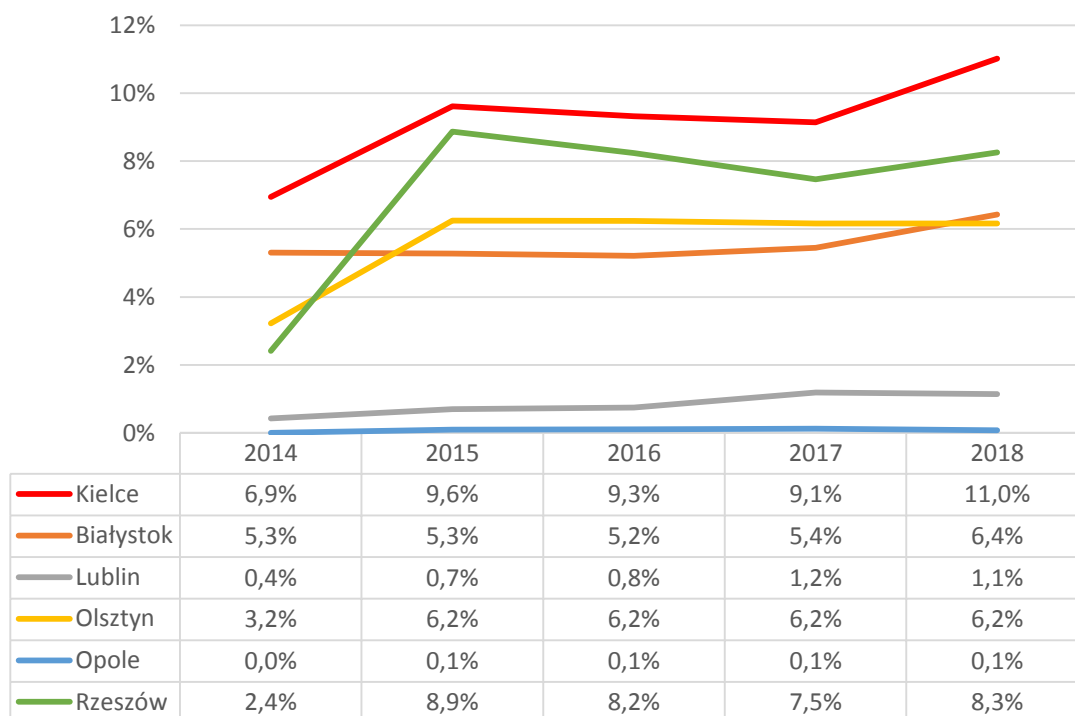
Na tle innych miast oznacza to bardzo niski odsetek dróg wyposażonych w infrastrukturę rowerową (tylko ok. 30%), podczas gdy w innych miastach referencyjnych wskaźnik ten wynosi z reguły ok. 40% (Rysunek 115). Wyjątkiem jest Rzeszów, w którym nasycenie zbudowanych dróg rowerowych jest na tyle wysokie, że wskaźnik osiągnął w 2018 roku wartość 112% (podwójnie liczone przez GUS drogi zbudowane po obu stronach jezdni). W Kielcach wysoki jest natomiast odsetek dróg wyposażonych w bus-pasy – dotyczy to aż 11% długości dróg, co jest wynikiem rekordowym w skali innych miast (Rysunek 116). Znacznie gorzej wygląda sytuacja z detekcją pojazdów komunikacji miejskiej przez sygnalizację świetlną, jakkolwiek do 2022 roku, dzięki realizowanemu projektowi ITS, sytuacja powinna się zmienić i system taki powinien być zaimplementowany na 80-90% skrzyżowań (Rysunek 117).

Rysunek 115. Udział dróg wyposażonych w infrastrukturę rowerową w mieście Kielce na tle wybranych miast w latach 2014-2018 (w %)

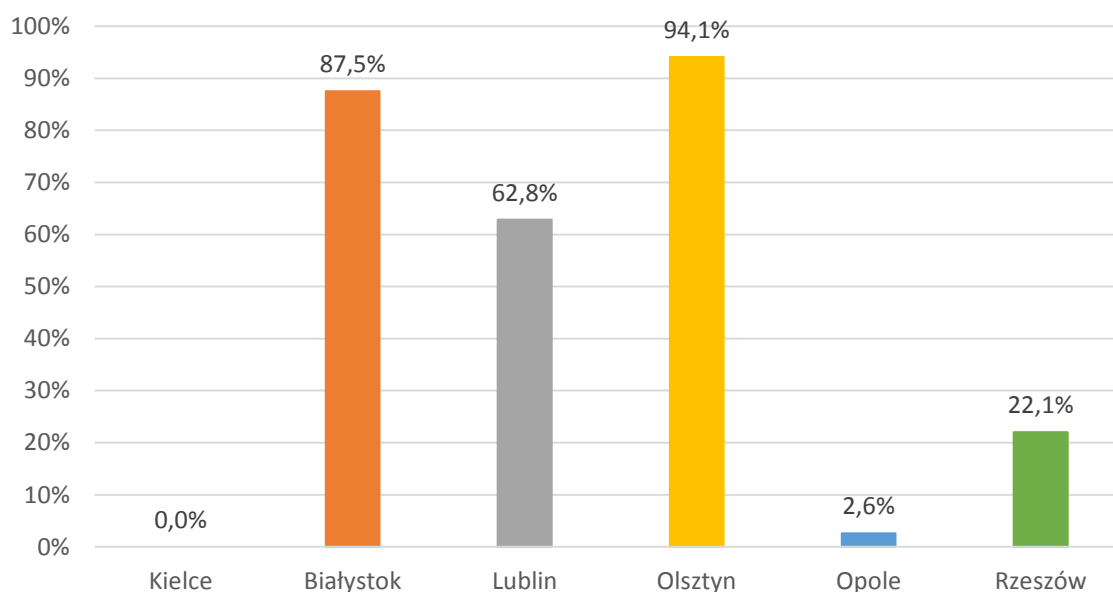
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Rysunek 116. Udział dróg wyposażonych w buspasy w mieście Kielce na tle wybranych miast w latach 2014-2018 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

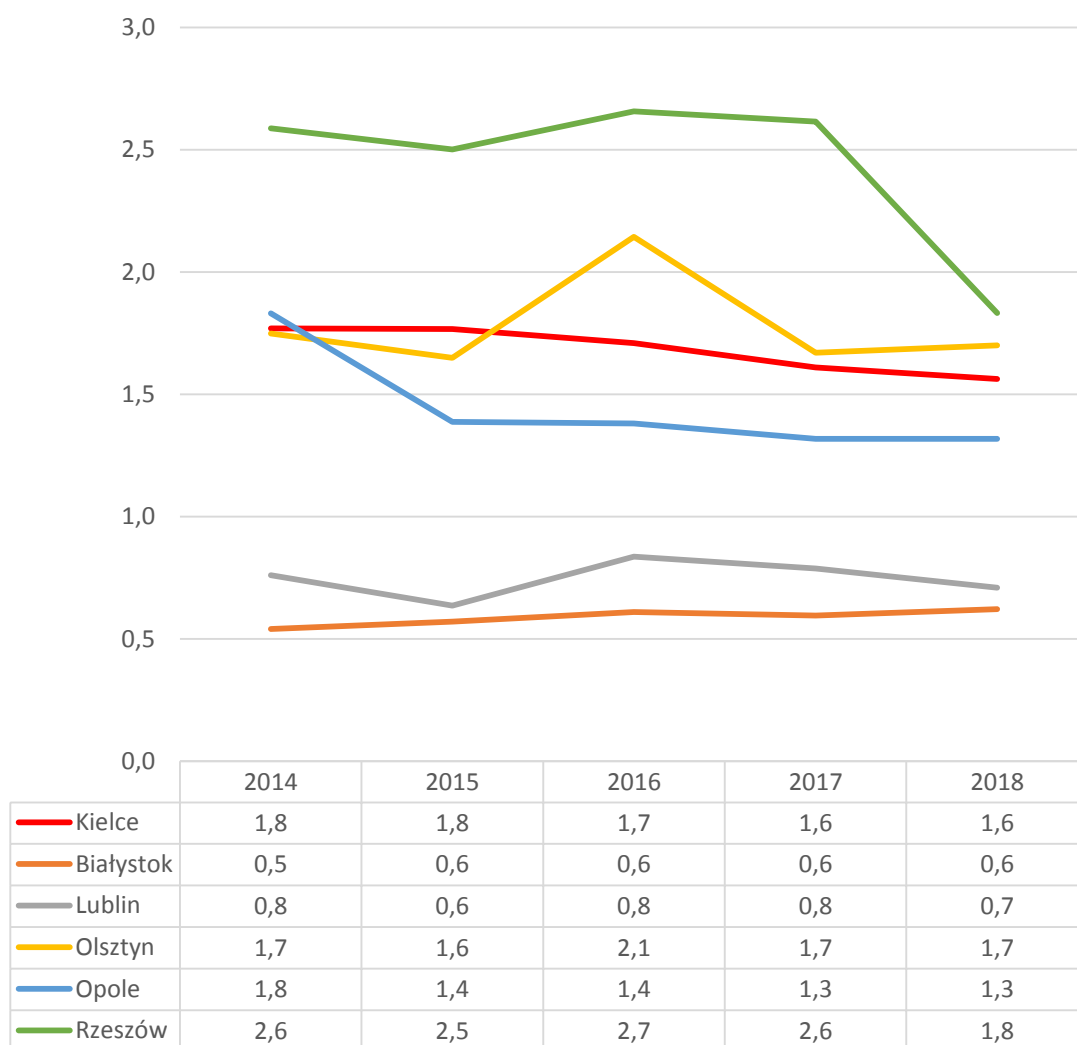
Rysunek 117. Udział skrzyżowań wyposażonych w detekcję pojazdów transportu publicznego w mieście Kielce na tle wybranych miast (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z miast referencyjnych.

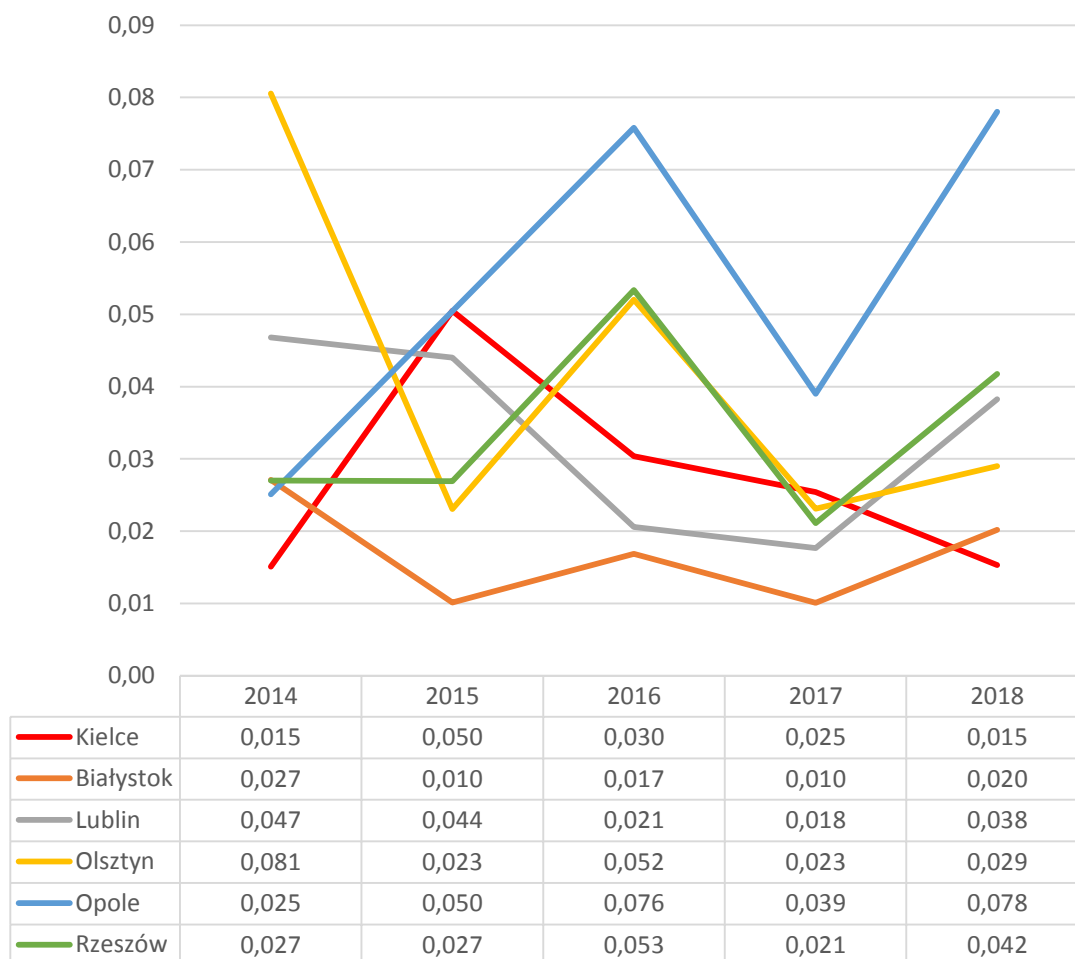
Sieć drogową Kielc należy uznać za względnie bezpieczną. Liczba osób rannych systematycznie maleje i w 2018 roku wyniosła 306 osób. Liczba osób zabitych wyniosła 3 i również ma trend malejący, aczkolwiek przy tak małej liczbie wyciąganie wniosków dotyczących trendu jest trudne – w 2014 roku wynik był identyczny, po czym w 2015 roku wzrósł do 10. W porównaniu z innymi miastami, wyniki te można wprawdzie uznać za przyzwoite (Rysunek 118, Rysunek 119), należy jednak pamiętać, że generalnie poziom bezpieczeństwa transportu w Polsce jest niski i wymaga poprawy, a nie może to oznaczać zaniechania działań sprzyjających chronieniu ludzkiego życia i zdrowia.

Rysunek 118. Liczba rannych lekko i ciężko na drogach na 1000 mieszkańców w mieście Kielce na tle wybranych miast w latach 2014-2018

Źródło: opracowanie własne na podstawie SEWiK.

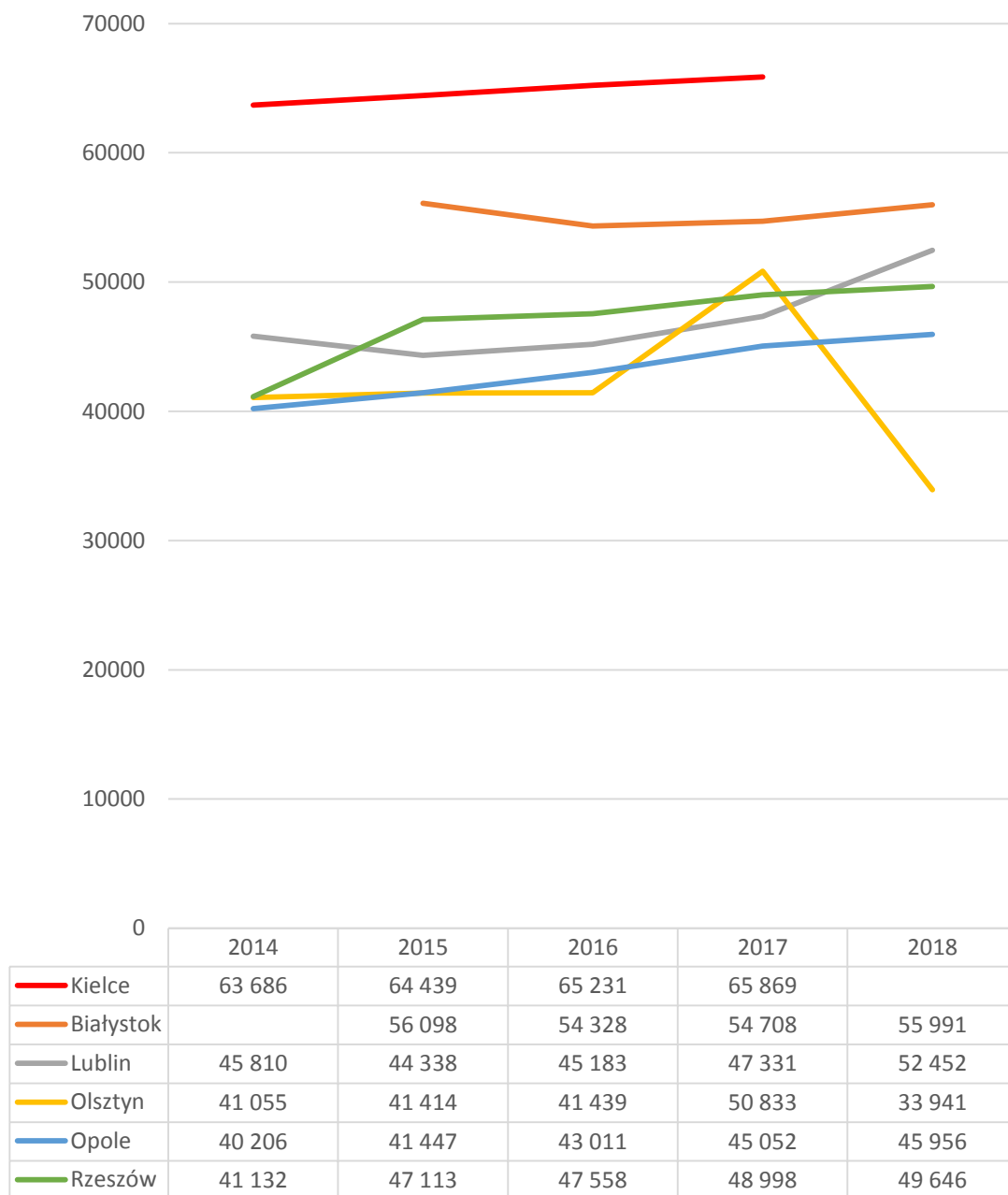
Rysunek 119. Liczba ofiar śmiertelnych na drogach na 1000 mieszkańców w mieście Kielce na tle wybranych miast w latach 2014-2018

Źródło: opracowanie własne na podstawie SEWiK.

Sieć komunikacji miejskiej w Kielcach charakteryzuje się z jednej strony wysoką i rosnącą pracą eksploatacyjną wykonywaną przez autobusy (nawet do 30% wyższą, niż w miastach porównywanych – Rysunek 120), ale równocześnie najniższą liczbą pasażerów, co potwierdzają zarówno dane statystyczne powstałe z przeliczenia sprzedaży biletów (Rysunek 121), jak i ankietowania pasażerów. Jest to bardzo niepokojący sygnał, gdyż normalnie większa praca eksploatacyjna oznacza również większą pracę przewozową. Może to wskazywać na niedostosowanie sieci komunikacyjnej do zbiorowych potrzeb pasażerów, przy jednoczesnym przyzwoitym finansowaniu. Skutkuje to również największym w skali badanych miast zmotoryzowaniem kielczan – prawie 88% respondentów miało dostęp do samochodu w gospodarstwie domowym, co oznacza wysoki poziom wymuszonej konieczności posiadania samochodu.

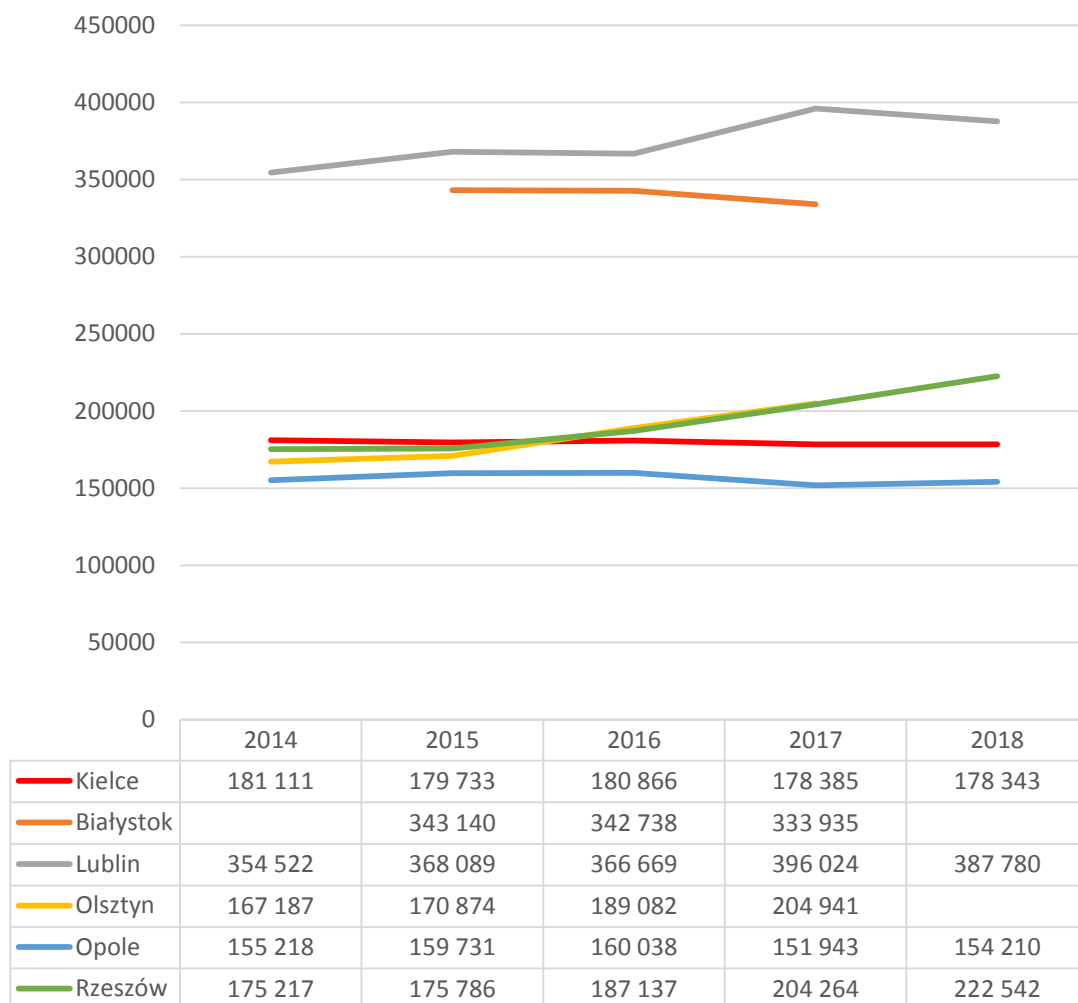
Rysunek 120. Praca eksploatacyjna autobusów na 1000 mieszkańców w mieście Kielce na tle wybranych miast w latach 2014-2018 (wozokm)

Puste pola oznaczają brak danych od organizatora transportu z danego miasta.

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Raportu o stanie komunikacji miejskiej w latach 2009-2015 IGKM* oraz *Badania płynności i bezpieczeństwa ruchu VI OP POIiŚ CUPT 2019*.

Rysunek 121. Liczba pasażerów transportu publicznego na 1000 mieszkańców w mieście Kielce na tle wybranych miast w latach 2014-2018 (pas.)

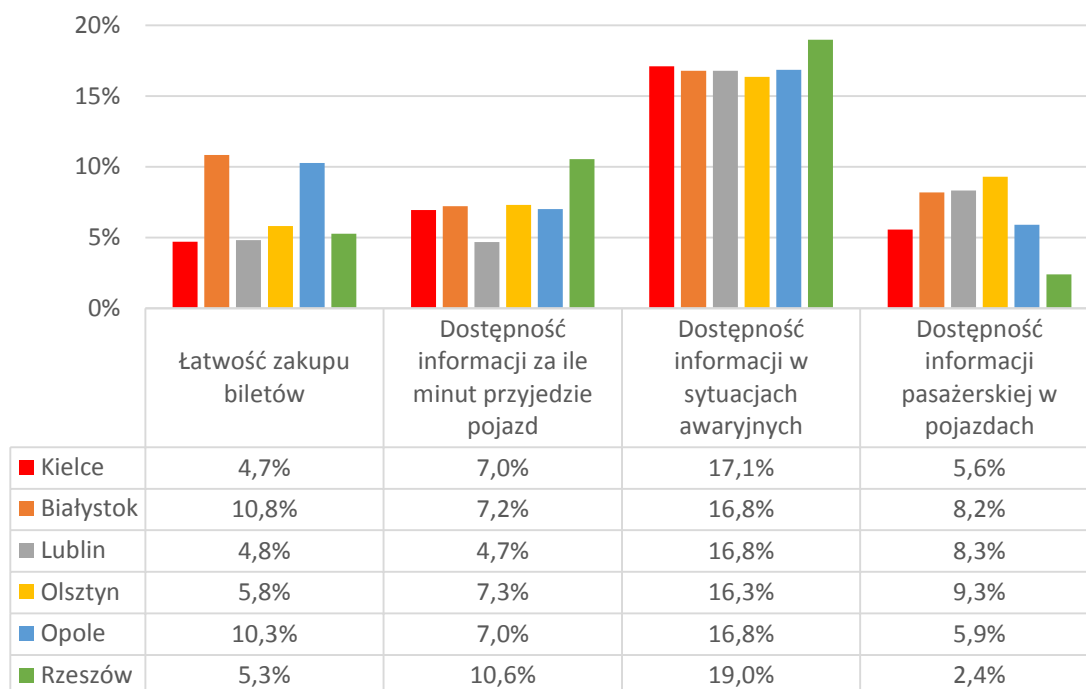

Puste pola oznaczają brak danych od organizatora transportu z danego miasta.

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Raportu o stanie komunikacji miejskiej w latach 2009-2015* IGKM oraz *Badania płynności i bezpieczeństwa ruchu VI OP POliŚ CUPT 2019*.

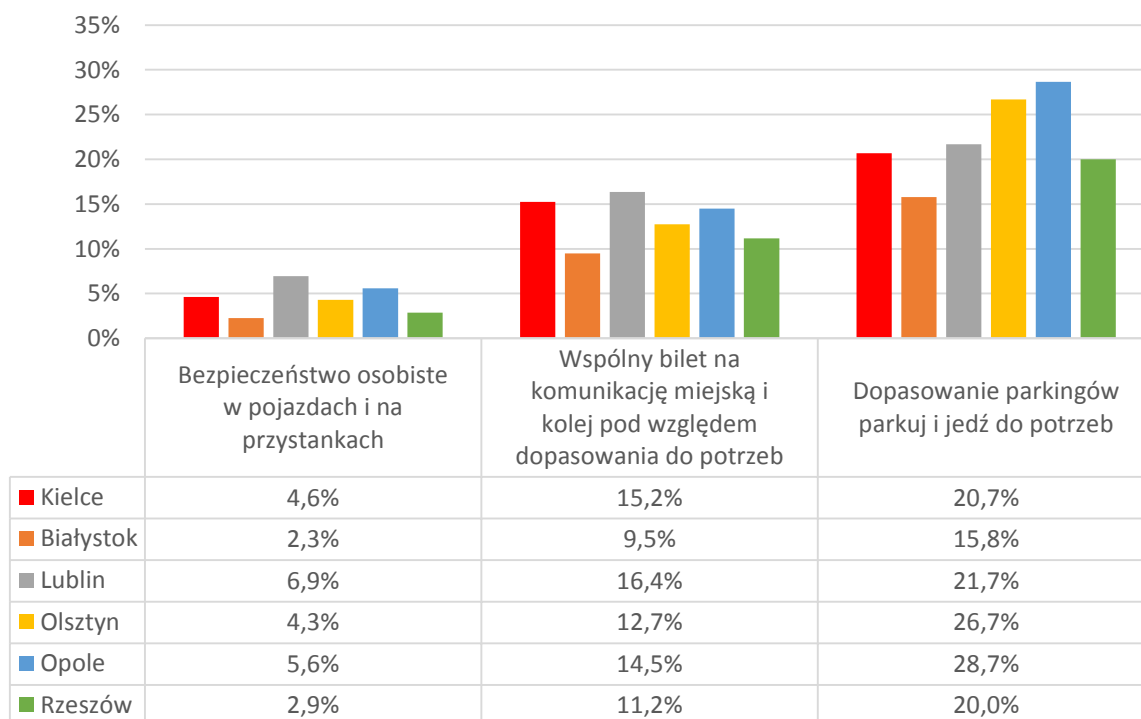
Przyczyn takiego stanu rzeczy nie należy upatrywać w szybkości komunikacji miejskiej, uciążliwych przesiadkach czy złej informacji – te parametry w Kielcach są oceniane na przeciętnym lub nawet dobrym poziomie (Rysunek 122, Rysunek 123, Rysunek 124). Również ceny biletów w Kielcach – jakkolwiek nie najniższe – nie powinny być przyczyną aż tak niskiego wykorzystania komunikacji miejskiej (Tabela 22).

Rysunek 122. Procent odpowiedzi „bardzo źle” i „źle” w ocenie dostępności komunikacji miejskiej w Kielcach na tle wybranych miast

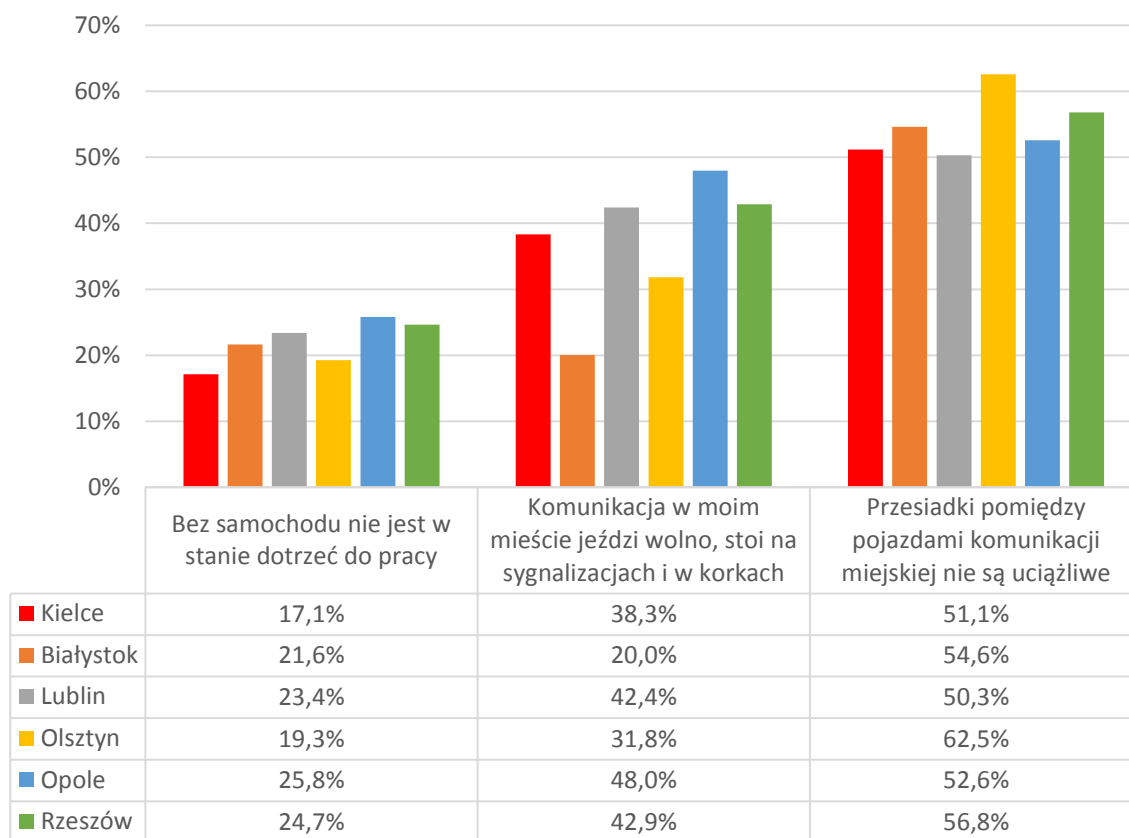
Źródło: opracowanie własne na podstawie Badania płynności i bezpieczeństwa VI OP POliŚ CUPT 2019.

Rysunek 123. Odsetek odpowiedzi „bardzo źle” i „źle” w ocenie elementów komunikacji miejskiej w Kielcach na tle wybranych miast

Źródło: opracowanie własne na podstawie Badania płynności i bezpieczeństwa VI OP POliŚ CUPT 2019.

Rysunek 124. Odsetek odpowiedzi „zdecydowanie się zgadzam” i „raczej się zgadzam” na twierdzenia dotyczące podróżowania po mieście w Kielcach na tle wybranych miast

Źródło: opracowanie własne na podstawie Badania płynności i bezpieczeństwa VI OP POIiŚ CUPT 2019.

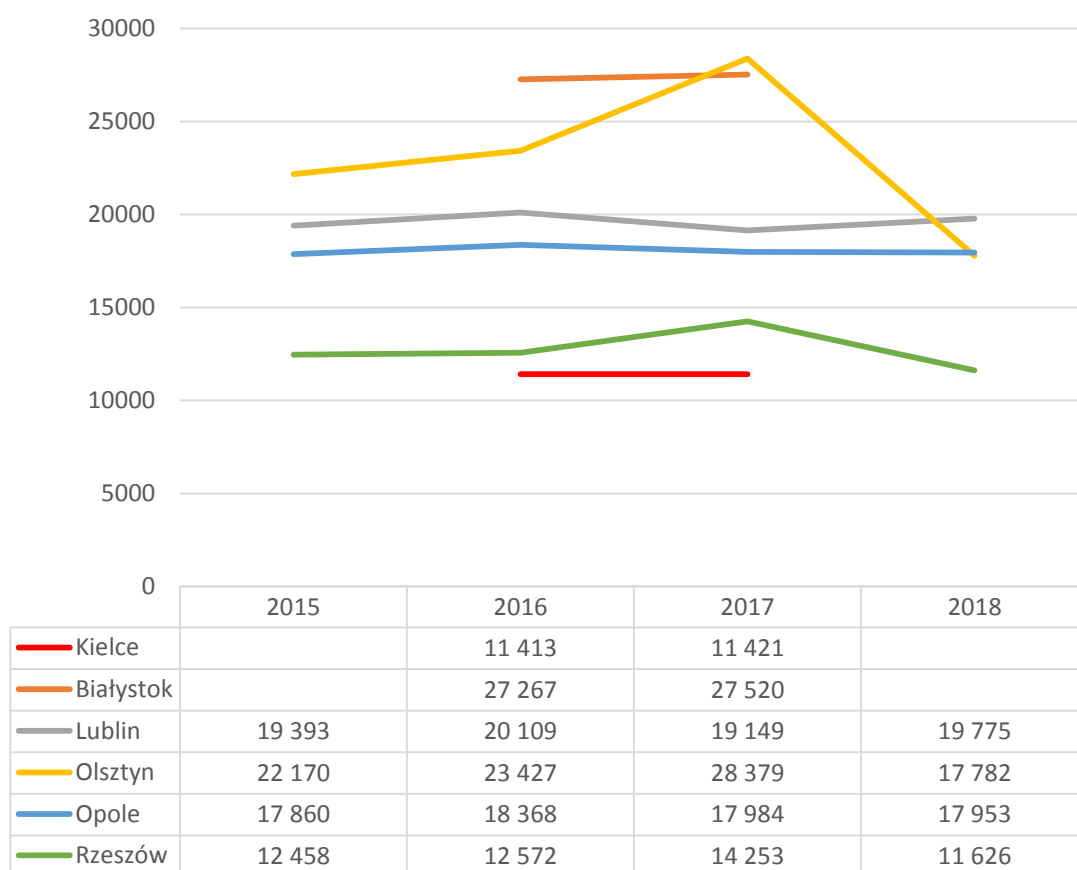
Tabela 22. Aktualne ceny biletów (styczeń 2020 rok)

	Kielce	Białystok	Lublin	Olsztyn	Opole	Rzeszów
jednoprzejazdowy	3,00 zł	2,80 zł	4,00 zł	3,00 zł	2,60 zł	3,60 zł
elektroniczny jedn.	przystankowa	2,70 zł	4,00 zł	3,00 zł	2,60 zł	przystankowa
60-minutowy	3,20 zł	3,60 zł	3,60 zł	-	3,00 zł	4,80 zł
24-godzinny	10,00 zł	10,00 zł	9,00 zł (12 h)	10,00 zł	9,00 zł	12,00 zł
sieciowy imienny 30 dni	90,00 zł	84,00 zł	92,00 zł	80,00 zł	88,00 zł	88,00 zł
sieciowy imienny 90 dni	222,00 zł	230,00 zł	240,00 zł	240,00 zł	235,00 zł	249,00 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie taryf przewozowych organizatorów transportu.

Bez wątpienia cechą charakterystyczną Kielc jest bardzo duża liczba linii autobusowych o małych częstotliwościach, z których dodatkowo wiele nie przebiega przez centrum miasta. Świadczy o tym wskaźnik pracy eksploatacyjnej w przeliczeniu na kilometr linii, który w Kielcach jest najniższy ze wszystkich miast i ok. 2,5 raza mniejszy niż w Olsztynie i Białymstoku. Dla ilustracji – jeśli o danej porze, danej kategorii linia kursuje w Olsztynie czy Białymstoku co 15 minut, to w Kielcach – co 40 minut (Rysunek 125, Rysunek 126). W miastach tych utworzono korytarze linii o wysokiej częstotliwości kursowania z przebiegiem przez centrum, co bardziej odpowiada zbiorowym, a nie indywidualnym potrzebom mieszkańców i skuteczniej przyciąga ich różne grupy do korzystania z komunikacji miejskiej (Rysunek 127).

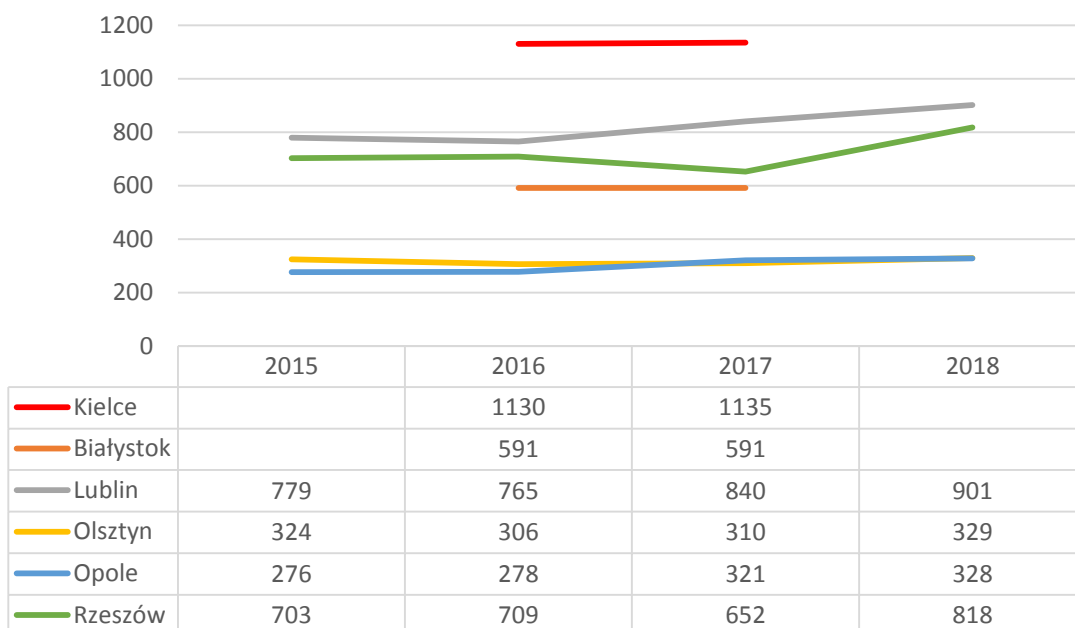
Rysunek 125. Praca eksploatacyjna autobusów w przeliczeniu na 1 km linii autobusowej w mieście Kielce na tle wybranych miast w latach 2015-2018 (wozokm/km linii)

Puste pola oznaczają brak danych od organizatora transportu z danego miasta.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania płynności i bezpieczeństwa VI OP POliŚ CUPT 2019.

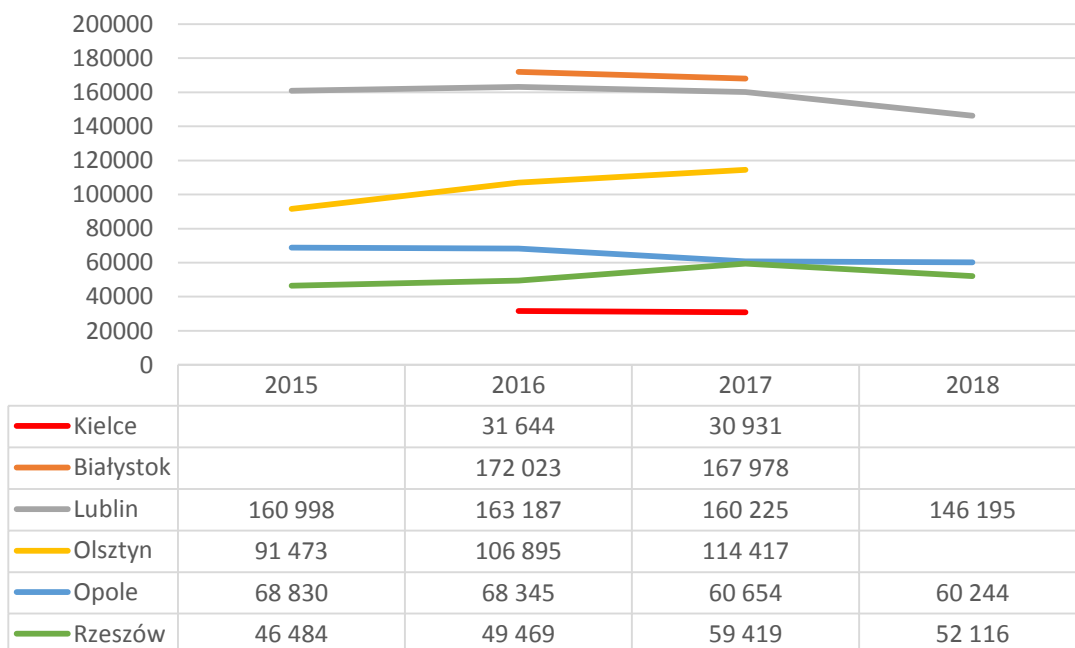
Rysunek 126. Długość linii autobusowych w mieście Kielce na tle wybranych miast w latach 2015-2018 (km)

Puste pola oznaczają brak danych od organizatora transportu z danego miasta.

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Raportu o stanie komunikacji miejskiej w latach 2009-2015* IGKM oraz badania płynności i bezpieczeństwa ruchu VI OP POIiŚ CUPT 2019.

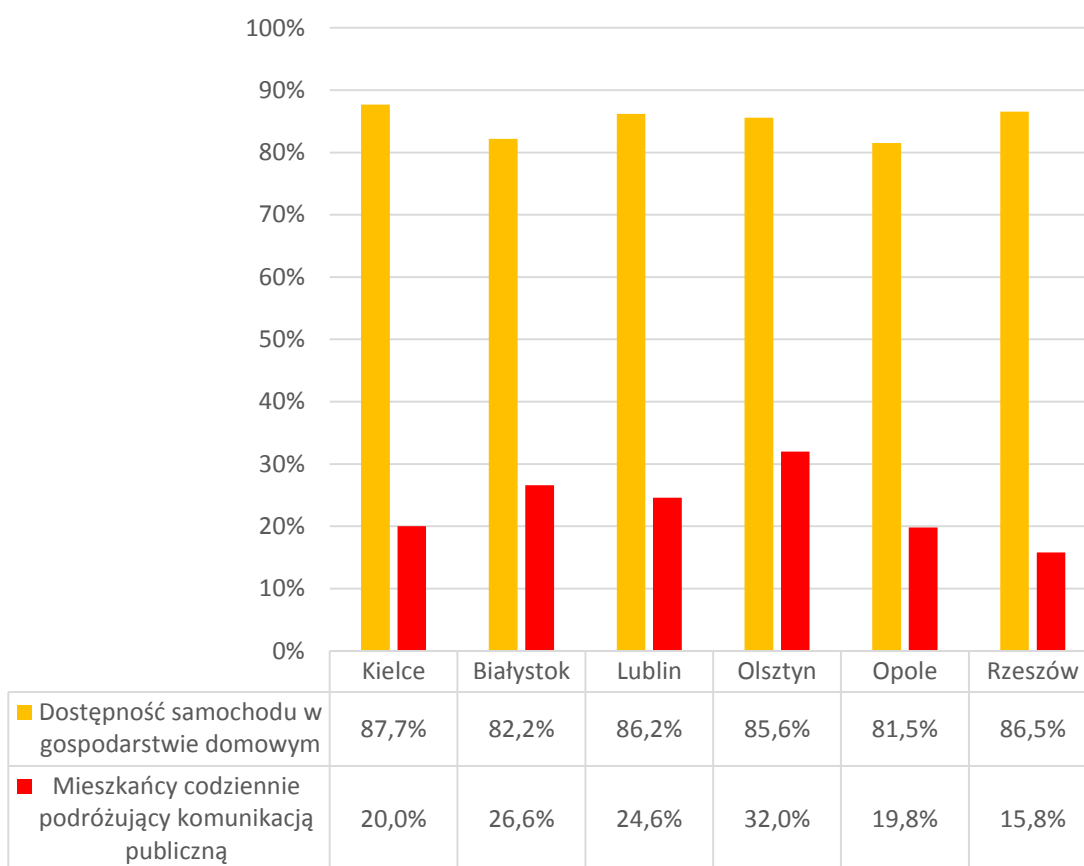
Rysunek 127. Liczba pasażerów transportu publicznego w przeliczeniu na 1 km linii autobusowej w mieście Kielce na tle wybranych miast w latach 2015-2018 (pas./km linii)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Badania płynności i bezpieczeństwa VI OP POIiŚ CUPT 2019*.

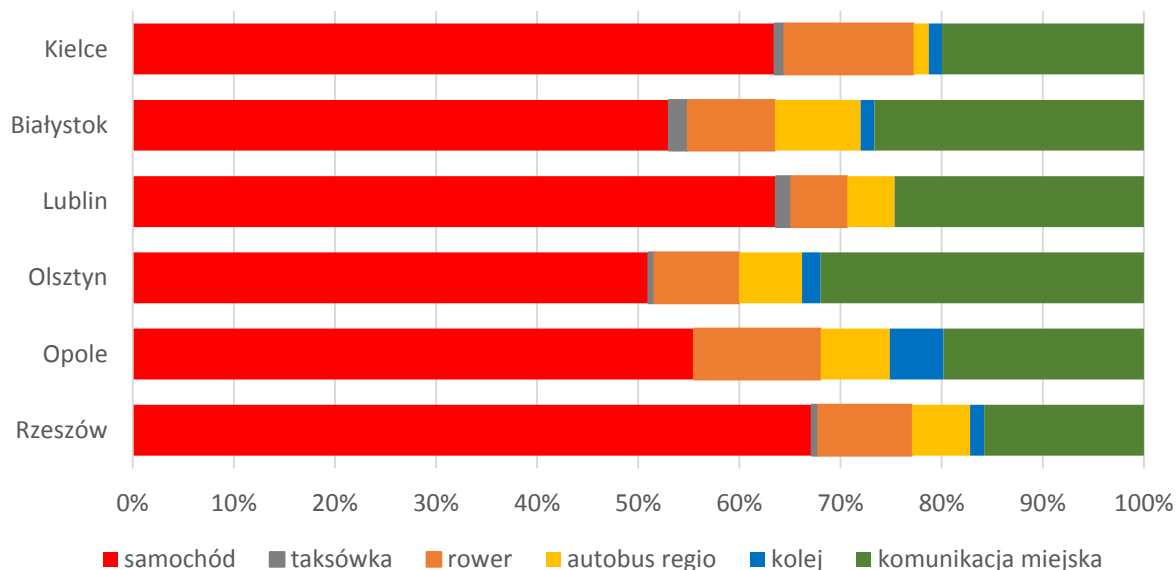
W efekcie korzystanie z komunikacji miejskiej w Kielcach dla osób o zróżnicowanych potrzebach transportowych może być trudne, gdyż trzeba znać skomplikowany układ linii i konieczne jest przychodzenie na przystanek na konkretną godzinę, co nie jest akceptowane przez wielu bardziej mobilnych pasażerów. Dużą liczbę połączeń bezpośrednich doceniają natomiast użytkownicy komunikacji publicznej nie mający do dyspozycji innych środków transportu, co jednak w efekcie końcowym przekłada się na duże wykorzystanie samochodów (Rysunek 128, Rysunek 129).

Rysunek 128. Dostępność samochodu w gospodarstwie domowym a udział mieszkańców codziennie podróżujących komunikacją publiczną w Kielcach na tle wybranych miast (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Panelu CAWI w badaniu płynności i bezpieczeństwa ruchu VI OP POIiŚ CUPT 2019.

Rysunek 129. *Modal split* podróży codziennych mieszkańców Kielc na tle wybranych miast

Źródło: opracowanie własne na podstawie Panelu CAWI w badaniu płynności i bezpieczeństwa ruchu VI OP POIiŚ CUPT 2019.

5.6. Łączność

Miasto Kielce, tak jak i całe województwo świętokrzyskie, charakteryzowało się w latach 2014-2018 zwiększaniem dostępu do technologii informatyczno-komunikacyjnych w przedsiębiorstwach. Region zanotował jeden z najwyższych wskaźników dostępu przedsiębiorstw do szerokopasmowych łączy – w 2018 roku dostęp ten miało 95,8% przedsiębiorstw (średnia dla kraju wynosiła 95%). Od 2014 roku zanotowano wzrost tego wskaźnika o 12,8 punktu procentowego. Nieco gorzej świętokrzyskie wypada we wskaźniku związanym z własną stroną internetową przedsiębiorstwa – w regionie w 2018 roku posiadała ją 60,6% przedsiębiorstw (średnia dla Polski wynosiła 66,8%). Od 2014 roku zanotowano w regionie wzrost o 4,6 punktów procentowych.⁷¹

W ramach zakończonego w 2014 roku projektu „e-Świętokrzyskie – budowa sieci światłowodowych wraz z urządzeniami na terenie Miasta Kielce”, łącznie wybudowano ponad 75 km kanalizacji teletechnicznej oraz połączono w jedną sieć ponad 150 jednostek

⁷¹ *Kielecki Obszar Funkcjonalny w latach 2014-2018 w ujęciu statystycznym*, Urząd Statystyczny w Kielcach. Świętokrzyski Ośrodek Badań Regionalnych, s. 106-107.

organizacyjnych Miasta Kielce, Urzędu Marszałkowskiego i Policji. Jako jeden z efektów projektu, od 2014 roku w Kielcach działa 20 darmowych hotspotów, zlokalizowanych głównie w centrum miasta (Tabela 23). Początkowo przepływność łącza, dla wysyłania jak i odbierania danych, wynosiła 512 kbit/s. Czas jednorazowej sesji w ramach dostępu nieodpłatnego nie mógł być dłuższy niż 45 minut, po czym musiała nastąpić 15 minutowa przerwa. Od 2016 roku w 19 miejskich hotspotach nastąpiło zwiększenie przepływności do maksymalnie 1 Mb/s. Hotspoty stanowiły część większego przedsięwzięcia, który obejmował także 7 węzłów rdzeniowych oraz infrastrukturę w 150 jednostkach miejskich za łączną kwotę 26 mln zł.

Tabela 23. Hotspoty na terenie miasta Kielce

Lp.	Hotspot	Adres	Obiekty, lokalizacje, które obejmuje
1, 2	Urząd Miasta Kielce	Rynek 1	Rynek, Plac Konstytucji
3	Placówka Opieki Doróżnej "AZYL"	ul. Kołłątaja 4	Ogród Botaniczny
4, 5	Urząd Miasta Kielce	ul. Strycharska 6	Urząd Miasta Kielce Strycharska
6	Kielecki Park Technologiczny	ul. Olszewskiego 6	Kielecki Park Technologiczny
7	Muzeum Zabawek i Zabawy	Pl. Wolności 2	Plac Wolności
8	Galeria BWA	ul. Kapitulna	Plac Zamkowy, Plac Panny Marii, Plac Artystów
9	Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji	ul. Żytnia 1	Hala Sportowa, okolice ul. Żytniej
10	Straż Miejska w Kielcach	ul. Ogrodowa 3B	Skwer Harcerski im. Szarych Szeregów
11	Dom Środowisk Twórczych	ul. Zamkowa 5	Park Staszica, ul. Zamkowa
12	Centrum Monitoringu	ul. Ściegiennego 6	Stadion Kielce
13	VI Liceum Ogólnokształcące im. J. Słowackiego	ul. Gagarina 5	Kadzielnia
14	MOSIR – Hala Sportowa – 1	ul. Boczna 15	Hala Sportowa, Park Stadion
15	Kieleckie Centrum Kultury	pl. Moniuszki 2B	Plac Moniuszki, Pomnik Sienkiewicza
16	Geopark	ul. Daleszycka 21	Wietrznia
17	Muzeum Narodowe – Pałac Biskupów	pl. Zamkowy 1	Plac Katedralny, Ogród Włoski
18	Wojewódzki Szpital Zespolony	ul. Grunwaldzka 47	Kompleks szpitali i przychodni Czarnów
19	Wojewódzki Specjalistyczny Szpital Dziecięcy	ul. Artwińskiego 3a	Kompleks szpitali i przychodni os. Jagiellońskie
20	Urząd Marszałkowski	Al. IX Wieków Kielc 3	Okolice Urzędu

Źródło: opracowanie własne na podstawie e-swietokrzyskie.kielce.eu/wykaz-hotspotow.html.

Rozwój sieci internetu to także możliwość zwiększania dostępu do e-usług, w tym związanych z działaniem urzędów. Urzędy w analizowanych miastach umożliwiają załatwienie spraw drogą elektroniczną z wykorzystaniem platformy ePUAP – liczba dostępnych do załatwienia spraw jest zróżnicowana, najmniej jest ich w Olsztynie, a najwięcej w Lublinie (Tabela 24).

Tabela 24. Usługi w ramach ePUAP dostępne na terenie analizowanych miast

Miasto	Kielce	Białystok	Lublin	Olsztyn	Opole	Rzeszów
Liczba możliwych spraw od załatwienia drogą elektroniczną	50	43	125	17	b.d.	47

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiety rozesyłanej do miast.

Podsumowanie i wnioski. Głównym źródłem uciążliwości dla mieszkańców, związanym z ponadnormatywnym hałasem na terenie Kielc, jest transport drogowy, szczególnie w pobliżu dróg krajowych 7, 73, 74. Ponadto w mieście źródła hałasu związane są także z transportem kolejowym i obiektami przemysłowymi, ale mają one charakter i oddziaływanie lokalne, a liczba mieszkańców narażona na ten hałas jest relatywnie niska.

Odpady komunalne z Kielc i 17 okolicznych gmin trafiają do Regionalnej Instalacji Przetwarzania Odpadów Komunalnych, która jest w pełni zautomatyzowana i jest jednym z najnowocześniejszych zakładów mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów w Europie. Od 2015 roku zaobserwować można bardzo korzystny trend zmniejszenia ilości odpadów komunalnych zmieszanych zbieranych w Kielcach, przy równoczesnym wzroście ilości odpadów komunalnych odbieranych selektywnie w pięciu frakcjach (papier, metale i tworzywa sztuczne, szkło-zbierane do zielonego pojemnika, odpady biodegradowalne oraz pozostałe, zmieszane odpady komunalne).

W badanym okresie długość sieci wodociągowej rozdzielczej w Kielcach stale rosła. Obserwuje się także stabilizację liczby korzystających z sieci wodociągowej (w 2018 roku 95,7% mieszkańców). Także długość sieci kanalizacyjnej rozdzielczej w Kielcach stale rosła, szczególnie w latach 2016-2017 (w 2018 roku 98,1% mieszkańców było podłączonych do kanalizacji). W okresie badawczym nastąpił znaczący spadek jednostkowego zużycia wody z wodociągów miejskich, co było związane m. in. z coraz bardziej wodoszczędnymi urządzeniami stosowanymi w gospodarstwach domowych.

W dziedzinie gazownictwa występuje niezadowalający stopień dostępności i wykorzystania gazu ziemnego, zwłaszcza do celów grzewczych. Wprawdzie w ostatnich latach przyśpieszeniu uległa budowa gazowej sieci rozdzielczej, tym niemniej tempo przyrostu długości sieci jest niewystarczające w stosunku do istniejących potrzeb. Tym bardziej, że tempo budowy przyłączy do sieci jest stosunkowo wolne i nie postępuje w ślad za rozbudową sieci.

Również stopień dostępności do scentralizowanego ciepła do celów ogrzewania pomieszczeń w budynkach mieszkalnych jest dalece nie zadowalający. Wprawdzie w ostatnich latach obserwuje się likwidację liczby kotłowni, zwłaszcza małych i konsolidację sieci ciepłowniczej w gestii większych, bardziej efektywnych jednostek, tym niemniej nie występuje jednoczesny widoczny postęp w dostępie do scentralizowanego ciepła. Potwierdzają to dane zamieszczone w części pn. Gospodarka mieszkaniowa, gdzie występuje dość istotna dysproporcja w odsetku mieszkań wyposażonych w wodociąg, łazienkę i centralne ogrzewanie. W rozproszonej zabudowie jednorodzinnej, zarówno w Kielcach, jak i na terenie KOF dominują piece na węgiel i miał węglowy. Jak wykazano w innej części raportu, wprowadzenie rozwiązań umożliwiających wykorzystanie odnawialnych źródeł energii, znajduje się dopiero w fazie początkowej.

System transportowy Kielc charakteryzuje się przeciętnym poziomem bezpieczeństwa i dużym udziałem dróg wyposażonych w buspasy, ale jednocześnie ubogą infrastrukturą rowerową (mimo względnie częstych deklaracji używania rowerów) oraz dużą dominacją motoryzacji indywidualnej, co z kolei skutkuje dużą zajętością przestrzeni i emisją zanieczyszczeń. Szczególnie zastanawiające jest niskie wykorzystanie transportu publicznego, chociaż dostępne wskaźniki nie wskazują na szczególną słabość oferty w ujęciu dającym się skwantyfikować. Możliwą przyczyną jest niepraktyczna sieć linii (niskie częstotliwości, duża liczba linii, skutkująca brakiem znajomości tras przez potencjalnych pasażerów).

Miasto Kielce, tak jak i cały region świętokrzyski, odnotowało w ostatnich latach znaczący rozwój sieci światłowodowych, co pozwoliło na zwiększenie dostępu do internetu zarówno przedsiębiorstw, organizacji publicznych jak i mieszkańców. Wraz ze zwiększeniem dostępu do internetu zwiększa się także katalog e-usług i urzędowych spraw możliwych do załatwienia drogą elektroniczną oferowanych w ramach ePUAP (co nie tylko zwiększa wygodę dla mieszkańców, ale i świadczy o wdrożeniu założeń *smart*).

6. ANALIZA I DIAGNOZA WSKAŹNIKÓW ZWIĄZANYCH Z INFRASTRUKTURĄ SPOŁECZNĄ (PODSTAWOWE DZIEDZINY)

Podstawowe dziedziny zaliczane do infrastruktury społecznej, jakimi są: oświata i wychowanie oraz ochrona zdrowia stanowią rodzaj usług tworzących tzw. *human capital*. Co prawda korzystanie z nich występuje w miejscu i czasie ich świadczenia, tym niemniej skutki tej konsumpcji mają charakter długotrwały i w istotny sposób wpływają na poziom i jakość życia odbiorców – mieszkańców danej społeczności, a również na dobrostan i ocenę określonej jednostki samorządu terytorialnego.

Zakres i rodzaj świadczonych usług zależy od szczebla samorządu terytorialnego. Ogólnie można stwierdzić, że zdecydowana większość usług z zakresu oświaty i wychowania oraz ochrony zdrowia stanowi zadania realizowane na szczeblu podstawowym tj. miast i gmin oraz miast na prawach powiatu.

6.1. Oświata i wychowanie

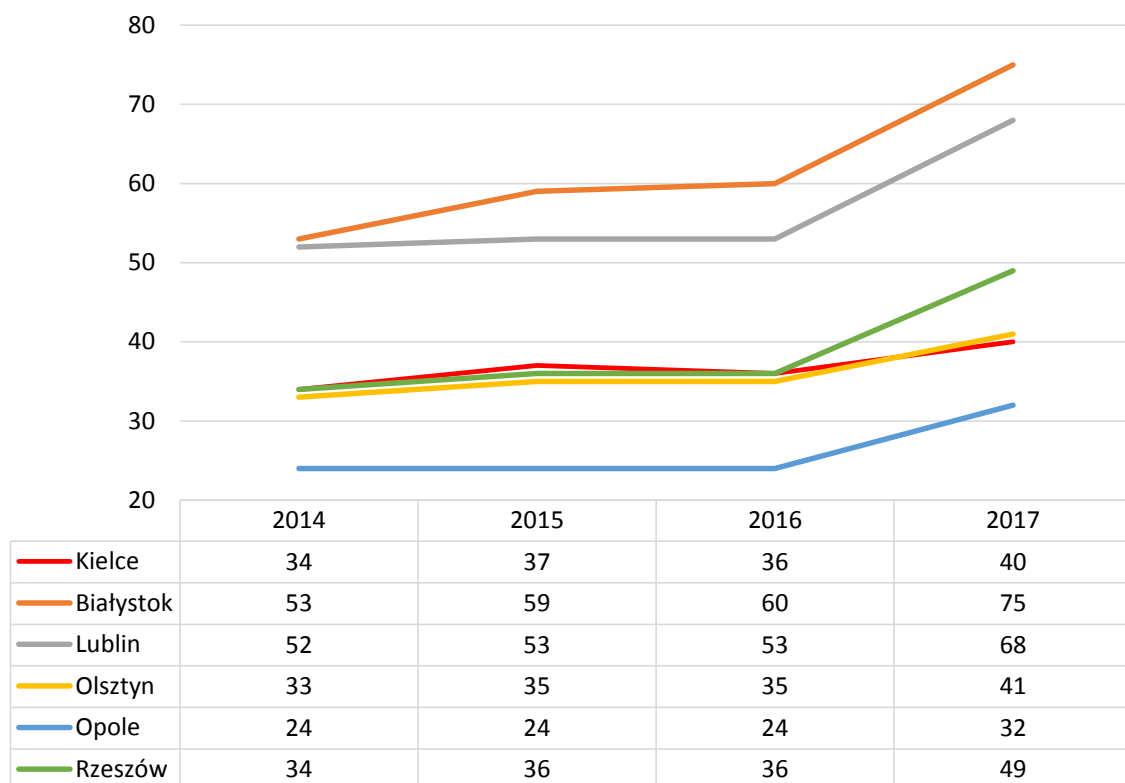
Zadania z zakresu oświaty i wychowania obejmują prowadzenie placówek oświatowych: przedszkoli, punktów i oddziałów przedszkolnych, a także szkół podstawowych, które stanowią domenę działania gmin, natomiast szkolnictwo średnie należy do zadań przydzielonych powiatom.

Zasadniczo liczba placówek, ich wielkość i podstawowe standardy wyposażenia zależą od sytuacji demograficznej i wymagają dokładnego skorelowania z liczbą dzieci i młodzieży w odpowiednich przedziałach wiekowych. Tym niemniej w praktyce występują różnice w liczbie dzieci przypadających na jedno przedszkole czy szkołę oraz w warunkach nauczania. Te ostatnie zależą nie tylko od liczby nauczycieli i ich kwalifikacji, ale również od wyposażenia szkół w komputery i dostęp do internetu, pracowni przedmiotowych oraz sal gimnastycznych z odpowiednim sprzętem do uprawiania sportu.

Reforma szkolnictwa wprowadzana w szkolnictwie podstawowym i średnim zakłóciła możliwości analizy i oceny w całym badanym okresie. Ze względu na ograniczoną porównywalność danych liczbowych analizę w tej dziedzinie ograniczono do 4 lat tj. 2014-2017.

Szkoły podstawowe. Liczba szkół podstawowych jest zróżnicowana w poszczególnych badanych miastach (Rysunek 130).

Rysunek 130. Szkoły podstawowe w Kielcach oraz miastach referencyjnych w latach 2014-2017

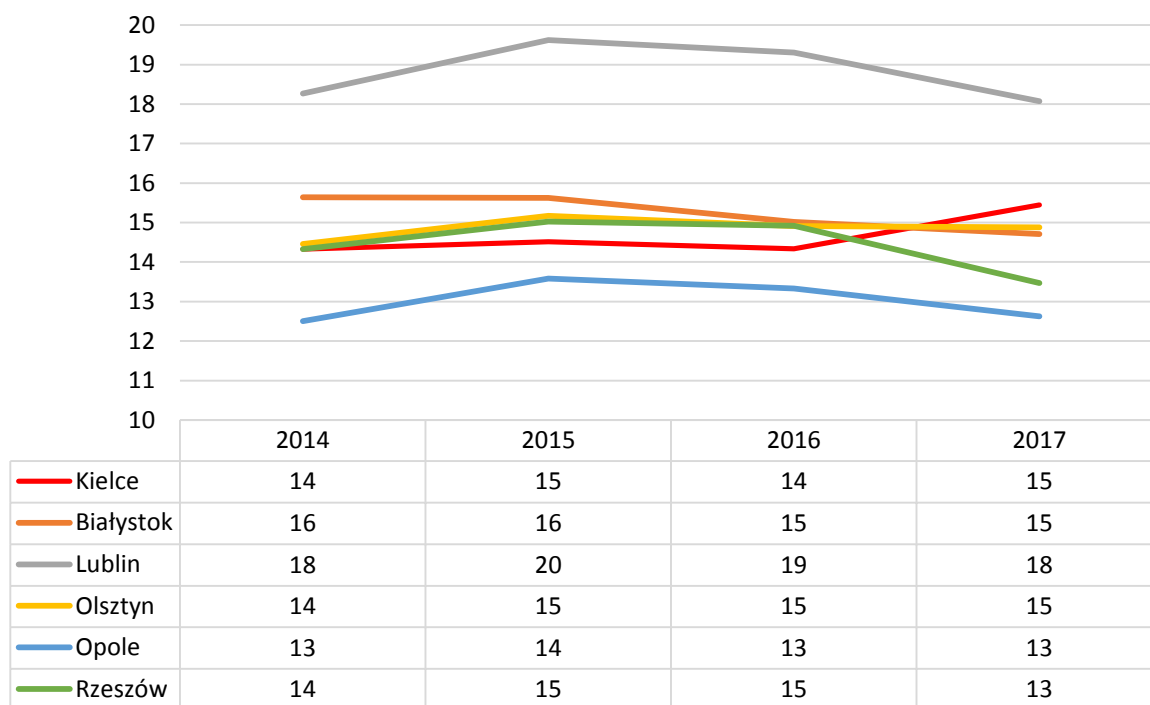
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Kielce, które można określić jako średnie miasto w badanej grupie posiadało w 2014 roku 34 szkoły podstawowe. Liczba szkół wzrosła w 2015 roku do 37 i w 2017 do 40. Największa liczba szkół podstawowych wystąpiła w 2017 roku w Białymstoku – 75, najmniejsza w Opolu – 32. Ogólnie można zauważyć, że w latach 2014-2016 liczba szkół pozostawała na zbliżonym poziomie, natomiast wzrosła w znaczący sposób w 2017 roku, kiedy to została zapoczątkowana reforma edukacji. Liczba klas w szkole podstawowej uległa zwiększeniu i tym samym zapoczątkowany został proces wygaszania gimnazjum. I tak np. liczba szkół w Białymstoku zwiększyła się w 2017 roku w porównaniu z 2016 rokiem o 15, w Lublinie również o 15, a w Rzeszowie o 13. Jedynie w Kielcach i w Olsztynie oddawanie nowych szkół do użytku było bardziej rozłożone w czasie.

Odpowiednio do wzrostu liczby szkół wzrastała również liczba oddziałów szkolnych. Największy wzrost liczby oddziałów szkolnych wystąpił również w 2017 roku, tym niemniej oddawanie do użytku nowych oddziałów następowało także we

wcześniejszych latach. Dla oceny tych zmian należy obliczyć wskaźnik przedstawiający średnią liczbę oddziałów na 1 szkołę i jego zmiany w latach 2014-2017 (Rysunek 131).

Rysunek 131. Liczba oddziałów na jedną szkołę podstawową w Kielcach oraz miastach referencyjnych w latach 2014-2017

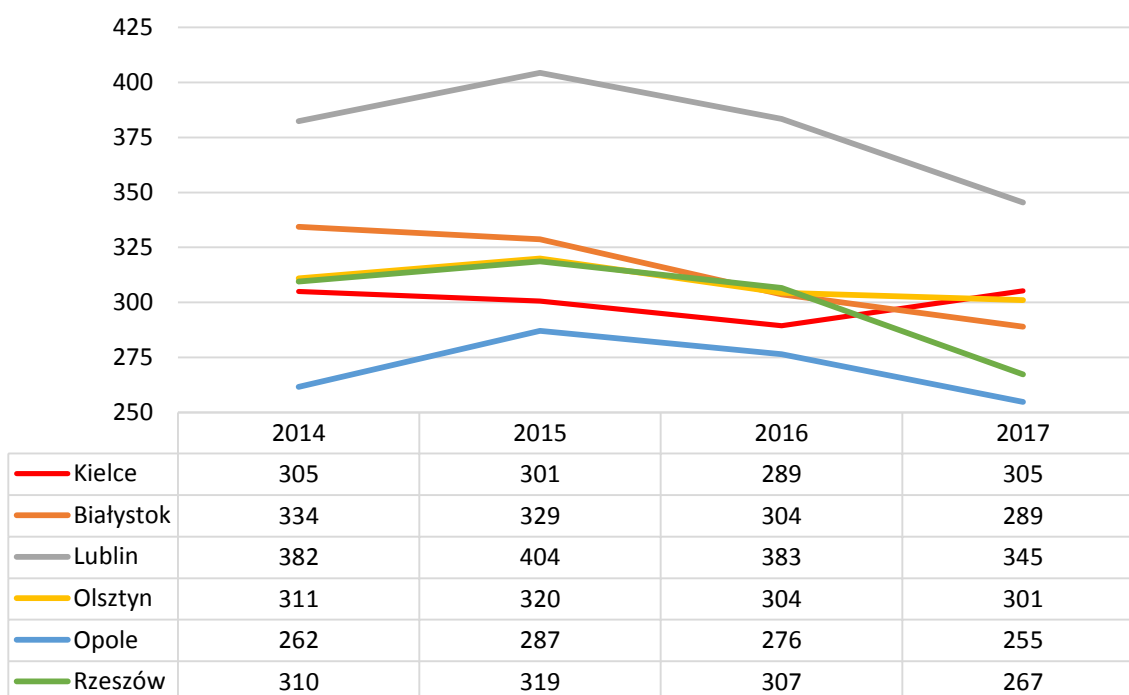
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Zbliżone wielkości wynikają z pewnych obowiązujących standardów budowy szkół. Można tu jedynie zauważyć, że w miastach, w których nie następowała zmiana liczby szkół, w 2015 roku miało miejsce zwiększenie liczby oddziałów, co wymagało prawdopodobnie adaptacji dodatkowych pomieszczeń na cele lekcyjne. W 2017 roku, po oddaniu do użytku większej liczby szkół nastąpiła w większości przypadków poprawa sytuacji i zmniejszenie wskaźnika liczby oddziałów na jedną szkołę. Sytuacja wyglądała odmiennie w Kielcach, gdzie przeciętna liczba oddziałów na jedną szkołę w latach 2014-2016 praktycznie nie ulegała zmianom, co oznacza właściwe dostosowanie do wielkości potrzeb i dopiero w 2017 roku nastąpiło oddanie do użytku kilku szkół o większej liczbie oddziałów.

Właściwymi odbiorcami zadań realizowanych w oświacie są uczniowie. W całym badanym okresie występował wzrost liczby uczniów, największy w 2017 roku. Wskaźnik dynamiki wzrostu był najniższy w Kielcach, co należy tłumaczyć ogólnie zmniejszającą się

liczbą ludności oraz migracją do gmin ościennych. Dla oceny warunków nauczania posłużono się wskaźnikiem średniej liczby uczniów przypadających na jedną szkołę (Rysunek 132).

Rysunek 132. Liczba uczniów na jedną szkołę podstawową w Kielcach oraz miastach referencyjnych w latach 2014-2017

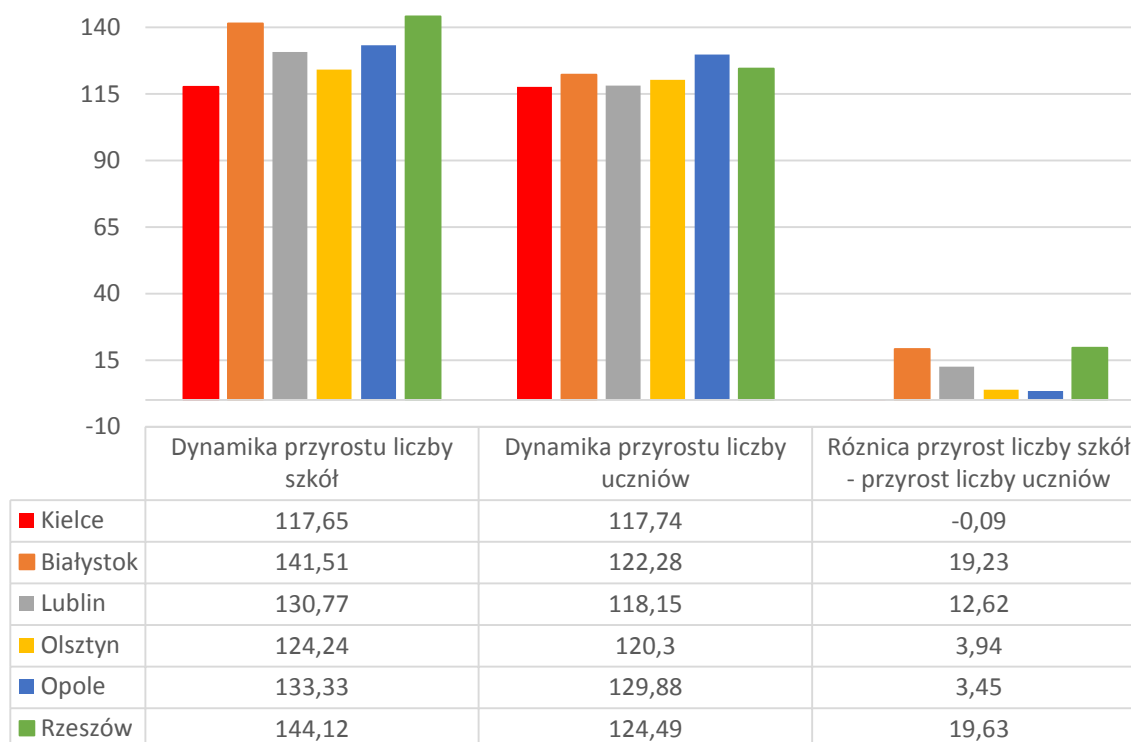

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Biorąc pod uwagę liczbę uczniów należy stwierdzić, że wielkość szkół jest do siebie zbliżona. Największe liczebnie szkoły znajdują się w Lublinie, najmniejsze w Opolu. Kielce plasują się na średnim poziomie. We wszystkich miastach, poza Kielcami, daje się zauważyć istotne zmniejszenie liczby uczniów przypadających na jedną szkołę. Stwarza to niewątpliwie lepsze warunki nauki, jednakże prowadzi jednocześnie do wzrostu kosztów utrzymania szkół i zwiększonych wydatków na oświatę z budżetów samorządowych. Jedynie w Kielcach obserwujemy po wahaniach w latach 2015 i 2016 powrót w 2017 roku do sytuacji wyjściowej z 2014 roku. Uwzględniając fakt, że w 2014 roku Kielce pod względem liczby uczniów na jedną szkołę zajmowały 2. miejsce po Opolu, w 2017 roku znalazły się już na przedostatnim miejscu. Nie wskazuje to jednak na istotne pogorszenie warunków przebywania i nauczania w przestrzeni szkolnej.

Porównując wskaźniki dynamiki liczby szkół ze wskaźnikami dynamiki liczby uczniów należy stwierdzić, że przyrost liczby szkół wyprzedza wzrost liczby uczniów. Jedynie w Kielcach wskaźniki te są do siebie zbliżone. Podobna prawidłowość występuje również przy porównaniu dynamiki liczby oddziałów szkolnych ze wzrostem liczby uczniów. W tym przypadku różnica mierzona w punktach procentowych jest jeszcze większa (Rysunek 133). Można zaryzykować twierdzenie, że wzrost wydatków na zapewnienie odpowiednich warunków nauczania i przebywania uczniów na terenie szkoły będzie miał tendencję rosnącą.

Rysunek 133. Dynamika przyrostu liczby szkół i liczby uczniów w Kielcach oraz miastach referencyjnych w latach 2014-2017

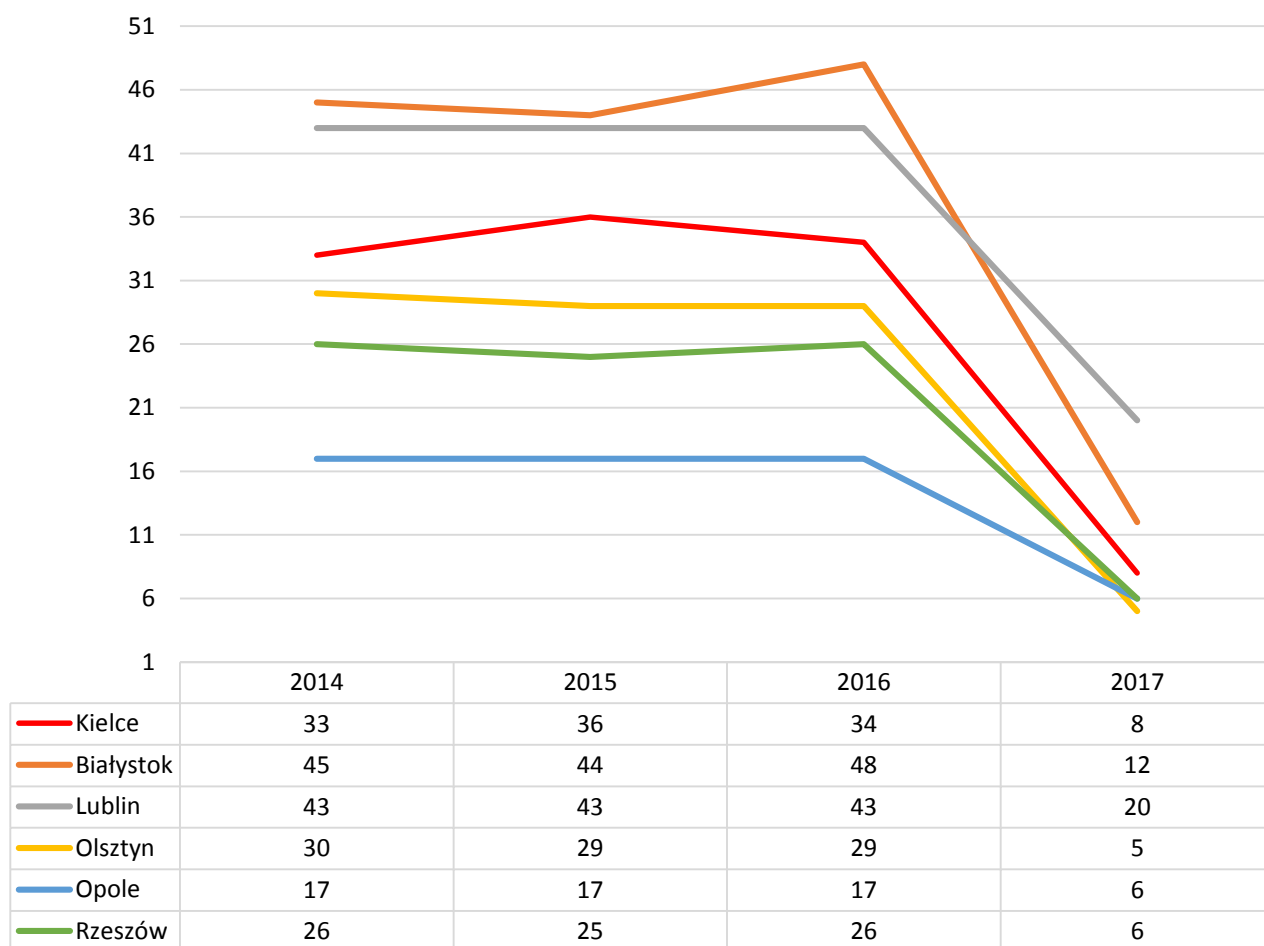

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Gimnazja. Kolejnym szczeblem w systemie szkolnictwa minionego okresu były gimnazja. Analizowany okres obejmuje jeszcze lata ich funkcjonowania i rzutuje zarówno na obecne, jak i przyszłe problemy związane z funkcjonowaniem szkolnictwa, dlatego uznano za celowe włączenie ich do analizy. Liczba gimnazjów w Kielcach w 2014 roku wynosiła 33 i była stabilna do 2016 roku, by w 2017 roku wraz z rozpoczęciem reformy zmniejszyła się do 8. Podobną sytuację można zaobserwować we wszystkich miastach

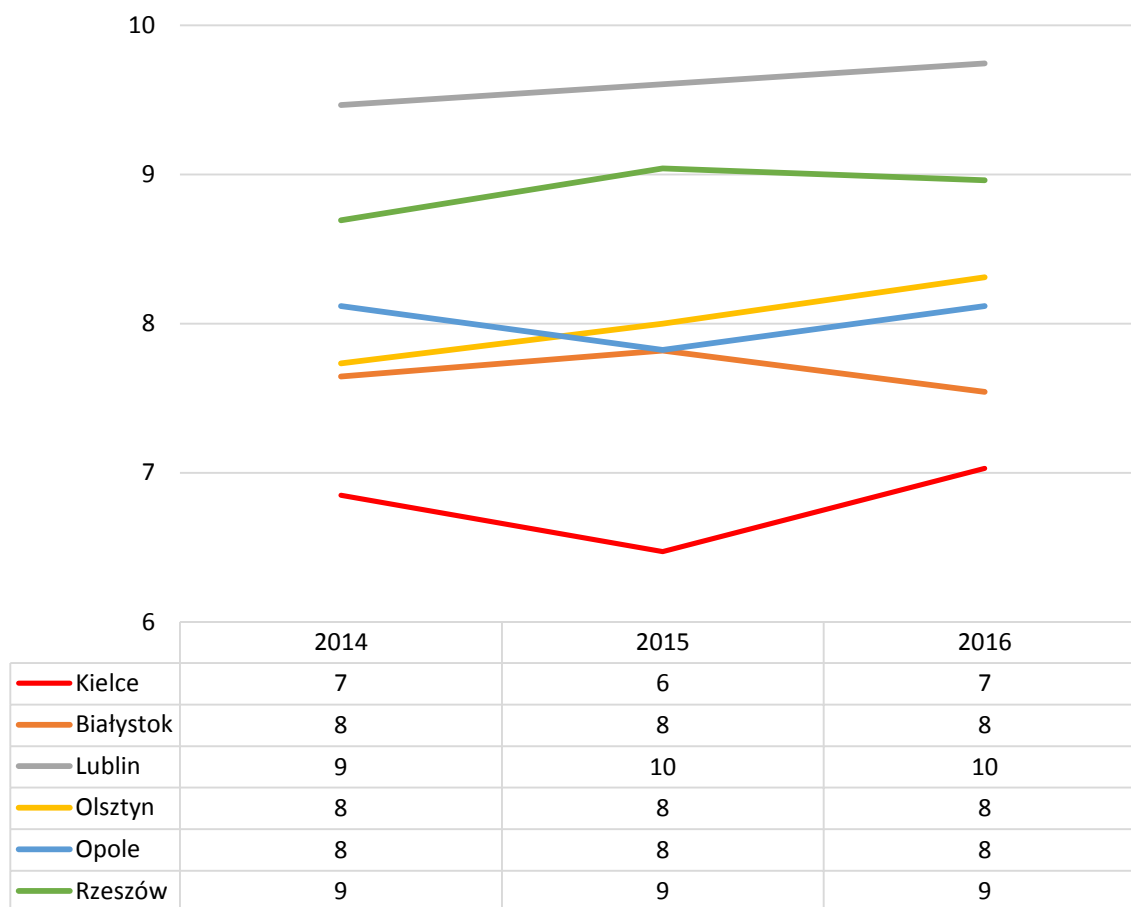
referencyjnych. Odpowiednio do sytuacji w szkolnictwie podstawowym najwięcej gimnazjów było w Białymstoku i Lublinie, najmniej w Opolu i analogicznie dość stabilna sytuacja zmieniła się w 2017 roku (Rysunek 134). Ze względu na krótszy okres nauki liczba oddziałów przypadających na jedno gimnazjum była odpowiednio mniejsza i wynosiła w Kielcach 7. W innych miastach liczba oddziałów w jednym gimnazjum wynosiła od 5 czy 6 do 8. W ostatnim analizowanym roku liczba oddziałów znacząco wzrosła, co wiązało się z koniecznością przekształceniem budynków, sal i ich wyposażenia dostosowując je do wymogów zgodnych z realizowaną reformą szkolnictwa (Rysunek 135).

Rysunek 134. Liczba gimnazjów w Kielcach oraz miastach referencyjnych w latach 2014-2017

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

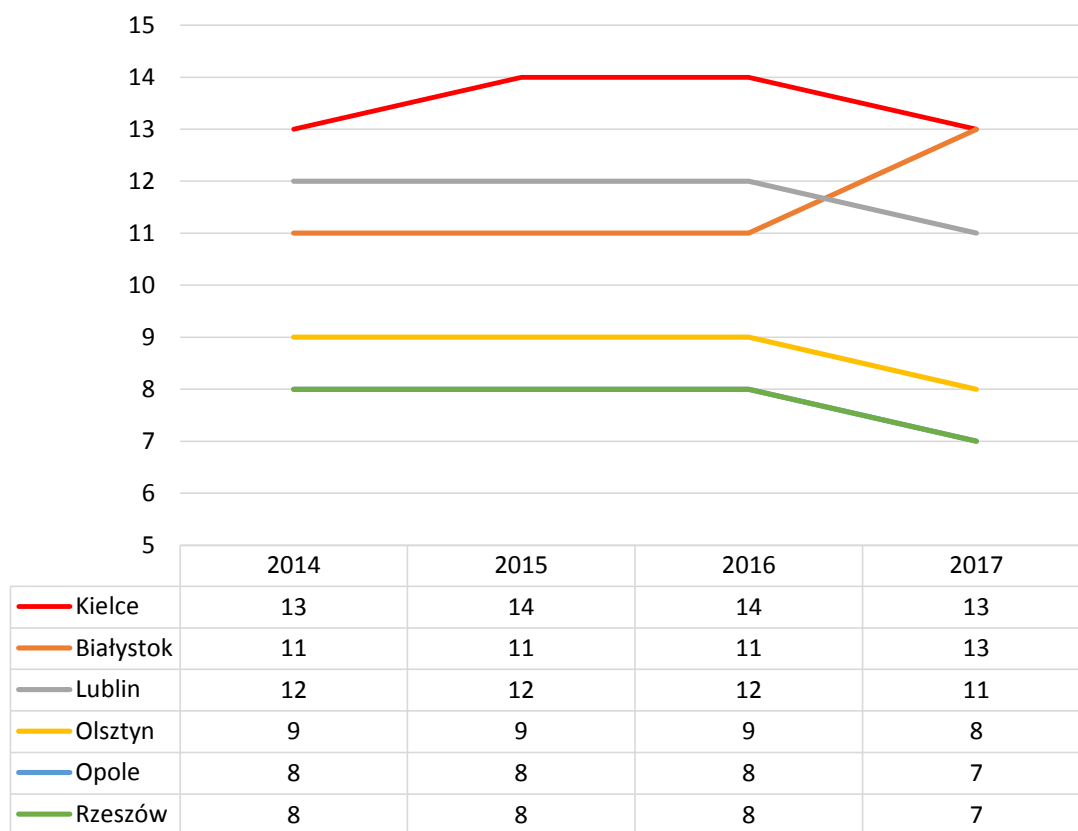
Rysunek 135. Liczba oddziałów na jedno gimnazjum w Kielcach oraz miastach referencyjnych w latach 2014-2016

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Technika i szkoły zawodowe. Konsekwencją kontynuacji dalszego toku kształcenia jest wybór szkoły średniej. Zasadniczo wiąże się on z konsekwencją wyboru zawodu lub chęcią kontynuowania nauki bez konieczności dokonywania wyborów, które na tym etapie są jeszcze zbyt trudne, albo też z zamiarem dalszej nauki na studiach wyższych. Generalnie sprowadza się on do wyboru albo szkoły zawodowej albo liceum ogólnokształcącego. W roku szkolnym 2018/2019 w Kielcach działało 9 techników, w tym jedno technikum z klasami gimnazjalnymi. Kształciło się w nich 4,5 tys. uczniów (Rysunek 136).

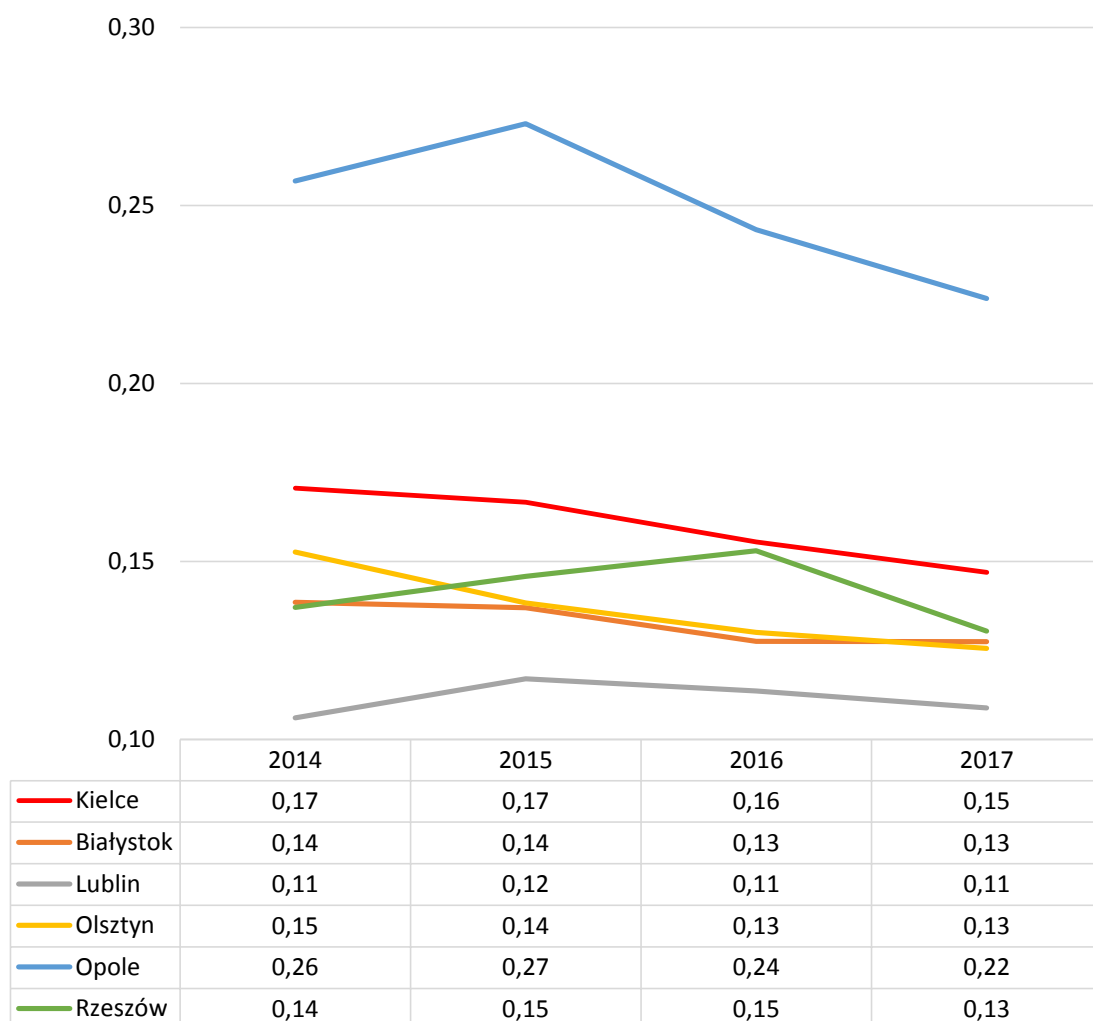
Rysunek 136. Liczba szkół zawodowych w Kielcach oraz miastach referencyjnych w latach 2014-2017

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Liczba szkół zawodowych w Kielcach w latach 2014 i 2017 wynosiła 13, a w latach 2015 i 2016 – 14. Była to najwyższa liczba ze wszystkich miast objętych analizą. Nawet w większych miastach, jak Lublin i Białystok liczba szkół zawodowych wynosiła odpowiednio 12 i 11, a w pozostałych miastach nie przekraczała 10. Liczba uczniów przypadających na 1 oddział szkolny zamykała się w przedziale od 13 do 21. W Kielcach wynosiła 18 uczniów. W ostatnim analizowanym roku 2017 liczba ta w większości miast gwałtownie się zmniejszyła, np. w Lublinie z 18 do 13, Białymstoku – z 19 do 15, w Olsztynie z 17 do 13. Jedynie w Kielcach liczba uczniów przypadających na 1 oddział zmalała tylko o 2 (z 18 do 16) – Rysunek 137. Oznacza to, że szkolnictwo zawodowe w Kielcach potrafi przyciągnąć chętną młodzież do nauki zawodu, zapewnia dobre warunki kształcenia i prawdopodobnie umożliwia potem znalezienie miejsca pracy.

Rysunek 137. Odsetek uczniów szkół zawodowych w Kielcach oraz miastach referencyjnych w latach 2014-2017 (w stosunku do sumy uczniów liceów i szkół zawodowych)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Odsetek uczniów szkół zawodowych w ogólnej liczbie uczniów szkół średnich jest najwyższy w Kielcach (nie biorąc pod uwagę wskaźnika dla Opola). Potwierdza to wyżej przedstawiony wniosek, że Kielce przywiązują do kształcenia zawodowego dużą wagę, potrafią zapewnić odpowiednią bazę szkolną, jej wyposażenie oraz nauczycieli – specjalistów, przygotowujących dla lokalnego rynku pracy wykwalifikowanych fachowców. Rozwija się także Centrum Kształcenia Zawodowego CK Technik, finansowanego w ramach w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020. Celem głównym jest podniesienie

jakości i atrakcyjności kształcenia zawodowego, tak aby absolwenci w przyszłości mogli znaleźć m. in. zatrudnienie w ramach inteligentnej specjalizacji województwa, czyli zasobooszczędnego budownictwa. Co ważne, kształcenie obejmuje także uzupełnienie wykształcenia i wiedzy w zakresie inteligentnych specjalizacji województwa u 50 nauczycieli przedmiotów zawodowych. W projekcie biorą udział szkoły: Zespół Szkół Informatycznych, Zespół Szkół Elektrycznych, Zespół Szkół Ekonomicznych im. Mikołaja Kopernika, Zespół Szkół Mechanicznych, Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 1, Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 2, Zespół Szkół Zawodowych nr 1.

Oczekuje się, że w branży metalowo-maszynowej może w najbliższych latach pojawić się nawet do 10 tys. nowych miejsc pracy. Oprócz tego planowany jest rozwój kształcenia zawodowego w branżach kreatywnych.

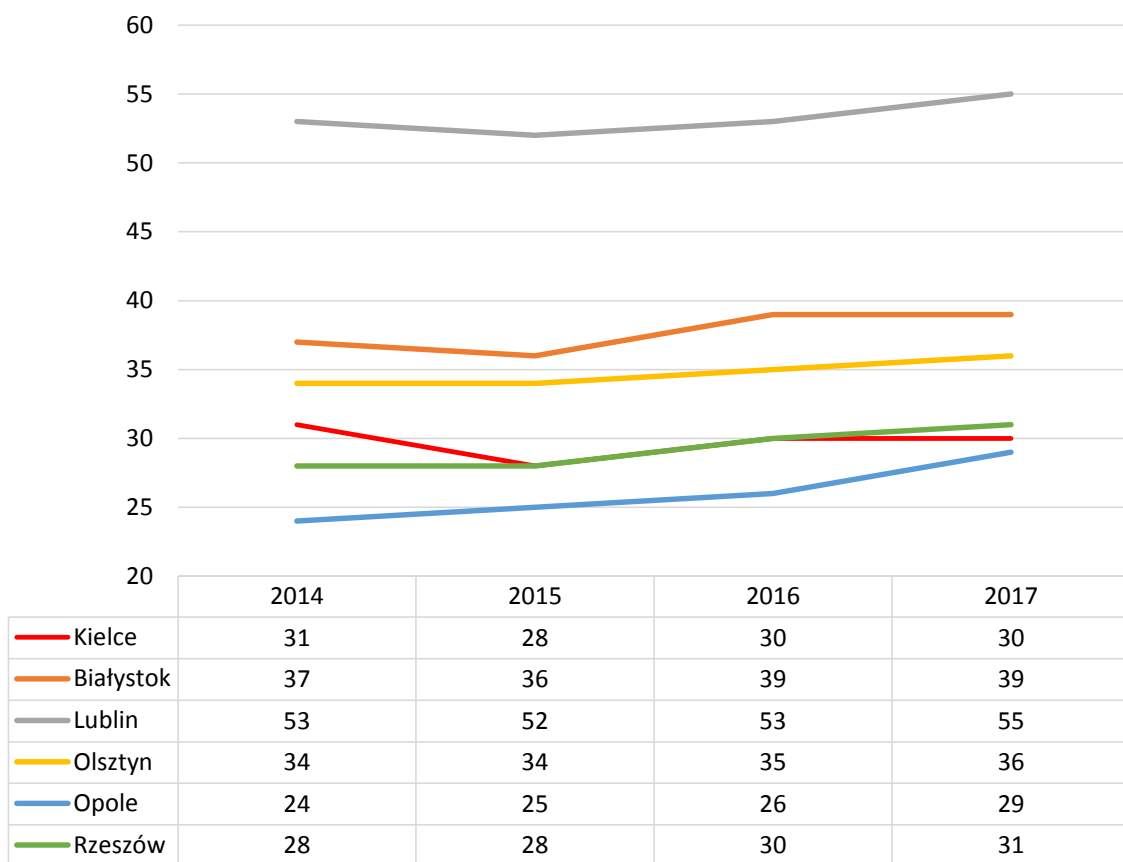
Zgodnie z wytycznymi przyjętymi w reformie szkolnictwa z 2017 roku jako szkoły zawodowe funkcjonują:

- zamiast zasadniczych szkół zawodowych – trzyletnie szkoły branżowe I stopnia, które umożliwiają uzyskanie jednej podstawowej kwalifikacji zawodowej;
- od roku 2020/2021 wprowadzone zostaną dwuletnie szkoły branżowe II stopnia dające możliwość uzyskania wykształcenia średniego branżowego i jednocześnie przystąpienie do matury.

Szkoły zawodowe mają stać się ważnym elementem systemu szkolnego, muszą odpowiadać na nowoczesne wyzwania, być dobrze wyposażone i kształcić zgodnie z potrzebami rynku pracy. Warunkiem tego będzie zatrudnienie w każdej szkole tego typu specjalisty doradcy zawodowego. Istotne jest także kształcenie ustawiczne nauczycieli oraz utrzymywanie programu nauczania w zgodności z dokonującym się na rynku postępem technicznym. Warto zauważyć, że szkoły dostosowują swoją ofertę do potrzeb lokalnego rynku pracy, a ponadto tworzą dualny system kształcenia, realizują projekty stażowe czy zajęcia dodatkowe dla uczniów.

Licea ogólnokształcące. Alternatywą do szkół zawodowych, znacznie częściej wybieraną przez młodzież jest nauka w liceum ogólnokształcącym. Liczbę liceów w latach 2014-2017 w Kielcach oraz miastach referencyjnych przedstawia Rysunek 138.

Rysunek 138. Liczba liceów ogólnokształcących w Kielcach oraz miastach referencyjnych w latach 2014-2017

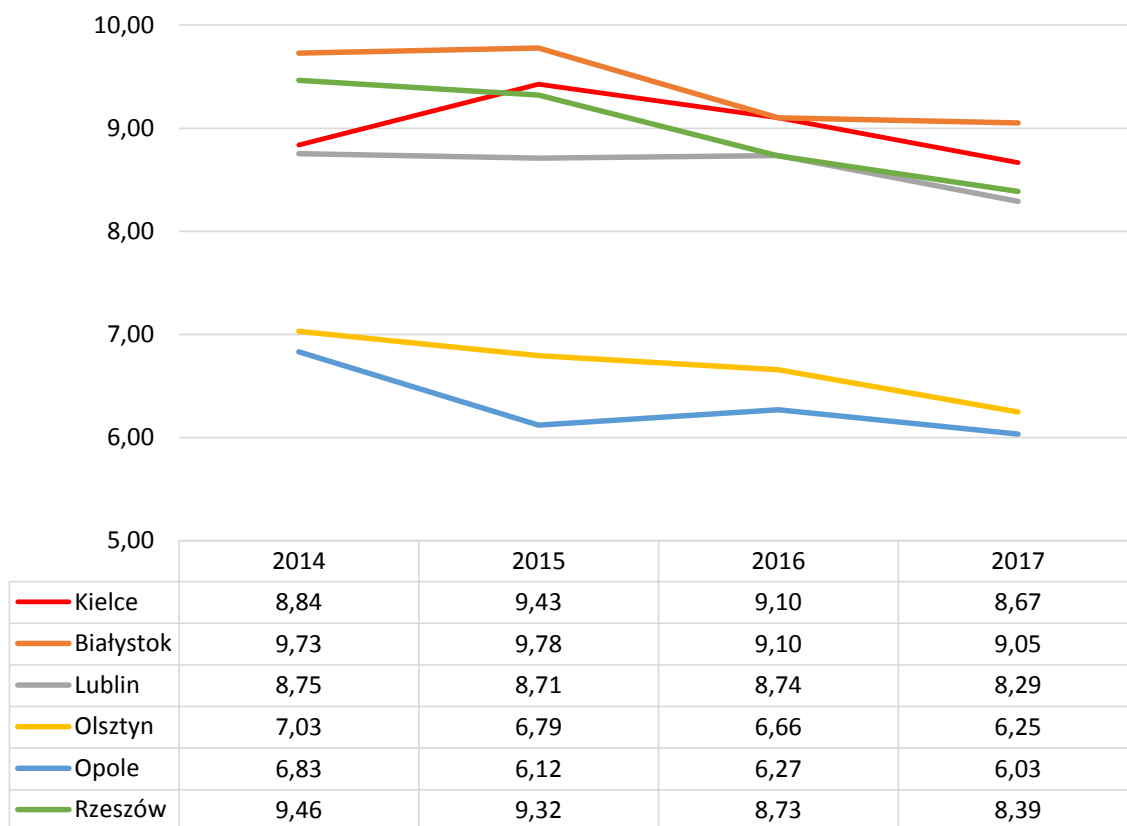

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W Kielcach w omawianym okresie liczba liceów wynosiła w 2014 roku 31, a w następnych latach 30. Najwięcej tego typu szkół średnich było w Lublinie – 55, następnie w Białymstoku – 39, najmniej zaś w Opolu – 29. We wszystkich, oprócz Kielc, miastach w analizowanym okresie liczba liceów wzrosła, np. w Opolu o 5 szkół, w Rzeszowie o 3 i w Lublinie, Białymstoku i Olsztynie o 2. Była to tendencja odwrotna do zmian w szkolnictwie zawodowym. Ogólnie można stwierdzić, że we wszystkich badanych miastach liczba liceów przekraczała liczbę szkół zawodowych co najmniej dwukrotnie.

Średnia liczba oddziałów przypadających na jedno liceum podlegała okresowym wahaniom i wykazywała ogólnie tendencję spadkową. Największy spadek odnotowano w Kielcach, gdzie średnia liczba oddziałów zmniejszyła się w ciągu 4 lat o 14. Bardzo podobna sytuacja wystąpiła w Olsztynie (Rysunek 139).

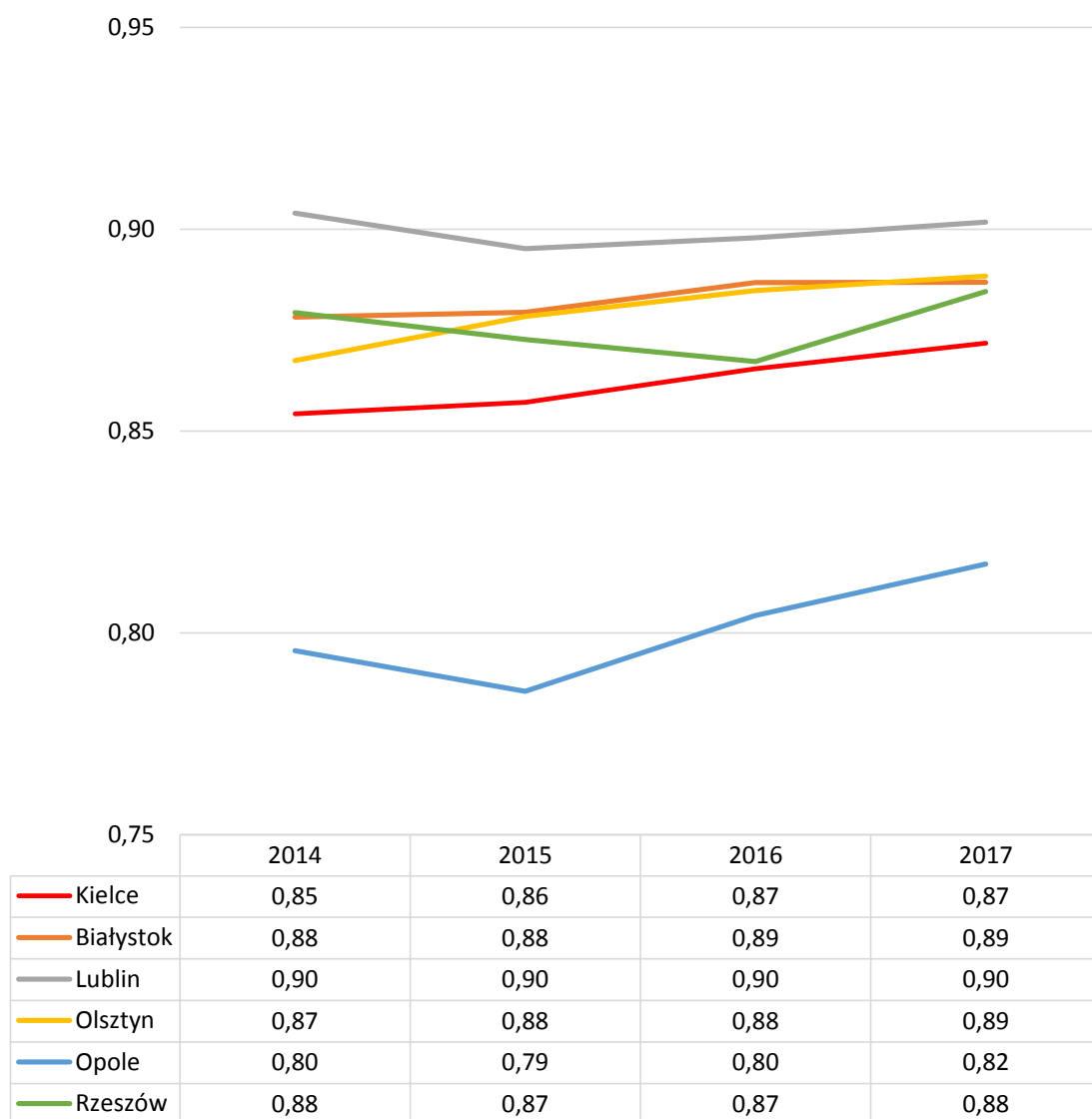
Rysunek 139. Średnia liczba oddziałów przypadających na jedno liceum w Kielcach oraz miastach referencyjnych w latach 2014-2017

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Również liczba uczniów, znacznie wyższa w porównaniu z liczbą uczniów szkół zawodowych, w analizowanym okresie uległa istotnemu zmniejszeniu, najbardziej w Lublinie – o 831 uczniów, następnie w Białymstoku – o 499 uczniów i w Kielcach – o 475 uczniów. W ten sposób Kielce znalazły się na 3. niechlubnym miejscu pod względem utraty uczniów w liceach ogólnokształcących (Rysunek 140). Porównując wskaźniki dynamiki liczby szkół ogólnokształcących i oddziałów w tych szkołach ze wskaźnikami dynamiki liczby uczniów należy odnotować znaczące różnice, sięgające w niektórych przypadkach nawet kilkunastu punktów procentowych. Jedynie w Kielcach ww. wskaźniki są do siebie zbliżone, co z ekonomicznego punktu widzenia należy uznać za pozytywne. Koszty utrzymania zasobów przy zmniejszającej się liczbie uczniów wymagałyby pogłębionych badań ekonomiczno-finansowych.

Rysunek 140. Odsetek uczniów liceów ogólnokształcących w Kielcach oraz miastach referencyjnych w latach 2014-2017 (w stosunku do sumy uczniów liceów i szkół zawodowych)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

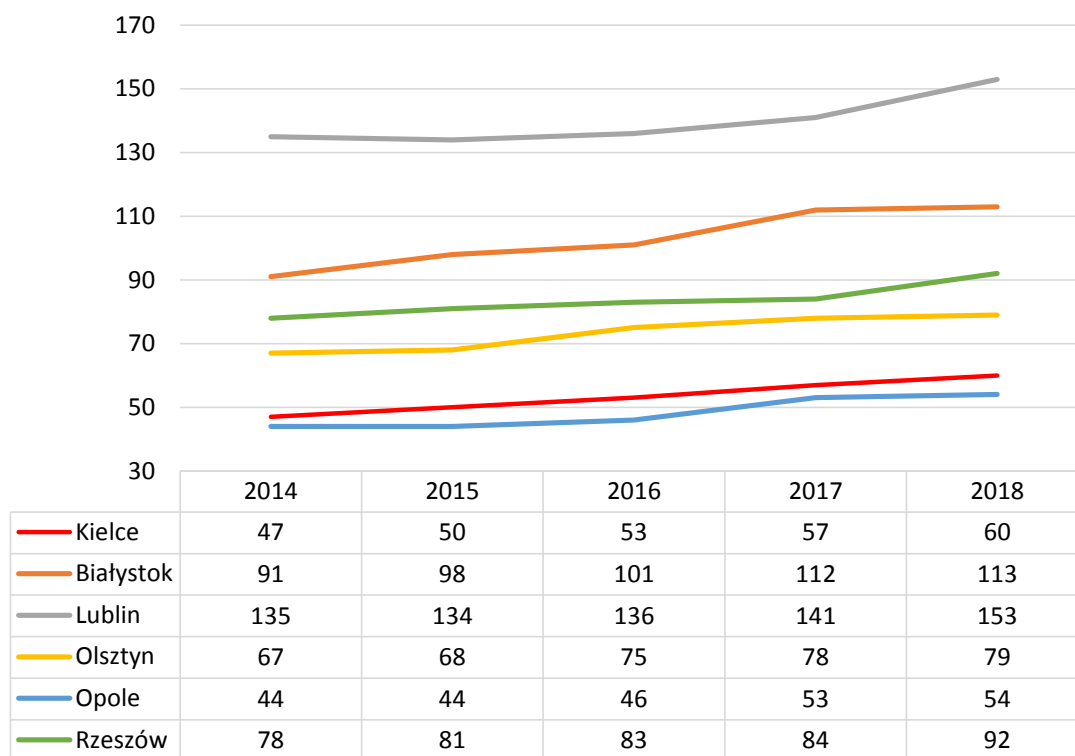
Udział uczniów liceów ogólnokształcących w ogólnej liczbie uczniów szkół średnich kształtuje się na bardzo wysokim poziomie, zbliżającym się do 90%. W 2014 roku wynosił on w Kielcach 85,43% i był jednym z najniższych spośród badanych miast. Przez cały przyjęty do analizy okres utrzymywał się on na zbliżonym poziomie wykazując zwłaszcza pod koniec tego okresu lekką tendencję wzrostową. Jest on wyrazem powszechnych preferencji współczesnej młodzieży powiązanych z dążeniem do dalszego

kształcenia na studiach wyższych, umożliwiających zdobycie wyższych kwalifikacji i umiejętności na coraz bardziej wymagającym rynku pracy.

Poziom zdawalności matury w szkołach, dla których organem prowadzącym jest Miasto Kielce jest wyższy niż w województwie świętokrzyskim ogółem (gdzie wynosi 79,9%) i niż w kraju (80,5%) i wynosi 85,6% (dane za 2018 rok). Porównanie wyników z poszczególnych przedmiotów z wynikami w kraju nie pozwala na określenie żadnej wyraźnej tendencji. Przykładowo w 2018 roku wyniki z języka polskiego poziom rozszerzony były wyższe niż w kraju (odpowiednio 57,6% i 55%), a na poziomie podstawowym były niższe (odpowiednio 50,4% i 52%). Z matematyki natomiast wyniki na poziomie rozszerzonym były niższe (odpowiednio 37,9% i 39%), a na poziomie podstawowym wyższe (odpowiednio 61% i 58%). Najlepszy wynik, przy tym znacznie wyższy od średniej krajowej został uzyskany z języka francuskiego rozszerzonego – 95,2% przy średniej w kraju 66%, bardzo dobre wyniki uzyskano także z filozofii (60% przy średniej w kraju zaledwie 37%). Generalnie znajomość języków obcych, podobnie jak w całej Polsce, stoi na wyższym poziomie niż innych przedmiotów, co dobrze wyposaża młodych ludzi do dalszego rozwoju i edukacji czy pracy, także we współpracy międzynarodowej.

Przedszkola. Dopełnieniem zakresu zadań organów samorządowych w dziedzinie oświaty i wychowania jest objęcie systemem opieki oraz przygotowania do szkoły podstawowej dzieci w wieku od 3 do 6 lat. Służą temu przedszkola. Należy jednak zdawać sobie sprawę z tego, że część zadań z tego zakresu realizowana jest równoległe w sektorze prywatnym. Przedszkola prywatne mimo wyższej odpłatności często oferują atrakcyjniejsze warunki, mniejsze liczebnie grupy, specjalne diety żywieniowe uwzględniające życzenia lub wymagania zarówno dzieci, jak i rodziców, większą ofertę różnego rodzaju zajęć. Zachowują się w sposób konkurencyjny do przedszkoli samorządowych, wypełniając jednocześnie występującą w tym zakresie lukę zapotrzebowania (Rysunek 141).

Rysunek 141. Liczba przedszkoli w Kielcach oraz miastach referencyjnych w latach 2014-2018

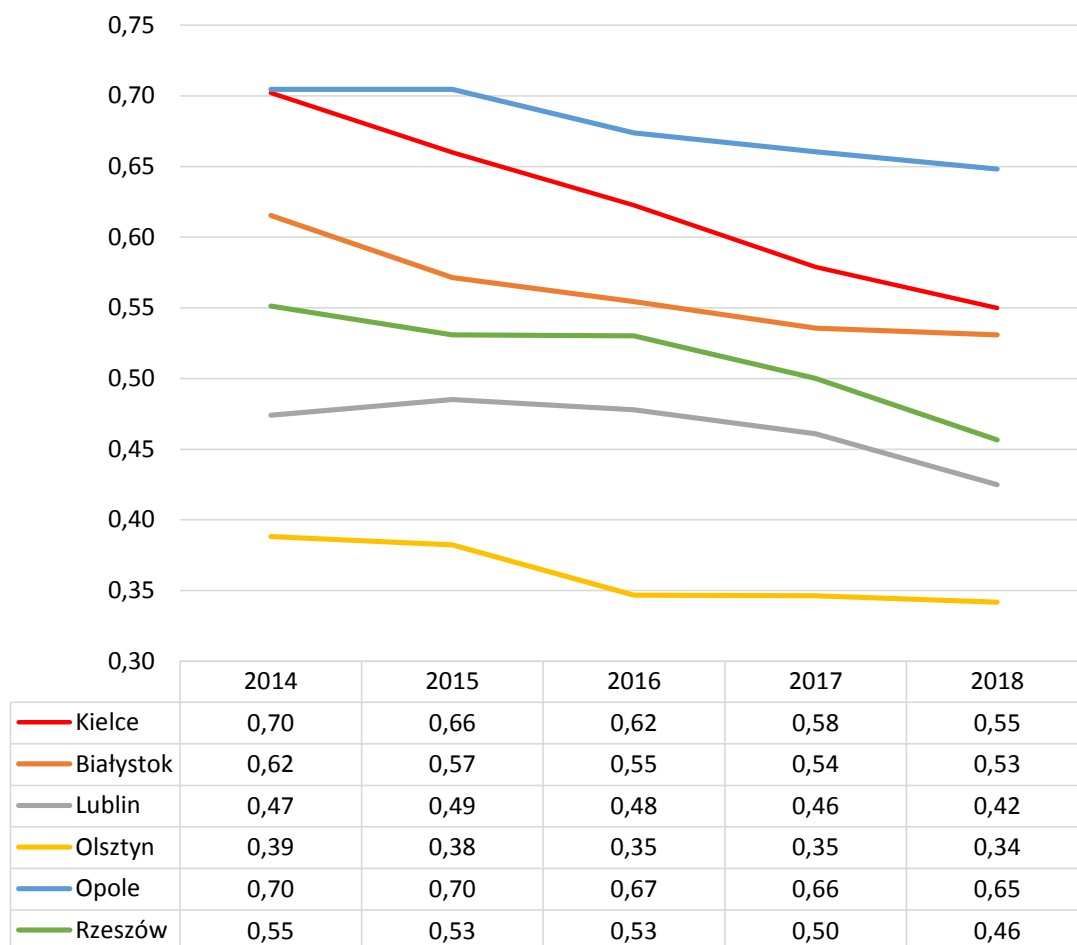

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Liczba przedszkoli jest zróżnicowana i zależy od liczebności grupy wiekowej 3-6 lat. Najwięcej przedszkoli jest w Lublinie, najmniej w Opolu. W Kielcach ogólna liczba przedszkoli wynosiła w 2014 roku 47 przedszkoli i systematycznie się zwiększając średnio o 3 przedszkola rocznie osiągnęła w 2018 roku liczbę 60. Znaczna część przedszkoli znajduje się w gestii władz gminnych. W Kielcach są to 33 przedszkola, co w 2014 roku dawało udział 70%, a w 2018 roku – 58%.

Jak z powyższego wynika, o ile pod względem ogólnej liczby przedszkoli Kielce zajmowały przedostatnią pozycję, to pod względem udziału przedszkoli samorządowych w ogólnej liczbie przedszkoli zajęły 2. miejsce. Jednocześnie należy odnotować, że pomimo ogólnego wzrostu liczby przedszkoli udział przedszkoli będących w gestii władz samorządowych zmalał od kilku nawet do kilkunastu procent, jak miało to miejsce w Kielcach. Udział ten wynoszący w 2014 roku 70,21% w 2018 roku wyniósł już tylko 55%. Był to największy spadek wśród miast referencyjnych (Rysunek 142).

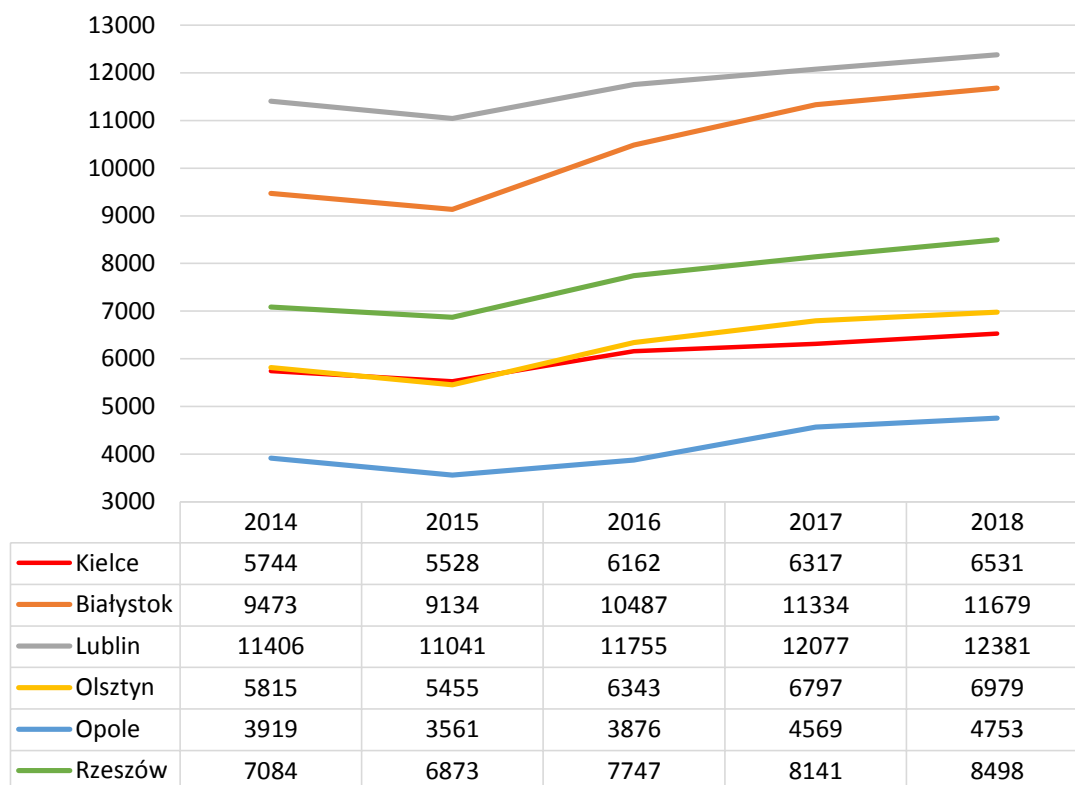
Rysunek 142. Udział przedszkoli prowadzonych przez JST w ich ogólnej liczbie w Kielcach oraz miastach referencyjnych w latach 2014-2018

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Liczba przedszkoli będąca w gestii władz samorządowych w całym analizowanym okresie utrzymywała się na zbliżonym poziomie. Jedynie w 2017 roku w Opolu i Białymstoku przybyły 4 nowe przedszkola. Natomiast ogólna liczba przedszkoli zwiększała się. Udział przedszkoli samorządowych w ogólnej liczbie przedszkoli oscyluje wokół 50%, przekraczając tę wielkość np. w Opolu – gdzie udział ten wynosi 65%, lub zmniejszając ten udział prawie do 33%-35% w Olsztynie. Ogólna liczba miejsc w przedszkolach systematycznie wzrastała. W Kielcach ogólna liczba miejsc w przedszkolach zwiększyła się w analizowanym okresie o 1219, co dało Kielcom jeden z najwyższych wskaźników wzrostu – o 20,28% (Rysunek 143).

Rysunek 143. Liczba miejsc w przedszkolach w Kielcach oraz miastach referencyjnych w latach 2014-2018

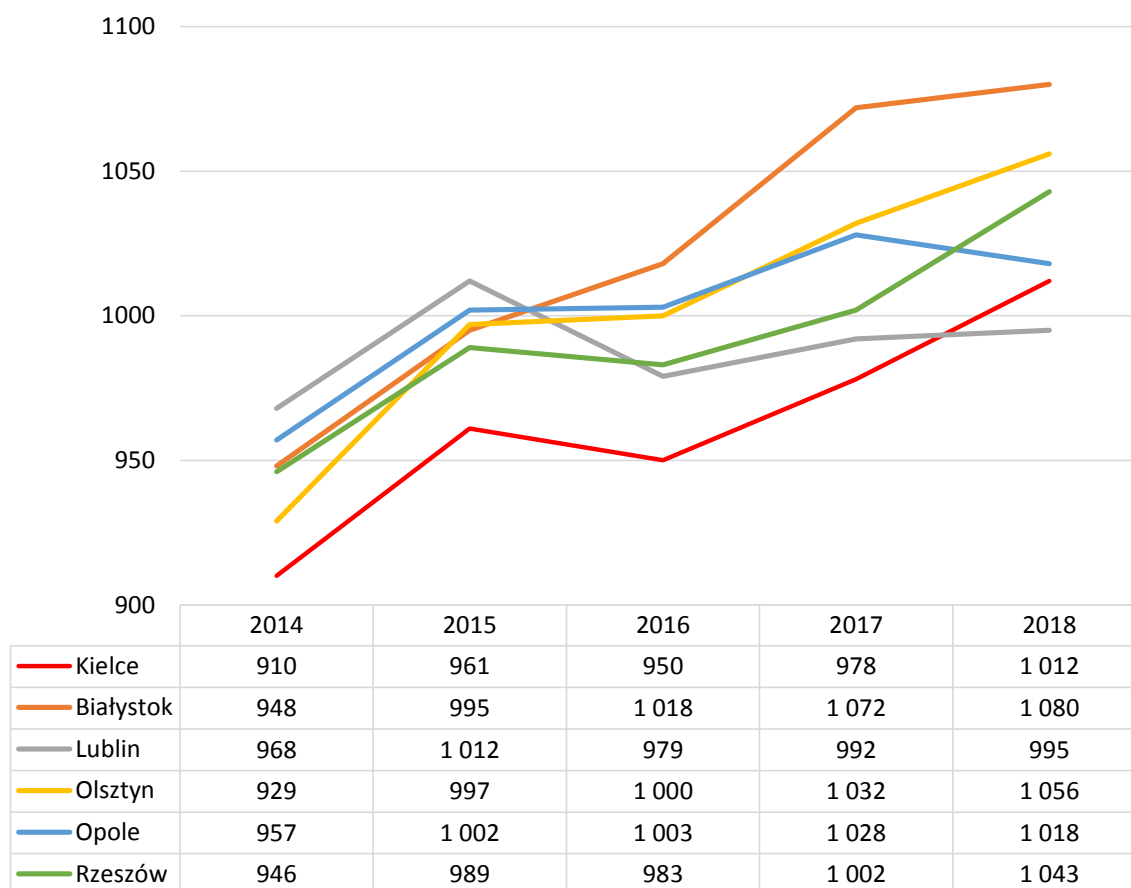
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Rosła również systematycznie liczba dzieci uczęszczających do przedszkoli. Najwyższy wzrost odnotowano w Białymstoku – o 2206 dzieci, najniższy zaś w Kielcach – o 787 dzieci. Liczba dzieci uczęszczających do przedszkoli znajdujących się w gestii władz samorządowych także się zwiększała, ale w mniejszym tempie. Udział dzieci uczęszczających do przedszkoli samorządowych jest znaczący. Jedynie w Olsztynie wynosił on w 2018 roku 48%, we wszystkich pozostałych miastach przekraczał 70%. W Kielcach wynosił 72%. Należy jednak zauważyć, że udział ten w ostatnich latach ulega zmniejszeniu, najwięcej w Kielcach – o 12 punktów procentowych, podobnie w Rzeszowie – również o 12 punktów procentowych i w Białymstoku – o 10 punktów procentowych. Oznacza to skuteczną konkurencję podmiotów prywatnych. Należy rekomendować władzom samorządowym, aby na rynku usług społecznych zachowywały się jak podmiot gospodarczy i podjęły próbę zastosowania metod nowego zarządzania publicznego w tej dziedzinie.

Rysunek 144 prezentuje wskaźnik liczby dzieci uczęszczających do przedszkoli przypadających na 1000 dzieci w wieku 3-5 lat. Wskaźnik ten jest bardzo wysoki, przekraczający zdecydowanie liczbę 900, a w niektórych miastach przekraczający lekko 1000, co może oznaczać, że w przedszkolach znajdują się dzieci osób nie zameldowanych na stałe w danym mieście. W Kielcach w badanym okresie 5 lat zawiera się on w przedziale 910 w 2014 roku do 978 dzieci w 2018 roku. Oznacza to, że korzystanie z przedszkola stało się zjawiskiem powszechnym.

Nowoczesne przedszkole jest obecnie nie tylko miejscem opieki nad dziećmi w określonym przedziale wiekowym, ale również miejscem wszechstronnego przygotowania do późniejszej nauki w szkole. Stąd wyraźne upowszechnienie edukacji przedszkolnej osiągające w większości krajów Europy Zachodniej blisko 100%.

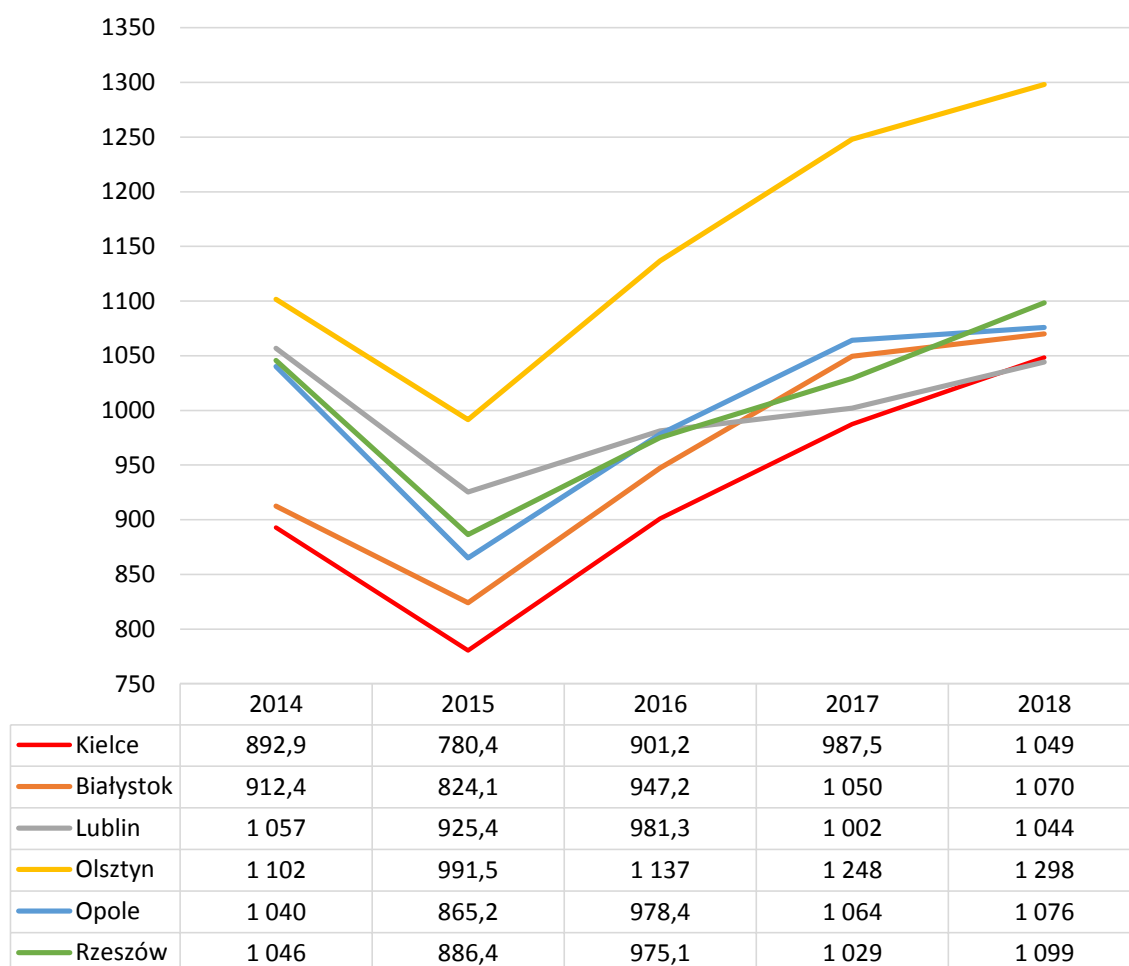
Rysunek 144. Wskaźnik liczby dzieci uczęszczających do przedszkoli przypadających na 1000 dzieci w wieku 3-5 lat w Kielcach oraz miastach referencyjnych w latach 2014-2018

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Rysunek 145 zawiera dane wskaźnika miejsc w przedszkolach przypadających na 1000 dzieci w wieku 3-5 lat. Pozwala to na porównanie oferowanej podaży miejsc w przedszkolach z występującym popytem na nie. Prawie we wszystkich miastach referencyjnych liczba miejsc przekracza liczbę dzieci. Jedynie w Kielcach i Białymstoku sytuacja wygląda odwrotnie. W Kielcach w 2014 roku liczba miejsc w przedszkolach wynosiła 893, podczas gdy liczba oczekujących na miejsce wynosiła 910. Dopiero w 2017 roku – i to, jak wynika z wyżej przedstawionych informacji, dzięki ingerencji sektora prywatnego – sytuacja uległa zrównoważeniu. Na 978 dzieci oczekiwało 987,5 miejsc, a w 2018 roku podaż miejsc – 1048,5 przekroczyła popyt – 1012, tj. o 36,5 miejsca.

Rysunek 145. Wskaźnik miejsc w przedszkolach w przedszkolach przypadających na 1000 dzieci w wieku 3-5 lat w Kielcach oraz miastach referencyjnych w latach 2014-2018

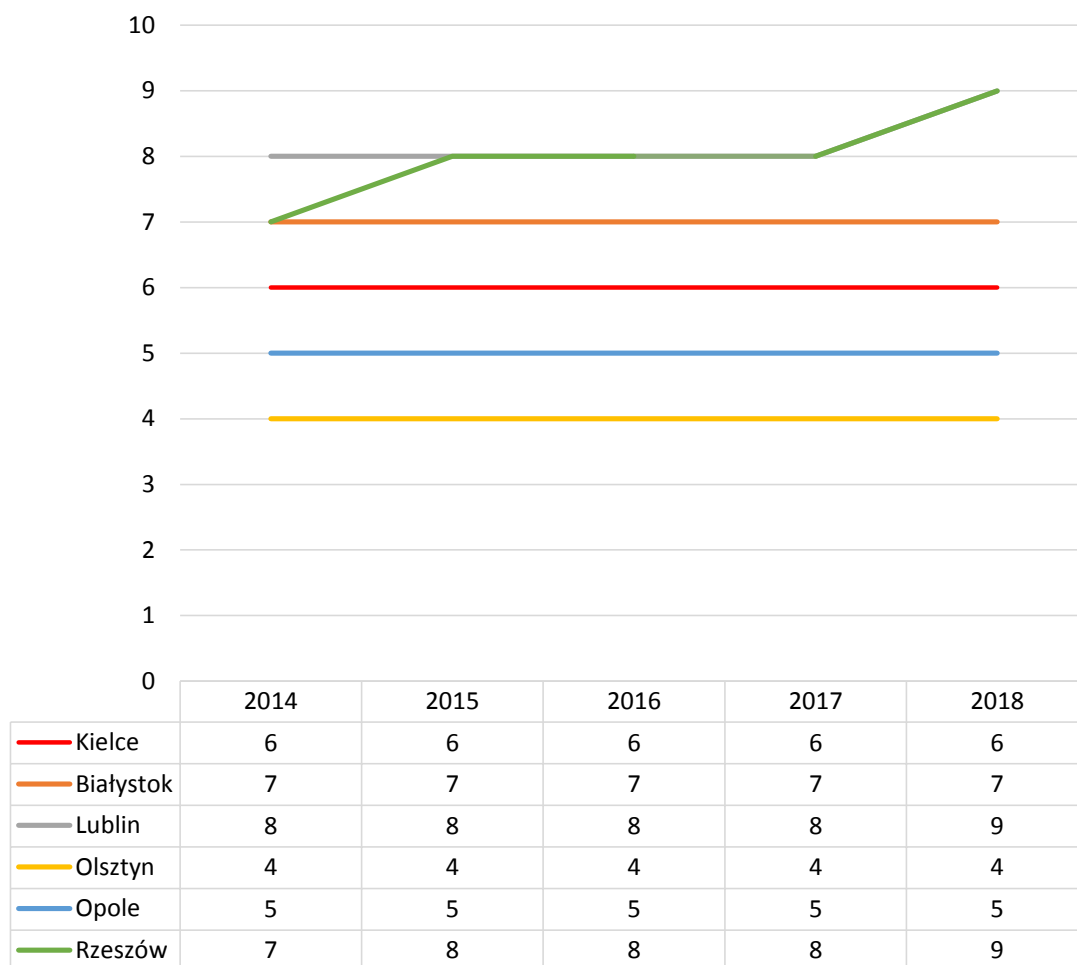
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W gminach KOF sytuacji w tym zakresie nie można również ocenić jako dobrej. Np. w gminie miejsko-wiejskiej Chęciny funkcjonuje tylko jedno przedszkole samorządowe, gdzie w 6 oddziałach opieką objętych jest blisko 150 dzieci. Na terenie gminy działa ponadto 5 punktów przedszkolnych z liczbą około 100 dzieci (średnio na jeden punkt przypada kilkanaścioro dzieci). Biorąc pod uwagę całą populację dzieci w wieku 3-5 lat można stwierdzić, że opieką przedszkolną objętych jest nieco ponad 40% dzieci. W gminie Górno funkcjonują 2 przedszkola. Natomiast w wielu przypadkach łączone są funkcje szkół podstawowych z oddziałami przedszkolnymi. I tak w omawianej gminie Górno we wszystkich 8 szkołach podstawowych działają oddziały przedszkolne, a ponadto na terenie sołectw – 6 punktów przedszkolnych. Na jedno przedszkole przypada tam nieco ponad 45 dzieci, na jeden punkt przedszkolny – 24 dzieci, na jeden oddział przedszkolny – 37 dzieci i na jedną szkołę podstawową – 106 uczniów. Władze gminy zapewniają o pełnym zaspokojeniu potrzeb w tym zakresie i istnieniu nawet miejsc wolnych w przedszkolach. W gminie Masłów funkcjonuje 5 szkół podstawowych i tyleż oddziałów przedszkolnych. Na jeden oddział przedszkolny przypada 60 dzieci, a na jedną szkołę podstawową – 104 uczniów. W gminie Daleszyce wykazano tylko jeden zespół szkolno-przedszkolny. Jak z powyższego wynika, w gminach KOF znacznie częstszym zjawiskiem jest łączenie oddziałów przedszkolnych ze szkołami podstawowymi, jak również działanie punktów przedszkolnych, które oferują opiekę przedszkolną w węższym zakresie w porównaniu z przedszkolami.

Żłobki. W sytuacji postępujących niekorzystnych zmian demograficznych szczególnego znaczenia nabiera zapewnienie odpowiednich warunków opieki nad najmłodszymi członkami społeczeństwa, jakimi są dzieci w wieku 0 do lat 3. Zadaniem władz samorządowych szczebla podstawowego w tym zakresie jest zapewnienie opieki żłobkowej odpowiadającej potrzebom występującym na terenie ich działania. Charakter żłobków jest specyficzny – mają one znaczenie z zakresu zdrowia, polityki rodzinnej oraz opieki o charakterze nie tyle edukacyjnym, co wychowawczym.

Liczba żłobków podlegających władzom samorządowym we wszystkich miastach referencyjnych w latach 2014-2018 była niewielka i nie przekraczała 10 (Rysunek 146). W Kielcach była to stała liczba 6 żłobków. Również w pozostałych miastach nie ulegała żadnym bądź istotnym zmianom (w Rzeszowie przybyły 2 żłobki, a w Lublinie – 1).

Rysunek 146. Liczba żłobków podlegających samorządowi terytorialnemu w Kielcach oraz w miastach referencyjnych w latach 2014-2018

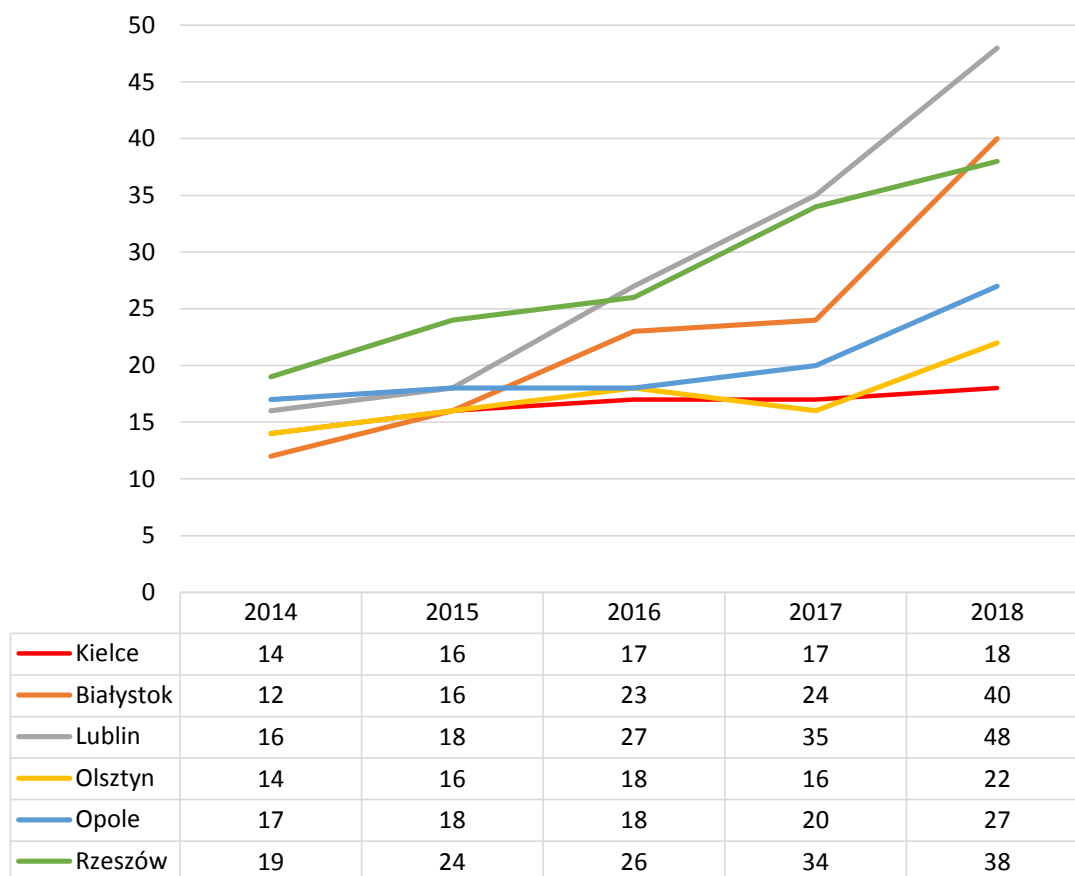

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Pewnym uzupełnieniem żłobków są kluby dziecięce, których liczba też nie była zbyt wysoka. W 2014 roku nie przekraczała 20, w Kielcach wynosiła 14, w innych miastach podobnie, poza Rzeszowem, gdzie klubów było 19. W przeciwieństwie do stabilnej liczby żłobków liczba klubów dziecięcych rosła i to dość dynamicznie. W 2018 roku przekroczyła 40 (w Lublinie – 48), lub zbliżyła się do niej – w Białymstoku – 40 i w Rzeszowie – 38. Jedynie w Kielcach wzrosła zaledwie o 4 osiągając liczbę 18 (Rysunek 147). Uzupełnieniem tej infrastruktury w Kielcach jest 11 dziennych opiekunów (dane z UM przekazane w dniu 13 marca 2020 roku).⁷²

⁷² Należy zauważyć, iż w 2020 roku (dane na początek roku) działa 25 żłobków, 5 klubów dziecięcych, oraz 4 dziennych opiekunów. Łącznie w w/w placówkach opieką objętych jest ok. 1 250 dzieci z czego w żłobkach samorządowych ok. 780.

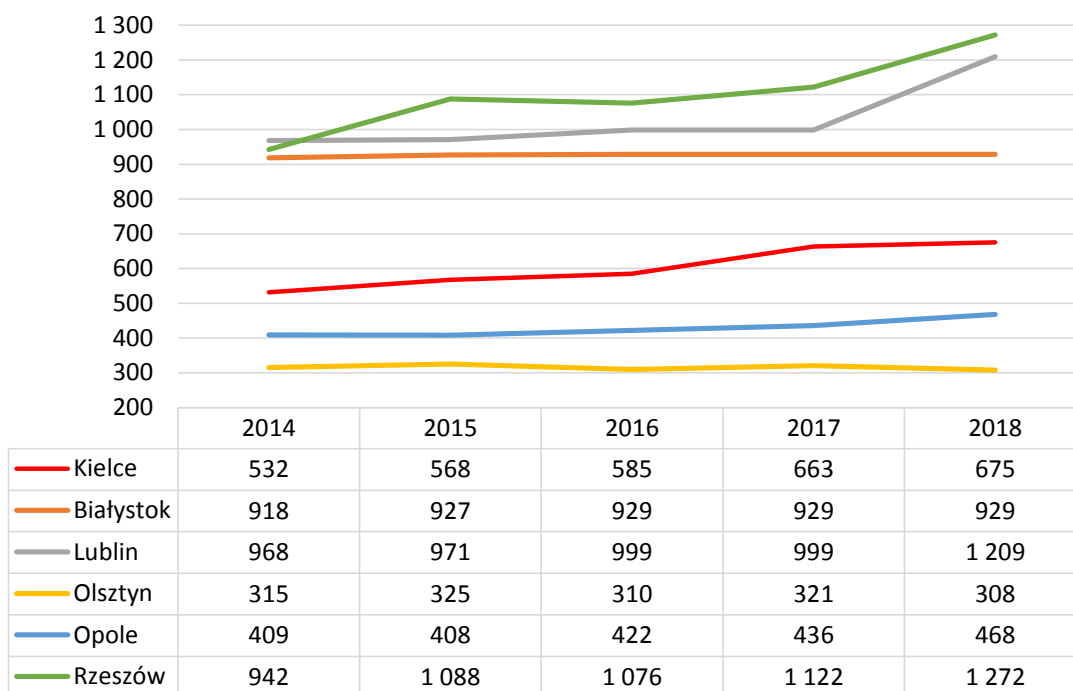
Rysunek 147. Liczba żłobków i klubów dziecięcych w Kielcach oraz miastach referencyjnych w latach 2014-2018

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

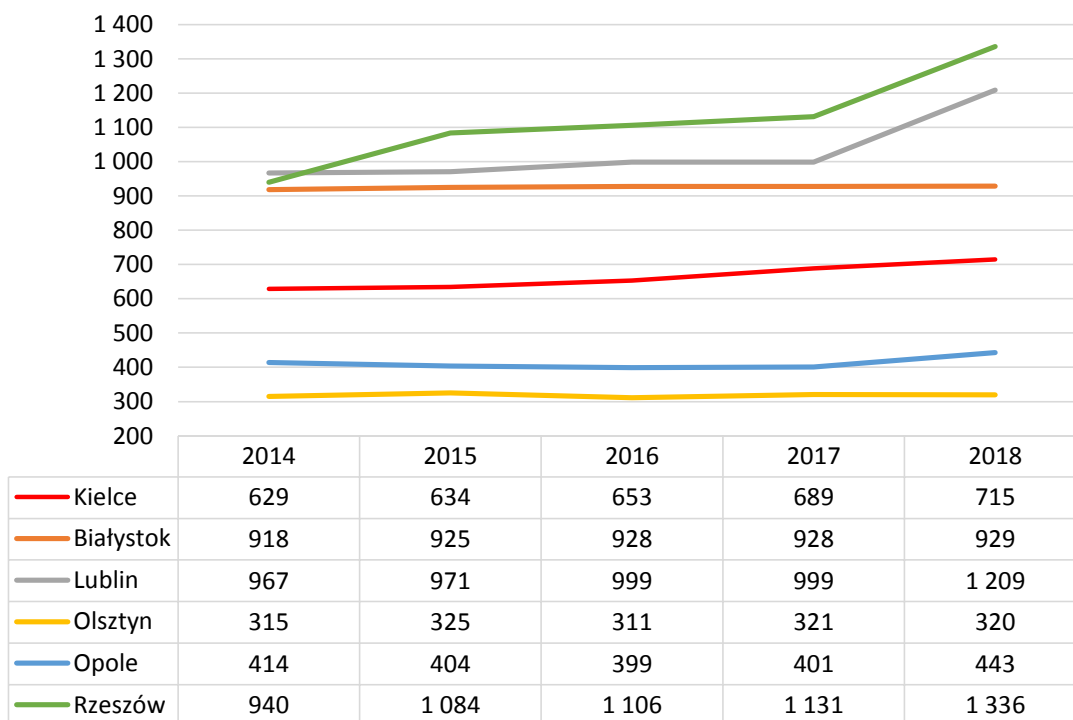
Dla oceny podaży usług opieki nad małymi dziećmi należy posłużyć się miernikiem liczby miejsc w żłobkach. Ogólnie liczba ta w 2014 roku nie przekroczyła 1 tys. w poszczególnych miastach. Najbliżej tej liczby były: Lublin, Rzeszów i Białystok. W Kielcach liczba miejsc w porównaniu z pozostałymi miastami była znacznie niższa i wynosiła 532. We wszystkich porównywanych miastach występował stały systematyczny wzrost miejsc, największy w Rzeszowie – o 35,7%. Zaraz za nim uplasowały się Kielce ze wzrostem o 26,88% osiągając w 2018 roku 675 miejsc w żłobkach. Nierówne tempo wzrostu miejsc spowodowało jeszcze większą dysproporcję pomiędzy analizowanymi miastami. I tak, w Rzeszowie liczba miejsc w żłobkach w 2018 roku wyniosła 1272, podczas gdy w Olsztynie tylko 308. Jak z powyższego wynika, Kielce zajęły jedno z środkowych miejsc (Rysunek 148 i Rysunek 149).

Rysunek 148. Miejsca w żłobkach (łącznie z oddziałami) w Kielcach oraz miastach referencyjnych w latach 2014-2018

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

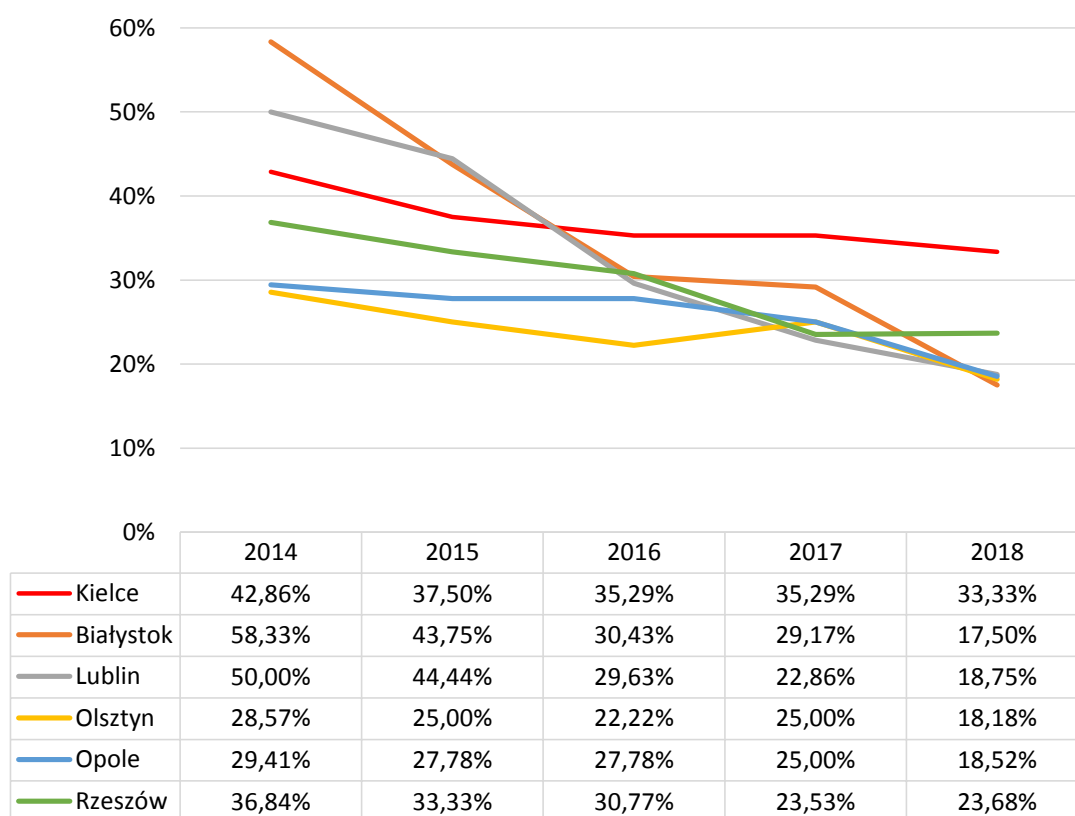
Rysunek 149. Liczba dzieci w żłobkach (łącznie z oddziałami) w Kielcach oraz miastach referencyjnych w latach 2014-2018

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Aby ocenić stopień zaspokojenia potrzeb w zakresie opieki żłobkowej, należy porównać liczbę miejsc z liczbą dzieci w żłobkach. Jak wynika z tabeli, liczba dzieci w żłobkach prawie we wszystkich miastach i latach pokrywa się z liczbą oferowanych miejsc lub jest do niej bardzo zbliżona. Jedynie w Opolu i Rzeszowie liczba miejsc nieznacznie przekracza liczbę dzieci świadcząc o niewielkich rezerwach w tym zakresie. Dane dla Kielc odbiegają od pozostałych miast, wykazując we wszystkich latach nadwyżkę dzieci nad liczbą miejsc (w 2014 roku nawet o 97, w latach 2015 i 2016 – o 66 i 68 i dopiero w 2017 roku o 26, a w 2018 roku o 40) i podważając wiarygodność danych (Rysunek 150).

Rysunek 150. Udział żłobków samorządowych w ogólnej liczbie żłobków w Kielcach oraz miastach referencyjnych w latach 2014-2018 (w %)

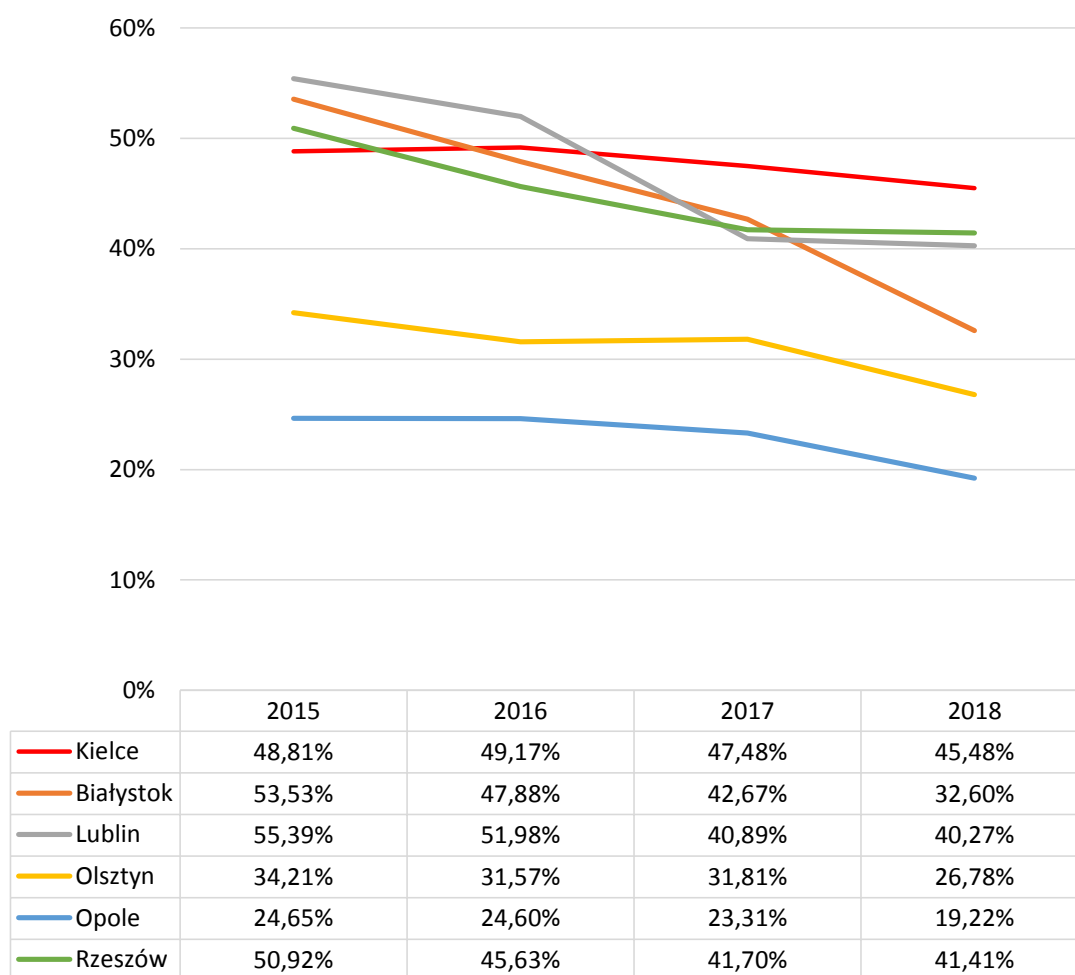
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Podobnie, jak to ma miejsce w zakresie wychowania przedszkolnego, w realizacji tego typu potrzeb społecznych uczestniczy sektor prywatny. Jak wynika z przytoczonych danych, zaangażowanie sektora prywatnego w opiece żłobkowej jest znaczące. Największy udział sektora samorządowego w ogólnej liczbie żłobków był w Białymstoku i wynosił w 2014 roku 58,33%, w Lublinie – 50%. Kielce zajmowały pod tym względem

trzecie miejsce z 42,86%, natomiast w Opolu i Olsztynie udział ten był najmniejszy i nie osiągał nawet 30%.

W minionych 5 latach udział sektora samorządowego malał i osiągnął w 2018 roku w Kielcach 33,33% (spadek prawie o 10 punktów procentowych). W Białymstoku spadek ten był największy, bo o 40,53 punktów procentowych i udział liczby żłobków podlegających samorządowi zmniejszył się do 17,5% (Rysunek 151). Świadczy to o postępującej dominacji sektora prywatnego w tworzeniu nowych placówek opieki nad małymi dziećmi.

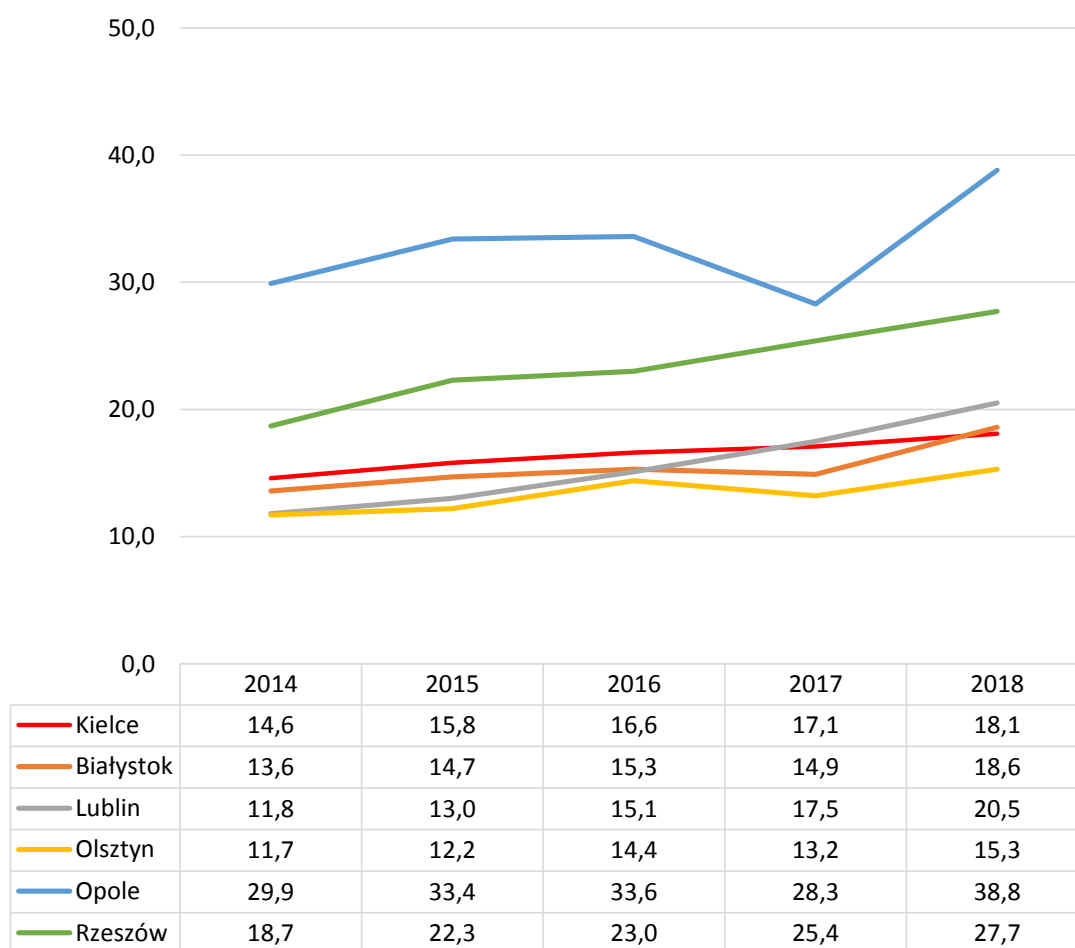
Rysunek 151. Udział dzieci przebywających w żłobkach samorządowych w Kielcach oraz miastach referencyjnych w latach 2015-2018

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Udział dzieci w żłobkach samorządowych był ogólnie wyższy w porównaniu z udziałem liczby żłobków i w 2015 roku wynosił w Lublinie 55% – najwięcej, Białymstoku – 54%. Kielce zajmowały 3. miejsce z 49%. Oznacza to, że placówki samorządowe były większe i być może również lepiej wyposażone. Podobnie jak udział samorządowych żłobków, również liczba dzieci w tego typu żłobkach malała. Największy spadek zaznaczył się w Białymstoku – o 21 punktów procentowych. W Kielcach spadek ten był najmniejszy – tylko o 4 punkty procentowe, co świadczy na korzyść jakości opieki w żłobkach podlegających władzom miejskim (Rysunek 152).

Rysunek 152. Odsetek dzieci w przedziale wiekowym 0-3 objęty opieką w żłobkach w Kielcach oraz miastach referencyjnych w latach 2014-2018

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Ze względu na różne możliwości i formy zapewnienia opieki małym dzieciom nie ma ona charakteru powszechnego. W Kielcach odsetek dzieci objętych opieką żłobkową wyniósł w 2014 roku 14,6% i wzrósł do 18,1% w 2018 roku. Odsetek dzieci objętych opieką żłobkową systematycznie rośnie. Składają się na to różne przyczyny, z jednej strony potrzeba zwiększenia dochodów rodziny, a także fakt, że wzrasta udział kobiet zdobywających wyższe wykształcenie i ich chęć samorealizacji. Zwiększenie udziału kobiet w ogólnej liczbie zatrudnionych nie byłoby możliwe bez zapewnienia odpowiednich placówek spełniających wszystkie niezbędne standardy sanitarne, żywieniowe i opiekuńcze na miarę obecnych wymagań.

Ogólnie należy stwierdzić, że zakres opieki żłobkowej ulega rozszerzeniu, co niewątpliwie wpływa pozytywnie na aktywizację kobiet, jak również włączanie się w coraz większym zakresie mężczyzn w opiekę nad dziećmi. Jednocześnie w coraz większym zakresie dokonuje się poprzez włączanie się osób prywatnych w realizację zaspokajania tego typu potrzeb społecznych i w pewnym zakresie można zaryzykować stwierdzenie, że prowadzi to do pewnego wypychania i marginalizowania sektora samorządowego.

Problem zapewnienia odpowiedniej opieki nad dziećmi w wieku 0 do lat 3 wystąpił w formie jednego ze szczegółowych celów strategicznych w przyjętej w końcu 2019 roku przez Radę Ministrów Strategii rozwoju kapitału ludzkiego do 2030 roku. W dokumencie tym stwierdzono, że obecnie opieką żłobkową objęte jest w Polsce nieco poniżej 20% dzieci. W miastach sytuacja wygląda lepiej, natomiast na wsi wskaźnik ten wynosi 15-16%. Jak z tego wynika, Kielce nie odbiegają w istotny sposób od wskaźników dla kraju. Tym niemniej dla realizacji celów strategicznych przyjęto jako wskaźnik docelowy dla 2030 roku – objęcie 33% dzieci opieką żłobkową. Ze względu na obecny udział sektora publicznego jest tu pole do działania dla samorządu.

6.2. Ochrona zdrowia

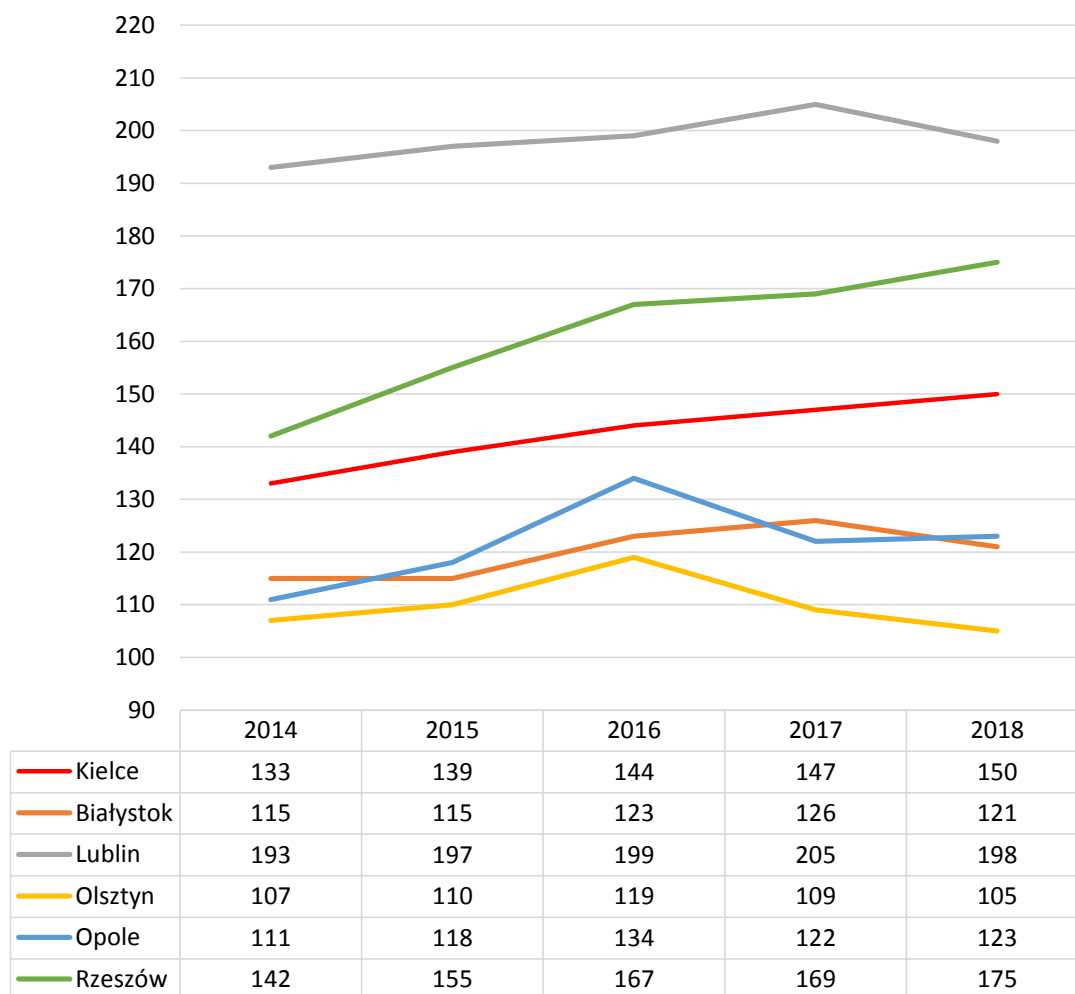
Zgodnie z wymogami ustawowymi „władze gminy muszą dążyć do zaspokojenia potrzeb zdrowotnych mieszkańców przede wszystkim poprzez stworzenie warunków dostępu do lekarza pierwszego kontaktu”. W związku z wprowadzeniem nowego podziału administracyjnego i dwóch kolejnych szczebli samorządu terytorialnego w 1999 roku ukształtował się następujący system ochrony zdrowia: gmina przejęła zakłady opieki zdrowotnej oraz przychodnie świadczące usługi podstawowej opieki medycznej, a

także żłobki, powiat odpowiada za szpitale miejskie i rejonowe oraz specjalistyczne zakłady opieki zdrowotnej, natomiast samorząd województwa – za szpitale wojewódzkie i wyspecjalizowane jednostki lecznicze. Jedynie kliniki uniwersyteckie i krajowe centra lecznicze pozostają w gestii organów administracji państwowej.

Jednocześnie należy zdawać sobie sprawę z faktu bardzo złej sytuacji w systemie publicznej służby zdrowia i dynamicznego rozwoju prywatnych placówek o charakterze specjalistycznym, jak również szpitali, a także prawie masowego wykupywania ubezpieczeń zdrowotnych w placówkach prywatnych. Jednocześnie znaczna liczba przychodni prywatnych zawiera umowy z NFZ świadcząc dwojakiego rodzaju usługi, częściowo w ramach NFZ – zwykle z długimi terminami realizacji i częściowo komercyjne – ze znacznie krótszymi terminami realizacji usług. Powyższe aspekty utrudniają zarówno analizę, jak i ocenę funkcjonowania służby zdrowia na danym terenie.

Do celów analizy wykorzystane zostaną dane informujące o dostępności do usług ochrony zdrowia ze strony personelu medycznego. Sytuacja pod tym względem jest bardzo zróżnicowana. Najwyższy wskaźnik liczby lekarzy na 10 tys. ludności przypada w Lublinie – blisko 200. Kolejne miejsce zajmuje Rzeszów z 175 lekarzami na 10 tys. mieszkańców, a trzecie – Kielce z liczbą 150. Ostatnie miejsce zajmuje Olsztyn z liczbą 105 lekarzy na 10 tys. mieszkańców. Prawie taki sam dystans po tym względem dzieli Kielce od Lublina, jak od Olsztyna. Sytuacja w ciągu analizowanych 5 lat uległa pewnej poprawie. Liczba lekarzy w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców wzrosła w Kielcach o 17. Najwięcej, bo o 33 na 10 tys. osób przybyło w Rzeszowie, natomiast w Olsztynie, gdzie sytuacja jest najtrudniejsza ubyło 2 lekarzy na 10 tys. ludności (Rysunek 153).

Rysunek 153. Wskaźnik liczby pracujących lekarzy na 10 tys. ludności żłobkach w Kielcach oraz miastach referencyjnych w latach 2014-2018

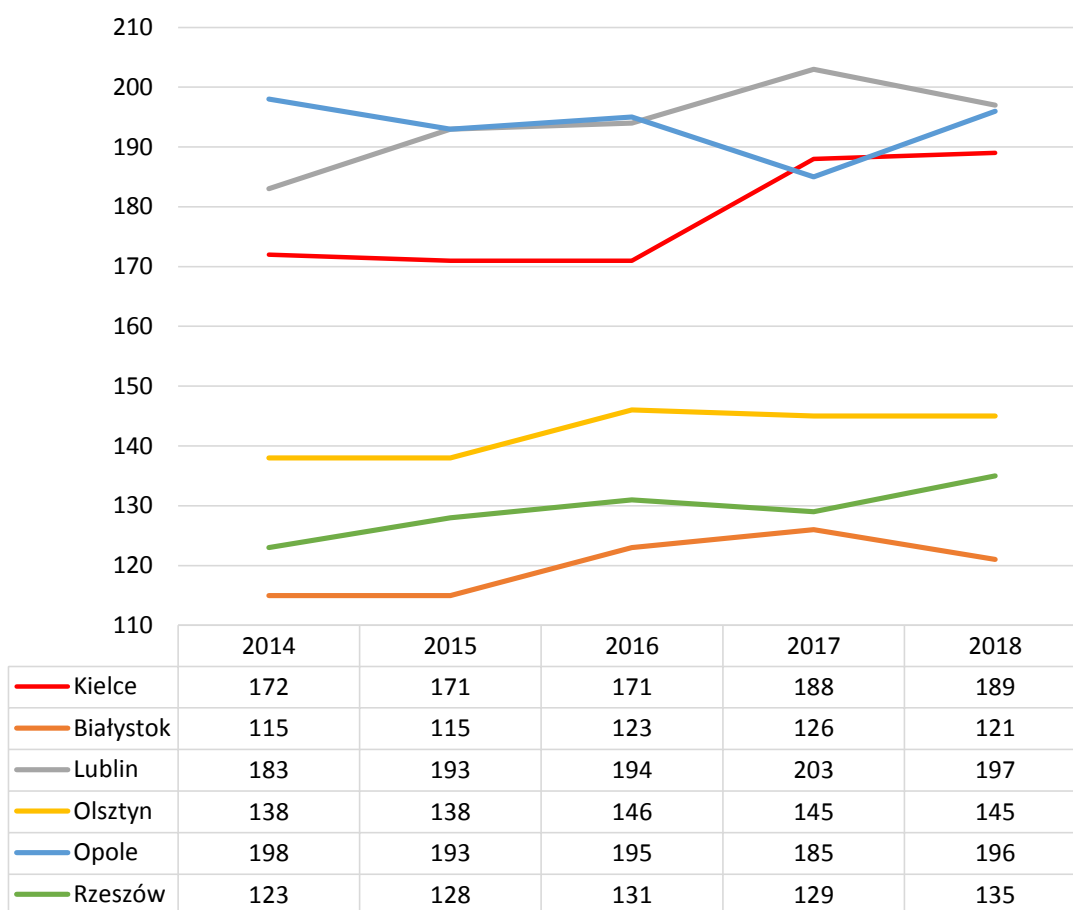

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Na wykresie zobrazowano dane dotyczące wskaźnika liczby pielęgniarek i położnych przypadających na 10 tys. ludności. W Kielcach wskaźnik ten wynosił w 2014 roku – 172 i wzrósł o 17 do 189 pielęgniarek i położnych na 10 tys. ludności. Jedynie w Lublinie wskaźnik liczby pielęgniarek jest nieco niższy od wskaźnika liczby lekarzy. W pozostałych miastach liczba pielęgniarek, co jest rzeczą absolutnie normalną, przekracza liczbę lekarzy. W Kielcach różnica między tymi dwoma wskaźnikami wynosiła w 2014 roku – 39, następnie przy stałym wskaźniku dotyczącym pielęgniarek i rosnącym wskaźniku liczby lekarzy różnica ta w 2015 roku zmalała do 32, a w 2016 do 27, ale w 2017 roku po wzroście wskaźnika liczby pielęgniarek i położnych zwiększyła się do 41 i w 2018 roku do 39. Największa różnica między tymi wskaźnikami występuje w Opolu – 73 na korzyść pielęgniarek i położnych. Różnica wynosząca 40 w Olsztynie i 35 w

Rzeszowie jest zbliżona do Kielc (Rysunek 154). Sytuacji tej nie można ocenić pozytywnie z ogólnego punktu widzenia. Tym niemniej na tle innych miast sytuacja w Kielcach jest relatywnie korzystna.

Rysunek 154. Wskaźnik liczby pielęgniarek i położnych przypadających na 10 tys. ludności żłobkach w Kielcach oraz miastach referencyjnych w latach 2014-2018

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 25 zawiera dane dotyczące liczby przychodni będących w gestii samorządu. Kielce zajmują w tym zestawieniu trzecie miejsce ze stałą liczbą 13 przychodni. W Białymstoku w gestii samorządu znajdują się zaledwie 4 przychodnie, a ostatnim roku – 5. Na dodatek liczba samorządowych przychodni w Opolu zmniejszyła się w badanym okresie o 15, a w Rzeszowie o 5.

Ogólnie należy stwierdzić, że władze samorządowe mają stosunkowo niewielki wpływ na realizację nałożonych nań zadań w zakresie ochrony zdrowia. Warto również podkreślić, że władze samorządowe Kielc w tej ogólnie złej sytuacji należy ocenić

pozytywnie, o czym świadczą wszystkie przytoczone wyżej wskaźniki. Istotne są także prowadzone programy profilaktyczne. Dla mieszkańców miasta Kielce prowadzone są następujące programy:

- program profilaktyki zakażeń pneumokokowych skierowany do nowo urodzonych dzieci w 3, 5 i po ukończeniu 12 miesiąca życia (od 2006 roku);
- program profilaktyki zakażeń meningokokowych skierowany do dzieci w 14-16 miesiącu życia oraz do młodzieży przed pójściem do gimnazjum (od 2008 roku);
- program profilaktyki zakażeń wirusem brodawczaka ludzkiego (HPV) skierowany do 12 letnich dziewczynek (schemat 3 dawkowy i 2 dawkowy) (od 2012 roku);
- program szczepień przeciw grypie, skierowany do osób od 55 roku życia (od 2006 roku);
- program prewencji ospy wietrznej (od 2013 roku).

Tabela 25. Liczba podanych dawek podczas szczepień w latach 2014-2018 według rodzajów szczepienia

Rodzaj szczepienia	2014	2015	2016	2017	2018
profilaktyka zakażeń pneumokokowych (w schemacie 3 dawek)	5 244	5 172	5 101	2 938	655
profilaktyka zakażeń meningokokowych	2 699	2 654	2 535	1 780	5 251
profilaktyka zakażeń HPV (schemat 3 dawek i 2 dawek)	1 412	1.574	502	977	753
przeciwko grypie	10 026	9 464	9 441	10 153	10 502

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miasta Kielce.

Kielce są krajowym liderem programów profilaktyki związanej ze szczepieniami. Pełny obraz można by uzyskać porównując poziom wyszczepień z innymi miastami referencyjnymi. Można jednak stwierdzić, że finansowano szczepienia, które były zalecane (jak szczepionki przeciwko pneumokokom i meningokokom), a o których znaczeniu świadczy to, że obecnie znajdują się w obowiązkowym kalendarzu szczepień. Stąd także spadek liczby podawanych szczepionek finansowanych z budżetu miasta.

W dalszej części zamieszczono podstawowe informacje dotyczące ochrony zdrowia w gminach KOF. W gminie Masłów działają 3 ZOZ oraz 1 Lotnicze Pogotowie Ratunkowe. Na jedną placówkę przypada 3 657 mieszkańców. Poza tym w gminie działa jeden żłobek samorządowy – 25 dzieci i 1 żłobek prywatny – 24 dzieci. W gminie Chęciny funkcjonuje jeden Szpital Specjalistyczny w Czerwonej Górze oraz 1 ZOZ z 2 filiami. Na 10 tys. mieszkańców przypada 15 lekarzy, 10 pielęgniarek i 2,4 fizjoterapeuty. Ponadto został oddany do użytku 1 żłobek, w którym przewidziano 3 oddziały po 15 dzieci każdy. Oznacza to objęcie opieką żłobkową 10% dzieci w wieku 0-2 lata. W gminie Górno funkcjonują 2 ZOZ. Na każdy z nich przypada blisko 7 tys. mieszkańców. W gminie Daleszyce działa 5 przychodni podstawowej opieki zdrowotnej, co oznacza, że na każdą z nich przypada 3125 mieszkańców.

6.3. Gospodarka mieszkaniowa

Zgodnie z Powszechną Deklaracją Praw Człowieka ONZ oraz innymi dokumentami międzynarodowymi i krajowymi, mieszkanie jest jednym z podstawowych praw przysługujących ludziom. Mieszkalnictwo oddziałuje zarówno na sferę gospodarczą, jak i społeczną. Wpływa ono w zasadniczy sposób na warunki bytowe, możliwości realizowania pracy i wypoczynku, relacje rodzinne, sąsiedzkie i społeczne.

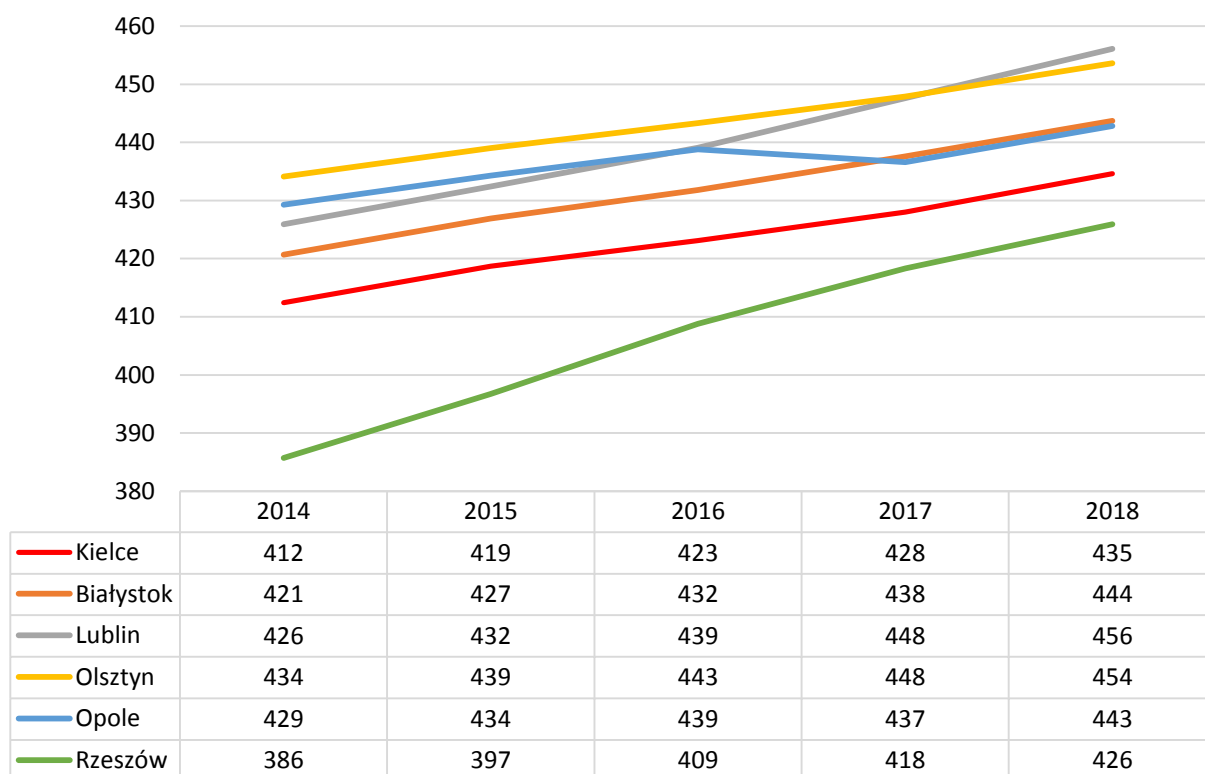
Potrzeby mieszkaniowe zawsze realizowane są na poziomie lokalnym. Z punktu widzenia władz samorządowych zagadnienia mieszkaniowe mają istotny wpływ na kształtowanie polityki przestrzennej. Realizowanie polityki mieszkaniowej przez władze miast, gmin i miast na prawach powiatu polega na stosowaniu określonych instrumentów ekonomicznych, jak też narzędzi prawnoinstytucjonalnych. Szczególna zaś rola polega na realizacji tzw. społecznej polityki mieszkaniowej, która polega na stworzeniu warunków tym gospodarstwom domowym, które nie posiadają zdolności finansowej do nabycia lub wynajmu mieszkań na zasadach rynkowych (mieszkania komunalne), a także osobom dotkniętym ryzykiem wykluczenia mieszkaniowego, jak np. byłym więźniom po odbyciu wyroku, wychowankom opuszczającym domy dziecka, osobom zagrożonym eksmisją itp. (mieszkania socjalne).

Zasoby mieszkaniowe poszczególnych jednostek osadniczych powstawały w wyniku określonych uwarunkowań historycznych oraz prowadzonej polityki mieszkaniowej. Są one zróżnicowane pod względem własności, rodzaju, wieku i wyposażenia w podstawowe media komunalne. W Kielcach, podobnie jak w innych

miastach, najwięcej jest mieszkań spółdzielczych. Zgodnie z danymi ostatniego spisu powszechnego stanowią one blisko 50% ogólnych zasobów mieszkaniowych. Kolejną istotną grupą są osoby fizyczne, w rękach których znajduje się blisko 40% zasobów mieszkaniowych. Pozostała część, to własność samorządowa (mieszkania komunalne i socjalne) – nieco ponad 8% i zupełnie marginalna – około 1%, mieszkania TBS.

Dla potrzeb analizy i oceny sytuacji mieszkaniowej w Kielcach oraz porównań z miastami referencyjnymi zostaną wykorzystane odpowiednie wskaźniki. Najbardziej ogólnym jest wskaźnik liczby mieszkań przypadających na 1000 mieszkańców. Sytuację w tym względzie przedstawia Rysunek 155.

Rysunek 155. Wskaźnik liczby mieszkań przypadających na 1000 w Kielcach oraz w miastach referencyjnych w latach 2014-2018

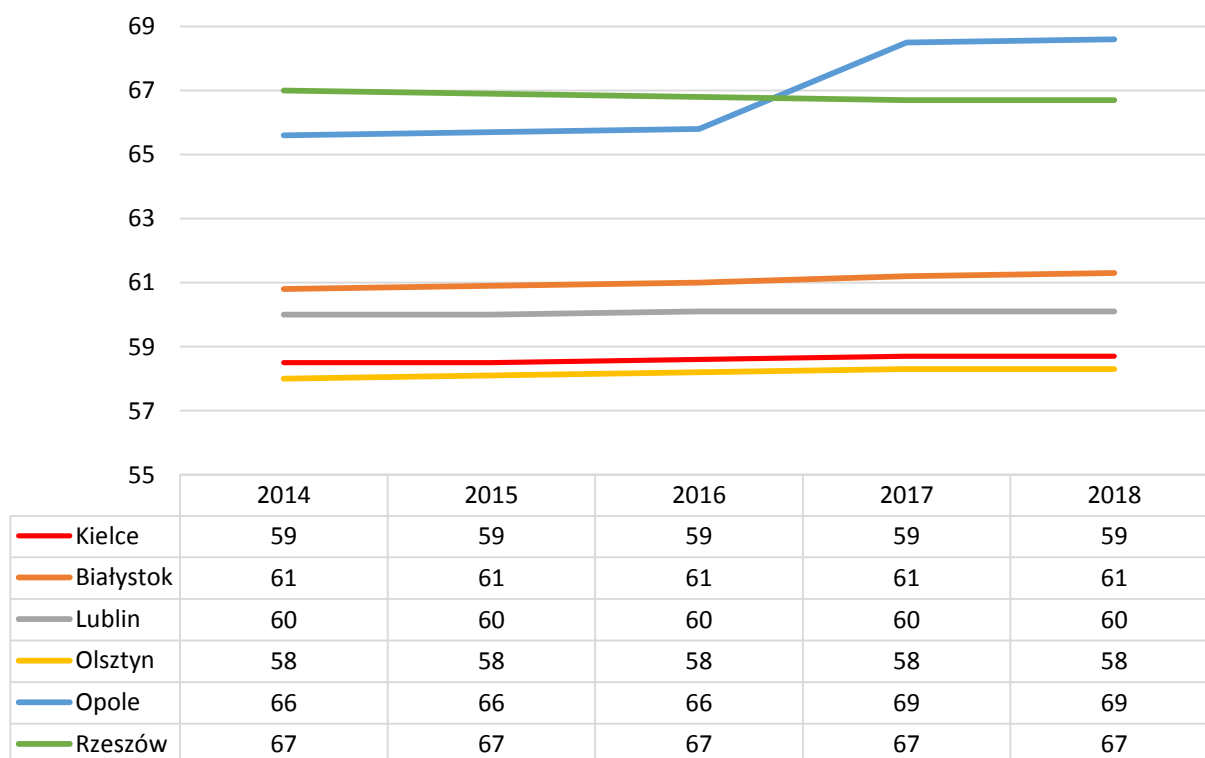
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W Kielcach na 1000 mieszkańców przypadało w 2014 roku średnio 412,4 mieszkań. Liczba ta wzrosła w 2018 roku do 434,6 mieszkań tj. o 22 (5,3%). We wszystkich analizowanych miastach liczba oddawanych do użytku mieszkań wzrasta, choć w różnym tempie. Najwięcej mieszkań przybyło w Rzeszowie – 40, a najmniej w Opolu – 13,5. Występują również różnice w wielkości zasobów mieszkaniowych między

poszczególnymi miastami. Najkorzystniejsza sytuacja pod tym względem jest w Lublinie – 456 mieszkań na 1000 mieszkańców w 2018 roku i w Olsztynie – 454 mieszkania. Najślabiej w tym zestawieniu wypada Rzeszów z liczbą 424 mieszkań na 1000 mieszkańców w 2018 roku, który jednocześnie charakteryzował się najwyższą dynamiką liczby nowo wybudowanych mieszkań. Kielce pod tym względem nie odbiegają od innych miast tej wielkości i plasują się na średnim poziomie.

Kolejnym wskaźnikiem jest przeciętna powierzchnia użytkowa jednego mieszkania. W Kielcach wynosiła ona w 2014 roku 58,5m², a w 2018 roku – 58,7m². Jest ona najniższa w badanej grupie miast i zbliżona do przeciętnego mieszkania w Olsztynie, którego powierzchnia wynosiła w 2014 roku 58 m², a w 2018 roku – 58,3 m². Największe mieszkania posiada Opole, w 2014 roku – 65,6 m² i w 2018 roku – 68,6 m². Różnica z Kielcami wynosi 10 m². Jednocześnie w Opolu budowano mieszkania o coraz większej powierzchni. Ogólnie należy jednak stwierdzić, że średnia powierzchnia mieszkania w latach 2014-2018 była zbliżona w całym okresie (Rysunek 156).

Rysunek 156. Przeciętna powierzchnia użytkowa jednego mieszkania w Kielcach oraz w miastach referencyjnych w latach 2014-2018

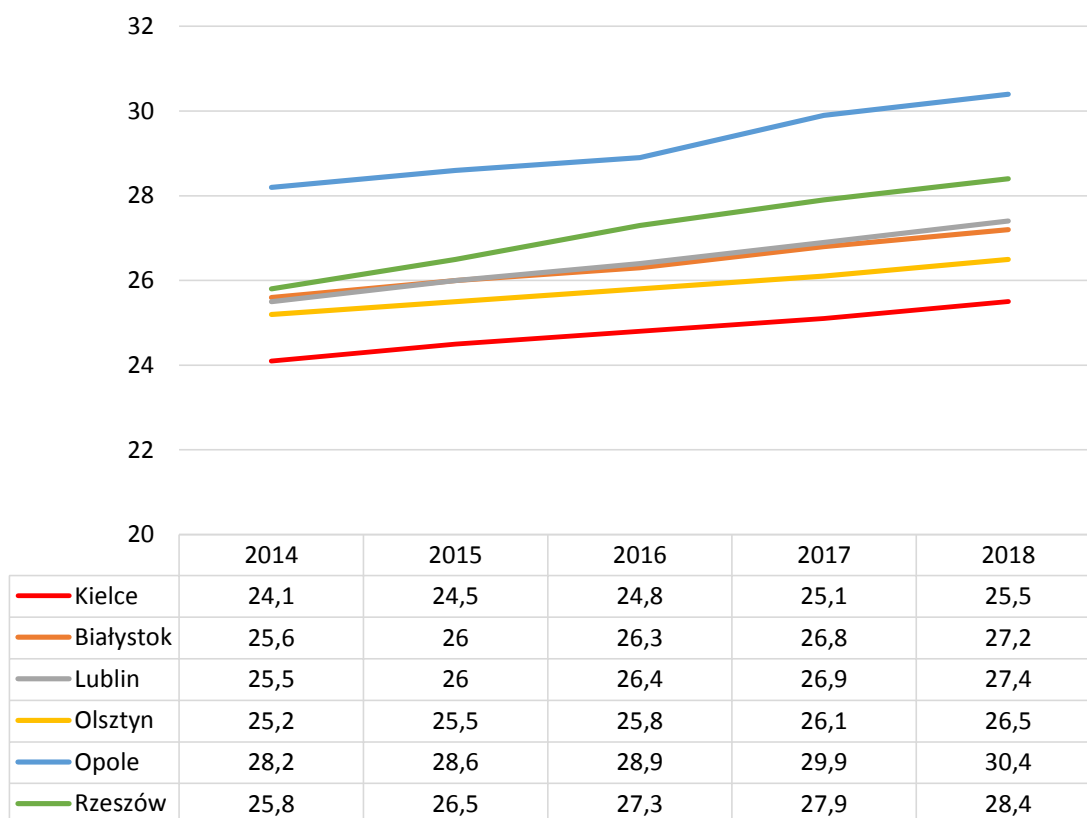

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Aktualne tendencje w budowie mieszkań przedstawia wskaźnik liczby izb przypadających na jedno mieszkanie. Przeciętne mieszkanie posiada 3 do 4 izb i sytuacja w tym zakresie pozostaje stabilna w całym analizowanym okresie. W Kielcach liczba izb w przeciętnym mieszkaniu jest najmniejsza spośród badanych miast i wynosiła w 2014 roku 3,34 izby oraz w 2018 roku – 3,33 izby. Koresponduje to z wcześniej omawianym wskaźnikiem wielkości przeciętnego mieszkania w m² powierzchni użytkowej. Największa liczba izb na mieszkanie przypada w Opolu i wynosiła w 2014 roku 3,76, a w 2018 roku – 3,83. Wiąże się to z największymi mieszkaniami w tym mieście. Jak z powyższego wynika, różnice w tych wskaźnikach są nieduże i nie mają istotnego wpływu na warunki mieszkaniowe.

Do oceny warunków mieszkaniowych i komfortu życia bardziej pomocne będą omówione kolejno trzy pozostałe wskaźniki, które jednak wiążą się ściśle z omówionymi powyżej. Pierwszym z tych wskaźników jest wskaźnik powierzchni użytkowej mieszkania w m² przypadających na jedną osobę. Wielkości tego wskaźnika prezentuje Rysunek 157.

Rysunek 157. Wskaźnik powierzchni użytkowej mieszkania przypadających na jedną osobę w Kielcach oraz w miastach referencyjnych w latach 2014-2018 (w m²)

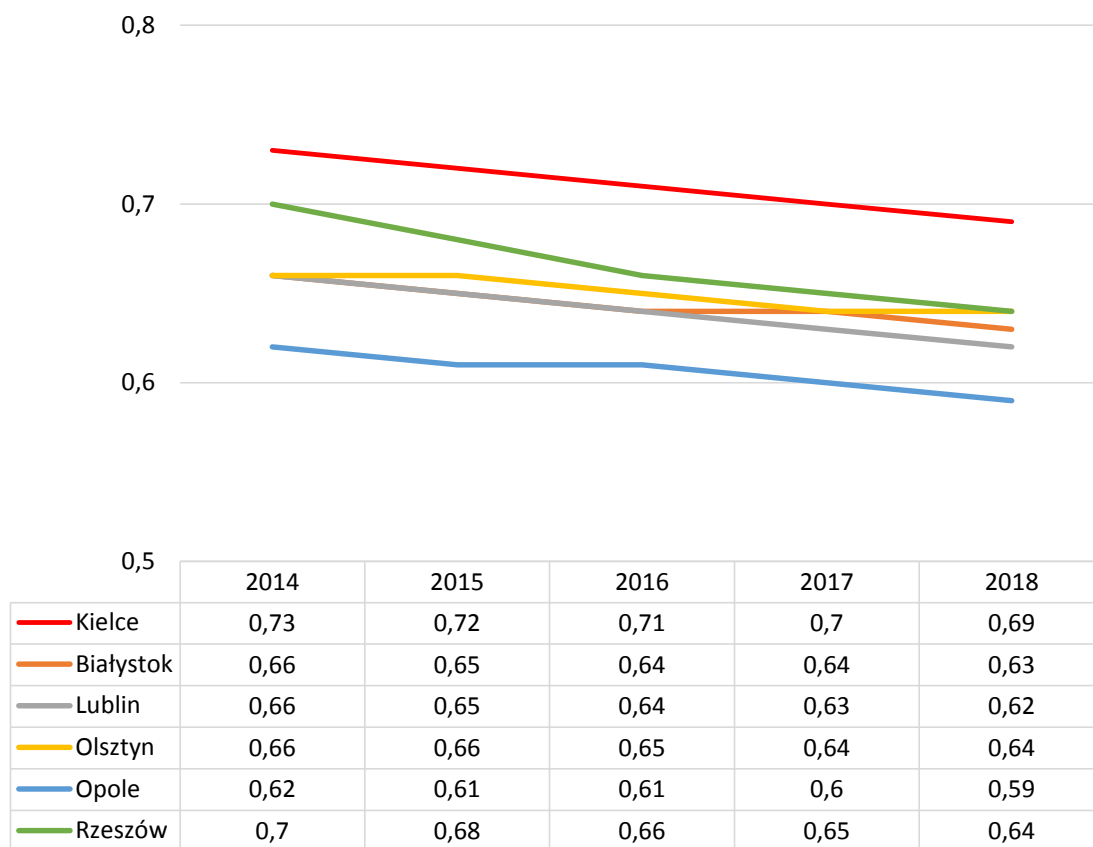

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Najniższy wskaźnik wystąpił w Kielcach w 2014 roku – 24,1 m²/1 osobę i w 2018 roku – 25,5 m²/1 osobę. Pierwsze miejsce pod tym względem zajęło Opole z 28,2 m²/1 osobę w 2014 roku i 30,4 m²/1 osobę w 2018 roku. Jak z powyższego wynika, przeciętna wielkość powierzchni użytkowej w m² przypadająca na jednego mieszkańca, w badanym okresie, wykazywała niewielki, ale systematyczny wzrost. Najniższy wskaźnik wzrostu wystąpił w Olsztynie – o 1,3 m²/1 osobę, zbliżony w Kielcach – o 1,4 m²/1 osobę, natomiast najwyższy w Rzeszowie – o 2,6 m²/1 osobę, co wynika z najwyższej liczby oddawanych do użytku mieszkań, o czym była mowa wyżej. Ogólnie należy stwierdzić, że sytuacja w zakresie warunków mieszkaniowych, biorąc pod uwagę wskaźnik powierzchni użytkowej mieszkania przypadającej na jedną osobę, pomimo – jak wykazano wyżej – utrzymywania się na prawie stałym poziomie wielkości przeciętnego mieszkania, ulegała pewnej, choć prawdopodobnie niezbyt odczuwalnej poprawie.

Podobną wymowę ma kolejny wskaźnik liczby osób na jedną izbę, który przedstawia Rysunek 158. Tym razem najwyższe wskaźniki występują w Kielcach – w 2014 roku 0,73 osoby/1 izbę oraz w 2018 roku – 0,69 osoby/1 izbę, co oznacza najbardziej niekorzystną sytuację w tym zakresie. Najniższy wskaźnik wystąpił w Opolu – 0,62 osoby/1 izbę w 2014 roku i 0,59 osoby/1 izbę w 2018 roku. W badanych latach można zaobserwować pewien postęp w poprawie warunków mieszkaniowych we wszystkich miastach referencyjnych, najwyższy w Rzeszowie – o 8,57%, najniższy w Olsztynie – o 3,03%. Prezentowane wyniki korespondują bezpośrednio z wielkością powierzchni użytkowej mieszkania w m² przypadających na osobę. Wpływ na nie ma również ogólna przeciętna wielkość mieszkania, a u podstaw leży wielkość zasobów mieszkaniowych oddawanych corocznie do użytku.

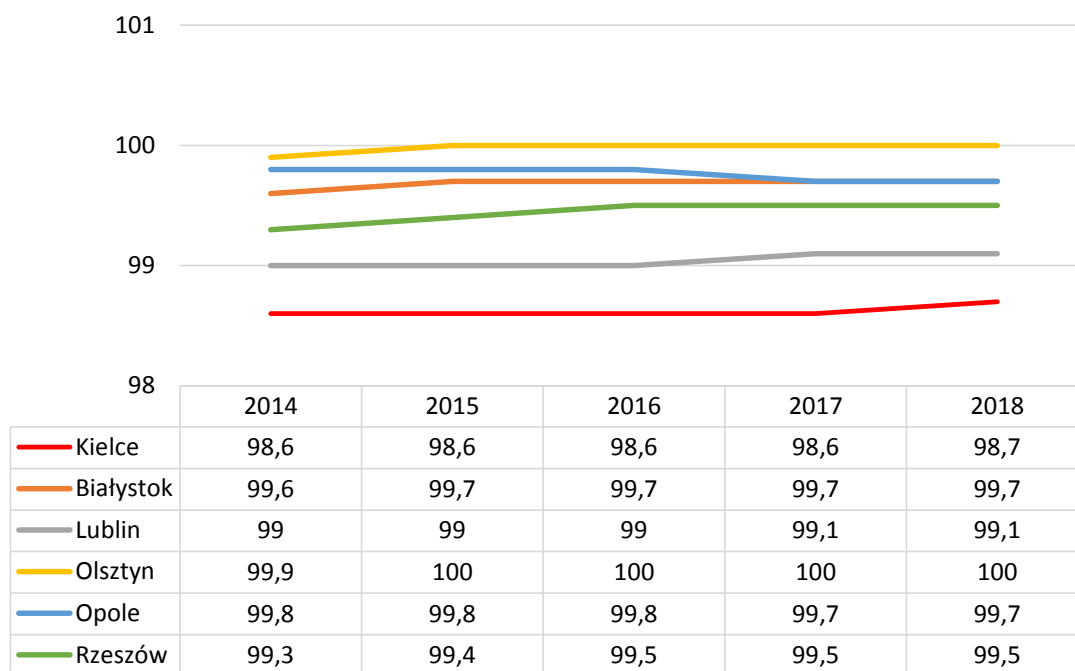
Rysunek 158. Wskaźnik liczby osób na jedną izbę w Kielcach oraz w miastach referencyjnych w latach 2014-2018

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

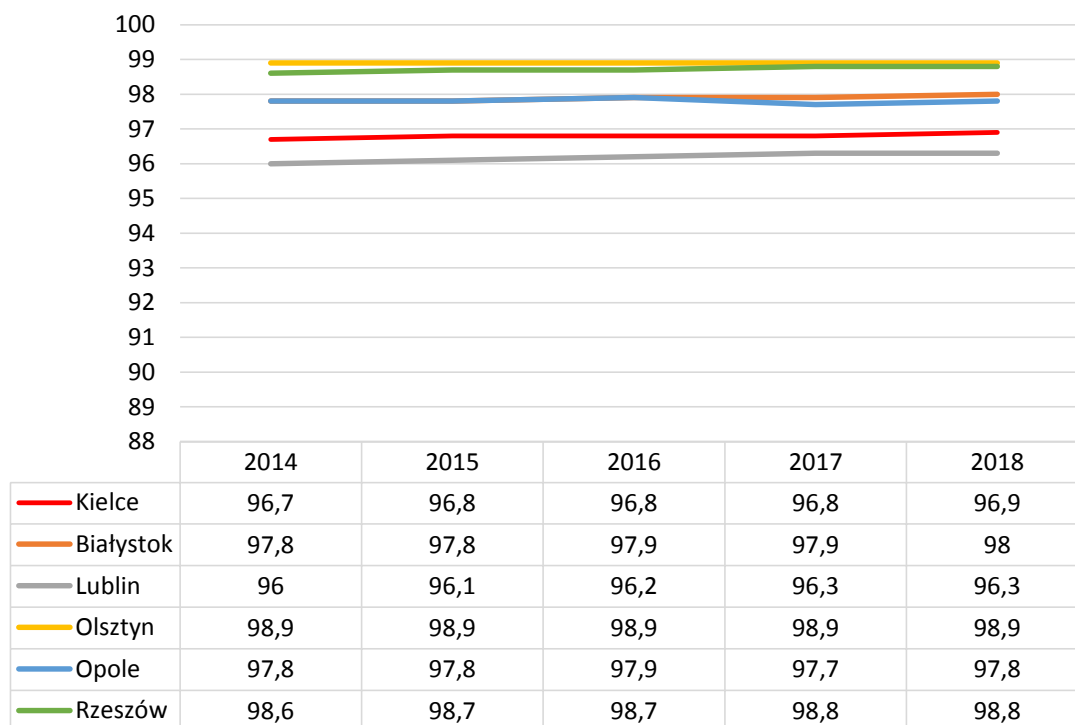
Na jakość zasobów mieszkaniowych, a co za tym idzie, ocenę poziomu warunków mieszkaniowych wpływają nie tylko wskaźniki o charakterze powierzchniowym, ale również parametry techniczne, ilustrujące wyposażenie mieszkań w podstawowe udogodnienia, takie, jak: instalacja wodociągowa, łazienka i centralne ogrzewanie. Ze względu na minimalne, nic nie znaczące zmiany w badanych 5 latach przyjęto dla porównań z miastami referencyjnymi dane dla ostatniego roku tj. 2018 roku (Rysunek 159, Rysunek 160, Rysunek 161).

Rysunek 159. Odsetek mieszkań wyposażonych w wodociąg w Kielcach oraz w miastach referencyjnych w latach 2014-2018

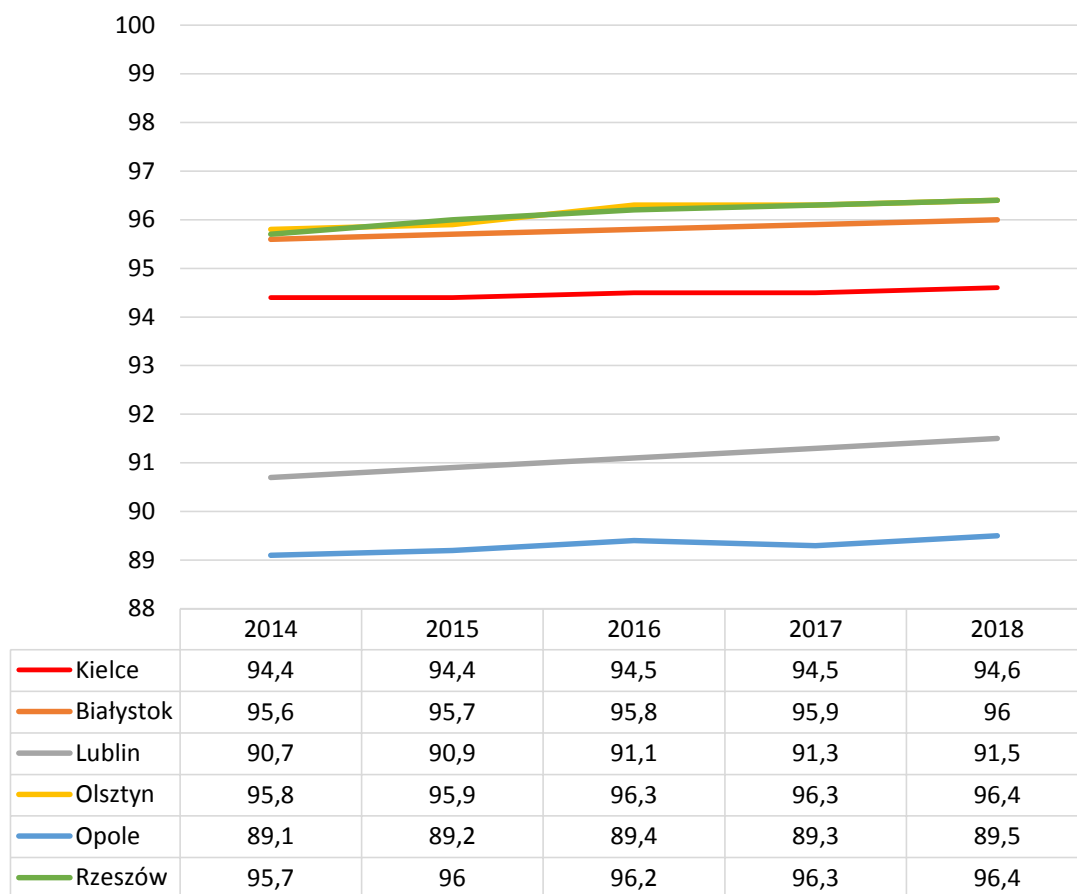
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Rysunek 160. Odsetek mieszkań wyposażonych w łazienkę w Kielcach oraz w miastach referencyjnych w latach 2014-2018

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

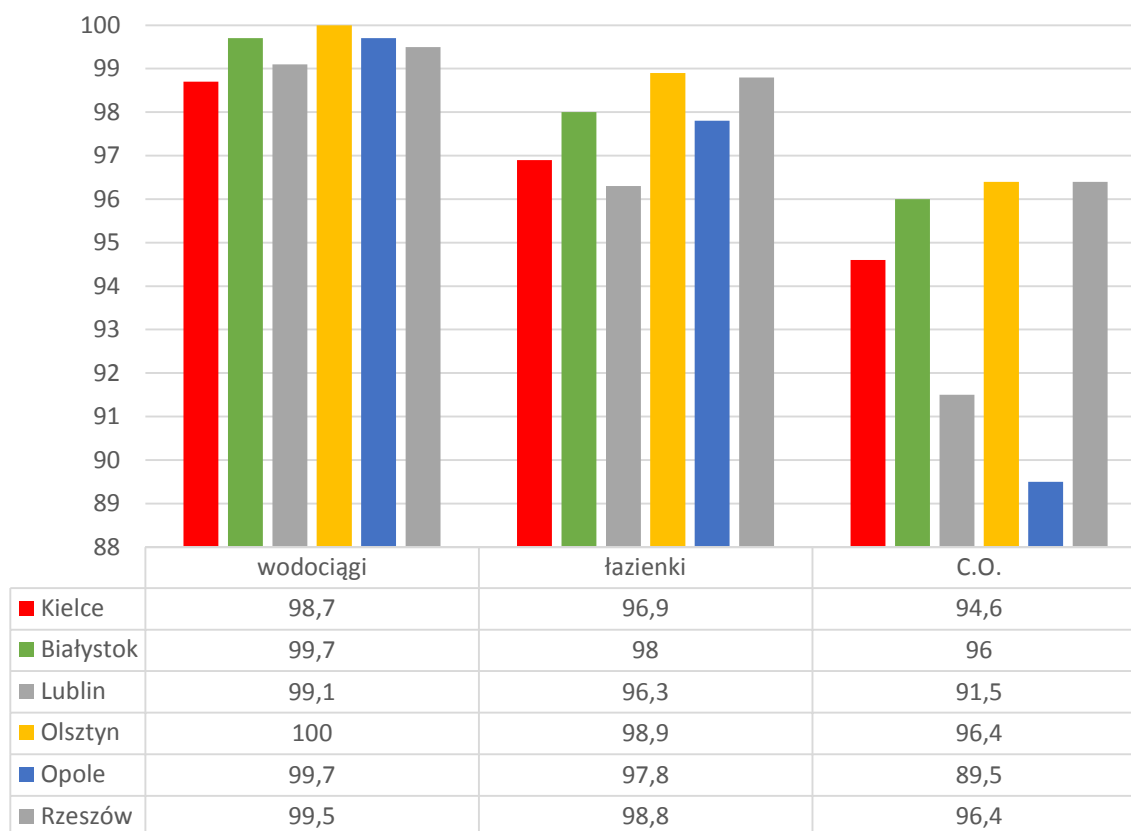
Rysunek 161. Odsetek mieszkań wyposażonych w centralne ogrzewanie w Kielcach oraz w miastach referencyjnych w latach 2014-2018

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Można zaobserwować zarówno pewne różnice w dostępności podstawowych elementów infrastruktury technicznej, jak też różnice między poszczególnymi miastami. Najbardziej dostępne jest wyposażenie mieszkań w instalację wodociągową, które obejmuje wszystkie, lub prawie wszystkie zasoby mieszkaniowe. Najniższy wskaźnik występuje w Kielcach, gdzie z wody bieżącej korzysta 98,7% mieszkańców (Rysunek 162).

Rysunek 162. Porównanie wyposażenia mieszkań w wodociągi, łazienki i c.o. w Kielcach i miastach referencyjnych w 2018 roku (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W łazienkę wyposażonych jest już mniej mieszkań. Najniższe wskaźniki występują w Lublinie – 96,3% i w Kielcach – 96,9%. Najlepiej wyposażone w łazienkę są mieszkania w Olsztynie – 98,9% oraz Rzeszowie – 98,8%. Najmniejsza dostępność występuje w przypadku scentralizowanych dostaw ciepła. Pod tym względem naj słabiej wyposażone są mieszkania w Opolu – 89,5%, najlepiej w Rzeszowie i Olsztynie, odpowiednio – 96,4%. Wszystkie z analizowanych wskaźników kształtują się na wysokim i w gruncie rzeczy zbliżonym poziomie. Braki w wyposażeniu mieszkań w podstawowe media wiążą się najprawdopodobniej z istnieniem starej substancji mieszkaniowej, która z jakichś przyczyn, ekonomicznych, własnościowych lub innych nie została w nie wyposażona.

Sytuację osób, którym trudno jest pozyskać mieszkanie na rynku obrazuje liczba osób oczekujących na mieszkania komunalne i socjalne w latach 2014-2018 (Tabela 26).

Tabela 26. Liczba osób oczekujących na mieszkania komunalne i socjalne liczba gospodarstw oczekujących na realizację wyroków orzekających eksmisję w Kielcach w latach 2014-2018

Rok	Liczba osób oczekujących na mieszkania komunalne i socjalne	w tym: liczba gospodarstw oczekujących na realizację wyroków orzekających eksmisję
2014	1232	377
2015	1241	358
2016	1113	356
2017	1028	271
2018	1147	227

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miasta Kielce.

Zwraca uwagę znaczący udział gospodarstw domowych w bardzo trudnej sytuacji, z wyrokami orzekającymi eksmisję. W 2014 roku stanowił on 30,6% wszystkich gospodarstw oczekujących na mieszkania komunalne i socjalne, a w kolejnych latach, odpowiednio: 28,8%, 32%, 26,4% oraz 19,8%. Sytuacja uległa więc w tym okresie pewnej poprawie, zmniejszyła się także liczba gospodarstw oczekujących ogółem, chociaż wartość ta ponownie wzrosła pomiędzy 2017 a 2018 rokiem.

Liczba mieszkań komunalnych i socjalnych w Kielcach wynosiła w 2014 roku 4 458 lokali i do 2018 roku zmalała do 3922, tj. o 536, czyli o około 12%. Podobne tendencje daje się zauważyć, jeżeli chodzi o wielkość powierzchni użytkowej tych mieszkań – zmniejszenie o blisko 13%, a także liczby osób je zamieszkujących – zmniejszenie prawie o 20%. Powyższe zmiany wskazują na pewną, niezbyt dużą zmianę warunków życia osób potrzebujących bezpośredniego wsparcia od władz samorządowych. Średnia powierzchnia mieszkania pozostającego w zasobach gminy wynosiła w 2014 roku - 38,15 m² i pozostała do 2018 roku na zbliżonym poziomie - 37,78 m². Zmiana na poziomie 0,37 m² tj. o 1% praktycznie z punktu widzenia zamieszkujących osób nie ma większego znaczenia. Natomiast już niewielka też zmiana liczebności gospodarstw zamieszkujących mieszkania komunalne i socjalne - z 2,5 osób na 1 mieszkanie w 2014 roku do 2,3 osób w 2018 roku spowodowała, że średnia powierzchnia użytkowa tych zasobów przypadająca na 1 osobę zwiększyła się w badanym okresie z 15,10 m² do 16,29 m², tzn. o 1,19 m² (blisko 8%), co świadczyć może o pewnej poprawie warunków życia.

Aby mieć większe możliwości oceny w tym zakresie, należy odnieść wskaźniki charakteryzujące tę specyficzną grupę mieszkań do ogólnych warunków mieszkaniowych

w całym mieście. Porównując średnią wielkość mieszkania w m² powierzchni użytkowej należy stwierdzić, że w zdecydowanej większości mieszkania komunalne i socjalne, to mieszkania małe. W 2014 roku ich średnia powierzchnia wynosiła 38,15 m² wobec 58,5 m² przeciętnego mieszkania w Kielcach. W 2018 roku różnica w wielkości obydwu rodzajów mieszkań nawet minimalnie się zwiększyła – do 20,92 m² wobec 20,35 m² w 2014 roku. Podobna natomiast różnica wystąpiła we wskaźniku wielkości średniej powierzchni użytkowej mieszkania przypadającej na 1 osobę. O ile w 2014 roku na 1 osobę przypadało w zasobach komunalnych 15,10 m², a w zasobach mieszkaniowych ogółem – 24,1 m² (różnica 9 m²), to w 2018 roku na 1 osobę przypadało odpowiednio 16,29 m² oraz 25,5 m² (różnica 9,2 m²). Ogólnie zatem można stwierdzić, że mieszkania komunalne są z natury rzeczy mniejsze i ich celem jest przede wszystkim zaspokojenie podstawowych potrzeb mieszkaniowych, podczas gdy w mieszkalnictwie realizowanym w warunkach gospodarki rynkowej mieszkania i ich wielkość stanowią odzwierciedlenie zasobności portfeli mieszkańców. Jak już o tym była mowa wyżej, wielkość mieszkań w Kaliszu była najniższa z miast referencyjnych i na dodatek, w ciągu analizowanych 5 lat nie uległa istotnym zmianom zarówno w mieszkalnictwie ogółem, jak i zasobach komunalnych.

W tej sytuacji należy pozytywnie ocenić stopień wyposażenia mieszkań komunalnych w podstawowe media, nieco nawet lepszy, niż ogólnych zasobów mieszkaniowych. O ile mieszkania komunalne są w pełni wyposażone w wodociąg i łazienkę, to w skali całego miasta wodociąg jest doprowadzony do 98,7% mieszkań, a łazienkę posiada 96,9% mieszkań. Jedynie w zakresie c.o. sytuacja jest zdecydowanie gorsza, bowiem w zdalaczynne ogrzewanie wyposażonych jest tylko 77% mieszkań komunalnych, podczas gdy c.o. występuje w 94,6% ogólnych zasobów mieszkaniowych w Kielcach.

Oznacza to, że zdecydowana większość mieszkań komunalnych znajduje się w stosunkowo młodych zasobach mieszkaniowych. Pewna część mieszkań poddawana jest również systematycznym remontom kapitalnym. Ogółem w całym badanym okresie oddano do użytku 39 mieszkań, a 312 poddano gruntownym remontom, co daje w sumie liczbę 350 mieszkań gotowych do zasiedlenia wobec 21 zlikwidowanych.

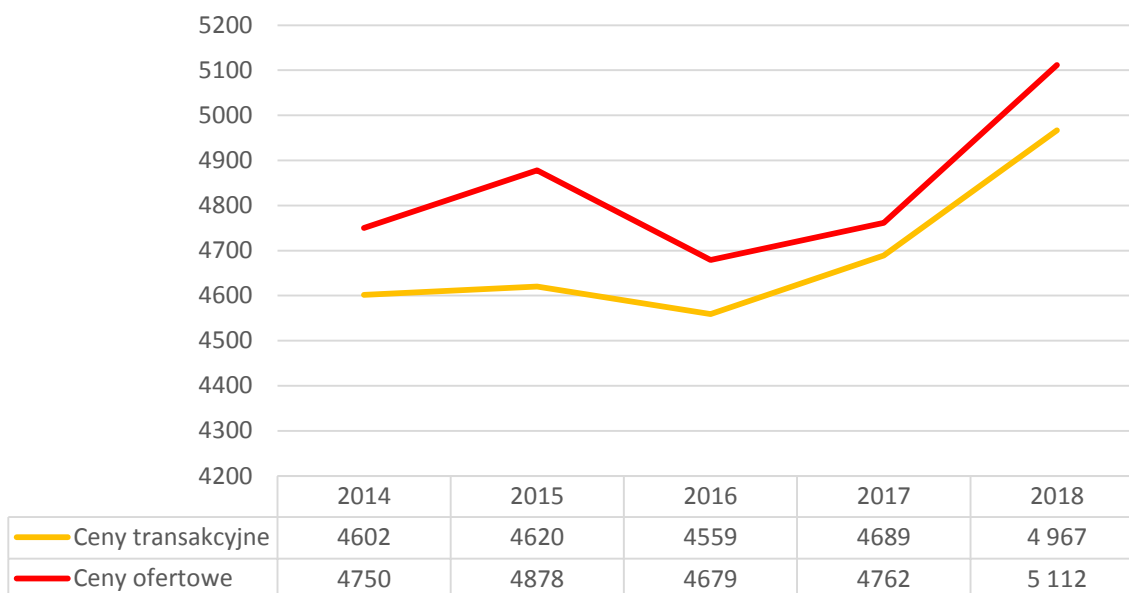
Aby ocenić, czy wyżej podana liczba mieszkań odpowiada występującym potrzebom, należy ją porównać z liczbą osób oczekujących na mieszkanie komunalne czy socjalne. Liczba osób oczekujących wynosiła w 2014 roku 1232 i zmalała do 2018 roku

do 1147. Stanowi ona w przybliżeniu 11 – 12 % osób przebywających w mieszkaniach komunalnych. Przyjmując wyżej obliczone wskaźniki ilustrujące sytuację mieszkaniową za standardowe można oszacować występujące w tym zakresie potrzeby na blisko 500 mieszkań. Podsumowując należy stwierdzić, że potrzeby w zakresie mieszkań komunalnych i socjalnych nie są w pełni zaspokojone, tym niemniej wysiłki władz samorządowych zmierzają do poprawy sytuacji w tym zakresie. Niepokojącym jest fakt znacznego udziału osób, którym grozi eksmisja. Może to zwiększyć presję na pozyskanie mieszkań z zasobu miasta. Należałoby zwiększyć wysiłki w celu bliższego rozpoznania tej sytuacji oraz lepszego wykorzystania dodatków mieszkaniowych.

Istotnym zagadnieniem są także koszty pozyskania mieszkania. Obecnie można obserwować tendencję do wyrównywania się cen mieszkań pomiędzy obszarami śródmiejskimi oraz podmiejskimi. Przy wyborze lokalizacji miejsca zamieszkania decydujące są dwa czynniki: koszty 1 m² oraz różnice pomiędzy nimi, a z drugiej strony jakość lokalizacji i korzyści, jakie ona daje (m. in. w postaci dobrego skomunikowania, dostępności usług, jakości środowiska). Okaże się, czy zmniejszające się różnice w koszcie pozyskania mieszkania zwiększą atrakcyjność zamieszkania na obszarach śródmiejskich, czy też rejony podmiejskie pozostaną atrakcyjne także ze względu na czynniki jakościowe.

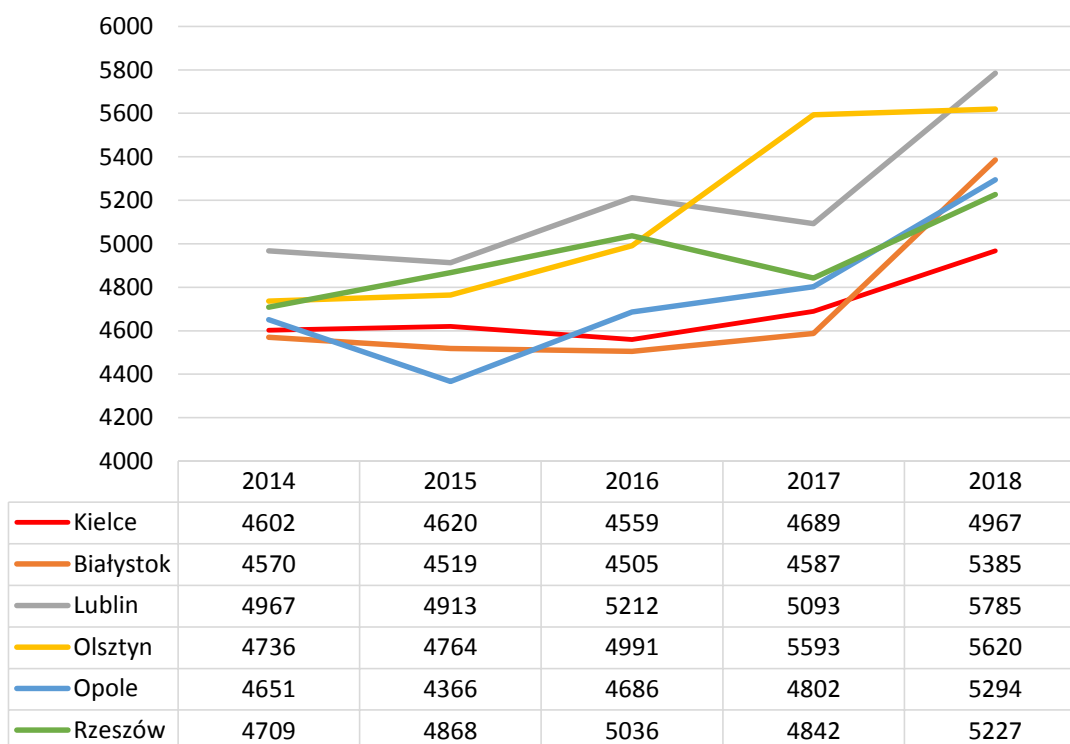
W analizowanym okresie wartość transakcyjna 1 m/kw nieruchomości w Kielcach na rynku pierwotnym wzrosła o 7,94%. Cena, zarówno ofertowa jak i transakcyjna, za 1 m/kw na rynku pierwotnym w analizowanym okresie była najniższa ze wszystkich porównywanych miast. Ceny nieruchomości w 2016 roku nieznacznie spadły, jednak w kolejnych latach nastąpił znaczący wzrost. Najwyższy wzrost nastąpił w Kielcach w 2018 roku, gdzie wartość transakcyjna wzrosła o blisko 6%. W 2018 roku cena transakcyjna za 1 m/kw w Kielcach była niższa o 5,2% niż w Rzeszowie, 6,6% niższa niż w Opolu, 8,4% niższa niż w Białymstoku, 13,2% niższa niż w Olsztynie oraz 16,5% niższa niż w Lublinie (Rysunek 163, Rysunek 164).

Rysunek 163. Ceny ofertowe i transakcyjne za 1 m/kw nieruchomości na rynku pierwotnym w Kielcach w okresie 2014-2018, stan na IV kwartał każdego roku (w zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych NBP.

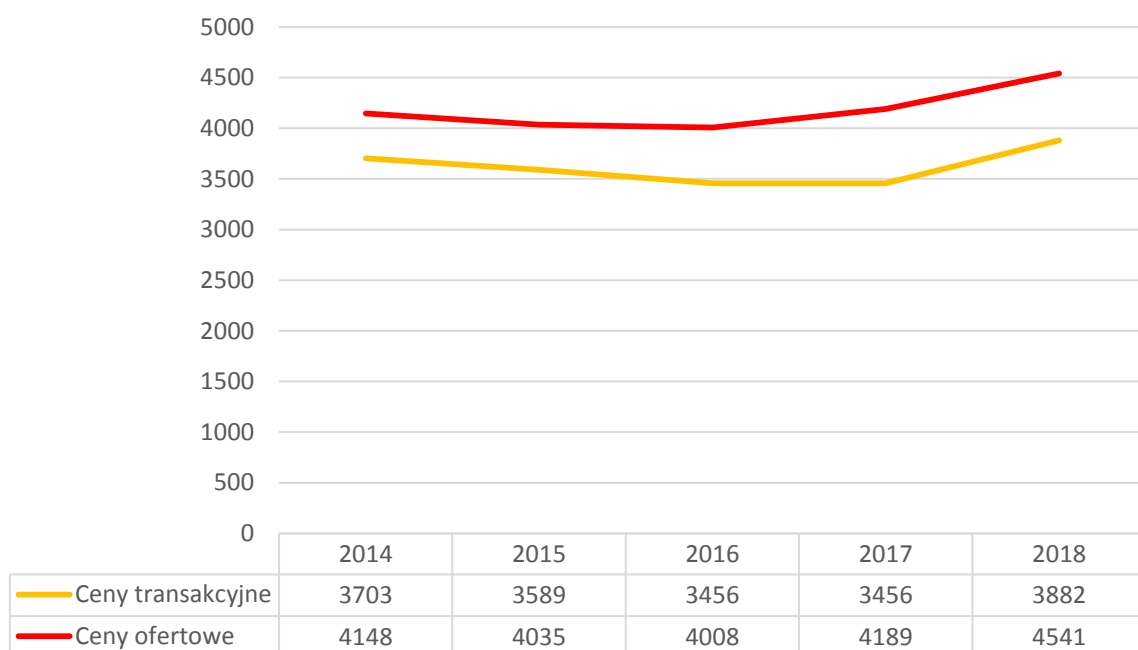
Rysunek 164. Ceny transakcyjne za 1 m/kw nieruchomości na rynku pierwotnym w Kielcach i miastach porównywanych w okresie 2014-2018, stan na IV kwartał każdego roku (w zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych NBP.

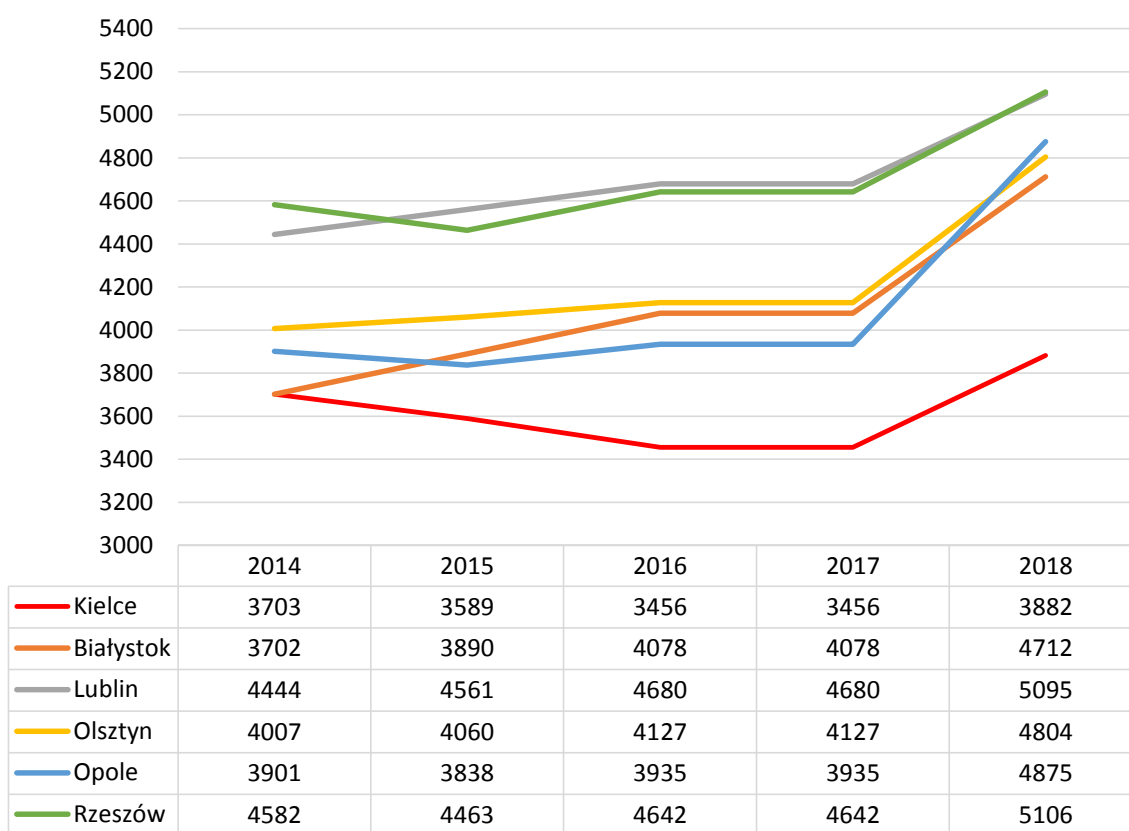
W zakresie rynku wtórnego wartość transakcyjna nieruchomości w Kielcach wzrosła o 4,81%. Jest to najniższy wzrost wartości, względem wszystkich porównywanych miast. W tym samym okresie wartość 1 m/kw nieruchomości na rynku wtórnym wzrosła w Rzeszowie o 11,44%, w Lublinie o 14,65%, w Olszynie o 19,88%, w Opolu o 24,99% oraz w Białymstoku o 27,28%. W analizowanym okresie ceny, zarówno ofertowe jak i transakcyjne, w Kielcach za 1 m/kw były najniższe ze wszystkich analizowanych miast. Ceny transakcyjne w porównywanych miastach są wyższe o ponad 20%. Najmniejsza różnica w stosunku do cen występuje w Białymstoku, gdzie ceny są wyższe o 21,40%. Największa dysproporcja cenowa za 1 m/kw występuje w Lublinie, gdzie ceny są wyższe o 31,26% i Rzeszowie – o 31,55% (Rysunek 165, Rysunek 166). Należy zatem wywnioskować, że Kielce z punktu widzenia mieszkańców nie stanowią miejsca atrakcyjnego do osiedlania się, mimo polepszających się warunków gospodarczych.

Rysunek 165. Ceny ofertowe i transakcyjne za 1 m/kw nieruchomości na rynku wtórnym w Kielcach w okresie 2014-2018, stan na IV kwartał każdego roku (w zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych NBP.

Rysunek 166. Ceny transakcyjne za 1 m²/kw nieruchomości na rynku wtórnym w Kielcach i miastach porównywanych w okresie 2014-2018, stan na IV kwartał każdego roku (w zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych NBP.

Można stwierdzić, że sytuacja mieszkaniowa w Kielcach jest zbliżona do sytuacji w miastach referencyjnych. Niektóre ze wskaźników wskazują na nieco gorszą sytuację w Kielcach. Te elementy wymagałyby jednak bardziej szczegółowej analizy zasobów mieszkaniowych Kielc, uwzględniających zarówno własność, rodzaj i wiek zasobów, jak też ich położenie na terenie miasta i zwartość zabudowy.

W gminach KOF przeważa indywidualne budownictwo mieszkaniowe. Zasoby mieszkaniowe systematycznie rosną, w dużym stopniu dzięki zjawisku *urban sprawl* tzn. osiedlaniu się kielczan w gminach podmiejskich, posiadających szczególnie korzystne walory środowiskowe. Jedynie w kilku gminach występują niewielkie osiedla mieszkaniowe o zwartej zabudowie i pełnym wyposażeniu technicznym. Również w większości gmin nie występuje problem budownictwa komunalnego i socjalnego, będącego własnością samorządów.

Podsumowanie i wnioski. Podsumowując należy zwrócić uwagę na dostateczne zaspokojenie potrzeb w zakresie szkolnictwa podstawowego. Na podkreślenie zasługuje poziom i baza szkolnictwa zawodowego. Utrzymujące się zainteresowanie potwierdzone liczbą uczniów gwarantuje przygotowanie odpowiedniej kadry wykwalifikowanych pracowników poszukiwanych na lokalnym rynku pracy. Niepokojące jest natomiast zmniejszanie się zarówno liczby oddziałów, a co za tym idzie, liczby uczniów w liceach ogólnokształcących.

W zakresie wychowania przedszkolnego występuje zjawisko pełnego upowszechnienia oraz potrzeba i zasadność objęcia opieką przedszkolną prawie wszystkich dzieci w przedziale wiekowym 3 -6 lat. Mimo wzrostu liczby miejsc w przedszkolach występują jeszcze pewne braki i niezaspokojony popyt w tym zakresie. Liczba przedszkoli samorządowych utrzymuje się na zbliżonym poziomie w okresie badanych 5 lat, tym niemniej obserwuje się wypełnianie istniejącej luki przez przedszkola prywatne. Co prawda udział dzieci uczęszczających do przedszkoli samorządowych jest dominujący w całej populacji dzieci, tym niemniej udział ten stopniowo maleje.

Powszechną bolączką naszych czasów jest stan permanentnego kryzysu w służbie zdrowia. Tym bardziej należy docenić działania władz samorządowych w Kielcach w zakresie zapewnienia odpowiedniej dostępności do usług zdrowotnych, utrzymania i powiększania liczby kadry specjalistycznej, dążenia do stworzenia i utrzymania odpowiedniej bazy w postaci szpitali, SOR i przychodni nie tylko na terenie miasta, ale także KOF, a także rozwoju systemu szkoleń i praktycznych działań w dziedzinie profilaktyki. W tym zakresie Kielce sytuują się pozytywnie na tle badanych miast referencyjnych. Za wadę należy natomiast uznać nadal zbyt małą w stosunku do aktualnych i przyszłych potrzeb liczbę pielęgniarek – analogiczna sytuacja występuje również we wszystkich miastach referencyjnych, a należy przypuszczać, że nie tylko. Dziedziną, do której słusznie przywiązywane jest znaczenie jest profilaktyka, w tym korzystanie z dostępnych szczepionek, które nie są jeszcze obowiązkowe. Niestety szczupłość ogólnodostępnych danych statystycznych z tego zakresu uniemożliwia bardziej szczegółową analizę i ocenę systemu ochrony zdrowia w Kielcach.

Warunki mieszkaniowe w Kielcach ogólnie należy ocenić jako zadowalające. Wprawdzie część substancji mieszkaniowej stanowią zasoby stare, o czym świadczy niski standard ich wyposażenia w podstawowe media komunalne – brak łazienki i centralnego ogrzewania. Zarówno średnia wielkość mieszkania, jak i liczba izb są najmniejsze spośród

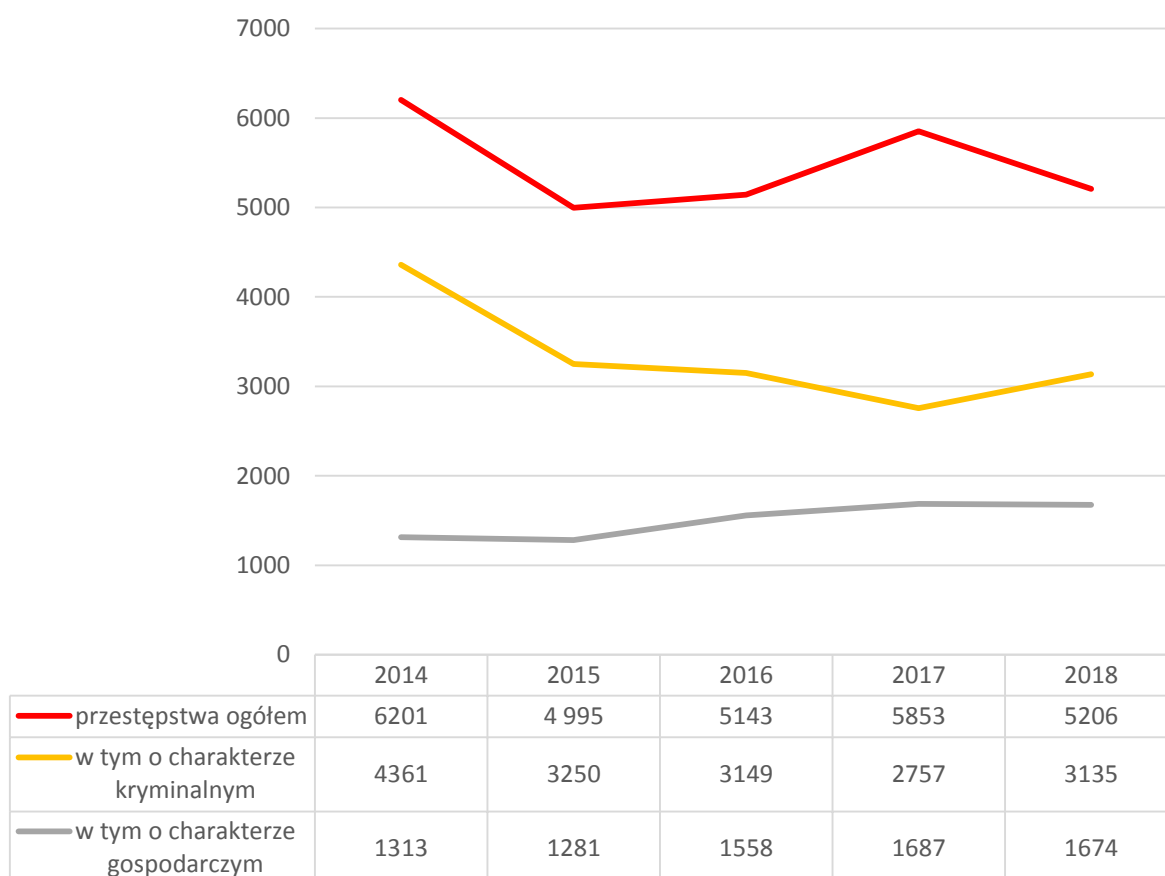
miast referencyjnych, ale może to stanowić raczej zaletę niż wadę, jeżeli weźmie się pod uwagę rosnące ceny opłat czynszowych, a także taryfy opłat za energię elektryczną, wodę, segregację śmieci itp., które stanowią stałą część wydatków na mieszkanie. Jak wynika z badań budżetów gospodarstw domowych, na ten cel przeznaczają się blisko 1/4 ogólnych wydatków bieżących w przeciętnej rodzinie. Natomiast zarówno wielkość powierzchni użytkowej w m² na 1 mieszkańca, jak i samodzielność zamieszkania nie stawiają przeszkód w realizacji większości funkcji związanych z mieszkaniem.

Odrębnym zagadnieniem jest dostępność mieszkań socjalnych i komunalnych, która nie zaspokaja potrzeb najgorzej sytuowanych mieszkańców, w szczególności gospodarstw domowych z wyrokami eksmisji. Wskazana byłaby pogłębiona analiza tej kwestii, z uwzględnieniem wielkości i stanu mieszkań pozostających w zasobie miasta. Należy także rozważyć możliwość wspierania przez miasto innych form zaspokajania potrzeb mieszkaniowych, które są już rozwinięte w innych krajach europejskich, m. in. przez niemieckie czy austriackie kooperatywy mieszkaniowe.

7. ANALIZA I DIAGNOZA WSKAŹNIKÓW ZWIĄZANYCH Z BEZPIECZEŃSTWEM I ZARZĄDZANIEM KRYZYSOWYM

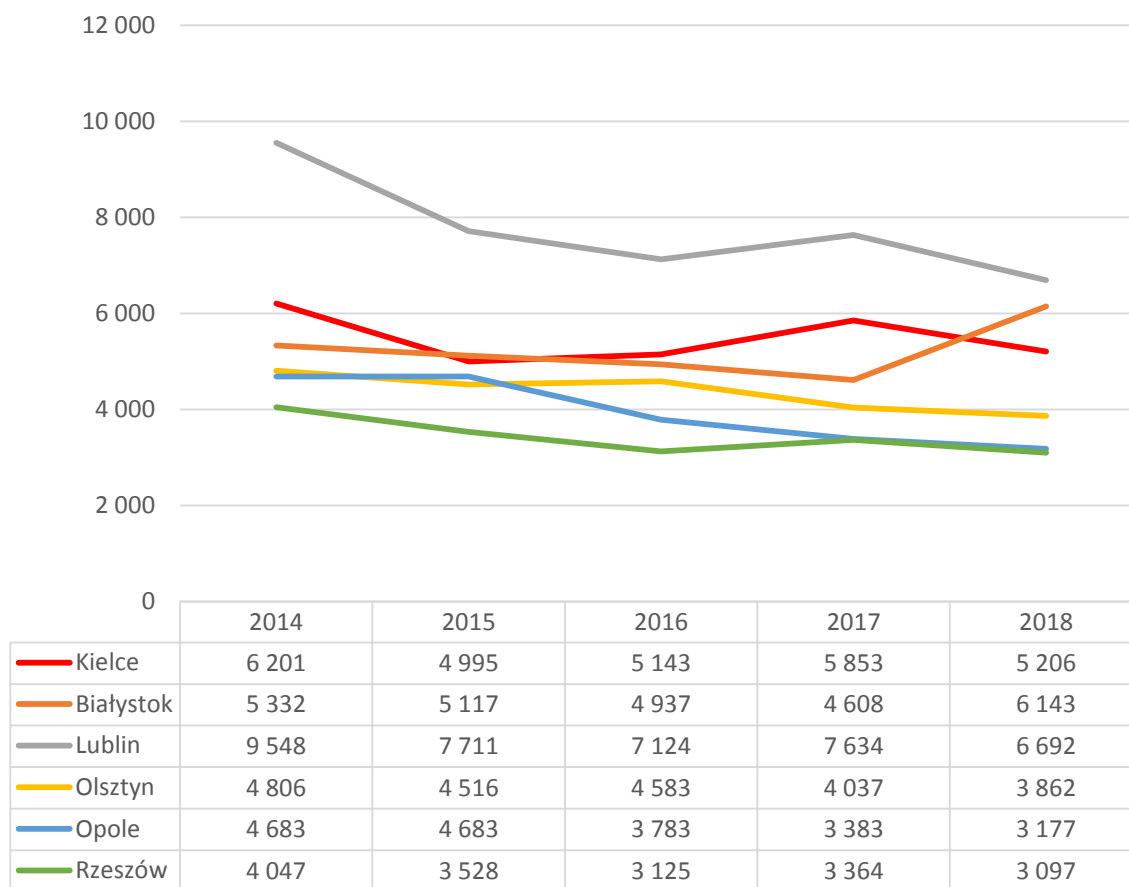
Poza przeanalizowanym w części „Transport i mobilność” bezpieczeństwem komunikacyjnym, na ogólne poczucie bezpieczeństwa publicznego wpływa przestępczość i poziom wykrywalności sprawców przestępstw. W latach 2014-2018 liczba przestępstw stwierdzonych w mieście Kielce w każdym roku przekraczała 20% wszystkich przestępstw z województwa. W analizowanym okresie najwięcej przestępstw stwierdzono w Kielcach w latach 2014 i 2017, w całym analizowanym okresie liczba przestępstw spadła o 17%, natomiast wzrosła liczba przestępstw o charakterze gospodarczym o 22%. Na tle innych analizowanych miast przestępczość w Kielcach kształtowała się na średnim poziomie (Rysunek 167, Rysunek 168).

Rysunek 167. Przestępstwa stwierdzone przez policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych w mieście Kielce w latach 2014-2018 z podziałem na kategorie

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

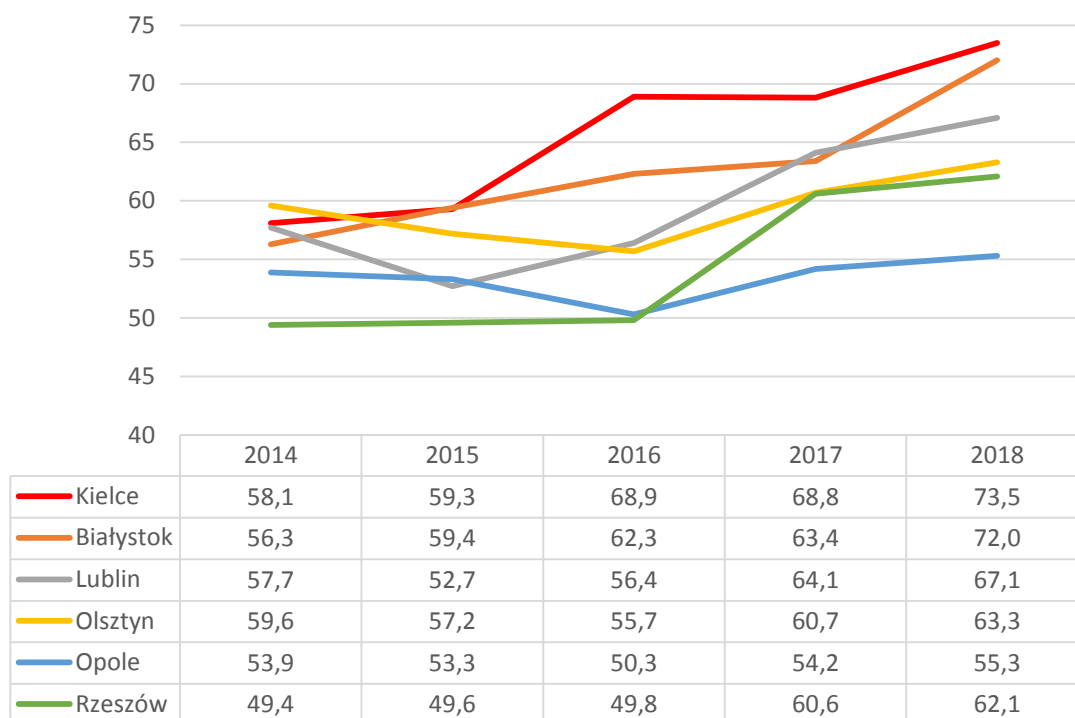
Rysunek 168. Przepięstwa stwierdzone przez policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych w mieście Kielce na tle wybranych miast w latach 2014-2018

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw, świadczący o poczuciu bezpieczeństwa publicznego w latach 2014-2018 wzrósł w Kielcach o 15,4 punktu procentowego i wyniósł 73,5% w 2018 roku. Najszybciej rósł wskaźnik wykrywalności przestępstw kryminalnych, natomiast dla przestępstw gospodarczych wzrósł jedynie o 2,9 punktu procentowego. Na tle miast referencyjnych Kielce w całym analizowanym okresie wypadają najlepiej w zakresie wykrywalności sprawców przestępstw. Wskaźnik ten wykazywał pozytywne tendencje zmian w Lublinie i Białymstoku. Najgorzej zaś w kontekście tego wskaźnika sytuacja wyglądała w latach 2014-2016 w Rzeszowie, a po 2016 roku w Opolu – Rysunek 169.

Rysunek 169. Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych przez policję w mieście Kielce na tle wybranych miast w latach 2014-2018 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Komendy Głównej Policji oraz Banku Danych Lokalnych GUS.

Jednym z istotnych elementów poczucia bezpieczeństwa mieszkańców jest także ochrona przeciwpożarowa. W Kielcach i gminach należących do KOF w 2018 roku było 57 063 strażaków (w tym 95% stanowili ochotnicy)⁷³. W Kielcach na 1000 ludności przypada 15 strażaków (średnio w KOF – 16,5).

W 2019 roku na potrzeby analiz dla KOF przeprowadzono ocenę (na podstawie danych Komendy Głównej Policji i Państwowej Straży Pożarnej) miejscowych zagrożeń. W latach 2017-2018 najczęściej występującymi miejscowymi zagrożeniami były: zdarzenia komunikacyjne (ich liczba wzrosła) i zdarzenia medyczne (ich liczba także wzrosła, ale niewiele). Natomiast zdarzenia związane z silnym wiatrem i opadami śniegu zmalały, wzrosły natomiast zagrożenia związane z opadami deszczu. Jeśli chodzi o przygotowanie miasta do zagrożeń, w tym naturalnych i związanych ze zmianami klimatu, to w mieście istnieje 1 magazyn przeciwpowodziowy. Miasto posiada opracowany,

⁷³ *Kielecki Obszar Funkcjonalny w latach 2014-2018 w ujęciu statystycznym*, Urząd Statystyczny w Kielcach. Świętokrzyski Ośrodek Badań Regionalnych, s. 87-88.

obowiązujący plan zarządzania kryzowego⁷⁴ na oficjalnej stronie miasta działa zakładka Bezpieczeństwo <http://www.um.kielce.pl/bezpieczenstwo/>, w której umieszczone są podstawowe informacje dotyczące obrony cywilnej.

W ramach badania ankietowego zapytano respondentów jak oceniają usługi publiczne dotyczące działań podejmowanych przez miasto na rzecz zwiększenia bezpieczeństwa publicznego i ekologicznego. Tylko 27,98% respondentów oceniło te działania pozytywnie (zsumowane odpowiedzi „dobrze” i „bardzo dobrze”) i aż 15,92% oceniło, że w ostatnich 5 latach nie zaszły w tym obszarze zmiany. Nieco lepiej respondenci ocenili reagowanie przez miasto na zjawiska ekstremalne takie jak nawalne deszcze czy fale upałów: 36,90% respondentów oceniło te działania pozytywnie (zsumowane odpowiedzi „dobrze” i „bardzo dobrze”), ale tylko 8,33% zauważyło w ostatnich 5 latach poprawę. W Kielcach nie działa żaden miejski system informacji o zagrożeniach, jaki np. w ramach e-usług ma uruchomiony Rzeszów.

Podsumowanie i wnioski. Kielce charakteryzuje umiarkowany poziom bezpieczeństwa związany ze zdarzeniami komunikacyjnymi (ich liczba wzrosła) i zdarzeniami medycznymi (ich liczba także wzrosła, ale niewiele). Pozytywnie należy ocenić trend związany ze spadkiem liczby przestępstw i równoczesnym zwiększeniem wykrywalności sprawców. Natomiast zdarzenia związane ze zmianami klimatu i ekstremalnymi zjawiskami pogodowymi stają się coraz poważniejszym wyzwaniem dla miasta, tak jak skuteczne i szybkie ostrzeżenie i informowanie o nich oraz kształtowanie odpowiedzialnych zachowań mieszkańców.

⁷⁴ Powiatowy Plan Zarządzania Kryzysowego, Kielce 2011.

8. ANALIZA CZYNNIKÓW I BARIER ROZWOJOWYCH MIASTA – SWOT

Zgodnie z założeniami wstępnymi przyjętymi dla opracowania Diagnozy, analizę SWOT przeprowadzono w następujący sposób:

- mocne i słabe strony wskazano dla następujących obszarów tematycznych: jakość życia w mieście, klimat dla biznesu oraz zarządzanie i współzarządzanie;
- szanse i zagrożenia podzielono natomiast na dwie kategorie – związaną z trendami ogólnymi (np. wynikającymi z uwarunkowań globalnych, czy UE) oraz związaną z czynnikami otoczenia bliższego, czyli perspektywą subregionalną, regionalną i krajową.

W opracowaniu końcowej wersji analizy SWOT zastosowano podejście ekspercko-partycypacyjne. Pierwsza wersja SWOT – opracowana przez ekspertów na podstawie Diagnozy oraz ogólnej wiedzy specjalistycznej i naukowej o procesach rozwojowych, zaprezentowana została w pierwszej połowie lutego 2020 roku. W dniu 17 lutego odbył się warsztat konsultacyjny, którego jednym z celów była weryfikacja eksperckiej analizy SWOT.

Grupy interesariuszy (przedstawiciele JST, biznesu oraz organizacji społecznych i mieszkańców – łącznie 72 osoby) w czasie pracy warsztatowej wypowiadały się m. in. na temat wagi poszczególnych wskazań w obrębie mocnych i słabych stron oraz jakie elementy są kluczowe w szansach i zagrożeniach.

Mocne i słabe strony były oceniane zgodnie z przyjętą skalą: 1, 2, 3, gdzie 1 oznacza małe znaczenie, 2 – średnie znaczenie, 3 – wysokie znaczenie dla rozwoju miasta Kielce (rangi nadawały grupy, a nie poszczególni uczestnicy, co wymagało wcześniejszej dyskusji, ustalenia wspólnego stanowiska).

Grupy mogły zgłosić także swoje dodatkowe propozycje dla SWOT oraz nadać im rangę – w tym przypadku ustalenie ostatecznego rankingu było odwrotne tj. zgłoszone uzupełnienia do SWOT przez grupy były następnie oceniane przez ekspertów i klasyfikowane zgodnie z nadaną przez nich rangą.

Zaprezentowana poniżej analiza SWOT jest wynikiem tej dwustopniowej pracy.

W mocnych i słabych stronach wstawiano te, które zdaniem ekspertów i interesariuszy mają średnie i wysokie znaczenie dla rozwoju (elementy o słabym znaczeniu w końcowym zestawieniu pominięto). Za elementy o wysokim znaczeniu uznano te, które według co najmniej 75% grup uzyskały ocenę 3.

MOCNE STRONY

Jakość życia w mieście

(kolorem oznaczono elementy dodane przez interesariuszy)

Wysokie znaczenie dla rozwoju miasta Kielce

- **Kompaktość miasta, miasto kameralne i bezpieczne**
- **Niskie koszty życia**
- Wzrastający poziom usług medycznych oraz utworzenie specjalizacji lekarskich
- **Niski wskaźnik umieralności okołoporodowej noworodków**
- Podmioty lecznicze dysponujące specjalistyczną bazą diagnostyczną i terapeutyczną (w tym szpitale, przychodnie specjalistyczne, oddziały ratunkowe)
- **Rozbudowana infrastruktura wsparcia dla seniorów, dzieci i młodzieży**
- Coraz lepsza oferta kulturalna i rekreacyjna na terenie miasta
- Infrastruktura turystyczna w samym mieście (szlaki pierwsze, rowerowe, stoki narciarskie) i marka Geoparku

Średnie znaczenie dla rozwoju miasta Kielce

- **Wieloletnia i konsekwentnie realizowana strategia w zakresie rozwiązywania problemów społecznych**
- **Zmniejszająca się liczba osób dotkniętych ubóstwem i wykluczeniem społecznym**
- Zaangażowanie w realizację programów profilaktyki medycznej, promocję zdrowia, edukację zdrowotną
- Dobrze wykwalifikowana kadra przedszkoli
- Rozbudowana infrastruktura przedszkoli (publiczne i prywatne)
- Szkoły przyjazne uczniowi, bezpieczne, dobrze wyposażone
- Wysoka bioróżnorodność przekładająca się na znaczny odsetek powierzchni miasta objętej różnymi formami ochrony przyrody
- Rozwój silnej marki terytorialnej geoparku funkcjonującego w Sieci Geoparków Globalnych UNESCO

Klimat dla biznesu

(kolorem oznaczono elementy dodane przez interesariuszy)

Wysokie znaczenie dla rozwoju miasta Kielce

- Aktywność instytucji otoczenia biznesu w Kielcach (głównie ośrodków wspierania przedsiębiorczości)
- Targi Kielce – ich marka i infrastruktura
- Utworzenie Centrum Kształcenia Zawodowego CK Technik
- Wysoki poziom szkolnictwa zawodowego
- Znaczący ośrodek akademicki (10 szkół wyższych zlokalizowanych w Kielcach)
- **Intensyfikacja współpracy przedsiębiorstw z Kielc z lokalnym środowiskiem naukowym**
- **Dobra lokalizacja między Warszawą a Krakowem**
- Konkurencyjne ceny nieruchomości za 1 m/kw na rynku pierwotnym i wtórnym

Średnie znaczenie dla rozwoju miasta Kielce

- Bezwzględny przyrost liczby studentów i absolwentów cudzoziemców ogółem w wiodących uczelniach w Kielcach
- Znaczny udział nowo zarejestrowanych podmiotów sektora kreatywnego w liczbie nowo zarejestrowanych podmiotów ogółem

Zarządzanie i współzarządzanie

(kolorem oznaczono elementy dodane przez interesariuszy)

Wysokie znaczenie dla rozwoju miasta Kielce

- Aktywność i skuteczność pozyskiwania środków zewnętrznych, w tym dotacji unijnych służących realizacji projektów, także związanych ze *smart city*
- Nominalny i realny przyrost dochodów i wydatków budżetowych, wzrastające znaczenie dochodów z podatków PIT i CIT
- Wzrastająca aktywność organizacji społecznych

Średnie znaczenie dla rozwoju miasta Kielce

- Funkcjonowanie w mieście społecznych ciał doradczo-konsultacyjnych
- Tradycja i praktyka współpracy z gminami w ramach KOF
- Stabilność proporcji udziału poszczególnych źródeł dochodów w dochodach ogółem
- Coraz większa liczba otwartych danych, także związanych z wdrażaniem *smart city*, w tym GEOPORTAL

SŁABE STRONY

Jakość życia w mieście

(kolorem oznaczono elementy dodane przez interesariuszy)

Wysokie znaczenie dla rozwoju miasta Kielce

- Systematycznie malejąca ogólna liczba mieszkańców Kielc
- Zaburzona zastępowalność pokoleń (w tym starzenie się społeczeństwa, najwyższy współczynnik obciążenia demograficznego w porównaniu z Lublinem, Białymstokiem, Olsztynem, Rzeszowem, czy Opolem)
- Emigracja specjalistycznych kadr medycznych
- Niewystarczające zasoby kadrowe ochrony zdrowia (w tym: pielęgniarki, pielęgniarze) oraz łóżkowe (np. opieka długoterminowa, geriatry)
- Niezadowalający stan techniczny infrastruktury części podmiotów leczniczych w zakresie budynków oraz aparatury i sprzętu medycznego
- Rosnące zapotrzebowanie na usługi zdrowotne, w tym w związku ze starzeniem się społeczeństwa i wzrostem odsetka osób powyżej 65 roku życia w populacji
- Brak spójnej koncepcji polityki przestrzennej kreującej ład przestrzenny
- Niski odsetek powierzchni objęty obowiązującymi MPZP
- Niezadowalający (zbyt niski) dostęp do zieleni w ramach osiedli (brak małych obszarów zielonych blisko miejsca zamieszkania – parki, ogrody kieszonkowe itp.)
- Niska jakość powietrza w tym zagrożenie smogiem będące efektem stosowania w domach jednorodzinnych pieców na węgiel

- Duża dysproporcja w stopniu upowszechnienia wodociągów i kanalizacji
- **Niski poziom zarobków**
- Niski udział podróży transportem publicznym, a wysoki – własnymi samochodami w podziale międzygałęziowym
- Prosamochodowa polityka transportowa prowadzona przez miasto

Średnie znaczenie dla rozwoju miasta Kielce

- **Chaos przestrzenny, w tym nieuporządkowanie kwestii reklam**
- Brak wystarczającej bazy lokalowej do realizacji wszystkich wniosków o pozyskanie lub wymianę lokali komunalnych i socjalnych
- Znaczny zasób starej substancji mieszkaniowej i związanymi z tym substandardami (wyposażenie w podstawowe urządzenia komunalne)
- Niedostateczne wykorzystanie możliwości podłączeń do sieci gazowej na peryferiach Kielc i na terenie KOF
- Słaba identyfikacja mieszkańców z miastem
- Niezadowalający (i niski) poziom zaufania społecznego (w tym do władz miasta)
- Niezadowalający poziom bezpieczeństwa ruchu drogowego
- Niezadowalający rozwój infrastruktury rowerowej

Klimat dla biznesu

(kolorem oznaczono elementy dodane przez interesariuszy)

Wysokie znaczenie dla rozwoju miasta Kielce

- **Brak dużych inwestorów z innowacyjnymi działalnościami**
- **Brak terenów inwestycyjnych klasy A i wyższej (niezadowalająca jakość oferty inwestycyjnej Kielc)**
- Niewystarczająca koordynacja zarządzania przedsięwzięciami inwestycyjnymi wymagającymi współpracy kilku instytucji administracji lokalnej
- Niska aktywność zawodowa w grupie ludności w wieku produkcyjnym
- Niski poziom innowacyjności firm, niski poziom transferu wiedzy i „dobrych praktyk”
- Ograniczony napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ)
- Dominacja wiodących uczelni w Kielcach we wszystkich zgłoszeniach patentowych z terenu Kielc w latach 2014-2018
- Spadająca liczba zgłoszeń patentowych od wiodących uczelni kieleckich

- Niewielka liczba instytucji formalnych, wspierających przedsiębiorczość akademicką afiliowanych przy uczelniach (3 instytucje w Kielcach)
- Ograniczona atrakcyjność studiowania i życia studenckiego w Kielcach

Średnie znaczenie dla rozwoju miasta Kielce

- Słabe dopasowanie edukacji zawodowej do oczekiwań pracodawców
- Słabe możliwości zagospodarowania (zatrudnienia) absolwentów kierunków rozwojowych

Zarządzanie i współzarządzanie

(kolorem oznaczono elementy dodane przez interesariuszy)

Wysokie znaczenie dla rozwoju miasta Kielce

- Wysokie zadłużenie miasta
- Ograniczona baza ekonomiczna, skutkująca stosunkowo niską dynamiką wzrostu lokalnych dochodów własnych
- Pogarszające się proporcje podziału środków budżetowych na wydatki bieżące i majątkowe
- Koncentracja wydatków inwestycyjnych w jednej branży „Transport i łączność”, co przy ograniczonych możliwościach realizacji wydatków bieżących może skutkować pogłębianiem się luki ilościowej i jakościowej w innych sferach funkcjonowania miasta
- Niewystarczająca koordynacja procesu zarządzania różnymi sferami funkcjonowania miasta
- Słaba marka miasta

Średnie znaczenie dla rozwoju miasta Kielce

- Brak konsekwencji we wdrażaniu systemowych zmian, w tym wynikających z przyjętych strategii i polityk branżowych
- Nieodpowiednie nastawienie do konsultacji, podejście „od góry”
- Niski stopień wdrażania dobrych praktyk z innych miast
- Niskie dochody miasta skutkujące niskimi wydatkami na działania wzmacniające potencjał i jakość życia
- Występowanie nieruchomości gminnych o nieuregulowanym stanie prawnym

SZANSE

Wynikające z czynników otoczenia

(kolorem oznaczono elementy dodane przez interesariuszy)

- Walory przyrodnicze (w tym geologiczne) i dziedzictwo kulturowe sprzyjające rozwojowi turystyki i rekreacji (zarówno w regionie jak i w KOF)
- Współpraca z gminami KOF w celu rozwoju turystyki weekendowej
- Współpraca z gminami KOF w przygotowaniu projektów i pozyskiwaniu zewnętrznych źródeł finansowania
- Bardzo dynamiczny (jeden z najszybszych w Polsce) rozwój szerokopasmowego internetu w regionie (w tym w mieście, placówkach edukacyjnych)
- Rozwój e-usług oraz cyfryzacja
- Dostępność funduszy unijnych i dotacji krajowych (szczególnie na realizację działań z zakresu zielonego ładu i *smart city*)
- Korzystanie z dobrych praktyk w celu doskonalenia procesu zarządzania finansami
- Niższe koszty utrzymania służące zatrzymaniu wykwalifikowanej kadry
- Poprawa infrastruktury drogowej – m.in. droga S7,S74, DK73
- Realizacja inwestycji w formule PPP
- Realizacja programów likwidacji pieców na paliwa stałe lub ich wymiana na instalacje przystosowane do spalania paliw, generujących zanieczyszczenia mniej uciążliwe dla ludzi i środowiska
- Rozwój NGO wspierających/uzupełniających działania JST
- Zmiany wzorców zachowań społecznych mieszkańców w zakresie: mobilności, profilaktyki i zdrowotności oraz zaangażowania społecznego

Wynikające z ogólnych trendów

(kolorem oznaczono elementy dodane przez interesariuszy)

- Rozwój ekonomii cyrkularnej i srebrnej gospodarki (w tym dostępne finansowanie)
- Zwiększenie ekoinnowacyjności i innowacyjności gospodarki (transfer wiedzy, techniki, technologii, know-how, high-tech)
- Rozwój inteligentnych technologii (w tym aplikacji) i obniżenie kosztów wdrożenia
- Coraz większa popularność i możliwość pracy zdalnej
- Deglomeracja

- *Moda na slow life*
- Wzrastające zainteresowanie turystyką weekendową (przyrodniczą, dziedzictwa, uzdrowiskową)
- Priorytety polityki spójności *post 2020* i wysoka pozycja celów środowiskowych w UE

ZAGROŻENIA

Wynikające z barier w otoczeniu

(kolorem oznaczono elementy dodane przez interesariuszy)

- *Odpływ dużych, dobrze prosperujących firm, dzięki którym dostępne były dobrze płatne miejsca pracy*
- *Słabe dostosowanie oferty zatrudnienia do potrzeb rynku pracy*
- Ograniczone możliwości rozwoju wynikające z poziomu lokalnej bazy ekonomicznej
- Postępująca niekontrolowana suburbanizacja, sprawiająca że „na ostatniej mili” podróż samochodem jest jedyną sensowną możliwością, co przekłada się na wybór środka transportu na całej długości podróży
- Układ kolejowy i słabe połączenia kolejowe Kielc z innymi miastami regionalnymi
- Ukształtowanie i rzeźba terenu stanowiąca naturalne utrudnienie (ograniczenie) w zagospodarowaniu Kielc w określonych, preferowanych kierunkach
- *Zróznicowana struktura własnościowa gruntów w KOF, które mogłyby pełnić funkcje inwestycyjne*

Wynikające z ogólnych trendów

(kolorem oznaczono elementy dodane przez interesariuszy)

- *Odpływ młodych ludzi do innych miast wojewódzkich*
- Różnicowanie dochodów i rosące rozwarstwienie społeczne także w zakresie edukacji, stanu zdrowia, kompetencji cyfrowych
- Spowolnienie gospodarcze

- Zmieniające się przepisy prawa destabilizująco wpływające na sytuację finansową JST
- Zwiększająca się liczba i siła oddziaływania zjawisk ekstremalnych związanych ze zmianami klimatu (np. okresy suszy, deszcze nawalne itp.)

9. SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1. Powierzchnia i gęstość zaludnienia w mieście Kielce na tle wybranych miast w 2018 roku (w ha i osobach na 1 km ²).....	14
Rysunek 2. Instytucje kultury według kategorii w mieście Kielce w latach 2014-2018	18
Rysunek 3. Widzowie w kinach, zwiedzający muzea i oddziały, uczestnicy imprez na 1000 mieszkańców oraz wypożyczenia księgozbioru na jednego czytelnika w woluminach w mieście Kielce w latach 2014-2018	20
Rysunek 4. Kluby sportowe i ćwiczący ogółem w mieście Kielce w latach 2014-2018	21
Rysunek 5. Długość ścieżek rowerowych na 10 tys. ludności w mieście Kielce na tle wybranych miast w latach 2014-2018 (w km).....	24
Rysunek 6. Szlaki turystyczne i rekreacyjne na terenie miasta Kielce w 2020 roku	25
Rysunek 7. Liczba ludności ogółem w Kielcach w latach 2014-2018, stan na 31 grudnia danego roku	27
Rysunek 8. Liczba ludności ogółem w Kielcach na tle wybranych miast w latach 2014-2018, stan na 31 grudnia danego roku (osoby)	28
Rysunek 9. Gęstość zaludnienia w Kielcach mierzona liczbą ludności na 1 km ² Kielc w latach 2014-2018.....	28
Rysunek 10. Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym w Kielcach w latach 2014-2018.....	29
Rysunek 11. Współczynnik obciążenia demograficznego w Kielcach i miastach porównywanych w latach 2014-2018	30
Rysunek 12. Urodzenia żywe na 1000 ludności w Kielcach w latach 2014-2018 ...	31
Rysunek 13. Zgony na 1000 ludności w Kielcach w latach 2014-2018	32
Rysunek 14. Migracje gminne na pobyt stały w ruchu wewnętrznym i zagranicznym, zameldowania ogółem w Kielcach w latach 2014-2018	32
Rysunek 15. Migracje na pobyt stały gminne w ruchu wewnętrznym i zagranicznym, wymeldowania ogółem z Kielc w latach 2014-2018	33
Rysunek 16. Saldo migracji wewnętrznych na 1000 ludności w Kielcach w latach 2014-2018.....	33

Rysunek 17. Saldo migracji zagranicznych na 1000 osób w Kielcach w latach 2014-2018.....	34
Rysunek 18. Liczba studentów i absolwentów Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach ogółem oraz liczba studentów cudzoziemców (stan na 30 listopada danego roku).....	35
Rysunek 19. Liczba studentów i absolwentów Politechniki Świętokrzyskiej w Kielcach ogółem oraz liczba studentów cudzoziemców (stan na 30 listopada danego roku)	37
Rysunek 20. Liczba studentów i absolwentów wyższych szkół niepublicznych w woj. świętokrzyskim ogółem (stan na 30 listopada danego roku).....	37
Rysunek 21. Liczba zgłoszeń patentowych oraz nadań praw wyłącznych do czerpania korzyści z wynalazków Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach w latach 2014-2018	40
Rysunek 22. Liczba zgłoszeń patentowych oraz nadań praw wyłącznych do czerpania korzyści z wynalazków Politechniki Świętokrzyskiej w Kielcach w latach 2014-2018.....	40
Rysunek 23. Poziom zaufania do władz miasta i współmieszkańców w mieście Kielce w 2019 roku (w %).....	42
Rysunek 24. Frekwencja wyborcza w wyborach samorządowych 2014 i 2018 w mieście Kielce na tle wybranych miast (% głosujących)	43
Rysunek 25. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców w mieście Kielce na tle wybranych miast w latach 2014-2018.....	44
Rysunek 26. Mieszkańcy zakładów stacjonarnych pomocy społecznej w wieku 65+ w mieście Kielce w latach 2014-2018.....	47
Rysunek 27. Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności w Kielcach i miastach porównywanych w latach 2014-2018.....	54
Rysunek 28. Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności na terenie KOF w latach 2014-2018	55
Rysunek 29. Podmioty nowo zarejestrowane w Kielcach i miastach porównywanych w okresie 2014-2018.....	56
Rysunek 30. Udział nowo zarejestrowanych podmiotów sektora kreatywnego w ogóle nowo zarejestrowanych podmiotów w Kielcach i miastach porównywanych w okresie 2014-2018.....	57

Rysunek 31. Saldo nowo zarejestrowanych jednostek w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w Kielcach w latach 2014-2018 w stosunku do jednostek wykreślonych z rejestru REGON na 10 tys. ludności w Kielcach w latach 2014-2018.....	58
Rysunek 32. Saldo nowo zarejestrowanych podmiotów w rejestrze REGON w stosunku do jednostek wykreślonych z rejestru REGON w Kielcach i miastach porównywanych w latach 2014-2018	59
Rysunek 33. Udział sektora prywatnego w ogóle podmiotów gospodarki narodowej według rejestru REGON w Kielcach i miastach porównywanych w latach 2014-2018 (w %)	60
Rysunek 34. Liczba przedsiębiorstw z zatrudnieniem 0-49 osób w Kielcach i miastach porównywanych w latach 2014-2018.....	61
Rysunek 35. Liczba przedsiębiorstw z zatrudnieniem 50-249 osób w Kielcach i miastach porównywanych w latach 2014-2018.....	62
Rysunek 36. Liczba przedsiębiorstw z zatrudnieniem powyżej 250 osób w Kielcach i miastach porównywanych w latach 2014-2018.....	63
Rysunek 37. Liczba pracujących w Kielcach i miastach porównywanych w latach 2014-2018.....	64
Rysunek 38. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w Kielcach i miastach porównywanych w okresie 2014-2018 (w zł) – bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób	65
Rysunek 39. Podmioty zarejestrowane według ważniejszych grup sekcji PKD 2007 w Kielcach zgodnie z rejestrem REGON w okresie 2014-2018.....	67
Rysunek 40. Liczba przedsiębiorstw zgodnych z Inteligentnymi Specjalizacjami woj. świętokrzyskiego na podstawie PKD w Kielcach w latach 2014-2018.....	70
Rysunek 41. Podmioty z udziałem kapitału zagranicznego zarejestrowane na terenie Kielc i miast porównywanych w latach 2014-2018.....	71
Rysunek 42. Liczba turystycznych obiektów noclegowych na terenie KOF w latach 2014-2018.....	72
Rysunek 43. Liczba turystycznych obiektów noclegowych w Kielcach i miastach porównywanych w latach 2014-2018	73
Rysunek 44. Skategoryzowane obiekty noclegowe na terenie Kielc w latach 2014-2018.....	73

Rysunek 45. Obiekty 4 i 5 gwiazdkowe w ogólnej liczbie skategoryzowanych hoteli/moteli/pensjonatów w Kielcach i miastach porównywalnych w latach 2014-2018	74
Rysunek 46. Liczba miejsc noclegowych na 1000 ludności w Kielcach i miastach porównywalnych w latach 2014-2018	75
Rysunek 47. Udzielone noclegi oraz turyści korzystający z noclegów na 1000 ludności w Kielcach w latach 2014-2018.....	76
Rysunek 48. Udzielone noclegi na 10 000 ludności w Kielcach i miastach porównywanych w latach 2014-2018	77
Rysunek 49. Odsetek noclegów udzielonych dla turystów zagranicznych na 10 000 ludności w Kielcach i miastach porównywanych w latach 2014-2018 (w %).....	78
Rysunek 50. Stopień wykorzystania miejsc noclegowych ogółem w Kielcach i miastach porównywanych w latach 2014-2018.....	79
Rysunek 51. Nakłady inwestycje w przedsiębiorstwach w Kielcach i miastach porównywanych w latach 2014-2018 (w tys. zł)	80
Rysunek 52. Wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach w Kielcach i miastach porównywanych w latach 2014-2018 (w tys. zł).....	82
Rysunek 53. Tereny inwestycyjne przeznaczone na sprzedaż na terenie KOF	83
Rysunek 54. Tereny inwestycyjne na sprzedaż w Kielcach i miastach porównywanych w 2020 roku (w ha).....	84
Rysunek 55. Stawki podatku od nieruchomości dla przedsiębiorców w Kielcach w latach 2014-2018 (w zł)	86
Rysunek 56. Stawki podatku od nieruchomości dla przedsiębiorców w Kielcach i miastach porównywanych w 2020 roku (w zł).....	88
Rysunek 57. Liczba projektów dofinansowanych z Funduszy Strukturalnych UE 2014-2020 rozpoczętych do realizacji w Kielcach ogółem oraz projektów skupionych badaniach, rozwoju i innowacjach w latach 2014-2018.....	90
Rysunek 58. Liczba projektów dofinansowanych z Funduszy Strukturalnych UE 2014-2020 na 1000 mieszkańców w Kielcach w latach 2014-2018.....	90
Rysunek 59. Wartość projektów dofinansowanych z Funduszy Strukturalnych UE 2014-2020 rozpoczętych do realizacji w Kielcach ogółem oraz projektów skupionych badaniach, rozwoju i innowacjach w latach 2014-2018 (w zł).....	91

Rysunek 60. Wartość projektów współfinansowanych z Funduszy Strukturalnych UE uruchomionych w Kielcach i miastach porównywanych na 1000 mieszkańców w latach 2014-2018 (w zł)	92
Rysunek 61. Liczba zgłoszeń patentowych oraz nadań praw wyłącznych do czerpania korzyści z wynalazków w Kielcach w latach 2014-2018	93
Rysunek 62. Liczba zgłoszeń patentowych w Kielcach oraz miastach porównywanych w latach 2014-2018	94
Rysunek 63. Dochody ogółem miasta Kielce w latach 2014-2020 (w tys. zł)	96
Rysunek 64. Dochody z dotacji unijnych (§§ 200, 620,205, 625) Kielc i porównanych miast w latach 2014-2018	98
Rysunek 65. Wielkość środków z UE przeznaczanych na finansowanie programów i projektów przez Kielce i inne miasta referencyjne (w przeliczeniu na jednego mieszkańca)	99
Rysunek 66. Przyrost dochodów budżetu miasta Kielce w latach 2014-2018 (w zł)	100
Rysunek 67. Struktura dochodów budżetu miasta Kielce w latach 2014-2018 (udział w dochodach ogółem w %)	101
Rysunek 68. Struktura dochodów budżetu miasta Kielce w latach 2014-2018 (w tys. zł)	101
Rysunek 69. Udział dochodów własnych w dochodach ogółem w badanych miastach (w %)	103
Rysunek 70. Wydatki ogółem miasta Kielce w latach 2014-2020 (w zł)	106
Rysunek 71. Wydatki budżetu miasta Kielce na tle dochodów w latach 2014-2020 (w zł)	107
Rysunek 72. Struktura wydatków miasta Kielce w latach 2014-2018 (w %)	108
Rysunek 73. Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem w badanej grupie miast w latach 2014-2018 (w %)	109
Rysunek 74. Struktura wydatków bieżących miasta Kielce w latach 2014-2018 (w zł)	110
Rysunek 75. Stopień sfinansowania wydatków bieżących na oświatę dochodami z subwencji oświatowej w latach 2014-2018 (w %)	111
Rysunek 76. Wydatki inwestycyjne w budżecie miasta Kielce w latach 2014-2018 (w zł)	112

Rysunek 77. Struktura wydatków inwestycyjnych miasta Kielce w latach 2014-2018 (w zł)	113
Rysunek 78. Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem w badanej grupie miast w latach 2014-2018 (w zł na mieszkańca)	115
Rysunek 79. Wynik finansowy miasta Kielce w latach 2014-2018 (w zł)	117
Rysunek 80. Wynik operacyjny gminy Kielce w latach 2014-2018 (w zł)	117
Rysunek 81. Zadłużenie miasta Kielce na tle wybranych miast na prawach powiatu w latach 2014-2018 (w zł).....	119
Rysunek 82. Wskaźnik dynamiki przyrostu dochodów ogółem i w relacji do wydatków bieżących w badanych miastach w latach 2014-2018	124
Rysunek 83. Wskaźnik samodzielności finansowej dla porównywanej grupy miast w latach 2014-2018.....	124
Rysunek 84. Wskaźnik samofinansowania inwestycji wybranych miast w latach 2014-2018.....	125
Rysunek 85. Wskaźnik finansowania wydatków budżetowych długiem dla wybranej grupy miast w latach 2014-2018	126
Rysunek 86. Udział parków, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej oraz obszarów prawnie chronionych w powierzchni całkowitej miasta Kielce w latach 2014-2018 (w %)	129
Rysunek 87. Udział obszarów prawnie chronionych oraz parków, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej w powierzchni całkowitej w mieście Kielce na tle wybranych miast w 2018 roku (w %).....	130
Rysunek 88. Obszary i obiekty przyrodnicze objęte ochroną prawną w mieście Kielce – stan na marzec 2020 rok	131
Rysunek 89. Wybrane formy ochrony przyrody w mieście Kielce w latach 2014-2018.....	132
Rysunek 90. Nasadzenia drzew w mieście Kielce na tle wybranych miast w latach 2014-2018 (w szt.).....	133
Rysunek 91. Liczba dni o stężeniu pyłu w powietrzu PM ₁₀ wyższym od poziomu dopuszczalnego w ciągu roku w mieście Kielce w latach 2015-2017	135
Rysunek 92. Wyniki pomiarów stężenia pyłu w powietrzu PM _{2,5} oraz PM ₁₀ w ciągu roku w mieście Kielce w latach 2015-2017 na stacjach Jagiellońska, Warszawska i Kusocińskiego (stężenie w µg/m ³).....	136

Rysunek 93. Emisje dwutlenku węgla w mieście Kielce w latach 2015-2017	138
Rysunek 94. Obowiązujące w mieście Kielce MPZP w 2020 roku	140
Rysunek 95. Udział powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni miasta Kielce na tle wybranych miast w latach 2014-2018.....	141
Rysunek 96. Odpady komunalne zmieszane według kodu odpadów 20 03 01 w ciągu roku w mieście Kielce w latach 2014-2018 (Mg)	146
Rysunek 97. Odpady komunalne zebrane selektywnie i przyjęte przez PSZOK w ciągu roku w mieście Kielce w latach 2014-2018 (Mg).....	147
Rysunek 98. Odpady zebrane selektywnie w ciągu roku w mieście Kielce na tle wybranych miast w latach 2017-2018 (Mg).....	148
Rysunek 99. Osiągnięty i wymagany poziom recyklingu następujących frakcji odpadów komunalnych: papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła w ciągu roku w mieście Kielce w latach 2014-2018 (w %)	150
Rysunek 100. Wielkość następujących frakcji odpadów komunalnych: papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła w ciągu roku w mieście Kielce w latach 2014-2018 (w Mg)	150
Rysunek 101. Długość czynnej sieci wodociągowej rozdzielczej w mieście Kielce oraz w miastach referencyjnych w latach 2014-2018.....	153
Rysunek 102. Długość czynnej sieci kanalizacyjnej rozdzielczej w mieście Kielce oraz w miastach referencyjnych w latach 2014-2018 (w km)	154
Rysunek 103. Korzystający z sieci wodociągowej w mieście Kielce oraz w miastach referencyjnych w latach 2014-2018 (udział procentowy w ogóle mieszkańców).....	155
Rysunek 104. Udział mieszkańców korzystających z systemu kanalizacyjnego w ogóle rzeczywistych mieszkańców w mieście Kielce oraz w miastach referencyjnych w latach 2014-2018 (w %).....	156
Rysunek 105. Zużycie wody wodociągowej w m ³ przypadające na jednego korzystającego z sieci wodociągowej w ciągu roku w mieście Kielce oraz w miastach referencyjnych w latach 2014-2018	158
Rysunek 106. Łączne ceny wody wodociągowej oraz odprowadzania ścieków w zł/m ³ w mieście Kielce oraz w miastach referencyjnych w 2018 roku	159
Rysunek 107. Długość sieci gazowej w Kielcach oraz w miastach referencyjnych w latach 2014-2018	161

Rysunek 108. Długość czynnej sieci ogółem w km na 100 km ² w Kielcach oraz w miastach referencyjnych w latach 2014-2018 (w m)	162
Rysunek 109. Czynne przyłącza gazowe do budynków mieszkalnych w Kielcach oraz w miastach referencyjnych w latach 2014-2018 (w szt.).....	163
Rysunek 110. Liczba kotłowni ogółem w Kielcach oraz w miastach referencyjnych w latach 2014-2018 (w szt.)	165
Rysunek 111. Zsumowana długość sieci ciepłowniczej i przyłączy w Kielcach oraz w miastach referencyjnych w latach 2014-2018 (w km).....	166
Rysunek 112. Dynamika przyrostu długości sieci ciepłowniczej i przyłączy w Kielcach oraz w miastach referencyjnych w latach 2014-2018.....	167
Rysunek 113. Długość dróg o nawierzchni twardej ogółem w mieście Kielce w latach 2014-2018 (w km).....	171
Rysunek 114. Długość dróg utwardzonych na 1000 mieszkańców i 1 km ² powierzchni w mieście Kielce na tle wybranych miast w 2018 roku (w km)	171
Rysunek 115. Udział dróg wyposażonych w infrastrukturę rowerową w mieście Kielce na tle wybranych miast w latach 2014-2018 (w %)	172
Rysunek 116. Udział dróg wyposażonych w buspasy w mieście Kielce na tle wybranych miast w latach 2014-2018 (w %).....	173
Rysunek 117. Udział skrzyżowań wyposażonych w detekcję pojazdów transportu publicznego w mieście Kielce na tle wybranych miast (w %)	173
Rysunek 118. Liczba rannych lekko i ciężko na drogach na 1000 mieszkańców w mieście Kielce na tle wybranych miast w latach 2014-2018	174
Rysunek 119. Liczba ofiar śmiertelnych na drogach na 1000 mieszkańców w mieście Kielce na tle wybranych miast w latach 2014-2018.....	175
Rysunek 120. Praca eksploatacyjna autobusów na 1000 mieszkańców w mieście Kielce na tle wybranych miast w latach 2014-2018 (wozokm).....	176
Rysunek 121. Liczba pasażerów transportu publicznego na 1000 mieszkańców w mieście Kielce na tle wybranych miast w latach 2014-2018 (pas.).....	177
Rysunek 122. Procent odpowiedzi „bardzo źle” i „źle” w ocenie dostępności komunikacji miejskiej w Kielcach na tle wybranych miast.....	178
Rysunek 123. Odsetek odpowiedzi „bardzo źle” i „źle” w ocenie elementów komunikacji miejskiej w Kielcach na tle wybranych miast.....	178

Rysunek 124. Odsetek odpowiedzi „zdecydowanie się zgadzam” i „raczej się zgadzam” na twierdzenia dotyczące podróżowania po mieście w Kielcach na tle wybranych miast	179
Rysunek 125. Praca eksploatacyjna autobusów w przeliczeniu na 1 km linii autobusowej w mieście Kielce na tle wybranych miast w latach 2015-2018 (wozokm/km linii).....	180
Rysunek 126. Długość linii autobusowych w mieście Kielce na tle wybranych miast w latach 2015-2018 (km).....	181
Rysunek 127. Liczba pasażerów transportu publicznego w przeliczeniu na 1 km linii autobusowej w mieście Kielce na tle wybranych miast w latach 2015-2018 (pas./km linii)	181
Rysunek 128. Dostępność samochodu w gospodarstwie domowym a udział mieszkańców codziennie podróżujących komunikacją publiczną w Kielcach na tle wybranych miast (w %).....	182
Rysunek 129. <i>Modal split</i> podróży codziennych mieszkańców Kielc na tle wybranych miast	183
Rysunek 130. Szkoły podstawowe w Kielcach oraz miastach referencyjnych w latach 2014-2017	188
Rysunek 131. Liczba oddziałów na jedną szkołę podstawową w Kielcach oraz miastach referencyjnych w latach 2014-2017	189
Rysunek 132. Liczba uczniów na jedną szkołę podstawową w Kielcach oraz miastach referencyjnych w latach 2014-2017	190
Rysunek 133. Dynamika przyrostu liczby szkół i liczby uczniów w Kielcach oraz miastach referencyjnych w latach 2014-2017	191
Rysunek 134. Liczba gimnazjów w Kielcach oraz miastach referencyjnych w latach 2014-2017	192
Rysunek 135. Liczba oddziałów na jedno gimnazjum w Kielcach oraz miastach referencyjnych w latach 2014-2016	193
Rysunek 136. Liczba szkół zawodowych w Kielcach oraz miastach referencyjnych w latach 2014-2017	194
Rysunek 137. Odsetek uczniów szkół zawodowych w Kielcach oraz miastach referencyjnych w latach 2014-2017 (w stosunku do sumy uczniów liceów i szkół zawodowych).....	195

Rysunek 138. Liczba liceów ogólnokształcących w Kielcach oraz miastach referencyjnych w latach 2014-2017	197
Rysunek 139. Średnia liczba oddziałów przypadających na jedno liceum w Kielcach oraz miastach referencyjnych w latach 2014-2017.....	198
Rysunek 140. Odsetek uczniów liceów ogólnokształcących w Kielcach oraz miastach referencyjnych w latach 2014-2017 (w stosunku do sumy uczniów liceów i szkół zawodowych).....	199
Rysunek 141. Liczba przedszkoli w Kielcach oraz miastach referencyjnych w latach 2014-2018.....	201
Rysunek 142. Udział przedszkoli prowadzonych przez JST w ich ogólnej liczbie w Kielcach oraz miastach referencyjnych w latach 2014-2018.....	202
Rysunek 143. Liczba miejsc w przedszkolach w Kielcach oraz miastach referencyjnych w latach 2014-2018.....	203
Rysunek 144. Wskaźnik liczby dzieci uczęszczających do przedszkoli przypadających na 1000 dzieci w wieku 3-5 lat w Kielcach oraz miastach referencyjnych w latach 2014-2018.....	204
Rysunek 145. Wskaźnik miejsc w przedszkolach w przedszkolach przypadających na 1000 dzieci w wieku 3-5 lat w Kielcach oraz miastach referencyjnych w latach 2014-2018.....	205
Rysunek 146. Liczba żłobków podlegających samorządowi terytorialnemu w Kielcach oraz w miastach referencyjnych w latach 2014-2018.....	207
Rysunek 147. Liczba żłobków i klubów dziecięcych w Kielcach oraz miastach referencyjnych w latach 2014-2018.....	208
Rysunek 148. Miejsca w żłobkach (łącznie z oddziałami) w Kielcach oraz miastach referencyjnych w latach 2014-2018.....	209
Rysunek 149. Liczba dzieci w żłobkach (łącznie z oddziałami) w Kielcach oraz miastach referencyjnych w latach 2014-2018.....	209
Rysunek 150. Udział żłobków samorządowych w ogólnej liczbie żłobków w Kielcach oraz miastach referencyjnych w latach 2014-2018 (w %).....	210
Rysunek 151. Udział dzieci przebywających w żłobkach samorządowych w Kielcach oraz miastach referencyjnych w latach 2015-2018.....	211
Rysunek 152. Odsetek dzieci w przedziale wiekowym 0-3 objęty opieką w żłobkach w Kielcach oraz miastach referencyjnych w latach 2014-2018.....	212

Rysunek 153. Wskaźnik liczby pracujących lekarzy na 10 tys. ludności żłobkach w Kielcach oraz miastach referencyjnych w latach 2014-2018.....	215
Rysunek 154. Wskaźnik liczby pielęgniarek i położnych przypadających na 10 tys. ludności żłobkach w Kielcach oraz miastach referencyjnych w latach 2014-2018	216
Rysunek 155. Wskaźnik liczby mieszkań przypadających na 1000 w Kielcach oraz w miastach referencyjnych w latach 2014-2018.....	219
Rysunek 156. Przeciętna powierzchnia użytkowa jednego mieszkania w Kielcach oraz w miastach referencyjnych w latach 2014-2018	220
Rysunek 157. Wskaźnik powierzchni użytkowej mieszkania przypadających na jedną osobę w Kielcach oraz w miastach referencyjnych w latach 2014-2018 (w m ²)..	221
Rysunek 158. Wskaźnik liczby osób na jedną izbę w Kielcach oraz w miastach referencyjnych w latach 2014-2018	223
Rysunek 159. Odsetek mieszkań wyposażonych w wodociąg w Kielcach oraz w miastach referencyjnych w latach 2014-2018.....	224
Rysunek 160. Odsetek mieszkań wyposażonych w łazienkę w Kielcach oraz w miastach referencyjnych w latach 2014-2018.....	224
Rysunek 161. Odsetek mieszkań wyposażonych w centralne ogrzewanie w Kielcach oraz w miastach referencyjnych w latach 2014-2018.....	225
Rysunek 162. Porównanie wyposażenia mieszkań w wodociągi, łazienki i c.o. w Kielcach i miastach referencyjnych w 2018 roku (w %)	226
Rysunek 163. Ceny ofertowe i transakcyjne za 1 m/kw nieruchomości na rynku pierwotnym w Kielcach w okresie 2014-2018, stan na IV kwartał każdego roku (w zł)	230
Rysunek 164. Ceny transakcyjne za 1 m/kw nieruchomości na rynku pierwotnym w Kielcach i miastach porównywanych w okresie 2014-2018, stan na IV kwartał każdego roku (w zł).....	230
Rysunek 165. Ceny ofertowe i transakcyjne za 1 m/kw nieruchomości na rynku wtórnym w Kielcach w okresie 2014-2018, stan na IV kwartał każdego roku (w zł).....	231
Rysunek 166. Ceny transakcyjne za 1 m/kw nieruchomości na rynku wtórnym w Kielcach i miastach porównywanych w okresie 2014-2018, stan na IV kwartał każdego roku (w zł).....	232

Rysunek 167. Przestępstwa stwierdzone przez policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych w mieście Kielce w latach 2014-2018 z podziałem na kategorie235

Rysunek 168. Przestępstwa stwierdzone przez policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych w mieście Kielce na tle wybranych miast w latach 2014-2018.....236

Rysunek 169. Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych przez policję w mieście Kielce na tle wybranych miast w latach 2014-2018 (w %)237

10. SPIS TABEL

Tabela 1. Obiekty wpisane do rejestru zabytków w mieście Kielce – klasyfikacja ze względu na przeznaczenie	13
Tabela 2. Instytucje kultury w podziale na kategorie w mieście Kielce w 2018 roku na tle miast referencyjnych	19
Tabela 3. Liczba nauczycieli i pracowników naukowych zatrudnionych w szkołach wyższych w Kielcach w 2020 roku	38
Tabela 4. Budżet obywatelski (BO) w mieście Kielce na tle wybranych miast referencyjnych.....	46
Tabela 5. Największe przedsiębiorstwa w Kielcach pod względem przychodów osiągniętych w 2018 roku.....	52
Tabela 6. Przedsiębiorstwa z siedzibą w Kielcach w zestawieniach czołowych rankingów największych firm w Polsce w 2019 roku	53
Tabela 7. Działy klasyfikacji PKD 2007 zgodne z głównymi Inteligentnymi Specjalizacjami Załącznikiem nr 1 do Planu Wykonawczego do RIS3	68
Tabela 8. Zestawienie podatków od nieruchomości dla przedsiębiorców w Kielcach w latach 2014-2018.....	85
Tabela 9. Wzrost stawek podatków od nieruchomości dla przedsiębiorców w mieście Kielce w latach 2014-2020.....	87
Tabela 10. Średnia wartość podatków od nieruchomości dla przedsiębiorców w analizowanych miastach w 2020 roku bez uwzględnienia wartości skrajnych (w zł)	89
Tabela 11. Instytucje otoczenia biznesu w Kielcach w 2020 roku w podziale na rodzaje instytucji oraz ich nazwy.....	95
Tabela 12. Dochody budżetu miasta Kielce w latach 2014-2018 (w wartościach nominalnych i realnych w tys. zł)	96
Tabela 13. Struktura dochodów budżetu Miasta Kielce lata 2014-2018 (w %).....	100
Tabela 14. Wydatki budżetu miasta Kielce w latach 2014-2018 (w tys. zł)	106
Tabela 15. Struktura wydatków miasta Kielce w latach 2014-2018 – udział % w wydatkach ogółem	107
Tabela 16. Wskaźnik dynamiki przyrostu dochodów ogółem i w relacji do wydatków bieżących w budżecie miasta Kielce w latach 2010-2018.....	120
Tabela 17. Wskaźnik samodzielności finansowej miasta Kielce w latach 2014-2018	121

Tabela 18. Wskaźnik samofinansowania inwestycji miasta Kielce w latach 2014-2018.....	122
Tabela 19. Wskaźnik finansowania wydatków budżetowych długiem dla miasta Kielce w latach 2014-2018	123
Tabela 20. Wyniki klasyfikacji stref w ocenie rocznej dotyczącej pyłu PM10.....	134
Tabela 21. Źródła emisji pyłu PM2,5 w strefie miasta Kielce i strefie świętokrzyskiej	137
Tabela 22. Aktualne ceny biletów (styczeń 2020 rok)	179
Tabela 23. Hotspoty na terenie miasta Kielce.....	184
Tabela 24. Usługi w ramach ePUAP dostępne na terenie analizowanych miast	185
Tabela 25. Liczba podanych dawek podczas szczepień w latach 2014-2018 według rodzajów szczepienia.....	217
Tabela 26. Liczba osób oczekujących na mieszkania komunalne i socjalne liczba gospodarstw oczekujących na realizację wyroków orzekających eksmisję w Kielcach w latach 2014-2018	227

11. LITERATURA

Aktualizacja Lokalnego Programu Rewitalizacji obszarów miejskich, przemysłowych i powojaskowych w mieście Kielce na lata 2014-2020, Urząd Miasta Kielce, Biuro Planowania Przestrzennego, Kielce 2014.

Analiza stanu gospodarki odpadami komunalnymi za 2018 rok, Wydział Gospodarki Komunalnej i Środowiska Kielce, Kwiecień 2019.

Analiza sytuacji wewnątrzregionalnej w obszarze polityki społecznej. Aktualizacja w obszarze: wsparcie osób niesamodzielnych, Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego, Kielce 2017, www.2014-2020.rpo-swietokrzyskie.pl/skorzystaj/zobacz-ogloszenia-i-wyniki-naborow-wnioskow/zapisz/11072-zalacznik-ix-analiza-sytuacji-wewnatrzregionalnej/18/3518, dostęp: 7.03.2020.

Badanie ankietowe przeprowadzone w dniach 29 stycznia – 29 lutego 2020 roku na próbie 676 mieszkańców miasta Kielce i KOF.

Badanie płynności i bezpieczeństwa ruchu VI OP POIiŚ CUPT 2019.

Bank Danych Lokalnych GUS.

Bartoszczuk P., *Czynniki wpływające na spadek zużycia wody z wodociągów w Polsce*, „Studia i Prace, Polskie Stowarzyszenie Zarządzania Wiedzą. Seria: Studia i Materiały” 2006 nr 7, s. 25-34.

Ceny wody bez zmian, <http://wod-kiel.com.pl/ceny-wody-bez-zmian-,1561.html>, dostęp: 25.01.2019

Dane Komendy Głównej Policji.

Dane Miejskiego Urzędu Pracy w Kielcach.

Dane NBP.

Dane Państwowej Komisji Wyborczej.

Dane SEWiK.

Dane Uniwersytetu im. Jana Kochanowskiego w Kielcach.

Dane Urzędu Miasta Kielce.

Dane Urzędu Patentowego RP.

Dane Wodociągów Kieleckich sp. z o.o.

Dane.gov.pl – Lista projektów realizowanych z Funduszy Europejskich w Polsce w latach 2014-2020, stan na 31 grudnia 2019 roku z uwzględnieniem funduszy z PO IŚ 2014-2020, PO IR, PO PW, PO WER, RPO WŚ 2014-2020.

E-swietokrzyskie.kielce.eu/wykaz-hotspotow.html.

Gazeta Finansowa, https://gf24.pl/biznes-raport/item/download/356_2c8fe272c39fc74856fc7228202d2fc3; dostęp 10.03.2020.

Gazeta Wyborcza on-line, <https://opole.wyborcza.pl/opole/7,35086,21979833,przy-fabryce-firmy-hongbo-w-opolu-powstanie-centrum-badawczo-rozwojowe.html>, dostęp 10.03.2020.

Geoportal Kielce, stan 01.02. 2020.

Gminny program opieki nad zabytkami Miasta Kielce na lata 2018-2021, Kielce 2018, s. 24-25.

Godlewska-Majkowska H., Pilewicz T., Turek D., Zarębski P. i inni, *Atrakcyjność Inwestycyjna Regionów 2017, Województwo świętokrzyskie*, Raport przygotowany na zlecenie Polskiej Agencji Inwestycji i Handlu S.A. w Instytucie Przedsiębiorstwa Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie, Warszawa 2017.

<http://mapa.invest.kielce.pl/>

<http://www.rzeszow.pl/>

<https://investinopole.pl/>

<https://wikopole.com.pl/1198/ceny-wody-i-sciekow-bez-zmian.html>

Informacje o MZWIK, www.bip.mzwik.com.ppl/p,14,informacje-o-mzwik, dostęp: 26.04.2020.

Kadzielnia Sport Festiwal, <https://kadzielniasportfestiwal.pl/pl#o-festiwalu>, dostęp: 26.01.2020.

Kielecki Obszar Funkcjonalny w latach 2014-2018 w ujęciu statystycznym, Urząd Statystyczny w Kielcach. Świętokrzyski Ośrodek Badań Regionalnych.

Kielecki Program Senioralny na lata 2018-2022 „Seniorzy aktywni dla Kielc – Kielce przyjazne seniorom”, www.seniorzy-kielce.eu/wp-content/uploads/2018/06/Uchwa%C5%82a-nr-LVI-1262-z-17-maja-2018-r-program-senioralny.pdf, dostęp: 7.03.2020.

Komornicki T. i inni, *Oszacowanie oczekiwanych rezultatów interwencji za pomocą miar dostępności transportowej dostosowanych do potrzeb dokumentów strategicznych i operacyjnych dot. perspektywy finansowej 2014-2020(aktualizacja)*, IGiPZ PAN, Warszawa 2017.

Krajowy Rejestr Sądowy.

Mapa akustyczna Miasta Kielce, część opisowa, Kielce 2018, wykonawca Internoise Marek Jucewicz Gdańsk, <http://www.um.kielce.pl>.

Milek D., *Świętokrzyskie instytucje otoczenia biznesu na rzecz wspierania innowacyjnego rozwoju przedsiębiorstw*, „Zarządzanie i Finanse” 2012, R. 10, nr 1, cz. 2.

Monitoring Trendów dla Miasta Kielce. Opracowanie, Mateusz Orzechowski, materiały Miasta Kielce.

Nowa Trybuna Opolska, <https://nto.pl/hala-firmy-skamol-juz-stoi-w-strefie/ar/c3-12152188>, dostęp 10.03.2020.

Oficjalna strona Miasta Kielce, www.um.kielce.pl/, dostęp: 26.01.2020.

Ogólnopolskie liczenie osób bezdomnych, <http://mopr.kielce.pl/ogolnopolskie-liczenie-osob-bezdomnych/>, dostęp: 7.03.2020.

PGE Polska Grupa Energetyczna S.A., www.gkpge.pl/biuro-prasowe/komunikaty-prasowe/korporacyjne/Nowe-bloki-w-elektrowni-PGE-w-Opolu-gotowe-w-80-procentach, dostęp: 10.03.2020.

Piasecki A., *Wpływ zmian jednostkowego zużycia wody na funkcjonowanie systemu wodno-kanalizacyjnego w miastach Polski w latach 1998-2012*, „Logistyka” 2014 nr 4.

Pięcioletnia ocena jakości powietrza w województwie świętokrzyskim, Raport wojewódzki za lata 2014-2018

Plan adaptacji do zmian klimatu Miasta Kielce do roku 2030. Wczujmy się w klimat, Kielce, Warszawa 2018.

Plan Gospodarki Niskoemisyjnej Dla Miasta Kielce – Aktualizacja.

Polityka Senioralna Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2020-2030, https://zitkof.kielce.eu/dam/jcr:00763959-ff90-42e2-934e-4a522bb5c911/Polityka%20senioralna%20KOF%20na%20lata%202020-2030_wersja%20z%20dnia%2022.11.pdf, dostęp: 7.03.2020.

Portal informacyjny echodnia.eu, <https://echodnia.eu/swietokrzyskie/firma-delfo-wybuduje-nowa-fabryke-w-kielcach/ar/c3-11942059>, dostęp 10.03.2020

Powiatowy Plan Zarządzania Kryzysowego, Kielce 2011.

Prażak J., *Źródła wody pitnej dla Kielc – w przeszłości i obecnie*, w: *Woda w mieście*, red. T. Ciupa, R. Suligowski, Monografie Komisji Hydrologicznej PTG – tom 2, Instytut Geografii, Uniwersytet Jana Kochanowskiego, Kielce 2014.

Prezentacja Projektu 2004 PL 16 C PE 009, <http://sitkowka.wodkiel.com.pl/prezentacja-projektu---rozbudowa-i-modernizacja-oczyszczalni-sciekow-sitkowka-dla-miasta-kielce-,52825.html>, dostęp: 15.03.2020.

Program Ochrony Środowiska dla Miasta Kielce na lata 2018-2022 z perspektywą do 2026 roku, Państwowy Instytut Geologiczny, Warszawa 2018.

Ranking Uczelni Akademickich 2019, <http://ranking.perspektywy.pl/2019/ranking-uczelni-akademickich>, dostęp 4.02.2020.

Raport o stanie komunikacji miejskiej w latach 2009-2015, IGKM.

Raport Zrównoważonego Rozwoju Miasta Kielce 2017 na potrzeby opracowania: Ramowej Strategii Kielce Smart City 2030+.

Rejestr miejsc, w których gmina udziela tymczasowego schronienia w schroniskach dla osób bezdomnych, schroniskach dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi, noclegowniach oraz ogrzewalniach, aktualizacja nr 1 z dnia 29 lutego 2020 roku, www.kielce.uw.gov.pl/download/1/30880/Rejestrmiestwktorychgminaudzielatymczasowegoschronienia-aktualizacja1.pdf, dostęp: 7.03.2020.

Roczna ocena jakości powietrza w województwie świętokrzyskim. Raport wojewódzki za 2018 rok, Główny Inspektorat Ochrony Środowiska Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Kielcach.

Rozporządzenie Prezydenta RP w sprawie uznania za pomnik historii Kielce – dawny pałac biskupów i katedra, Dz.U. z dn. 7. grudnia 2017, poz. 2275.

Rzeczpospolita, www.rp.pl/assets/pdf/RP3148841218.PDF, dostęp 10.03.2020.

Serwis gospodarczy Money.pl, www.money.pl/gospodarka/wiadomosci/arttykul/inernational-automotive-components-nowa,165,0,2258597.html, dostęp: 10.03.2020.

Sprawozdania z wykonania budżetu miasta Kielce.

System sportu młodzieżowego 2019, Zespół Sportu Młodzieżowego, Instytut Sportu-PIB, Warszawa grudzień 2019, http://sport-mlodziejowy.pl/pliki/SSM_2019_srodek_02.pdf, dostęp: 11.03.2020.

Szkoły Wyższe i ich Finanse, GUS 2019.

Uchwała nr 396/XI/2019 Rady Miasta Lublin z dnia 21 listopada 2019 roku w sprawie określenia wysokości rocznych stawek podatku od nieruchomości na 2020 rok.

Uchwała Nr VIII/95/19 Rady Gminy Olsztyn z dnia 17 grudnia 2019 roku w sprawie podatku od nieruchomości na rok 2020.

Uchwała Nr XIX/369/19 Rady Miasta Opola z dnia 28 listopada 2019 roku w sprawie podatku od nieruchomości na terenie miasta Opola.

Uchwała Nr XVI/247/19 Rady Miasta Białystok z dnia 25 listopada 2019 roku zmieniająca uchwałę w sprawie określenia wysokości stawek podatku od nieruchomości.

Uchwała Nr XVI/310/2015 Rady Miasta Kielce z dnia 19 listopada 2015 roku w sprawie określenia wysokości stawek podatku od nieruchomości.

Uchwała Nr XXI/423/2019 Rady Miasta Rzeszowa z dnia 19 listopada 2019 roku w sprawie wysokości stawek podatku od nieruchomości.

Uchwała Nr XXI/446/2011 Rady Miasta Kielce z dnia 22 grudnia 2011 roku w sprawie określenia wysokości stawek podatku od nieruchomości.

Uchwała Nr XXIII/425/2019 Rady Miasta Kielce z dnia 10 grudnia 2019 roku w sprawie określenia wysokości stawek podatku od nieruchomości.

W Białymstoku są najniższe ceny wody i ścieków, 20.07.2018, www.bialystokonline.pl/w-bialymstoku-sa-najnizsze-ceny-wody-i-sciekow,artykul,106663,1,1.html, dostęp: 26.01.2020.

W Kielcach nie będzie pełnomocnika niepełnosprawnych? „Jesteśmy zdruzgotani”, 2.12.2019, www.naszekielce.com/?q=nie_będzie_pelnomocnika_niepełnosprawnych_w_kielcach, dostęp: 7.03.2020.

Wizja Kielc jako Miasta Inteligentnego 2030+, <https://idea.kielce.eu/add/file/1403991664.pdf>, dostęp: 26.01.2020.

Wnp.pl Portal Gospodarczy, www.wnp.pl/chemia/nowa-inwestycja-w-fabryce-opakowan-przemyslowych-w-kielcach-beda-nowe-miejsca-pracy,306244.html, dostęp 10.03.2020

Wprost, <https://rankingi.wprost.pl/200-najwiekszych-firm>, dostęp 10.03.2020.

www.bialystok.pl/

www.invest-in-lublin.com/

www.wmsse.com.pl/

Wybrane dane dotyczące gmin wchodzących w skład Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego, Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej, Kielce 2019, <https://zitkof.kielce.eu/dam/jcr:4d854d4e-eb4c-4ca4-b375-9f5342e6dbeb/Seniorzy%20KOF.pdf>, dostęp: 7.03.2020.

Załącznik 1 do Planu Wykonawczego do RIS3.

Zintegrowana Sieć Informacji o Nauce i Szkolnictwie Wyższym, polon.nauka.gov.pl,
dostęp 6.01.2020.